

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΜΠΣ «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η φτώχεια και η ανισότητα μέσα στις τοπικές κοινωνίες και ο θεσμός του Καλλικράτη»

Επιβλέπων Καθηγητής: Ζωγραφάκης Σταύρος
Φοιτήτρια: Σοφία Κ. Καζάκη

Αθήνα Μάιος 2015

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΜΠΣ «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η φτώχεια και η ανισότητα μέσα στις τοπικές κοινωνίες και ο θεσμός του Καλλικράτη»

Επιβλέπων Καθηγητής: Ζωγραφάκης Σταύρος
Φοιτήρια: Σοφία Κ. Καζάκη

Αθήνα Μάιος 2015

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η φτώχεια και η ανισότητα μέσα στις τοπικές κοινωνίες και ο θεσμός του Καλλικράτη»

Σοφία Κ. Καζάκη

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ζωγραφάκης Σ., Καθηγητής Γ.Π.Α. (Επιβλέπων)

Κουτσούρης Α., Αν. Καθηγητής Γ.Π.Α.

Καρανικόλας Π., Επ. Καθηγητής Γ.Π.Α.

...στη μνήμη του πατέρα μου...

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ το Διδακτικό Προσωπικό του Μεταπτυχιακού Προγράμματος : «Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου», που μου έδωσε τις θεωρητικές και πρακτικές γνώσεις, τις δεξιότητες, αλλά και το ερέθισμα για την ενασχόλησή μου με σύγχρονα ζητήματα στην κλίμακα της τοπικής κοινωνίας.

Ιδιαίτερα ευχαριστώ τον Καθηγητή Κο Σ. Ζωγραφάκη για την πολύτιμη και πολύπλευρη στήριξή του, τις υποδείξεις του για την βιβλιογραφική διερεύνηση, τη δομή και συνολικά την εκπόνηση της διπλωματικής μου.

Τέλος, ευχαριστίες οφείλω στην κα Ε. Λαζάκη για την ευγενική συμβολή της στην επίλυση πρακτικών θεμάτων καθ' όλη τη διάρκεια της φοίτησής μου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της εργασίας είναι η εξέταση, στην κλίμακα της τοπικής κοινωνίας, ενός σύγχρονου ζητήματος που γνωρίζει εκρηκτικές διαστάσεις στην Ελλάδα κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, τη φτώχεια. Κατά την ίδια χρονική περίοδο μία μεγάλη Διοικητική Μεταρρύθμιση, το Πρόγραμμα Καλλικράτης, έρχεται να εξοπλίσει τις τοπικές κοινωνίες με νέα μέσα και σύγχρονα εργαλεία, ώστε να κινητοποιήσουν το αναπτυξιακό δυναμικό και να αντιμετωπίσουν τις κοινωνικές ανάγκες. Κεντρικό θέμα προς διερεύνηση αποτελεί ο βαθμός αξιοποίησης των νέων αυτών εργαλείων από τις τοπικές κοινωνίες, το όφελος που αποκόμισαν και ο βαθμός σύμπλευσής τους με κεντρικές επιλογές εξόδου από την οικονομική κρίση.

Η συγκριτική εξέταση των μεταβολών του περιφερειακού εισοδήματος, της υλικής στέρησης, της φτώχειας και ανεργίας μεταξύ των Περιφερειών, δείχνει διαφορετικής έντασης συνέπειες στις Περιφέρειες της χώρας, λόγω της ύφεσης, αν και παντού παρατηρείται δραματική επιδείνωση της κοινωνικο-οικονομικής κατάστασης. Αν και το παραδοσιακό μοντέλο των περιφερειακών ανισοτήτων διατηρείται, η ποικιλία των εξελίξεων κοινωνικών και οικονομικών, μεταξύ των Περιφερειών καθιστά δύσκολο τον σχεδιασμό πολιτικών υποστήριξης κεντρικά.

Είναι γενικά παραδεκτό ότι η Αυτοδιοίκηση έχει προνομιακή θέση στον σχεδιασμό μέτρων αναπτυξιακής και κοινωνικής πολιτικής, λόγω καλύτερης γνώσης των τοπικών αναγκών. Ωστόσο διαχρονικά έχει διαπιστωθεί ότι η απουσία σχεδιασμού ή/και ο προσανατολισμός του στον τομέα των τεχνικών έργων, υπονομεύει ειδικά την ανάπτυξη ενός τοπικού συστήματος κοινωνικής προστασίας με «bottom up» χαρακτήρα, αντί του κλασικού κεντρικού «top down» σχεδιασμού.

Το Πρόγραμμα Καλλικράτης έφερε μεταξύ άλλων και τη θεσμοθέτηση του Πενταετούς Επιχειρησιακού Προγραμματισμού στην Αυτοδιοίκηση, ενός σύγχρονου διοικητικού εργαλείου, για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητάς της, στοιχείο που αποτελεί κεντρικό στόχο και της ίδιας της Μεταρρύθμισης.

Από την εξέταση τριών Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της πρώτης περιόδου εφαρμογής 2012-2014, ωστόσο, δεν προκύπτει ότι οι τοπικές αρχές κατάφεραν να επωφεληθούν σημαντικά από το νέο αυτό εργαλείο απαντώντας αποτελεσματικά στις εκρηκτικές κοινωνικές ανάγκες. Ο επιχειρησιακός προγραμματισμός μετατράπηκε σε χρονο-οικονομικό προγραμματισμό τεχνικών έργων. Ελάχιστα συνέβαλε στην ενεργοποίηση της τοπικής ανάπτυξης και στην κοινωνική προστασία των ευάλωτων ομάδων.

Τα αίτια εντοπίζονται τόσο σε χρόνια προβληματικά χαρακτηριστικά της διοίκησης, όσο και στην προσκόλληση στο παραγωγικό –αναπτυξιακό μοντέλο της προ κρίσης εποχής, σε εγγενή δομικά χαρακτηριστικά των νέων Περιφερειών και κυρίως σε μεταγενέστερες ρυθμίσεις που επηρέασαν το πνεύμα του Προγράμματος Καλλικράτης.

Επιστημονική περιοχή της εργασίας: Περιφερειακός Αναπτυξιακός Σχεδιασμός

Λέξεις Κλειδιά: Φτώχεια, Αυτοδιοίκηση, Πρόγραμμα Καλλικράτης, Επιχειρησιακός Σχεδιασμός, Κοινωνική Πολιτική, Περιφερειακή Ανάπτυξη, Τοπικές Κοινωνίες

Summary

Poverty and inequality in local communities and institution-Reform of "Kallikrates"

The aim of the study is to examine a contemporary issue of poverty at the level of the local community. Poverty has been increasing dramatically in Greece, during the period of economic crisis, while at the same time a wide Administrative Reform, the Kallikrates Program, is being applied in order to equip local communities with new and modern tools, so as to enable development potential and address social needs.

A central issue that needs to be investigated is the degree of utilization of these new tools by the local communities, the benefit gained and their level of consistency with the central state options for exiting the economic crisis.

Comparative analysis of changes in regional income, material deprivation, poverty and unemployment between the Regions, shows impact of different intensity in different Regions, due to the recession. However, there is a dramatic deterioration of the socio-economic situation everywhere. While the traditional model of regional disparities is maintained, the variety of social and economic development between the regions makes it difficult to design policies supported by the state centrally.

It is generally accepted that the local government is in a privileged position regarding the design of development and social policy measures, based on their better knowledge of the local needs. However, over time it has been found that the lack of planning and / or orientation towards the field of technical projects, specifically undermines the development of a local system of social protection with "bottom up" character, instead of the classic central "top down" design.

The Kallikratis program brought, between others, the institutionalization of a Five-year Operational Program in Local Government, a modern administrative tool aiming to ensure its effectiveness. The central objective of this Reformation is efficiency.

However, the examination of three Regional Operational Programmes of the first implementation period 2012-2014, shows that the local authorities have failed to take advantage of this new tool in order to cope effectively with the ever-growing social needs. The operational planning turned into financial scheduling of technical projects. It did not contribute significantly in the activation of local development and in the social protection of vulnerable groups.

The causes identified are long-term problematic features of public administration, the adherence to the pre-crisis productive - development model , the inherent structural features of the new Regions, and especially in subsequent regulations that affected the spirit of the Kallikrates Program.

Scientific area: Regional Development Planning

Keywords: Poverty, Regional Government, Kallikrates Program, Business Planning, Social Policy, Regional Development, Local Communities

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ	1
2. ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ	5
2.1. Ποσοτική και ποιοτική διάσταση- η παράμετρος «χρόνος» και «τόπος»	5
2.2. Μεταβαλλόμενες πολιτικές, στόχοι, εργαλεία παρέμβασης και στατιστική αποτύπωση	6
3. ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑΣ.....	9
4. ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΕ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	11
5. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ: ΣΥΜΠΟΡΕΥΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	14
5.1. Κεντρικές πολιτικές επιλογές εν μέσω οικονομικής κρίσης.....	14
5.2 Δράσεις κατά τη διάρκεια της κρίσης (2010-2013)	15
5.3. Υποστήριξη Κεντρικών πολιτικών και στόχευση της μεταρρυθμιστικής ατζέντας	24
6. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑΣ	25
6.1. Περιφερειακό Εισόδημα.....	25
6.2. Κατανομή εισοδήματος και χρηματική φτώχεια	29
6.3. Εισόδημα και συνθήκες διαβίωσης	30
6.4. Υλική Στέρηση.....	31
6.5. Περιφερειακή φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός	32
6.6. Ανεργία.....	33
7. ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ.....	37
8. Η ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ.....	40
8.1. Ζητήματα σχεδιασμού πολιτικής σε Κεντρικό – Αυτοδιοικητικό επίπεδο	40
8.2. Η εμπειρία του σχεδιασμού δράσεων κοινωνικής πολιτικής σε επίπεδο Αυτοδιοίκησης.....	41
8.3. Το σύγχρονο περιεχόμενο της κοινωνικής πολιτικής και ο ρόλος της Αυτοδιοίκησης.....	42
9. Η ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ.....	45
9.1. Συνταγματική και αναπτυξιακή επιταγή	45
9.2. Μία αναγκαία, επιβεβλημένη και επίκαιρη μεταρρύθμιση	46
10. ΝΟΜΟΣ 3852/2010 «ΝΕΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ»	48
10.1. Αυτοδιοίκηση με αναπτυξιακές επιδόσεις και εγγύτητα στον πολίτη	48
10.2. Περιφερειακή αυτοδιοίκηση	49
10.2.1. Επιλογή χωρικής ενότητας	49
10.2.2. Οριοθέτηση αρμοδιοτήτων και εργαλεία.....	50
10.2.3. Αρμοδιότητες και υπηρεσίες στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής ..	51
• Τομέας Απασχόλησης	51
• Τομέας Υγείας.....	52
• Τομέας Παιδείας-Πολιτισμού-Αθλητισμού	53
• Τομέας Ισότητας των φύλων	54
• Αρμόδιες υπηρεσιακές Μονάδες.....	55

10.2.4. Υποστηρικτικά εργαλεία και μηχανισμοί.....	56
10.2.5. Χρηματοδότηση των ΟΤΑ –Πόροι.....	58
10.2.6. Σύνδεση των αυτοδιοικητικών βαθμίδων με τις τοπικές κοινωνίες.	60
10.2.7. Μηχανισμός εποπτείας και ελέγχου	60
10.2.8. Οικονομική διαχείριση των ΟΤΑ και Προγραμματισμός.....	61
10.3. Στρατηγικός Σχεδιασμός και Επιχειρησιακός Προγραμματισμός βασική ...	63
συνιστώσα της Διοικητικής Μεταρρύθμισης	63
11. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ 2012-2014	
ΣΤΗΝ ΑΙΡΕΤΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ.....	66
11.1. Θεσμική υποστήριξη, περιεχόμενο και έλεγχος του περιφερειακού	
σχεδιασμού	66
11.2. Διάσπαση της σύνδεσης του σχεδιασμού και της χρηματοδότησής του	
.....	69
12. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ 2012-2014	70
12.1. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Αττικής 2012-2014	71
12.2. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Βορείου Αιγαίου 2012-2014.....	75
12.3. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κεντρικής Μακεδονίας 2012-2014	79
13. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-Η ΑΣΤΟΧΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ	
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	
ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ.....	82
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	88
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ.....	89
ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	90
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ	91
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	92

1. Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ

Ο ορισμός του φαινομένου της φτώχειας έχει απασχολήσει διαχρονικά διεθνείς οργανισμούς, κυβερνήσεις, ακαδημαϊκά, ερευνητικά κέντρα και εξακολουθεί να αποτελεί αντικείμενο εκτεταμένων ερευνητικών αναζητήσεων και προβληματισμών. Αναμφίβολα αποτελεί ένα πολυδιάστατο και δυναμικό φαινόμενο παγκόσμιας διάστασης, που δοκιμάζει τις δομές οικονομικής και κοινωνικής συγκρότησης των σύγχρονων κοινωνιών και θέτει απειλητικά ζητήματα για την αναπαραγωγή των φτωχότερων.

Οι ορισμοί που έχουν δοθεί κατά καιρούς για το φαινόμενο της φτώχειας αποσκοπούν κυρίως στην απόδοση ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών του φαινομένου, ώστε να προσδιοριστεί με λειτουργικό τρόπο και να γίνει εφικτός ο σχεδιασμός εργαλείων παρακολούθησης και πολιτικών αντιμετώπισής του.

Σύμφωνα με τον ορισμό του ΟΗΕ, που υιοθετήθηκε στη διάσκεψη της Κοπεγχάγης για την κοινωνική ανάπτυξη το 1995: *«φτώχεια είναι μία κατάσταση η οποία χαρακτηρίζεται από οξεία στέρηση βασικών ανθρώπινων αναγκών όπως φαγητό, πόσιμο νερό, βασικές παροχές υγιεινής, υγείας, στέγης, μόρφωσης και πληροφόρησης. Εξαρτάται δε τόσο από το εισόδημα όσο και από την πρόσβαση στις υπηρεσίες»*¹.

Ωστόσο, μέσα από τη Διακήρυξη της Χιλιετίας και τους «Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας» (Millennium Development Goals)² που αποτελούν σήμερα το κεντρικό πλαίσιο συνεργειών και καταγραφής της προόδου για την καταπολέμηση της υπανάπτυξης και της ανισότητας σε διεθνές επίπεδο, διαφαίνεται σύνδεση του φαινομένου της φτώχειας με ευρύτερα, παγκόσμιας κλίμακας ζητήματα και απειλές (χρηματοπιστωτική κρίση, κλιματική μεταβολή, ασθένειες κ.λ.π). Ειδικότερα η «Εξάλειψη της Ακραίας Φτώχειας και της Πείνας» αποτελεί μεν τον 1^ο στόχο (Millennium Goal 1: Eradicate extreme poverty and hunger), αλλά εμπεριέχεται οριζόντια και στους υπόλοιπους επτά στόχους του πλαισίου, καθώς η φτώχεια είναι λειτουργικά συνδεδεμένη με την εκπαίδευση, την υγεία, την ισότητα, την παιδική θνησιμότητα, την μητρική υγεία, την καταπολέμηση ασθενειών, την περιβαλλοντική βιωσιμότητα και την ανάπτυξη, που αποτελούν αντικείμενα των άλλων αξόνων-στόχων.

Σύμφωνα με τη θεώρηση της Παγκόσμιας Τράπεζας (Π.Τ.), φτώχεια είναι η *έλλειψη ή η μη-ικανότητα επίτευξης ενός κοινωνικά αποδεκτού επιπέδου διαβίωσης* (2001).

Στην Πρώτη δημόσια ομιλία κατά την ανάληψη των καθηκόντων του (2013), ο νέος Πρόεδρος της ΠΤ ζήτησε τη βοήθεια των 188 κρατών-μελών της ΠΤ, ώστε να μειωθεί από το 21% το 2010, στο 3% το 2030 το ποσοστό των ανθρώπων οι οποίοι ζουν με λιγότερο από 1,25 δολάρια την ημέρα. Επιπλέον, έθεσε ακόμα έναν πολύ δύσκολο επιτεύξιμο αλλά και μετρήσιμο στόχο: να αυξηθεί το εισόδημα του 40% των φτωχότερων ανθρώπων του πλανήτη σε κάθε χώρα.

¹ Βλ United Nations, 1995. World Summit for Social Development. Copenhagen, Denmark. Report of the World Summit for Social Development.

² Βλ United Nations, 2000, 55/2 United Nations Millennium Declaration, 18/9/2000

Είναι φανερό ότι η προσέγγιση της Π.Τ. προσδίδει περισσότερο οικονομική έννοια και περιεχόμενο στο φαινόμενο της φτώχειας.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης το 1975, χαρακτηρίζει ως φτωχούς: «άτομα ή οικογένειες, των οποίων οι πόροι είναι τόσο περιορισμένοι ώστε να αποκλείονται από τον ελάχιστο αποδεκτό τρόπο ζωής στο κράτος μέλος στο οποίο ζουν» ΕΕΚ, 1981. Η έννοια των «πόρων» ορίζεται ως: «αγαθά, χρηματικό εισόδημα και υπηρεσίες από άλλους ιδιωτικούς πόρους».

Το 1984, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Ε.Ε.) υιοθέτησε τον εξής ορισμό: «φτωχοί είναι τα άτομα ή οι οικογένειες των οποίων οι πόροι (υλικοί, πολιτισμικοί και κοινωνικοί) είναι τόσο περιορισμένοι ώστε να αποκλείονται από τον ελάχιστο αποδεκτό τρόπο ζωής στο κράτος-μέλος στο οποίο ζουν» (ΕΕΚ, 1985)³.

Το 2003 ο παραπάνω ορισμός εξειδικεύεται περαιτέρω: «Θεωρείται ότι ένα άτομο ζει σε συνθήκες φτώχειας, όταν το εισόδημα και οι πόροι του είναι ανεπαρκή σε τέτοιο βαθμό, ώστε να το εμποδίζουν να απολαύει βιοτικού επιπέδου που να θεωρείται αποδεκτό στην κοινωνία στην οποία ζει. Εξαιτίας της φτώχειας, τα άτομα αυτά ενδεχομένως να υφίστανται πολλαπλά μειονεκτήματα λόγω ανεργίας, χαμηλού εισοδήματος, ανεπαρκούς στέγασης, ανεπαρκούς υγειονομικής περίθαλψης και φραγμών στη διά βίου μάθηση, τον πολιτισμό, τον αθλητισμό και την αναψυχή. Τα εν λόγω άτομα συχνά αποκλείονται και περιθωριοποιούνται από τη συμμετοχή σε δραστηριότητες (οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές) οι οποίες αποτελούν κανόνα για άλλα άτομα, ενώ ενδεχομένως περιορίζεται η πρόσβασή τους σε θεμελιώδη δικαιώματα»⁴.

Ο παραπάνω ορισμός της Ε.Ε. διαφοροποιείται σημαντικά από τον ορισμό της Π.Τ. αλλά και του ΟΟΣΑ, που επικράτησε κατά το παρελθόν, σύμφωνα με τον οποίο μη φτώχεια είναι: «Το επίπεδο εισοδήματος που θεωρείται ελάχιστα επαρκές για να συντηρήσει μία οικογένεια ως προς την τροφή, τη στέγαση, την ένδυση, τις ιατρικές ανάγκες και άλλες»⁵.

Η διαφορά εντοπίζεται στην ενσωμάτωση στον ορισμό της Ε.Ε. της αδυναμίας πρόσβασης σε δραστηριότητες και θεμελιώδη δικαιώματα και έτσι στην ανάδειξη της αδυναμίας αυτής, ως μιας επιπλέον όψης του φαινομένου της φτώχειας, πέραν της σχετικής οικονομικής αδυναμίας για την κάλυψη βασικών αναγκών. Δηλ. ουσιαστικά η φτώχεια ορίζεται και ως συχνή αιτία περιθωριοποίησης και κοινωνικού αποκλεισμού. Ως Κοινωνικός αποκλεισμός ορίζεται από την Ε.Ε.: «μια διαδικασία κατά την οποία ορισμένα άτομα εξωθούνται στο περιθώριο της κοινωνίας και εμποδίζεται η πλήρης συμμετοχή τους σε αυτήν, λόγω φτώχειας ή έλλειψης βασικών δεξιοτήτων και ευκαιριών για δια-βίου μάθηση. Το γεγονός αυτό τους στερεί την πρόσβαση στην απασχόληση, το εισόδημα και τις ευκαιρίες για εκπαίδευση καθώς και στα κοινωνικά και τοπικά δίκτυα και δραστηριότητες. Τα άτομα αυτά έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε θέσεις εξουσίας και σε όργανα λήψης αποφάσεων και, ως

³ Βουλή των Ελλήνων 2012, Ειδική Συνεδρία Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων: «Νέα Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός», σελ. 26

⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2003, «Ανακοίνωση από την Επιτροπή προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών: Κοινή Έκθεση για την Κοινωνική Ένταξη» 12/12/2003, σελ. 10

⁵ OECD, Glossary of statistical terms: Poverty Line Definition, <http://stats.oecd.org/glossary>

εκ τούτου, αισθάνονται ανίσχυρα και ανίκανα να ασκήσουν έλεγχο στις αποφάσεις που επηρεάζουν την καθημερινότητά τους»⁶.

Με τον τρόπο αυτό τίθεται ουσιαστικά από την Ε. Ε. και το περίγραμμα των πολιτικών αντιμετώπισης της φτώχειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Συμπερασματικά, το φαινόμενο της φτώχειας έχει παγκόσμια διάσταση, αφορά όλο και μεγαλύτερο μέρος του παγκόσμιου πληθυσμού και αποτελεί την βασική αιτία συντήρησης του κοινωνικοοικονομικού χάσματος μεταξύ Βορρά και Νότου. Ως τέτοιας φύσης φαινόμενο χαρακτηρίζεται ως μία από τις βασικές απειλές για την ασφάλεια ολόκληρου του πλανήτη.

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις της έννοιας του φαινομένου της φτώχειας συγκλίνουν στην διαπίστωση ότι φτωχά θεωρούνται τα νοικοκυριά και τα άτομα εκείνα τα οποία δεν διαθέτουν αρκετούς πόρους (χρηματικούς ή μη), ώστε να συμμετέχουν σε ικανοποιητικό βαθμό στον κοινωνικοοικονομικό ιστό της χώρας στην οποία διαμένουν⁷. Ο δε ορισμός της φτώχειας προοδευτικά από αμιγώς οικονομικό αποκτά περισσότερο αιεφορικό περιεχόμενο.

Ωστόσο, παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί σε επίπεδο θεσμικού πλαισίου και πολιτικών αντιμετώπισης της φτώχειας από υπερεθνικούς οργανισμούς αλλά και εθνικά κράτη, η βελτίωση φαίνεται να είναι πολύ αργή, ακόμα και με τη στενή οικονομική έννοια που μπορεί να αποδοθεί στη φτώχεια, πόσο μάλλον όταν αυτή ιδωθεί με μία πιο σύγχρονη αιεφορική ματιά.

Κατά συνέπεια, μια διαχρονική οπτική σε παγκόσμιο επίπεδο αναδεικνύει την πολυπλοκότητα του φαινομένου και εγείρει προβληματισμούς σχετικά με την αποτελεσματικότητα των υπολογισμών και των διαρθρωτικών παρεμβάσεων που αφορούν τη φτώχεια. Έτσι δημιουργείται ένα πλαίσιο σκεπτικισμού σχετικά με τον προσδιορισμό του περιεχομένου της έννοιας της φτώχειας, την απόδοση όλων των διαστάσεών της, τον τρόπο μέτρησής της και ακολούθως τον σχεδιασμό παρεμβάσεων αντιμετώπισής της.

Σύμφωνα με αυτό το πλαίσιο, η μελέτη για τη φτώχεια εξυπηρετεί το σκοπό μιας τυποποιημένης και ποσοτικοποιημένης πραγματείας εισοδηματικού προσανατολισμού, χωρίς την εκ βάθρων επανεξέταση του φαινομένου υπό το πρίσμα της πολυδιάστατης φύσης του. Το γεγονός της ύπαρξης του φαινομένου της φτώχειας διαχρονικά και διαπολιτισμικά στις ανθρώπινες κοινωνίες, δεν την απαλλάσσει από ιδιότητες χρονολογικές και τοπικές, επομένως δεν στοιχειοθετεί την ανάληψη ενιαίων μέτρων αντιμετώπισής της παγκοσμίως, αντιστοίχως, σε διαχρονικό επίπεδο, είναι απαραίτητος ο αναπροσδιορισμός των εννοιών και μεγεθών που περιβάλλουν τον όρο φτώχεια⁸.

⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2003, «Ανακοίνωση από την Επιτροπή προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών: Κοινή Έκθεση για την Κοινωνική Ένταξη» 12/12/2003, σελ. 10

⁷ ΓΣΕΕ-Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής 2008, «Φτώχεια, Εκπαίδευση και Κοινωνικές Ανισότητες» Παϊζης Ν., Καραθανάση Γ., Μαμούχα Ι., σελ. 4

⁸ ΕΚΚΕ –Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2010, «Ο πλούτος της πραγματείας περί φτώχειας. Διαχρονικότητα, παγκοσμιοότητα, θεραπείες και μεταλλάξεις» Χ. Καπτή, σελ. 83

Τέλος, σε επιστημονικό επίπεδο, η παραδοσιακή έννοια της φτώχειας συμπληρώνεται με την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού, την πολυδιάσταση φτώχεια αλλά και τις «νέες αστικές μορφές φτώχειας», ως επακόλουθο μιας αλληλουχίας αρνητικών γεγονότων, όπως απώλεια εργασίας και εισοδήματος, μακροχρόνια ανεργία, οικογενειακή κρίση (διαζύγια) κ.λ.π. που οδηγούν σε αδυναμία ρύθμισης της ζωής του ατόμου και εξασφάλισης μια αξιοπρεπούς διαβίωσης.

Παράλληλα και στο παραδοσιακό ζήτημα των διαρθρωτικών αιτίων της φτώχειας, ο προσανατολισμός σε ερμηνείες βασισμένες σε έναν «φαύλο κύκλο» ή μια «κουλτούρα της φτώχειας», φαίνεται να έχει αντικατασταθεί από μια άλλη προβληματική, η οποία επικεντρώνεται όχι τόσο πολύ στη διερεύνηση και στις απαντήσεις «γιατί υπάρχει φτώχεια», αλλά στο «πώς» θα αντιμετωπιστεί καλύτερα η φτώχεια και προπάντων στη διερεύνηση των χαρακτηριστικών των φτωχών⁹.

---

⁹ ΕΚΚΕ 2010- Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2010, «Η φτώχεια στην Ελλάδα. Συγκριτικά στοιχεία με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης» Δ. Μπαλούρδος, Μ. Νασούμη σελ. 17

2. ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

2.1. Ποσοτική και ποιοτική διάσταση- η παράμετρος «χρόνος» και «τόπος»

Οι σύγχρονες προσεγγίσεις για την κατανόηση και ανάλυση της φτώχειας διακρίνουν δύο διαστάσεις του φαινομένου που συνυπάρχουν, την ποιοτική και την ποσοτική διάσταση.

Η *ποιοτική διάσταση* αναφέρεται στην αδυναμία πρόσβασης του ατόμου στις βασικές κοινωνικές, πολιτικές και επαγγελματικές ευκαιρίες και δυνατότητες μιας συγκεκριμένης κοινωνίας και σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Η *ποσοτική διάσταση* αναφέρεται στην οικονομική κατάσταση που χαρακτηρίζεται από την έλλειψη επαρκών πόρων για την κάλυψη βασικών ανθρώπινων αναγκών. Ωστόσο η έννοια των βασικών αναγκών μπορεί να διαφέρει ανάλογα με τα άτομα, την κοινωνία και τη χρονική στιγμή κατά την οποία εξετάζεται¹⁰.

Οι προσπάθειες ποσοτικοποίησης και στατιστικής διερεύνησης όλων των επιμέρους πτυχών του φαινομένου, αντιμετωπίζουν μεθοδολογικά προβλήματα λόγω του ορισμού της φτώχειας αλλά και του τρόπου μέτρησής της.

Έτσι, βάσει της ποσοτικής διάστασης, η φτώχεια επιδέχεται δύο ορισμούς: α) της *απόλυτης φτώχειας* και β) της *σχετικής φτώχειας*.

α) Ο ορισμός της *απόλυτης φτώχειας* συνδέεται με την κατάσταση αποστέρησης των ατόμων από τα είδη βασικής και πρώτης ανάγκης όπως είναι η τροφή, το πόσιμο νερό, η στέγη, η ένδυση ή η πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη¹¹. Ως εισοδηματικό όριο της απόλυτης φτώχειας τίθεται η επιβίωση με διαθέσιμο εισόδημα λιγότερο του ενός δολαρίου την ημέρα, ποσό που αποτελεί και το κατώφλι της απόλυτης φτώχειας κατά την Παγκόσμια Τράπεζα (τιμές του 1985)¹².

β) Ο ορισμός της *σχετικής φτώχειας* συνδέεται με την κατάσταση των ατόμων που το εισοδηματικό και βιοτικό τους επίπεδο υπολείπεται κατά πολύ από τα αντίστοιχα μέσα επίπεδα της χώρας στην οποία διαμένουν και αδυνατούν να έχουν μια κανονική ζωή και να συμμετάσχουν στις τρέχουσες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες¹³. Τα άτομα και τα νοικοκυριά που βρίσκονται στο όριο της σχετικής φτώχειας έχουν συνολικό καθαρό εισόδημα που δεν υπερβαίνει το 60% του ισοδύναμου μέσου εισοδήματος¹⁴ της χώρας διαμονής τους.

Βάσει των παραπάνω ορισμών η έννοια της *σχετικής φτώχειας* είναι ευρύτερη αυτής της *απόλυτης φτώχειας*, καθώς, εκτός από τις βιολογικές ανάγκες, ενσωματώνει τις κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες του ατόμου, δίδοντας έμφαση στην οικονομική ανισότητα, ενώ η απόλυτη φτώχεια εστιάζει κυρίως στην οικονομική ανεπάρκεια. Με

¹⁰ ΟΚΕ –Γνώμη: «Φτώχεια» 2009, σελ. 11

¹¹ ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, Ετήσια Έκθεση 2008, «Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση» σελ.196

¹² ΟΚΕ –Γνώμη: «Το κοινωνικό δίκτυο ασφάλειας για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής» 2014, σελ. 8

¹³ ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, Ετήσια Έκθεση 2008, «Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση» σελ.197

¹⁴ Ως Μέσο Ισοδύναμο Εισόδημα ορίζεται ο μ.ο. των ισοδύναμων διαθέσιμων εισοδημάτων όλων των μελών των νοικοκυριών της Χώρας. Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, Δελτίο Τύπου 2014 – Έρευνα εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών 2013- Κίνδυνος Φτώχειας, σελ.18

βάση την έννοια της σχετικής φτώχειας, ένα άτομο θεωρείται φτωχό όταν το εισόδημα του δεν του επιτρέπει να διασφαλίσει ένα επίπεδο διαβίωσης «αποδεκτό» σε σχέση με τις συνθήκες και τα πρότυπα της κοινωνίας στην οποία ζει. Κατά συνέπεια μπορεί να διαφοροποιείται γεωγραφικά (διαφέρει από χώρα σε χώρα) ή και χρονικά (ανάλογα με την υπό εξέταση περίοδο). Δηλ. οι διαστάσεις «χρόνος» και «τόπος» είναι εγγενείς στο ζήτημα της φτώχειας, επομένως δεν μπορεί να αγνοηθούν κατά τον προσδιορισμό των αναγκών και τον σχεδιασμό παρεμβάσεων¹⁵.

Στη βάση αυτή διαφοροποιείται και η προσέγγιση υπερεθνικών οργανισμών. Η καταπολέμηση της απόλυτης φτώχειας και της πείνας αποτελεί βασική προτεραιότητα του ΟΗΕ, μέσα από τους «Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας» και έχει τεθεί ως στόχος η μείωση κατά 50% του ποσοστού των ατόμων που ζει με λιγότερο από ένα δολάριο την ημέρα, έως το 2015.

Στην Ε.Ε. αντίθετα, δεδομένων των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης, κατά το πρόσφατο παρελθόν, δεν αποτελεί στόχο η απλή κάλυψη ενός κατώτατου επιπέδου διαβίωσης, αλλά η διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης και η πρόσβαση του πληθυσμού στο σύνολο των παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών. Έτσι η μέτρηση της φτώχειας στην Ε.Ε. στοχεύει κυρίως στην στατιστική μέτρηση πτυχών της *σχετικής φτώχειας*, αν και υπάρχουν και στην Ε.Ε. ομάδες πληθυσμού που διαβιούν κάτω από συνθήκες ακραίας φτώχειας (άστεγοι, ROMA, μετανάστες)¹⁶.

2.2. Μεταβαλλόμενες πολιτικές, στόχοι, εργαλεία παρέμβασης και στατιστική αποτύπωση

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας (2000) πρότεινε η πολιτική καταπολέμησης της φτώχειας και του Κοινωνικού αποκλεισμού να βασιστεί σε μια νέα μέθοδο διακυβερνητικής συνεργασίας, την Ανοικτή Μέθοδο Συντονισμού (ΑΜΣ), η οποία, μεταξύ άλλων περιελάμβανε και τον ορισμό κοινά αποδεκτών στόχων για την Ε.Ε. και δεικτών. Κρίθηκε απαραίτητη στο πλαίσιο αυτό, η βελτίωση των στατιστικών για την μέτρηση και παρακολούθηση της φτώχειας, προκειμένου να είναι δυνατή η συγκριτική παρακολούθηση της προόδου των κρατών –μελών.

Το 2001 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν, αποφασίστηκε η εφαρμογή, από το 2002, της Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού (ΑΜΣ) στον τομέα των συντάξεων και 2 χρόνια αργότερα συμφωνείται η επέκτασή της στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και μακροχρόνιας φροντίδας. Προκειμένου δε να είναι εφικτή η σωστή εκτίμηση του πολυδιάστατου χαρακτήρα της φτώχειας και ο έλεγχος με συγκρίσιμο τρόπο της προόδου των πολιτικών, το Συμβούλιο του Λάακεν (2001) καθόρισε μικρό αριθμό βασικών δεικτών που αφορούν τις κύριες αιτίες που οδηγούν στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, καθώς και δευτερεύοντες που περιγράφουν άλλες διαστάσεις του προβλήματος. Οι δείκτες αυτοί κάλυπταν τέσσερεις βασικές

¹⁵ ΕΚΚΕ –Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2010, «Ο πλούτος της πραγματείας περί φτώχειας. Διαχρονικότητα, παγκοσμιοποίηση, θεραπείες και μεταλλάξεις» Χ. Καππή, σελ. 88-91 και ΟΚΕ –Γνώμη: «Φτώχεια» 2009, σελ. 11

¹⁶ ΟΚΕ –υπ αριθμ. 210 Γνώμη: «Φτώχεια» 2009, σελ. 9-10

συνιστώσες της κοινωνικής σύγκλισης: α)την εισοδηματική φτώχεια, β)την απασχόληση, γ)την υγεία και δ)την εκπαίδευση. Σταδιακά η ΑΜΣ εξελίχθηκε σε βασικό εργαλείο της χάραξης βασικών κατευθύνσεων κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής, αλλά και των ίδιων των κρατών μελών, ώστε να καλύψουν κενά στην άσκηση της κοινωνικής τους πολιτικής.

Το 2005 η Ευρωπαϊκή Ατζέντα Κοινωνικής Πολιτικής 2005-2010 επικεντρώνεται σε δύο προτεραιότητες: α)την απασχόληση και β)την καταπολέμηση της φτώχειας και την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών. Παράλληλα γίνεται αναφορά και στην ανάγκη εξορθολογισμού της ΑΜΣ με την ανάπτυξη μιας ενιαίας στρατηγικής που θα αποτυπώνεται για κάθε κράτος –μέλος στην Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη (σε αντικατάσταση των Εθνικών Σχεδίων Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση και των Εθνικών Εκθέσεων Στρατηγικής για τις Συντάξεις που εφαρμόστηκαν αρχικά στο πλαίσιο της ΑΜΣ). Παράλληλα αναζητούνται και οι κατάλληλοι δείκτες που να καλύπτουν τις ενότητες και τους ειδικούς στόχους των παραπάνω στρατηγικών εκθέσεων. Το 2006 δημιουργούνται τέσσερις (4) ομάδες δεικτών, οι οποίοι αναθεωρήθηκαν το 2009.

Το 2008 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε ένα αναθεωρημένο σύνολο δεικτών για το σκέλος της κοινωνικής ενσωμάτωσης που συμφωνήθηκαν στο Ευρωπαϊκό συμβούλιο της Νίκαιας (2000). Στο νέο πλαίσιο περιλαμβάνονται οι αρχικοί δείκτες και επιπλέον κάποιοι που καλύπτουν τη μη χρηματική όψη της φτώχειας, τους φτωχούς εργαζόμενους, την στέρηση διαρκών καταναλωτικών αγαθών, ανέσεων κατοικίας κ.λ.π.¹⁷

Σήμερα η καταγραφή στατιστικών δεδομένων για τη φτώχεια στην Ε.Ε. διενεργείται μέσω των *Ερευνών Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυρών (EU-SILC)*, στις οποίες συμμετέχουν όλες οι χώρες-μέλη σε συνεργασία με την EUROSTAT. Οι έρευνες αυτές αποτελούν την βασική πηγή στατιστικών στοιχείων για τη φτώχεια στην Ε.Ε.

Πρόκειται για ένα αρκετά σύνθετο και μεταβαλλόμενο πλαίσιο στατιστικής αποτύπωσης πτυχών της φτώχειας, με σκοπό τον σχεδιασμό και την τεκμηρίωση των αναγκαίων μέτρων πολιτικής για την αντιμετώπισή της, αλλά και την μέτρηση των αποτελεσμάτων σε επίπεδο Ε.Ε.

Η διαρκής μεταβολή του πλαισίου/δεικτών στατιστικής αποτύπωσης του φαινομένου σε επίπεδο Ε.Ε., αντανακλά τις διαρκείς μεταβολές των πολιτικών, των στόχων και των εργαλείων καταπολέμησης της φτώχειας και τις συνακόλουθες προσαρμογές του πλαισίου παρακολούθησης της προόδου τους.

Ωστόσο αυτό το πλαίσιο μελέτης του φαινομένου δημιουργεί προβληματισμό, καθώς υποστηρίζεται¹⁸ ότι η μελέτη για τη φτώχεια είναι κατ' αρχήν εννοιολογική, το δε επίπεδο του στατιστικού της ορισμού εντάσσεται στην οντολογία της φτώχειας, αλλά δεν ορίζει πλήρως το φαινόμενο.

¹⁷ ΕΚΚΕ 2010- Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2010, «Στόχοι και πολιτικές για την καταπολέμηση της φτώχειας και την προώθηση της κοινωνικής ένταξης στην Ελλάδα» Ν. Σπυροπούλου σελ. 230-232

¹⁸ ΕΚΚΕ –Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2010, «Ο πλούτος της πραγματείας περί φτώχειας. Διαχρονικότητα, παγκοσμιοότητα, θεραπείες και μεταλλάξεις» Χ. Καππή, σελ. 92-93

Η στατιστική οντολογία άλλωστε δείχνει να αποτυγχάνει στο στόχο της εφαρμογής πολιτικών και χρησιμεύει μόνο ως έναυσμα για μια διαλεκτική μεταξύ μετρήσεων και εφαρμογών. Η σχέση αυτή έχει κεντρική λειτουργία τον συνεχή επαναπροσδιορισμό των παραμέτρων.

Επιπλέον, ενώ το κυρίαρχο εννοιολογικό μοντέλο προσδιορισμού του φαινομένου της φτώχειας, τείνει προς την γενίκευση εισοδηματικών κυρίως κριτηρίων, ο σχεδιασμός μεθόδων 'θεραπείας' της φτώχειας απαιτεί εξειδικευμένες και παραμετροποιημένες δράσεις. Αυτή η ασυμβατότητα δημιουργεί προβλήματα από το στάδιο ανάληψης δράσεων, δηλ. από τη στόχευση του πληθυσμού.

Εφόσον, το φαινόμενο δεν μπορεί να οριστεί μόνο από στατιστικούς δείκτες, η εφαρμογή πολιτικών με βάσει εισοδηματικούς δείκτες καλύπτει μόνο ένα μικρό μέρος ενός τεράστιου προβλήματος το οποίο είναι διαχρονικό, γεωγραφικά διάσπαρτο και με έντονα χαρακτηριστικά τοπικότητας. Αντίθετα απαιτείται μια ολιστική προσέγγιση με ποσοτικές και ποιοτικές μετρήσεις για τη μελέτη και το σχεδιασμό μέτρων αντιμετώπισής του.

3. ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑΣ

Ο δυναμικός χαρακτήρας του φαινομένου της φτώχειας στο χρόνο και το χώρο, συνεπάγεται την καταγραφή πλήθους αιτίων που μπορούν να οδηγούν τα άτομα ή τα νοικοκυριά σε συνθήκες φτώχειας, λειτουργώντας μεμονωμένα ή και αθροιστικά.

Η διερεύνηση δε του προβλήματος της φτώχειας, πολλές φορές περιορίζεται στα φτωχότερα κοινωνικά στρώματα του πληθυσμού, με αποτέλεσμα να επισκιάζονται οι εξελίξεις που αφορούν στο σύνολο της διανομής του εισοδήματος, ωστόσο οι αναλύσεις της φτώχειας και των ανισοτήτων αποτελούν προσεγγίσεις που αλληλοσυμπληρώνονται¹⁹.

Οι αιτίες της φτώχειας είναι οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και περιβαλλοντικές²⁰:

- Η ανεργία και η μακροχρόνια ανεργία που στερεί από τα άτομα τη δυνατότητα εξασφάλισης επαρκών χρηματικών πόρων για την κάλυψη βασικών αναγκών.
- Το χαμηλό εισόδημα που εξ ορισμού στερεί από το άτομο επαρκείς πόρους διαβίωσης και συνδέεται με χαμηλούς μισθούς, χαμηλά κέρδη, μη σταθερή εργασία ή μερική απασχόληση και χαμηλή εξειδίκευση.
- Η άνιση κατανομή εισοδήματος και πλουτοπαραγωγικών πόρων, και περιουσιακών στοιχείων μεταξύ ατόμων/νοικοκυριών, που καταδεικνύει την ανυπαρξία ή αναποτελεσματικότητα των κοινωνικών πολιτικών και των μηχανισμών αναδιανομής για τη βελτίωση της θέσης των ασθενέστερων ομάδων.
- Η έλλειψη φορολογικής δικαιοσύνης σε βάρος των αδύναμων οικονομικά και κοινωνικά ομάδων, σε συνδυασμό με την εκτεταμένη φοροδιαφυγή/εισφοροδιαφυγή και την ανάπτυξη της παραοικονομίας, ευνοεί το εισόδημα των εμπλεκόμενων σε αυτά, στερώντας πόρους για την ανάπτυξη αποτελεσματικής κοινωνικής πολιτικής αλλά και υγιούς οικονομικού περιβάλλοντος.
- Η υστέρηση ως προς το επίπεδο οργάνωσης, ποιότητας και ασφάλειας υπηρεσιών υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας, αλλά και ως προς την εξασφάλιση της φυσικής και οικονομικής πρόσβασης σε αυτές, όσων τις έχουν ανάγκη.
- Τα χαρακτηριστικά του νοικοκυριού που σχετίζονται με τον αριθμό των εξαρτημένων μελών σε σχέση με το συνολικό εισόδημα, τη δομή του (μονογονεϊκές οικογένειες), την ηλικία, το φύλο και το εκπαιδευτικό επίπεδο των μελών.
- Η προκατάληψη, ο ρατσισμός, οι πολιτιστικές παραδόσεις, οι διακρίσεις απέναντι σε κάποιες κοινωνικές ομάδες (μειονότητες, ΑΜΕΑ, μετανάστες,

¹⁹ ΟΚΕ –υπ αριθμ. 210 Γνώμη: «Φτώχεια» 2009, σελ. 12

²⁰ Βλ. σχετικά: 1. Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2010, Ανακοίνωση : «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού: ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για κοινωνική και εδαφική συνοχή» σελ. 7-13, 2. ΟΚΕ –Γνώμη: «Φτώχεια» 2009, σελ. 19-24, 3. ΟΟΣΑ 2008, «GROWING UNEQUAL? : INCOME DISTRIBUTION AND POVERTY IN OECD COUNTRIES» p. 6-8

ηλικιωμένοι, μονογονεϊκές οικογένειες κ.λ.π.), που περιορίζει την ισότιμη συμμετοχή τους στον οικονομικοκοινωνικό ιστό.

- Τα ιδιαίτερα γεωγραφικά χαρακτηριστικά του τόπου κατοικίας (ορεινές, νησιωτικές περιοχές) που μπορεί να δυσχεραίνουν την πρόσβαση σε υπηρεσίες και την ανάπτυξη επαρκών υποδομών, δημιουργώντας συνθήκες αποκλεισμού/περιθωριοποίησης.
- Η διατήρηση ανεπαρκών ή διεφθαρμένων πολιτικών καθεστώτων που ευνοούν την παραοικονομία, αδιαφορώντας ή αδυνατώντας να οργανώσουν ένα αποτελεσματικό δίκτυ κοινωνικής προστασίας για τους πολίτες τους.
- Βίαια και ακραία γεγονότα όπως οι φυσικές καταστροφές, ο πόλεμος, οι αλλαγές της τεχνολογίας, που προκαλούν ευρύ φάσμα ανεργίας, η οικονομική κρίση.

Ανεξάρτητα από το επίπεδο ανάπτυξης μιας χώρας και τον προσδιορισμό αντίστοιχα του επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης για τους πολίτες της και παρά τις μεγάλες διαφορές μεταξύ ανεπτυγμένου και αναπτυσσόμενου κόσμου, οι επιπτώσεις της φτώχειας σε ατομικό αλλά και σε συλλογικό/εθνικό επίπεδο είναι κοινές σε μεγάλο βαθμό²¹:

- Η απόλυτη ή σε πολύ σημαντικό βαθμό στέρηση ζωτικής σημασίας αγαθών, όπως η τροφή, το πόσιμο νερό, η στέγη, τα φάρμακα και η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και η εκπαίδευση, που οδηγούν σε φυσική εξαθλίωση, θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή και προσβάλλουν τον πυρήνα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.
- Η αδυναμία πρόσβασης στο εκπαιδευτικό σύστημα και στην αγορά εργασίας, πέραν των ζητημάτων επιβίωσης δημιουργεί και προβλήματα κοινωνικοποίησης με επιπτώσεις στην πολιτική και κοινωνική συμπεριφορά των ατόμων (παραβατικότητα).
- Η παραβίαση βασικών συνταγματικών αξιών όπως του κοινωνικού κράτους και του κράτους δικαίου, αλλά και της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.
- Η ανεπάρκειες του πλαισίου προστασίας της παιδικής ηλικίας οδηγούν στην αναπαραγωγή του φαινομένου της φτώχειας, καθώς τα παιδιά στερούμενα διατροφής, εκπαίδευσης, πρόσβασης σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, στερούνται προϋποθέσεων που θα επιτρέψουν την ομαλή ένταξη στην κοινωνία. Έτσι η φτώχεια στην παιδική ηλικία προσδίδει ισόβιες κατά κανόνα συνέπειες για τα παιδιά φτωχών οικογενειών.
- Η άνθιση της παράνομης, ανασφάλιστης, χαμηλά αμειβόμενης εργασίας, η απασχόληση παιδιών, η τροφοδότηση της παραοικονομίας από εργαζόμενους που βιώνουν τη φτώχεια, αντιστρατεύονται την ανάπτυξη με όρους ισότητας, κοινωνικής συνοχής και αειφορίας και υπονομεύουν τους δημοκρατικούς θεσμούς.
- Η αποσταθεροποίηση της κοινωνικής συνοχής και η αποδυνάμωση του ίδιου του κοινωνικού κράτους.

---

²¹ ΟΚΕ –υπ αριθμ. 210 Γνώμη: «Φτώχεια» 2009, σελ. 24-28

4. ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΕ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση της φτώχειας περιγράφεται μέσα από τη «Στρατηγική για μια έξυπνη και διατηρήσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς - Ευρώπη 2020». Η καταπολέμηση της φτώχειας βρίσκεται στο επίκεντρο της οικονομικής και κοινωνικής ατζέντας της Ε.Ε. καθώς το 2008 περισσότερα από 80 εκατ. πολίτες ή το 16% του πληθυσμού της ένωσης βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας.

Η Ε.Ε. αναγνωρίζοντας τις διαρθρωτικές αδυναμίες της ευρωπαϊκής οικονομίας, που αναδείχθηκαν λόγω της οικονομικής κρίσης και εξουδετέρωσαν σε κάποιο βαθμό την οικονομική και κοινωνική πρόοδο πολλών ετών, θέτει τρεις αλληλοενισχυόμενες προτεραιότητες²²:

1. Έξυπνη ανάπτυξη: ανάπτυξη μιας οικονομίας βασιζόμενης στη γνώση και την καινοτομία.
2. Διατηρήσιμη ανάπτυξη: προώθηση μιας πιο αποδοτικής στη χρήση πόρων, πιο πράσινης και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας.
3. Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς: μια οικονομία με υψηλή απασχόληση που θα επιτυγχάνει κοινωνική και εδαφική συνοχή.

Επίσης, στην κατεύθυνση αυτών των τριών προτεραιοτήτων, διατυπώνονται ποσοτικοί και μετρήσιμοι στόχοι για την επίτευξη των οποίων απαιτείται ένα ευρύ φάσμα δράσεων σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο:

- 75% του πληθυσμού μεταξύ 20-64 ετών πρέπει να έχει απασχόληση.
- 3% του ΑΕΠ της ΕΕ πρέπει να επενδύεται σε Ε&Α.
- Οι στόχοι του «20/20/20» ως προς το κλίμα και την ενέργεια πρέπει να έχουν επιτευχθεί (περιλαμβανομένης της αύξησης σε 30% του ποσοστού μείωσης των εκπομπών εφόσον οι συνθήκες το επιτρέπουν).
- Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την σχολική εκπαίδευση πρέπει να είναι μικρότερο από 10% και τουλάχιστον 40% των νέων πρέπει να έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Ο αριθμός των ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια πρέπει να μειωθεί κατά 20 εκατ.

Η διατύπωση ποσοτικού στόχου για την καταπολέμηση της φτώχειας, αποτελεί μία ένδειξη της βούλησης να διατηρηθεί ψηλά στην πολιτική ατζέντα η κοινωνική διάσταση, ισότιμα με τις άλλες προτεραιότητες της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε επτά *Εμβληματικές Πρωτοβουλίες* που θα ενεργήσουν ως καταλύτες για την επίτευξη προόδου σε κάθε μία από τις παραπάνω τρεις βασικές προτεραιότητες. Μέσω της Εμβληματικής Πρωτοβουλίας τίθενται στόχοι σε ευρωπαϊκό αλλά και εθνικό επίπεδο.

---

²² Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2010, Ανακοίνωση: «Ευρώπη 2020: Στρατηγική για μια έξυπνη και διατηρήσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς», σελ.5

Ειδικότερα, στο πλαίσιο της 3^{ης} προτεραιότητας, προβλέπονται δύο Εμβληματικές Πρωτοβουλίες^{23,24}:

1. «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας», για τη διασφάλιση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, ούτως ώστε να εξαπλωθούν ευρέως τα οφέλη της ανάπτυξης και της απασχόλησης και τα άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού να αποκτήσουν τα μέσα αξιοπρεπούς διαβίωσης και να συμμετάσχουν ενεργά στην κοινωνία.
2. «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας» με στόχο να δημιουργηθούν οι συνθήκες για τον εκσυγχρονισμό των αγορών εργασίας, να αυξηθούν τα επίπεδα απασχόλησης και να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου.

Είναι εμφανές ότι σε στρατηγικό επίπεδο η αντιμετώπιση φαινομένων φτώχειας και αποκλεισμού έχουν κεντρική θέση στον σχεδιασμό της δεκαετίας 2010-2020, καθώς η μία από τις τρεις κεντρικές προτεραιότητες αφορά την άρση των αποκλεισμών και την επίτευξη της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, ενώ παράλληλα τίθενται και ποσοτικοποιημένοι στόχοι.

Ωστόσο, η κοινωνική διάσταση της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» είναι λειτουργικά συνδεδεμένη με την απασχόληση, ως βασικού εργαλείου επίτευξης της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής. Αυτή η προσέγγιση δημιουργεί προβληματισμό για την ύπαρξη ισόρροπης αντίληψης και συνακόλουθα θεσμικής συμμετρίας μεταξύ κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής σε επίπεδο Ε.Ε.²⁵

Όπως είναι αναμενόμενο, κυρίαρχο ρόλο στη χάραξη της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής, διαδραματίζουν μέτρα εξόδου από την κρίση που πλήττει σε πολλά επίπεδα την Ε.Ε. και μπορεί να επηρεάσει την μελλοντική της θέση στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Η στήριξη του αναπτυξιακού -παραγωγικού δυναμικού της ΕΕ, παράλληλα με τη στήριξη των κοινωνικών μοντέλων των κρατών μελών αφενός και η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών στο πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης αφετέρου, προϋποθέτει τον καθορισμό προτεραιοτήτων και την ανάγκη να γίνουν επιλογές. Η δημοσιονομική εξυγίανση και η μακροπρόθεσμη χρηματοπιστωτική βιωσιμότητα θα χρειαστεί, να συμβαδίσουν με σημαντικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, ιδίως στα συστήματα που αφορούν τις συντάξεις, την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, την κοινωνική προστασία και την εκπαίδευση²⁶.

Βάσει του παραπάνω πλαισίου είναι σαφές ότι τίθεται θέμα βιωσιμότητας του κοινωνικού μοντέλου των κρατών μελών, το οποίο θα δεχτεί πιέσεις με ανάλογες συνέπειες στα ήδη οξυμένα φαινόμενα της φτώχειας, της ανισότητας και του

²³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2010, Ανακοίνωση: «Ευρώπη 2020: Στρατηγική για μια έξυπνη και διατηρήσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς», σελ. 23

²⁴ Οι υπόλοιπες έξι είναι: «Ένωση καινοτομίας», «Νεολαία σε κίνηση», «Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη», «Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους», «Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης», «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας»

²⁵ Η κοινωνική διάσταση της «Ευρώπη 2020»: Ρητορική και Πραγματικότητα, Κοινωνική Πολιτική, Τεύχος 1, 4/2013, Α. Φερώνας, σελ. 7

²⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2010, Ανακοίνωση : «Ευρώπη 2020: Στρατηγική για μια έξυπνη και διατηρήσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς», σελ. 31, 35

κοινωνικού αποκλεισμού που αντιμετωπίζουν πολλά κράτη –μέλη, κυρίως του νότου, λόγω της οικονομικής κρίσης.

Όσον αφορά τη δημιουργία «Ευρωπαϊκής Πλατφόρμας για την Καταπολέμηση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού», σημειώνεται ότι καθώς το μεγαλύτερο μέρος της προσεχούς δεκαετίας είναι πιθανόν να χαρακτηρίζεται από μειωμένους κρατικούς προϋπολογισμούς, οι δράσεις θα πρέπει να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα και την εμπιστοσύνη, με τη χρηματοδότηση νέων συμμετοχικών τρόπων για την αντιμετώπιση της φτώχειας, εξακολουθώντας, παράλληλα, να αναπτύσσουν πολιτικές πρόληψης και κάλυψης συγκεκριμένων αναγκών, κατά περίπτωση.

Έτσι, η δημόσια διοίκηση καλείται να αξιοποιήσει την κατάσταση αυτή ως ευκαιρία για την ενίσχυση της αποδοτικότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών.

Η υποστήριξη δε, των προσπαθειών των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών παραμένει στο επίκεντρο της δράσης της ΕΕ, καθώς οι αρχές αυτές βρίσκονται στην «πρώτη γραμμή» της υλοποίησης της πολιτικής και έχουν αποδειχτεί «πηγές» κοινωνικής καινοτομίας. Η συμμετοχή τους, ιδίως μέσω της Επιτροπής των Περιφερειών και βασικών ευρωπαϊκών δικτύων και εθνικών οργανισμών, θα αυξήσει την εστίαση στην εδαφική διάσταση της φτώχειας και θα ενισχύσει τις συνέργειες στη διάθεση πόρων της ΕΕ²⁷.

Ο ρόλος των περιφερειακών και τοπικών αρχών για την υποστήριξη του στόχου της «Ανάπτυξης χωρίς Αποκλεισμούς», κρίνεται πολύτιμος αλλά και κρίσιμος καθώς καλούνται να αντιμετωπίζουν αλλά και να προλαμβάνουν κατά περίπτωση τις τοπικές ανάγκες, με καινοτόμους τρόπους και σε συνθήκες δημοσιονομικής στενότητας.

Συμπερασματικά, μέσω της «Στρατηγικής για μια έξυπνη και διατηρήσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς - Ευρώπη 2020», η Ε.Ε. φιλοδοξεί να επιτύχει, για άλλη μια φορά, την εξαιρετικά δυσχερή σήμερα ισορροπία μεταξύ της οικονομικής ολοκλήρωσης και της κοινωνικής συνοχής. Ωστόσο η εξισορρόπηση θα επιχειρηθεί μέσα σε συνθήκες ύφεσης, αυξανόμενων εντάσεων και δυσαρέσκειας των πολιτών για τις πολιτικές που ακολουθούνται, σε ένα κλίμα που ευνοεί την ανάδειξη του ευρωσκεπτικισμού.

---

²⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2010, Ανακοίνωση : «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την Καταπολέμηση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού: ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για κοινωνική και εδαφική συνοχή» σελ. 3, 19

5. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ: ΣΥΜΠΟΡΕΥΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

5.1. Κεντρικές πολιτικές επιλογές εν μέσω οικονομικής κρίσης

Η διεθνής οικονομική κρίση του 2008, αποτέλεσε ένα ορόσημο δραματικής μεταβολής των οικονομικών και συνακόλουθα των κοινωνικών συνθηκών στην Ελλάδα. Η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει από το 2009 μια πολύ βαθιά κρίση με κύρια χαρακτηριστικά το πολύ μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα, το τεράστιο χρέος και τη συνεχή διάβρωση της ανταγωνιστικής της θέσης.

Τα προβλήματα αυτά προϋπήρχαν της κρίσης του 2008 και ήταν αναπόφευκτο να οδηγήσουν αργά ή γρήγορα σε αδιέξοδο. Η διεθνής κρίση μεγέθυνε τις συσσωρευμένες αρνητικές επιπτώσεις αυτών των χρόνιων αδυναμιών και επιτάχυνε την πτωτική πορεία της οικονομίας. Η ύφεση επεκτάθηκε γρήγορα σε όλους τους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας επηρεάζοντας την απασχόληση και αυξάνοντας δραματικά την ανεργία.

Η επιχειρούμενη αντιστροφή των συνεπειών της οικονομικής κρίσης, δηλ. μιας μακράς πορείας που είχε συσσωρεύσει προβλήματα και επικίνδυνα αδιέξοδα δεν θα ήταν ούτε εύκολη ούτε σύντομη. Αντίθετα απαιτείται μια εξίσου μακρά προσπάθεια για να σπάσει ο φαύλος κύκλος που ωθεί την οικονομία σε μαρασμό και το βιοτικό επίπεδο σε πτώση.

Δηλ. η χώρα καλείται να λύσει ένα πολύ δύσκολο πρόβλημα: να επιτύχει ταυτόχρονα μια μεγάλο μεγέθους δημοσιονομική προσαρμογή και εξυγίανση και να διασφαλίσει τις μεσοπρόθεσμες αναπτυξιακές προοπτικές της οικονομίας, και μάλιστα σ' ένα περιβάλλον δυσμενών συνθηκών όσον αφορά το δημόσιο δανεισμό διεθνώς.

Το 2009 οι ελληνικές αρχές αιτούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το ΔΝΤ και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, διαβουλεύσεις επί ενός πολυετούς προγράμματος οικονομικών πολιτικών, υποστηριζόμενο με οικονομική βοήθεια από τις χώρες-μέλη της Ευρωζώνης και το ΔΝΤ, στην περίπτωση που οι ελληνικές αρχές αποφασίσουν να αιτηθούν μια τέτοια βοήθεια.

Η δραστική μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος φαίνεται να αποτελεί τη μόνη επιλογή για την επιβίωση της ελληνικής οικονομίας και είναι προϋπόθεση για διατηρήσιμη οικονομική ανάπτυξη στο μέλλον²⁸.

Η Ελληνική Κυβέρνηση μέσω του Ελληνικού Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης προτάσσει ως βασικό στρατηγικό στόχο την επίτευξη βιώσιμης μεγέθυνσης και ανάπτυξης για τα επόμενα χρόνια. Ο στόχος αυτός απαιτεί τη μεταβολή του αναπτυξιακού υποδείγματος της ελληνικής οικονομίας από το προηγούμενο, που βασιζόταν στην κατανάλωση ως κύριο συντελεστή της ανάπτυξης, σε ένα νέο υπόδειγμα που θα βασίζεται στη βιώσιμη μεγέθυνση των εγχώριων και διεθνών επενδύσεων και των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών.

Στο πλαίσιο δε αυτού του στρατηγικού στόχου, διατηρεί διαχρονικά τη δέσμευσή της αφενός για δημοσιονομική προσαρμογή και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της

²⁸ Πηγή: Βλ. σχετικά Τράπεζα Ελλάδος 2009, «Έκθεση Διοικητή για το έτος 2009»

οικονομίας, αφετέρου για την προστασία των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων από τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης (Προγράμματα Σταθερότητας 2008-2013).

Συγκεκριμένα, η οικονομική πολιτική βασίζεται σε δύο πυλώνες: την περαιτέρω βελτίωση των δημόσιων οικονομικών και την προώθηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων με στόχο την αύξηση του αναπτυξιακού δυναμικού της οικονομίας, παρέχοντας όμως ταυτόχρονα ένα «δίκτυ προστασίας» στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Δηλ. η κεντρική επιλογή συνέχισης της δημοσιονομικής προσαρμογής, χωρίς να υπονομευθούν οι αναπτυξιακές προοπτικές της οικονομίας, συνοδεύεται από την πρόβλεψη δημιουργίας ενός «μηχανισμού προστασίας» κατά της φτώχειας για τις ομάδες του πληθυσμού που είναι πιο ευάλωτες στη διεθνή κρίση²⁹.

5.2 Δράσεις κατά τη διάρκεια της κρίσης (2010-2013)

Κατά τη διάρκεια της κρίσης, η οικονομική /δημοσιονομική πολιτική που ασκείται στα πλαίσια των δανειακών συμβάσεων, είναι προσανατολισμένη στη δημοσιονομική λιτότητα, στην περικοπή των κοινωνικών δαπανών και στην απορρύθμιση της αγοράς εργασίας. Αυτή η πολιτική επέφερε οικονομική ύφεση, δραματική αύξηση της ανεργίας και υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου. Η φτώχεια, η ανισότητα και η ανεργία διαμορφώνουν συνθήκες ανθρωπιστικής κρίσης, δηλ. μιας εκρηκτικής κατάστασης στην κοινωνία, όπως εκρηκτική είναι και η δημοσιονομική κατάσταση, θέτοντας κινδύνους για την κοινωνική συνοχή αλλά και για την ίδια την αναπτυξιακή δυνατότητα της χώρας.

Οι δανειακές συμβάσεις επιβάλλουν περικοπές σε θεμελιώδεις τομείς που έχουν σχέση με την καταπολέμηση της φτώχειας και την κοινωνική προστασία, όπως οι συντάξεις, οι βασικές κοινωνικές υπηρεσίες, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη καθώς και τη βασική προστασία των πλέον ευπαθών ομάδων με συνεπακόλουθη επιδείνωση των δεικτών ποιότητας ζωής, στέγασης, και υγείας και όξυνση/διεύρυνση του φαινομένου της φτώχειας και της παιδικής φτώχειας.

Δηλ. η εφαρμογή των δανειακών συμβάσεων συνοδεύτηκε με σημαντική υποχώρηση των πολιτικών κοινωνικής προστασίας, ενώ περιορίστηκαν σημαντικά οι διαθέσιμοι πόροι (σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο) με δυσμενέστατα αποτελέσματα για τα πιο αδύνατα κοινωνικά στρώματα³⁰.

Η αύξηση της ζήτησης για υπηρεσίες/παροχές κοινωνικής προστασίας, δημιούργησε μεγάλη πίεση και οδήγησε στον κεντρικό σχεδιασμό δράσεων πρόληψης/προστασίας, πάντα στο πλαίσιο των Μνημονίων Δημοσιονομικής Σταθερότητας της Ελληνικής Οικονομίας, με ποιο αντιπροσωπευτικές τις ακόλουθες:

1. Απόφαση Υπ. Περιβάλλοντος με αριθμ. ΑΠ Δ5-ΗΛ/Β/Φ29/16027/6.8.2010 «Εφαρμογή Κοινωνικού Οικιακού Τιμολογίου» (ΦΕΚ Β'1403 /06.09.2010).

²⁹ Υπ. Οικονομικών 2009, «Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2008-2011» σελ. 15-16

³⁰ ΟΚΕ, υπ αριθμ. 301 Γνώμη Πρωτοβουλίας : «Το κοινωνικό δίκτυ ασφάλειας για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Προτάσεις και μέτρα πολιτικής», 2014, σελ. 5

Με την απόφαση εισάγεται ένα νέο –ειδικό τιμολόγιο το οποίο εφαρμόζεται σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού. Το ειδικό τιμολόγιο αφορά την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας για την κάλυψη αναγκών της κύριας κατοικίας του δικαιούχου και εντός καθορισμένων ορίων κατανάλωσης που προβλέπονται ανά κατηγορία δικαιούχου. Για τον προσδιορισμό των δικαιούχων λαμβάνονται υπόψη εισοδηματικά κριτήρια, ο αριθμ. των εξαρτημένων μελών της οικογένειας, το αν ο δικαιούχος είναι άνεργος ή Αμεα ή έχει ανάγκη μηχανικής υποστήριξης, ο ίδιος ή μέλος της οικογένειάς του κ.λ.π. Στόχος του μέτρου είναι η προστασία του βιοτικού επιπέδου και η πρόληψη του κινδύνου της ενεργειακής φτώχειας.

2. Ν. 4001/2011 «Για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις» (ΦΕΚ 179 Α/22-8-2011).

Προβλέπεται η προστασία ευάλωτων πελατών –καταναλωτών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου. Ως ευάλωτοι πελάτες ορίζονται: οι οικονομικά ασθενείς που πλήττονται από την ενεργειακή πενία, οι εξαρτώμενοι από τη συνεχή και αδιάλειπτο παροχή ενέργειας, τόσο οι πελάτες όσο και τα εξαρτημένα από αυτούς μέλη, για τη λειτουργία συσκευών στήριξης ζωτικών λειτουργιών τους, οι διαβιούντες μόνοι ηλικιωμένοι (άνω των 70 ετών), πελάτες με σωματική ή ψυχική αναπηρία που δεν μπορούν να διαχειριστούν τη συμβατική τους σχέση με τον προμηθευτή ενέργειας, πελάτες απομακρυσμένων περιοχών (άρθρο 52). Η προστασία που παρέχεται στους παραπάνω πελάτες και ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκουν περιλαμβάνει μειωμένη τιμολόγηση ή έκπτωση επί του τιμολογίου, ευνοϊκοί όροι πληρωμής, απαγόρευση διακοπής της σύνδεσης σε κρίσιμες περιόδους κ.λ.π. Επιπλέον προβλέπεται ο καθορισμός μέτρων για την αντιμετώπιση της ενεργειακής πενίας, όπως τα εθνικά σχέδια δράσης, που καταρτίζονται με κοινές αποφάσεις Υπ. Περιβάλλοντος και καθ ύλην αρμόδιων Υπουργών κ.λ.π.

3. Ν. 3863/2010 «Νέο Ασφαλιστικό Σύστημα και συναφείς διατάξεις, ρυθμίσεις στις εργασιακές σχέσεις» (ΦΕΚ 115 Α/15-7-2010).

Δημιουργείται το νέο σύστημα πιστοποίησης αναπηρίας, μέσω του Ενιαίου Κανονισμού Προσδιορισμού Ποσοστού Αναπηρίας (Ε.Κ.Π.Π.Α.). Έτσι το ποσοστό αναπηρίας προκαθορίζεται για όλους τους φορείς και το Δημόσιο με εκατοστιαία αναλογία σε Ε.Κ.Π.Π.Α. Ταυτόχρονα δημιουργείται και το Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α.) με σκοπό την εξασφάλιση της ενιαίας υγειονομικής κρίσης, όσον αφορά στον καθορισμό του βαθμού αναπηρίας των ασφαλισμένων όλων των ασφαλιστικών φορέων, συμπεριλαμβανομένου του Δημοσίου, καθώς και των ανασφάλιστων, για τους οποίους απαιτείται η πιστοποίηση της αναπηρίας.

Με τον τρόπο αυτό, ελέγχεται και αξιολογείται η αναπηρία και αποδίδεται το ποσοστό αναπηρίας, με ενιαίο τρόπο και ακολούθως χορηγούνται αντίστοιχα οι σχετικές προνοιακές παροχές.

4. Ν. 4019/2011 (ΦΕΚ 216 Α/20-9-2011): «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και άλλες διατάξεις».

Ρυθμίζεται νομοθετικά το πλαίσιο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και θεσπίζεται η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.), ως φορέας κοινωνικής οικονομίας, που διαθέτει την εμπορική ιδιότητα και είναι αστικός συνεταιρισμός με

κοινωνικό σκοπό. Οι Κοιν. Σ. Επ. ανάλογα με τον ειδικότερο σκοπό τους μπορεί να είναι :

α) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης, οι οποίες αφορούν στην ένταξη, στην οικονομική και κοινωνική ζωή των ατόμων που ανήκουν στις Ευάλωτες Ομάδες του Πληθυσμού. Το 40% των εργαζομένων τους ανήκει υποχρεωτικά στις Ομάδες αυτές.

β) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Κοινωνικής Φροντίδας, οι οποίες αφορούν στην παραγωγή και παροχή προϊόντων και υπηρεσιών κοινωνικού – προνοιακού χαρακτήρα σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού όπως οι ηλικιωμένοι, τα βρέφη τα παιδιά, τα ΑΜΕΑ και τα άτομα με χρόνιες παθήσεις.

γ) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού, οι οποίες αφορούν την παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών για την ικανοποίηση αναγκών της συλλογικότητας (Πολιτισμός, Περιβάλλον, εκπαίδευση, παροχές κοινής ωφέλειας, διατήρηση παραδοσιακών επαγγελμάτων κ.λπ.), που μεταξύ άλλων συμβάλλουν στην προώθηση της απασχόλησης, την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και της τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο του καταστατικού σκοπού τους οι Κοιν.Σ.Επ. μπορούν να αναπτύξουν συνεργασίες για την ανταλλαγή υπηρεσιών ή την υλοποίηση προγραμμάτων χρηματοδοτούμενων από εθνικούς, ευρωπαϊκούς ή διεθνείς οργανισμούς, να συγκροτούν δίκτυα οικονομικής συνεργασίας και να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις με το Δημόσιο ή τους ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού για την υλοποίηση σχετικών δράσεων.

Οι πόροι των Κοιν.Σ.Επ. προέρχονται από το κεφάλαιο της επιχείρησης, από τα έσοδα της δραστηριότητάς τους, από δωρεές τρίτων, από κληροδοτήματα, παραχωρήσεις της χρήσης περιουσιακών στοιχείων, από την αξιοποίηση της περιουσίας τους και από επιχορηγήσεις από το ΠΔΕ, την Ε.Ε. και τους εθνικούς οργανισμούς ή τους ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι και η πρόβλεψη από τον ίδιο νόμο (άρθρο 16) των Δημοσίων Συμβάσεων Κοινωνικής Αναφοράς, με τις οποίες οι αναθέτουσες αρχές κατά την ανάθεση λαμβάνουν υπόψη τους, ως κριτήρια ανάθεσης, σημαντικές κοινωνικές πτυχές, όπως οι ευκαιρίες απασχόλησης, η κοινωνική ένταξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, η ισότητα ευκαιριών, ο σχεδιασμός της προσβασιμότητας για όλους, η συνεκτίμηση των κριτηρίων αειφορίας, μεταξύ αυτών και θέματα ηθικού εμπορίου και η ευρύτερη συμμόρφωση με την εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ).

5. Ν. 4052/2012 «Νόμος αρμοδιότητας Υπουργείων Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης για εφαρμογή του των Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης και του Μνημονίου Συνεννόησης»(ΦΕΚ 41 Α΄/01-03-2012).

Δίνεται ο ορισμός του αστέγου, ως ευπαθούς κοινωνικής ομάδας, στην οποία παρέχεται κοινωνική προστασία. Στην ομάδα των αστέγων περιλαμβάνονται άτομα νομίμως διαμένοντα στη χώρα τα οποία στερούνται πρόσβασης σε κατοικία που να διαθέτει τις αναγκαίες τεχνικές προδιαγραφές και της βασικές υπηρεσίες ύδρευσης και ηλεκτροδότησης. Το περιεχόμενο, η έκταση και ο χρόνος παροχής της κοινωνικής

προστασίας όπως και η διαδικασία και οι φορείς της καταγραφής των αστέγων προβλέπεται να ρυθμιστούν με Υπουργική Απόφαση (άρθρο 29).

6. Ν. 4021/2011 «Ενισχυμένα μέτρα εποπτείας και εξυγίανσης των πιστωτικών ιδρυμάτων - Ρύθμιση θεμάτων χρηματοπιστωτικού χαρακτήρα - Κύρωση της Σύμβασης - Πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και των τροποποιήσεών της και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 218 Α/3-10-2011).

Επιβάλλεται για επιτακτικούς λόγους εθνικού συμφέροντος που συνίστανται στην άμεση μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος, ειδικό τέλος υπέρ Δημοσίου στις ηλεκτροδοτούμενες για οικιστική ή εμπορική χρήση δομημένες επιφάνειες των ακινήτων. Στον Νόμο προβλέπεται μείωση (άρθρο 53 παρ. 6), του Έκτακτου Ειδικού Τέλους Ηλεκτροδοτούμενων Δομημένων Επιφανειών (Ε.Ε.Τ.Η.Δ.Ε), μέσω μειωμένων συντελεστών για τον υπολογισμό του, για ευπαθείς ομάδες όπως πολύτεκνοι, ανάπηροι ή οικογένειες με μέλος ανάπηρο και μακροχρόνια ανέργους, με την προϋπόθεση το συνολικό οικογενειακό εισόδημα να μην υπερβαίνει τα 12.000 ευρώ και η αντικειμενική αξία της ακίνητης περιουσίας να μην υπερβαίνει τα 150.000 ή εάν πρόκειται για ιδιοκατοικούμενο ακίνητο η συνολική του επιφάνεια να μην υπερβαίνει τα 120 τ.μ.

7. Ν. 4152/2013 «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής των νόμων 4046/2012, 4093/2012 και 4127/2013» (ΦΕΚ 107 Α/9-5-2013).

Απαλλάσσονται της καταβολής του Έκτακτου Ειδικού Τέλους Ακινήτων (Ε.Ε.Τ.Α.), το οποίο αντικατέστησε το Ε.Ε.Τ.Η.Δ.Ε, οι μακροχρόνια άνεργοι και οι άνεργοι που έχουν επιδοτηθεί, λόγω τακτικής επιδότησης από τον ΟΑΕΔ, για τουλάχιστον 6 μήνες, κάτω από συγκεκριμένες εισοδηματικές προϋποθέσεις (υποπαργ. Α.7. 11.). Επίσης προβλέπεται η καταβολή σε δόσεις ή η μείωση του ύψους του Ειδικού Τέλους ή η πλήρης απαλλαγή του υπόχρεου σε περίπτωση που βρίσκεται σε κατάσταση φτώχειας ή απειλείται με φτώχεια.

8. Απόφαση Υπ. Οικονομικών με αριθμ. Δ33/5042999/2012 «Χορήγηση επιδόματος πετρελαίου θέρμανσης και καθορισμός του ύψους, των δικαιούχων, των προϋποθέσεων και της διαδικασίας χορήγησης αυτού» (ΦΕΚ 3049 Β/16-11-2012).

Με την Απόφαση αυτή δίδεται επίδομα θέρμανσης σε φυσικά πρόσωπα για την κατανάλωση πετρελαίου εσωτερικής καύσης θέρμανσης και για τα ακίνητα που χρησιμοποιούν ως κύρια κατοικία. Οι δικαιούχοι προσδιορίζονται με εισοδηματικά και περιουσιακά κριτήρια και το ύψος του επιδόματος εξαρτάται από την κλιματική ζώνη στην οποία βρίσκεται η κύρια κατοικία. Σκοπός του επιδόματος είναι η ελάφρυνση της δαπάνης θέρμανσης, που επιβαρύνει σοβαρά το οικογενειακό εισόδημα, λόγω της γενικότερης υφειακής κατάστασης αλλά και της ανόδου της τιμής του πετρελαίου θέρμανσης και η προστασία των ευάλωτων ομάδων, ώστε να διατηρήσουν αποδεκτές συνθήκες διαβίωσης.

9. Ν. 4047/2012 «Κύρωση των Πράξεων Νομοθετικού Περιεχομένου που αφορούν την εφαρμογή του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012-2015» (ΦΕΚ 31 Α/23-2-2012).

Προβλέπεται η αναστολή έκδοσης και εκτέλεσης εντολής διακοπής του ηλεκτρικού ρεύματος, στην περίπτωση μη καταβολής του ανωτέρου Ειδικού Τέλους, με πράξη

του αρμόδιου για τη φορολογία εισοδήματος προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ., εάν συντρέχουν ειδικοί λόγοι υγείας του χρήστη του ακινήτου επί του οποίου οφείλεται το Ειδικό Τέλος, και αποδεικνύεται ότι η διακοπή θα θέσει σε κίνδυνο την ζωή ή την υγεία του. Αντίστοιχη μεταχείριση προβλέπεται και στην περίπτωση που ο ιδιοκτήτης και χρήστης του ακινήτου διαβιεί υπό μειονεκτικές κοινωνικά συνθήκες, όπως η απουσία εισοδήματος ή άλλων ακινήτων και η καταβολή του Ειδικού Τέλους θα θέσει σε προφανή άμεσο κίνδυνο την στοιχειώδη διαβίωση του ιδίου ή της οικογένειάς του.

10. Ν. 4141/2013 «Επενδυτικά εργαλεία ανάπτυξης, παροχή πιστώσεων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 81 Α/5-4-2013).

Προβλέπεται μία προνοιακή παροχή, το Ειδικό Επίδομα Τριτέκνων και Πολυτέκνων (άρθρο 40), ύψους 500 ευρώ το χρόνο για κάθε τέκνο, που δίδεται στις οικογένειες με εισοδηματικά κριτήρια. Οι δικαιούχοι θα πρέπει να έχουν μόνιμη και συνεχή δεκαετή κατοικία ή διαμονή στην Ελλάδα, να φορολογούνται στην Ελλάδα και τα εξαρτώμενα τέκνα να βρίσκονται την Ελλάδα. Το Επίδομα αυτό αντικαθιστά τα προϋφιστάμενα επιδόματα τριτέκνων και πολυτέκνων, που δίδονταν ως δημογραφικά κίνητρα σε όλες τις οικογένειες με τρία ή περισσότερα τέκνα, ανεξαρτήτων του οικογενειακού εισοδήματος.

11. Ν. 4093/2012 «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016»(ΦΕΚ 222 Α'/12-11-2012).

Προβλέπονται Μέτρα Κοινωνικής Πολιτικής Μακροχρονίων Ανέργων (Παρ. ΙΑ.1.ΙΙΙ), ηλικίας 20 έως 66 ετών, οι οποίοι βρίσκονται σε κατάσταση ανεργίας για διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών. Συγκεκριμένα προβλέπεται μια μη ανταποδοτική παροχή προνοιακού τύπου, η χορήγηση Επιδόματος Μακροχρονίως Ανέργων, εφόσον έχουν εξαντλήσει το δικαίωμα τακτικής επιδότησης της ανεργίας και το εισόδημά τους δεν ξεπερνά το ποσό των 10.000 ευρώ. Το ποσό του επιδόματος είναι 200 ευρώ και καταβάλλεται έως και 12 μήνες, εφόσον οι δικαιούχοι παραμένουν άνεργοι.

Στον ίδιο Νόμο, προβλέπεται η αντικατάσταση /ενοποίηση διαφόρων οικογενειακών επιδομάτων από το Ενιαίο Επίδομα Στήριξης Τέκνων. Πρόκειται για μία επίσης προνοιακή παροχή η οποία καταβάλλεται λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των εξαρτώμενων τέκνων, την κλίμακα ισοδυναμίας (το σταθμισμένο άθροισμα των μελών της οικογένειας), το ισοδύναμο εισόδημα και την εισοδηματική κατηγορία. Οι οικογένειες που δικαιούνται το επίδομα διαιρούνται σε τέσσερις εισοδηματικές κατηγορίες, ανάλογα με το ισοδύναμο εισόδημα (από 6.000 ευρώ έως 18.000 ευρώ), και λαμβάνει αντίστοιχα διαφορετικό ύψος επιδόματος.

Επίσης με τον ίδιο Νόμο θεσμοθετείται και το Πιλοτικό Πρόγραμμα Ελαχίστου Εγγυημένου Εισοδήματος (υποπαρ. ΙΑ.3), η εφαρμογή του οποίου ξεκινά την 1.1.2014. Το πρόγραμμα προβλέπεται να εφαρμοστεί σε δύο περιοχές της χώρας με διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, οι οποίες ορίζονται με υπουργική απόφαση και απευθύνεται σε άτομα/οικογένειες που διαβιών σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, παρέχοντας τους εισοδηματική ενίσχυση συνδυαζόμενη με δράσεις κοινωνικής επανένταξης. Στη συνέχεια το μέτρο αναμένεται να γενικευτεί σε όλη τη χώρα.

12. ΚΥΑ Υπ Εργασίας, Κοινων. Ασφάλειας και Πρόνοιας και Οικονομικών, με αριθμ. ΑΠ 39892/ΓΔ1.2/7-11-2014 «Καθορισμός των όρων και των προϋποθέσεων εφαρμογής του πιλοτικού προγράμματος Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα – ΕΓΓΥΗΜΕΝΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ».

Με την απόφαση αυτή, κατ εξουσιοδότηση του παραπάνω Ν. 4093/2012 προσδιορίζεται η έννοια του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις πιλοτικής εφαρμογής του προγράμματος, οι δικαιούχοι για ένταξη στο πρόγραμμα, η βάση υπολογισμού και το ύψος της εισοδηματικής ενίσχυσης, οι αρμόδιες υπηρεσίες για την εφαρμογή του προγράμματος και κάθε άλλο θέμα απαραίτητο για την εφαρμογή του.

Ειδικότερα προβλέπεται ότι το πρόγραμμα θα εφαρμοστεί σε έναν Δήμο κάθε Περιφέρειας, δηλ. συνολικά σε 13 Δήμους, μέσω προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ του Δήμου και του Υπ. Εργασίας Κοιν. Ασφάλισης και Πρόνοιας από την 15/11/2014 έως την 15/3/2015.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει ένα πλέγμα παθητικών και ενεργητικών δράσεων για την αντιμετώπιση της φτώχειας:

Α. Την εισοδηματική ενίσχυση, των δικαιούχων με 100 ευρώ μηνιαίως για κάθε ωφελούμενη μονάδα και την αναλογική εισοδηματική ενίσχυση με 100 ευρώ για κάθε ενήλικα (αιτούντα, σύζυγο ή εξαρτώμενο μέλος) και 50 ευρώ για κάθε ανήλικο εξαρτώμενο μέλος.

Β. Την προώθηση και διασφάλιση της πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες και αγαθά, με την ένταξη των δικαιούχων σε προγράμματα/δράσεις/παροχές κ.λ.π., στο πλαίσιο του Σχεδίου Ένταξης που εκπονεί η Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου, όπως ενημέρωση, ατομική συμβουλευτική, χορήγηση βιβλιαρίου ανασφαλιστού, Κοινωνικό οικιακό τιμολόγιο της ΔΕΗ, ΕΤΔΑΠ, ΕΥΑΘ, ΔΕΥΑ, χορήγηση επιδόματος θέρμανσης, ένταξη σε προγράμματα του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας γι απόρους κ.λ.π.

Γ. Τις δράσεις ένταξης και επανένταξης στην εργασία, εφόσον οι δικαιούχοι ανήκουν στον ενεργό πληθυσμό, μέσω προγραμμάτων του ΟΑΕΔ, της Γ.Γ. Διαχείρισης Κοινοτικών και άλλων Πόρων κ.λ.π. όπως Νέες Θέσεις Εργασίας, Πρόγραμμα Κοινωφελούς Εργασίας, Επαγγελματικής Κατάρτισης, Πρακτικής Άσκησης, συμβουλευτικής κ.λ.π.

Οι Δικαιούχοι του προγράμματος, αποτελούν την ωφελούμενη μονάδα η οποία είναι: α) το άτομο (άγαμο/η, διαζευγμένο/η, σε διάσταση ή χήρο/α) που υποβάλει ατομική φορολογική δήλωση και δεν εμπίπτει σε κατηγορία των εξαρτώμενων μελών, β) η οικογένεια που αποτελείται από ένα άτομο και ένα ή περισσότερα εξαρτημένα μέλη ή από έγγαμο ζευγάρι ή ζεύγος που έχει συνάψει σύμφωνο συμβίωσης.

Ως προς τα εισοδηματικά κριτήρια η ωφελούμενη μονάδα θα πρέπει να έχει, για την περίοδο αναφοράς, πραγματικό εισόδημα μικρότερο από το αντίστοιχο γι αυτήν κατώφλι εισοδήματος³¹. Επιπλέον τίθενται και περιουσιακά κριτήρια.

³¹ Πραγματικό εισόδημα: νοείται το συνολικό καθαρό πραγματικό εισόδημα όλων των κατηγοριών (ημεδαπής ή αλλοδαπής προέλευσης), που έλαβαν όλα τα μέλη της ωφελούμενης μονάδας τους τελευταίους 12 μήνες - μετά την αφαίρεση των φόρων, των εισφορών για κοινωνική ασφάλιση, των κρατήσεων του ν.4093/12 ή υπέρ δημοσίου, της εισφοράς αλληλεγγύης του Ν.3986/11. Στο συνολικό καθαρό πραγματικό εισόδημα συμπεριλαμβάνεται και το σύνολο των επιδομάτων και

Η Απόφαση προβλέπει ακόμη τη σύσταση της Μονάδας Προγράμματος «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα», που υπάγεται στον Υφυπ. Εργασίας με αρμοδιότητα των σχεδιασμό, συντονισμό, παρακολούθηση και αξιολόγηση της πιλοτικής εφαρμογής του προγράμματος καθώς και για την προετοιμασία της καθολικής εφαρμογής του.

Καθοριστικής σημασίας για την εφαρμογή του προγράμματος είναι η συμμετοχή του Δήμου, καθώς έχει την ευθύνη της σύμπραξης και υπογραφής πρωτοκόλλου συνεργασίας:

α) με φορείς της περιοχής (ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που υλοποιούν δράσεις κοινωνικής φροντίδας, αντιμετώπισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ένταξης στην αγορά εργασίας) με σκοπό την ενεργοποίηση της τοπικής κοινωνίας, την ενημέρωση των πολιτών, τον εντοπισμό και τελικά τη στήριξη των δυνητικά ωφελούμενων και,

β) με επαγγελματικούς και επιχειρηματικούς φορείς της περιοχής για την αποτύπωση των αναγκών εργασίας και την ευαισθητοποίησή τους για την ένταξη των δικαιούχων του προγράμματος στην απασχόληση

Κομβική θέση τοπικά, από την πλευρά του Δήμου, έχει η Κοινωνική Υπηρεσία, η οποία αναλαμβάνει :

1. Τη συνεργασία με την Μονάδα προγράμματος «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα» για την αποτελεσματική εφαρμογή και τον συντονισμό του προγράμματος.
2. Την υποβολή προς την Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης Α.Ε. (Η.Δι.Κ.Α. ΑΕ) όλων των απαραίτητων στοιχείων για τη δημιουργία και επικαιροποίηση του Μητρώου Κοινωνικών Λειτουργιών που υπηρετούν στα γεωγραφικά όρια του Δήμου εφαρμογής, σε υπηρεσίες ή και προγράμματα του Δήμου, των Νομικών Προσώπων του Δήμου, σε ΝΠΔΔ και σε συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα καθώς και σε υπηρεσίες της Περιφερειακής Ενότητας, του ΕΣΥ και του ΠΕΔΥ. Στους εγγεγραμμένους στο Μητρώο Κοινωνικούς Λειτουργούς, ανατίθεται εκ περιτροπής, η κοινωνική έρευνα, η εκπόνηση και η παρακολούθηση, κατά περίπτωση, ατομικών ή οικογενειακών σχεδίων ένταξης και η διασύνδεση των δικαιούχων με υπηρεσίες.

άλλων ενισχύσεων (με ορισμένες εξαιρέσεις), καθώς και το εισόδημα που απαλλάσσεται από το φόρο ή φορολογείται με ειδικό τρόπο. Στο συνολικό πραγματικό εισόδημα δεν περιλαμβάνεται:

α) αντικειμενική δαπάνη και τεκμήρια διαβίωσης.

β) το 20% του πραγματικού καθαρού εισοδήματος από μισθωτές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που παρέχονται με δελτίο παροχής υπηρεσιών ή εργόσημο, καθώς και των ποσών από πηγές κατάρτισης, προγράμματα κοινωφελούς εργασίας ή οποιοδήποτε άλλο πρόγραμμα εργασίας.

γ) Κατ' εφαρμογή των διατάξεων της παρ. 3 του άρθρου 11 του Ν4172/13 δεν περιλαμβάνονται επίσης στο πραγματικό εισόδημα, η διατροφή που καταβάλλεται στο ανήλικο τέκνο με δικαστική απόφαση, ή με συμβολαιογραφική πράξη ή με ιδιωτικό έγγραφο, το επίδομα αναδοχής, καθώς και το εξωϊδρυματικό επίδομα ή προνοιακά επιδόματα αναπηρίας που χορηγούνται από το κράτος.

δ) Αποζημίωση αναδοχής ενήλικου άστεγου του προγράμματος "Στέγαση και Επανάταξη".

Κατώφλι εισοδήματος: είναι το ποσό που ισούται με το ύψος της συνολικής εισοδηματικής ενίσχυσης που θα ελάμβανε η ωφελούμενη μονάδα (άτομο/οικογένεια), με την ίδια σύνθεση μελών, εάν είχε μηδενικό εισόδημα.

3. Την επιβεβαίωση του Πίνακα των προσωρινά δικαιούχων που εκδίδεται από την ΗΔΙΚΑ Α.Ε. ως προς το κριτήριο διαμονής και γενικότερα τις συνθήκες διαβίωσης και η αναζήτηση από τον προσωρινά δικαιούχο συμπληρωματικών παραστατικών και εγγράφων, εφόσον απαιτείται κατά την επιβεβαίωση.
4. Την προώθηση του επιβεβαιωμένου Πίνακα προσωρινών δικαιούχων προς έγκριση.
5. Την προώθηση της διαδικασίας κοινωνικής ενσωμάτωσης και εργασιακής επανένταξης.
6. Την τήρηση ξεχωριστού φακέλου για κάθε ωφελούμενη μονάδα. Στο φάκελο περιλαμβάνονται, τα δικαιολογητικά και συμπληρωματικά στοιχεία που προβλέπονται από τον αιτούντα, καθώς και τα στοιχεία που αφορούν στην κοινωνική έρευνα, το σχέδιο κοινωνικής ενσωμάτωσης και (επαν)ένταξης στην αγορά εργασίας καθώς και τις πραγματοποιούμενες ή προγραμματισμένες ενέργειες.
7. Την παροχή κάθε στήριξης στους δυνητικά ωφελούμενους προκειμένου να ενημερωθούν και να υποβάλλουν αίτηση ένταξης στο πρόγραμμα «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα».
8. Την υποβολή αναφοράς ανά δίμηνο στην Μονάδα Προγράμματος «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα» για τα αποτελέσματα της διασύνδεσης των δικαιούχων με τις συνοδευτικές υπηρεσίες, με παράλληλη ενημέρωση του Πληροφοριακού Συστήματος του προγράμματος.
9. Την παρακολούθηση της εφαρμογής του προγράμματος σε τοπικό επίπεδο.
10. Την ενημέρωση των αιτούντων για την προσκόμιση επιπλέον απαιτούμενων δικαιολογητικών τα οποία συγκεντρώνει, προκειμένου να ολοκληρωθεί η διαδικασία ένταξης ή μη στο πρόγραμμα.
11. Την ενημέρωση των αιτούντων για την πορεία του αιτήματός τους και κάθε άλλο θέμα που αφορά στη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα.
12. Την αναζήτηση περιπτώσεων αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών και τη διαβίβαση αρμοδίως για την έκδοση καταλογιστικών αποφάσεων.
13. Την υποδοχή, επεξεργασία προσφυγών/ενστάσεων και καταγγελιών από τους δικαιούχους και τον πληθυσμό εν γένει. Μετά από τη διερεύνηση των ανωτέρω και εφόσον προκύπτουν ενδείξεις, τις προωθεί με τη σχετική εισήγηση στην Διεύθυνση Κοινωνικής Αντίληψης και Αλληλεγγύης.

Για την αποτελεσματική άσκηση των αρμοδιοτήτων αυτών προβλέπεται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση προγραμμάτων ενημέρωσης και επιμόρφωσης των στελεχών των συναρμόδιων για την υλοποίηση του προγράμματος φορέων και υπηρεσιών, από το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης.

Η θεσμοθέτηση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος αποτελεί κομβικό σημείο για την κάλυψη των κενών προστασίας του υπάρχοντος συστήματος κοινωνικής πρόνοιας. Το πρόγραμμα ενισχύει και συμπληρώνει τις άλλες κοινωνικές παροχές, αποτελώντας ένα ύστατο δίκτυο ασφαλείας για άτομα και νοικοκυριά που βρίσκονται αντιμέτωπα με τον κίνδυνο ακραίας φτώχειας, ακριβώς επειδή δεν δικαιούνται κάποια από τις παροχές αυτές³².

³² Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού 2013, «Ελάχιστο Εγγυημένο εισόδημα: Προσεγγίσεις και προτάσεις ενόψει της πιλοτικής εφαρμογής του Μέτρου- Το ελάχιστο εγγυημένο

Ιδιαίτερα θετική είναι η επιλογή ως προς την προσέγγιση του μέτρου, που συνδυάζει τόσο ενεργητικές όσο και παθητικές μορφές αντιμετώπισης της φτώχειας³³.

Επιπλέον, ως προς τον προσδιορισμό του ύψους της εισοδηματικής ενίσχυσης λαμβάνεται πρόνοια ώστε να είναι ανάλογη μεν του μεγέθους του νοικοκυριού, αλλά να μην λειτουργεί αποτρεπτικά για την αναζήτηση και εύρεση απασχόλησης³⁴. Η πρόνοια αυτή είναι απολύτως αναγκαία ώστε να μην γίνει κατάχρηση του μέτρου και στρέβλωση του στόχου του, που είναι η έξοδος του επωφελούμενου από την δυσχερή κατάσταση και η ένταξή του στην ενεργό κοινωνική και οικονομική ζωή.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η αρχιτεκτονική της δομής που υποστηρίζει την εφαρμογή του μέτρου συνδέει όλα τα επίπεδα διοίκησης με διακριτό ρόλο για το καθένα.

Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι κομβικός, καθώς η εγγύτητα με τους δικαιούχους της δίνει προνομιακή θέση ως προς την εφαρμογή τοπικά, χωρίς όμως να εμπλέκεται με τη χρηματοδότηση ή την τελική επιλογή των δικαιούχων. Η οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού πιστοποιείται από το Υπουργείο Οικονομικών και η κατάσταση απασχόλησης των μελών του νοικοκυριού από ΟΑΕΔ³⁵.

Με τη δομή αυτή επιτυγχάνεται η αναγκαία εγγύτητα για τον εντοπισμό των δικαιούχων και η κινητοποίηση του τοπικού δυναμικού, μέσω της ενεργούς εμπλοκής της Αυτοδιοίκησης, ενώ παράλληλα παρακάμπτονται χρόνιες καταγεγραμμένες παθογένειες της Αυτοδιοίκησης, π.χ. αποτρέπονται μεροληπτικές επιλογές δικαιούχων, που θα μπορούσαν να αποκλείσουν όσους έχουν ανάγκη πραγματικά ή η κακοδιαχείριση με συνέπειες στην αποτελεσματικότητα του μέτρου.

εισόδημα και ο ρόλο του στην αντιμετώπιση του νέου κοινωνικού ζητήματος», Μ. Μασσαγγάνης, Σελ. 15

³³ Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού 2013, «Ελάχιστο Εγγυημένο εισόδημα: Προσεγγίσεις και προτάσεις ενόψει της πιλοτικής εφαρμογής του Μέτρου-6.3. Προσεγγίσεις και πολιτικές αντιμετώπισης της φτώχειας», Σ. Ζωγραφάκης, Σελ. 109

³⁴ Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού 2013, «Ελάχιστο Εγγυημένο εισόδημα: Προσεγγίσεις και προτάσεις ενόψει της πιλοτικής εφαρμογής του Μέτρου-6.8 Ύψος εισοδηματικής ενίσχυσης – Κόστος πολιτικών», Σ. Ζωγραφάκης, Σελ. 119

³⁵ Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού 2013, «Ελάχιστο Εγγυημένο εισόδημα: Προσεγγίσεις και προτάσεις ενόψει της πιλοτικής εφαρμογής του Μέτρου-6.9 Διοικητικές δυσκολίες και τρόποι αντιμετώπισης αυτών ενόψει της εφαρμογής του μέτρου του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος», Σ. Ζωγραφάκης, Σελ. 120

5.3. Υποστήριξη Κεντρικών πολιτικών και στόχευση της μεταρρυθμιστικής ατζέντας

Στο παραπάνω πλαίσιο των κεντρικών πολιτικών επιλογών, και εν μέσω σοβαρής ύφεσης, μία σύνθετη μεταρρυθμιστική ατζέντα συνοδεύει τους στόχους της οικονομικής πολιτικής για τα επόμενα χρόνια, με σκοπό την δημοσιονομική εξυγίανση αλλά και την βελτίωση της αποτελεσματικότητας σε όλους τους τομείς παρέμβασης του κράτους, δηλ. και στον κοινωνικό τομέα.

Κεντρική θέση στην ατζέντα αυτή το 2010, μεταξύ άλλων, έχει η «Νέα Διοικητική Αρχιτεκτονική» για την αναδιάρθρωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, από την οποία αναμένεται σημαντική εξοικονόμηση πόρων από τη λειτουργία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά και ουσιαστική βελτίωση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας του ευρύτερου δημόσιου τομέα³⁶.

Το Πρόγραμμα Καλλικράτης αποτελεί μία σημαντική διαρθρωτική μεταρρύθμιση στην κατεύθυνση της δημοσιονομικής προσαρμογής, καθώς μέσω της μείωσης του αριθμού των ΟΤΑ και των συνδεδεμένων με αυτούς νομικών προσώπων και την αξιοποίηση οικονομικών κλίμακας, αναμενόταν σημαντική εξοικονόμηση πόρων. Επιπλέον η Κυβέρνηση προκειμένου να διασφαλιστεί το αποτέλεσμα αυτό, λαμβάνει νομοθετικά μέτρα περιορισμού του δανεισμού των ΟΤΑ και έχει επιβάλει νομοθετικά την απαγόρευση των ελλειμμάτων στους ΟΤΑ τουλάχιστον έως το 2014³⁷.

Παράλληλα, η Κυβέρνηση προγραμματίζει μεταξύ άλλων την υλοποίηση ανεξάρτητων λειτουργικών αξιολογήσεων της δημόσιας διοίκησης σε κεντρικό επίπεδο, καθώς και των υφιστάμενων κοινωνικών προγραμμάτων, από τον ΟΟΣΑ. Η αξιολόγηση για τη δημόσια διοίκηση σε κεντρικό επίπεδο στοχεύει: α) στην καταγραφή της χρήσης των πόρων για την εκτέλεση των κρατικών λειτουργιών, β) στον προσδιορισμό μέτρων ορθολογικής οργάνωσης της δημόσιας διοίκησης (μέσω του προσδιορισμού υπηρεσιών που μπορούν να εξορθολογιστούν χάρη σε εναλλακτικές λύσεις του ιδιωτικού τομέα ή παρωχημένης αποστολής), γ) σε μέτρα που θα αυξήσουν την παραγωγικότητα (μέσω της εξάλειψης αλληλεπικαλυπτόμενων αρμοδιοτήτων), καθώς και δ) στην ποσοτικοποίηση ενδεχόμενων δημοσιονομικών εξοικονομήσεων.

Ειδικότερα, η αξιολόγηση των υφιστάμενων κοινωνικών προγραμμάτων στοχεύει στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και της καταλληλότητάς τους. Επιπλέον αποβλέπει στην υποβολή προτάσεων εξορθολογισμού των κοινωνικών προγραμμάτων μέσω της κατάργησης επικαλύψεων, της καλύτερης στοχοθέτησής τους και της ποσοτικοποίησης ενδεχόμενων δημοσιονομικών εξοικονομήσεων.

Τέλος, και η στρατηγική για το έλλειμμα και το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης για το έτος 2011, περιλαμβάνει έξι βασικούς πυλώνες, μεταξύ αυτών και την περαιτέρω αναδιάρθρωση των δημοσίων επιχειρήσεων και των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που αφορά στην νέα αρχιτεκτονική της δημόσιας διοίκησης με την υλοποίηση του Προγράμματος Καλλικράτης³⁸.

³⁶ Υπ. Οικονομικών 2010, «Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2009-2013. Περιλαμβάνει Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων», σελ. 58

³⁷ Βλ. σχετικά Τράπεζα Ελλάδος 2010, «Έκθεση Διοικητή για το έτος 2010», σελ. 31

³⁸ Υπ. Οικονομικών 2011, «Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2011-2014» σελ. 22, 57-58

6. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑΣ

Πέραν του πεδίου της διαχείρισης της οικονομικής κατάστασης της χώρας από τις εμπλεκόμενες αρχές, εθνικές, ευρωπαϊκές και διεθνείς και τα προγραμματικά κείμενα από τα οποία απορρέουν θεσμικές μεταρρυθμίσεις, που αποτελούν την μία όψη της κρίσης, στο κοινωνικό πεδίο υπάρχει μια δραματική επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης που αγγίζει τη συντριπτική πλειονότητα των πολιτών.

Από την εξέταση των δεικτών για τις συνθήκες διαβίωσης του πληθυσμού στην Ελλάδα, προκύπτει ότι η στέρηση βασικών αγαθών και υπηρεσιών (δυσκολία ικανοποίησης βασικών αναγκών, ανεπαρκείς συνθήκες στέγασης, επιβάρυνση από τις δαπάνες στέγασης, αδυναμία πληρωμής δανείων ή αγορών με δόσεις, δυσκολίες στην πληρωμή πάγιων λογαριασμών, δυσκολία αντιμετώπισης των συνήθων αναγκών, ποιότητα ζωής) δεν αφορά πλέον μόνο το φτωχό πληθυσμό, αλλά και σημαντικό μέρος του μη φτωχού πληθυσμού³⁹.

Η μεταβολή σε αυτό το επίπεδο απεικονίζεται στη συνέχεια από την εξέλιξη των δεικτών για τη στρατηγική της Ε.Ε. «Ευρώπη 2020»:

6.1. Περιφερειακό Εισόδημα

Το θέμα των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ελλάδα έχει αποτελέσει αντικείμενο εκτεταμένων ερευνών και αφετηρία πλήθους περιφερειακών πολιτικών, εθνικών αλλά ευρωπαϊκών, με σκοπό την σύγκλιση και την ενίσχυση της συνοχής του εθνικού σε πρώτο επίπεδο, αλλά και του ευρωπαϊκού χώρου. Ωστόσο οι χωρικές-περιφερειακές διαστάσεις της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, ως πρόσφατου γεγονότος, και οι επιπτώσεις στο οικονομικό, παραγωγικό και κοινωνικό πλαίσιο των Περιφερειών δεν έχουν απασχολήσει σημαντικά τη βιβλιογραφία.

Μία βασική αιτία αποτελεί η καθυστέρηση των σχετικών στατιστικών στοιχείων π.χ. τα βασικά αποτελέσματα της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση (EU-SILC) 2012, για τα εισοδήματα του 2011, ανακοινώθηκαν το Νοέμβριο 2013. Επειδή δε το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης είναι σε εξέλιξη και εξακολουθεί να παράγει αρνητικές συνέπειες σωρευτικά, η μελέτη στοιχείων παρελθόντων ετών δεν αποδίδει σημαντικά στην ερμηνεία της πραγματικότητα κατά τον χρόνο της έρευνας. Αντίθετα η εικόνα μπορεί να μοιάζει ξεπερασμένη, ως εκ τούτου περιορισμένης χρησιμότητας και έτσι ενισχύεται η αβεβαιότητα για την κατανόηση και την αποτύπωση της τρέχουσας κατάστασης.

Ομοίως, η απουσία στατιστικών στοιχείων σε κλίμακα μικρότερη της εθνικής (π.χ. στοιχεία κατανάλωσης ανά περιφέρεια, προφίλ ανέργων ανά περιφέρεια κ.λ.π.) δεν επιτρέπει την προσέγγιση σε χαμηλό επίπεδο γεωγραφικής ανάλυσης (Περιφέρεια, Περιφερειακή Ενότητα- πρώην Νομός). Ωστόσο επειδή στην Ελλάδα οι περιφερειακές διαφοροποιήσεις διαφαίνονται σημαντικές από τα λίγα διαθέσιμα στοιχεία, είναι απολύτως αναγκαία η συλλογή στοιχείων σε χαμηλή κλίμακα ώστε να είναι εφικτή

³⁹ Τράπεζα Ελλάδος 2012, «Έκθεση Διοικητή για το έτος 2012», σελ. 104

και η διαφοροποίηση πολιτικών για την αντιμετώπιση της φτώχειας και των ανισοτήτων.

Παρά των ανωτέρω προβλημάτων ωστόσο, η μελέτη της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και της ανισότητας έχει ιδιαίτερη σημασία στην περίοδο της κρίσης, καθώς η μείωση των κοινωνικών αλλά και άλλων δαπανών για λόγους δημοσιονομικής προσαρμογής, επηρεάζει κρίσιμους κοινωνικούς δείκτες (ανεργία, φτώχεια, ανισότητα κ.λ.π.) για την κοινωνική συνοχή⁴⁰.

Ο πίνακας Π.1. αποτελεί την αποτύπωση των περιφερειακών ανισοτήτων ως προς το περιφερειακό εισόδημα.

Π.1. Περιφερικό ΑΕΠ (εκ ευρώ)

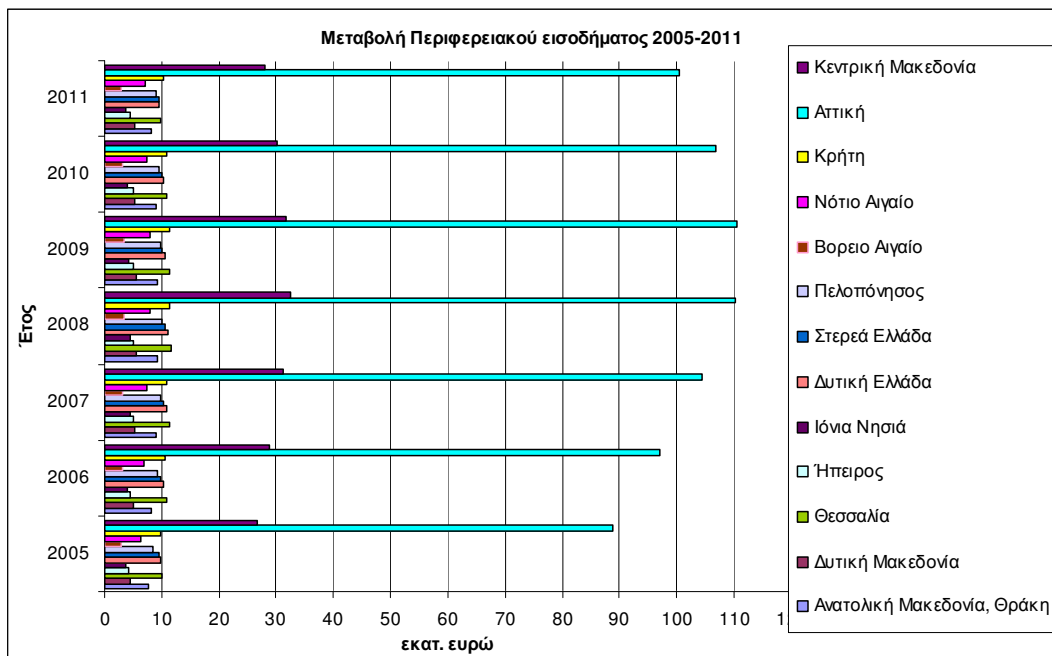
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ/ ΕΤΟΣ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Βόρειο Αιγαίο	2,81	3,044	3,279	3,448	3,398	3,153	3,009
Ιόνια Νησιά	3,828	4,07	4,372	4,476	4,308	4,042	3,717
Ήπειρος	4,358	4,62	4,961	5,08	5,043	4,891	4,499
Δυτική Μακεδονία	4,613	4,94	5,29	5,59	5,455	5,275	5,371
Νότιο Αιγαίο	6,465	6,897	7,391	7,872	7,9	7,487	7,076
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	7,782	8,172	8,926	9,303	9,222	9,042	8,228
Πελοπόννησος	8,528	9,326	9,837	9,923	9,869	9,435	8,978
Στερεά Ελλάδα	9,512	9,829	10,262	10,615	10,173	10,086	9,542
Δυτική Ελλάδα	9,735	10,391	10,838	11,06	10,676	10,368	9,595
Θεσσαλία	10,111	10,931	11,358	11,756	11,416	10,78	9,906
Κρήτη	9,749	10,471	10,964	11,473	11,399	10,875	10,197
Κεντρική Μακεδονία	26,714	28,93	31,256	32,409	31,727	30,063	28,095
Αττική	88,846	97,001	104,43	110,19	110,49	106,65	100,32

Πηγή: Eurostat - τελευταία ενημέρωση: 7/1/2015

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα, ανεξάρτητα από το ύψος του περιφερειακού εισοδήματος η κατάταξη των περιφερειών από την «φτωχότερη» (Βόρειο Αιγαίο) προς την «πλουσιότερη» (Αττική) δεν μεταβάλλεται διαχρονικά. Η ανισότητα μεταξύ των Περιφερειών διατηρείται με μόνη εξαίρεση τις Περιφέρειες Κρήτης και Θεσσαλίας που με μικρές διαφορές αλλάζουν θέση στην κλίμακα σε κάποια έτη.

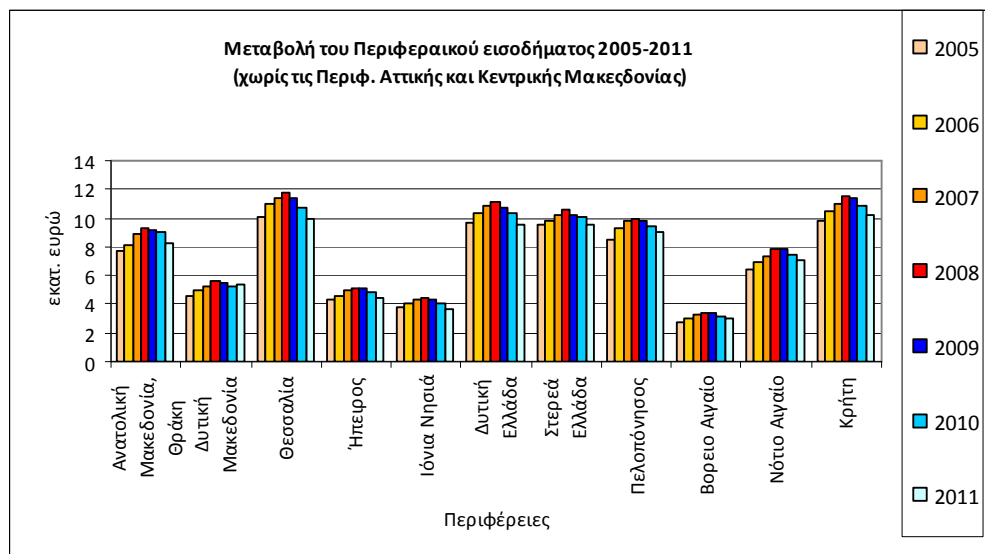
⁴⁰ Τράπεζα της Ελλάδος 2012, «Εκθεση του Διοικητή 2012», σελ 101

Δ.1. Μεταβολή Περιφερειακού εισοδήματος 2005 -2011

Η τεράστια εισοδηματική απόσταση της Περιφέρειας Αττικής και λιγότερο της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας από τις υπόλοιπες, απεικονίζεται στο παραπάνω διάγραμμα Δ.1. Εξετάζοντας ωστόσο τις υπόλοιπες περιφέρειες διαπιστώνονται και πάλι σημαντικές διαφοροποιήσεις άλλης τάξης εισοδήματος (Δ. 2.).

Δ.2. Μεταβολή Περιφερειακού εισοδήματος 2005 -2011 (εκτός τις Περιφ. Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας)

Ως προς την μεταβολή της αγοραστικής δύναμης των κατοίκων ανά Περιφέρεια παρατηρούμε το 2011 για τις περισσότερες Περιφέρειες πτώση κάτω και από τα επίπεδα του 2005, που είναι και τα χαμηλότερα της περιόδου πριν εκδηλωθεί η κρίση. Εξαιρέση αποτελούν οι Περιφέρειες Αττικής και Δυτικής Μακεδονίας στις οποίες παρατηρείται αύξηση και για το 2011.

Π.2. Περιφερειακό εισόδημα ανά κάτοικο σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ)⁴¹

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ/ΕΤΟΣ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2005-2011
Ήπειρος	14.700	15.500	16.100	16.200	15.500	15.100	13.800	-900
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	14.900	15.500	16.400	16.800	16.100	15.800	14.200	-700
Θεσσαλία	15.700	16.900	17.000	17.300	16.200	15.400	14.200	-1.500
Δυτική Ελλάδα	16.200	17.200	17.400	17.500	16.400	16.000	14.900	-1.300
Κεντρική Μακεδονία	16.300	17.500	18.200	18.600	17.500	16.700	15.600	-700
Βόρειο Αιγαίο	16.200	17.500	18.300	19.000	18.000	16.800	15.800	-400
Πελοπόννησος	16.900	18.300	18.700	18.600	17.800	17.100	16.200	-700
Κρήτη	18.700	19.800	20.000	20.400	19.500	18.600	17.300	-1.400
Στερεά Ελλάδα	19.900	20.400	20.600	21.000	19.300	19.200	18.100	-1.800
Ιόνια Νησιά	21.400	22.500	23.400	23.600	21.900	20.700	18.900	-2.500
Δυτική Μακεδονία	18.500	19.700	20.500	21.300	20.200	19.700	20.000	1.500
Νότιο Αιγαίο	23.500	24.700	25.400	26.500	25.400	24.100	22.300	-1.200
Αττική	26.000	28.100	29.200	30.300	29.300	28.500	26.900	900

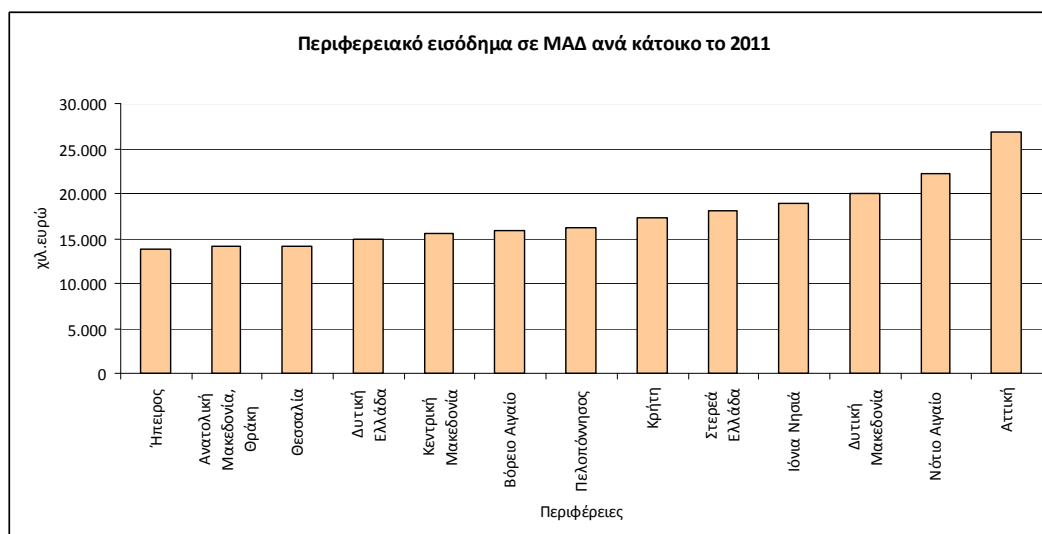
Πηγή: Eurostat - τελευταία ενημέρωση: 7/1/2015

Οι ανισότητες μεταξύ των περιφερειών αποτυπώνονται και σε όρους αγοραστικής δύναμης των κατοίκων και η θέση τους σε μία αύξουσα κατάταξη βάσει της αγοραστικής δύναμης διατηρείται το 2011 ίδια με αυτή του 2005, με εξαίρεση την Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας (είναι η τρίτη «πλουσιότερη» το 2011 έναντι έκτης το 2005) και της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (στην κατάταξη μετακινείται κατά μία θέση).

Η διαφοροποίηση μεταξύ των Περιφερειών ως προς την αγοραστική ικανότητα των κατοίκων, όπως διαμορφώθηκε το 2011 απεικονίζεται στο Διάγραμμα Δ.3.

⁴¹ Εκφράζοντας ΑΕΠ σε ΜΑΔ (μονάδες αγοραστικής δύναμης) εξαλείφονται οι διαφορές στα επίπεδα τιμών μεταξύ των χωρών. Υπολογισμοί σε κατά κεφαλήν επιτρέπουν τη σύγκριση των οικονομιών και των περιοχών, που διαφέρουν σημαντικά σε απόλυτο μέγεθος. ΑΕΠ ανά κάτοικο σε ΜΑΔ είναι η βασική μεταβλητή για τον προσδιορισμό της εκλεξιμότητας των περιφερειών NUTS 2, στο πλαίσιο της διαρθρωτικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης .

Δ.3. Περιφερειακό εισόδημα σε ΜΑΔ ανά κάτοικο το 2011

6.2. Κατανομή εισοδήματος και χρηματική φτώχεια

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα Π.3. η μεταβολή του ποσοστού των ατόμων επί του συνολικού πληθυσμού, που βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας για το διάστημα πριν την κρίση (2005-2009) δεν είναι ιδιαίτερα σημαντική, με εξαίρεση την μείωση του ποσοστού στα Νησιά του Αιγαίου και στην Κρήτη (-4,4 ποσοστιαίες μονάδες). Σημαντικότερη μεταβολή παρατηρείται στο διάστημα 2009-2013, καθώς συσσωρεύονται οι αρνητικές επιπτώσεις της ύφεσης. Μεγαλύτερη αύξηση του ποσοστού των ατόμων που διαβιούν κάτω από το όριο της φτώχειας παρατηρείται και πάλι στην Αττική, ενώ στα Νησιά του Αιγαίου και την Κρήτη αντιστρέφεται η τάση μείωσης των ατόμων κάτω από το όριο της φτώχειας και παρατηρείται πλέον σημαντική αύξηση (5,2 ποσοστιαίες μονάδες).

Π.3. Κίνδυνος φτώχειας ανά Περιφέρεια (NUTS 2010)

ΕΤΟΣ / ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	2005	2006	2007	2008	2009	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2005-2009	2010	2011	2012	2013	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2009-2013
Συν. Χώρας	19,6	20,5	20,3	20,1	19,7	0,1	20,1	21,4	23,1	23,1	3,4
Βόρεια Ελλάδα	23,7	25,4	25,6	25,4	24,4	0,7	24	:	:	25,1	0,7
Κεντρική Ελλάδα	27,5	28,2	25,9	25,6	26,4	-1,1	23,8	:	:	25,4	-1
Αττική	11,4	12,5	13,1	13,1	12,8	1,4	16,3	:	:	20,1	7,3
Νησιά Αιγαίου, Κρήτη	22,8	17,9	19,4	19	18,4	-4,4	16,5	:	:	23,6	5,2

Πηγή: Eurostat - τελευταία ενημέρωση:15/12/2014

Επίσης, το 2013, ως προς τον κίνδυνο της φτώχειας, περιορίζεται η διαφοροποίηση μεταξύ των χωρικών μονάδων αλλά και η απόστασή τους από την τιμή που ισχύει για το σύνολο της χώρας, σε σχέση με το 2005. Η εικόνα ως προς το ποσοστό των ατόμων που διαβιούν κάτω από το όριο της φτώχειας εμφανίζεται περισσότερο ομοιογενής το 2013 μεταξύ των χωρικών ενοτήτων που εξετάζονται.

6.3. Εισόδημα και συνθήκες διαβίωσης

Ο αριθμός των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού έως το 2009 βαίνει μειούμενος, ως ποσοστό συμμετοχής στο συνολικό πληθυσμό και για όλες τις χωρικές μονάδες, με εξαίρεση την Περιφέρεια Αττικής όπου και σταθεροποιείται. Αντίθετα μετά το 2009 η εξέλιξη είναι αντίστροφη. Η τάση είναι αυξητική για όλες τις περιοχές της χώρας και το ποσοστό συμμετοχής των ανθρώπων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού το 2013 είναι το υψηλότερο της περιόδου 2005-2013.

Π.4. Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ανά Περιφέρεια (NUTS 2010)

ΕΤΟΣ/ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	2005	2006	2007	2008	2009	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2005-2009	2010	2011	2012	2013	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2009-2013
Συν. Χώρας	29,4	29,3	28,3	28,1	27,6	-1,8	27,7	31	34,6	35,7	8,1
Βόρεια Ελλάδα	32,9	33,9	32,6	32,5	32	-0,9	31,5	:	:	36	4
Κεντρική Ελλάδα	38,2	36,3	32,7	32,4	33,5	-4,7	33	:	:	39,3	5,8
Αττική	21,2	21,8	22,7	22,4	21,2	0	23,1	:	:	34	12,8
Νησιά Αιγαίου, Κρήτη	32,4	27,6	27,5	26,2	26,6	-5,8	23,9	:	:	33,7	7,1

Πηγή: Eurostat - τελευταία ενημέρωση: 15/12/2014

Ιδιαίτερα εντυπωσιακή είναι η εξέλιξη για την Περιφέρεια Αττικής όπου η μεταβολή είναι κατά πολύ υψηλότερη από αυτή για το σύνολο της χώρας (12,8 ποσοστιαίες μονάδες) αλλά και της παρατηρούμενης στις άλλες χωρικές μονάδες.

Η εικόνα που παρουσιάζεται στην Περιφέρεια Αττικής ενδέχεται να οφείλεται στη συγκέντρωση του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού των μεταναστών, καθώς ο πληθυσμός ηλικίας 18-64 ετών που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό εκτιμάται για τους Έλληνες σε 36,1%, ενώ για τους αλλοδαπούς που διαμένουν στην Ελλάδα σε 68,7%⁴².

⁴² ΕΛΣΤΑΤ 2014, «Έρευνα εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών 2013: Κίνδυνος φτώχειας» Δελτίο Τύπου, σελ. 6

6.4. Υλική Στέρση

Η Εικόνα επιδείνωσης του δείκτη υλικής στέρσης ακολουθεί αντίστοιχη εξέλιξη με αυτή των παραπάνω δεικτών (Π.3. και Π.4.). Έως το 2009 σημειώνεται βελτίωση, δηλ. μείωση του ποσοστού των ατόμων που διαβιούν με υλικές στερήσεις σε όλες τις περιοχές, με αρκετά σημαντική αυτή στην Κεντρική Ελλάδα. Αντίθετα η τάση αντιστρέφεται στα επόμενα χρόνια με σημαντική αύξηση σε όλες τις περιοχές της χώρας.

Π.5. Ποσοστό πληθυσμού με υλική στέρση ανά περιφέρεια (NUTS 2010)

ΕΤΟΣ/ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	2005	2006	2007	2008	2009	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2005-2009	2010	2011	2012	2013	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2009-2013
Συν. Χώρας	12,8	11,5	11,5	11,2	11	-1,8	11,6	15,2	19,5	20,3	9,3
Βόρεια Ελλάδα	13,2	11,3	11,9	11,3	11,8	-1,4	13,1	:	:	20,3	8,5
Κεντρική Ελλάδα	17	16,5	13,4	12,2	11,9	-5,1	13,8	:	:	21,4	9,5
Αττική	9,7	8,3	9,5	10,5	9,5	-0,2	9,5	:	:	20,7	11,2
Νησιά Αιγαίου, Κρήτη	15,2	13,5	13,4	11,1	12,2	-3	11,1	:	:	16,7	4,5

Πηγή: Eurostat - τελευταία ενημέρωση :15/12/2014

Στην Αττική και πάλι παρατηρείται η μεγαλύτερη επιδείνωση (αύξηση κατά 11,2 ποσοστιαίες μονάδες). Το 2013 καταγράφεται το υψηλότερο ποσοστό ατόμων με υλικές στερήσεις του διαστήματος 2005-2013 για όλες τις περιοχές της χώρας.

6.5. Περιφερειακή φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός

Το 2013 το ποσοστό των ατόμων που διαβιούν με υλικές στερήσεις υπερδιπλασιάστηκε σε σχέση με το 2009 σε όλες τις περιοχές, με μεγαλύτερη ακόμη επιδείνωση να παρατηρείται στη Βόρεια και Κεντρική Ελλάδα. Η εξέλιξη του συγκεκριμένου δείκτη είναι ανάλογη των δεικτών (Π.3., Π.4.,Π.5).

Π.6. Ποσοστό ατόμων που διαβιούν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας ανά περιφέρεια NUTS 2 (πληθυσμός ηλικίας 0-59 ετών)

ΕΤΟΣ/ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	2005	2006	2007	2008	2009	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2005-2009	2010	2011	2012	2013	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2009-2013
Σύνολο Χώρας	7,5	8	8	7,4	6,5	-1	7,5	11,8	14,1	18	11,5
Βόρεια Ελλάδα	7,7	7,7	6,9	7,3	5,7	-2	8,2	:	:	19,1	13,4
Κεντρική Ελλάδα	6,1	7,4	8,2	8,1	8,8	2,7	8,3	:	:	19,8	11
Αττική	7,4	9,2	9	8	6,8	-0,6	6,8	:	:	17,6	10,8
Νησιά Αιγαίου, Κρήτη	9,9	6	7,3	3,9	3,9	-6	6,5	:	:	12,4	8,5

Πηγή: Eurostat

6.6. Ανεργία

Ως προς την εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας ανά Περιφέρεια, διαπιστώνουμε ότι έως το 2008 η ανεργία εμφανίζει πτωτική τάση σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας. Αμέσως μετά, από το 2009 αρχίζει να αυξάνεται με γρήγορους ρυθμούς και να εκτινάσσεται το 2013 σε πολύ υψηλά ποσοστά σε όλες τις Περιφέρειες, ως συνέπεια της επιρροής της ύφεσης σε όλες τις παραγωγικές δραστηριότητες.

Π.7. Ανεργία ανά Περιφέρεια (NUTS 2010)

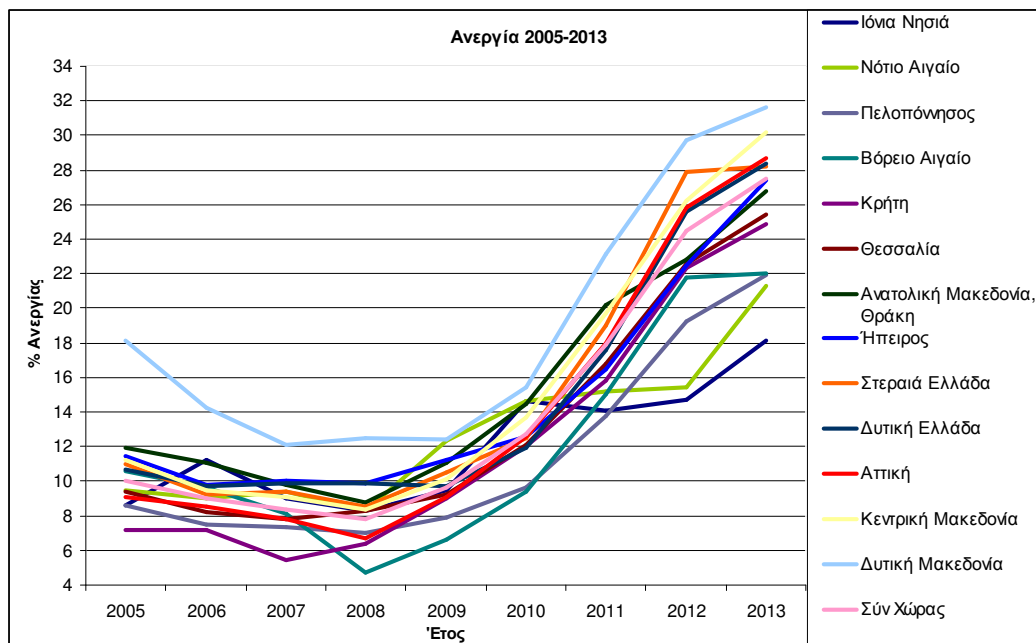
ΕΤΟΣ/ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ιόνια Νησιά	8,6	11,2	9	8,3	9,5	14,6	14,1	14,7	18,1
Νότιο Αιγαίο	9,5	9	9,4	8,3	12,3	14,6	15,2	15,4	21,3
Πελοπόννησος	8,6	7,5	7,3	7	7,9	9,6	13,8	19,2	21,9
Βόρειο Αιγαίο	10,6	9,6	8,1	4,7	6,6	9,4	15	21,8	22
Κρήτη	7,2	7,2	5,4	6,4	9	12	15,8	22,3	24,9
Θεσσαλία	9,4	8,2	7,8	8,3	9,2	12,1	16,8	22,6	25,4
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	11,9	11,1	9,8	8,8	11,1	14,5	20,2	22,8	26,8
Ήπειρος	11,5	9,8	10	9,9	11,2	12,6	16,5	22,5	27,4
Στερεά Ελλάδα	11	9,2	9,4	8,5	10,5	12,5	19	27,9	28,2
Δυτική Ελλάδα	10,7	9,7	9,9	9,9	9,7	11,9	17,6	25,6	28,4
Αττική	9,1	8,5	7,8	6,7	9,1	12,6	18	25,8	28,7
Κεντρική Μακεδονία	11,2	9,5	9,1	8,4	10,1	13,7	19,7	26,2	30,2
Δυτική Μακεδονία	18,1	14,2	12,1	12,5	12,4	15,4	23,1	29,7	31,6
Σύν Χώρας*	10	9	8,4	7,8	9,6	12,7	17,9	24,5	27,5

Πηγή: Eurostat - τελευταία ενημέρωση: 9/1/2015

*Πηγή: Eurostat - τελευταία ενημέρωση: 7/1/2015

Παρά τις διαφοροποιήσεις μεταξύ των Περιφερειών ως προς το ύψος της ανεργίας κατά την αρχή της εξεταζόμενης περιόδου (π.χ. Κρήτη 7,2% με ποσοστό ανεργίας για το σύνολο της χώρας 10%), ή και ως προς την εξέλιξή του έως το 2009 (π.χ. μείωση από 10,6% το 2005 σε 6,6% το 2009 στην Περιφ. Βορείου Αιγαίου), η πορεία είναι αρνητική για όλες τις περιφέρειες όπως καταγράφεται το 2013. Τα δε ποσοστά ανεργίας το 2013 είναι κατά πολύ υψηλότερα από αυτά του πρόσφατου παρελθόντος, όπως φαίνεται και από το ακόλουθο διάγραμμα.

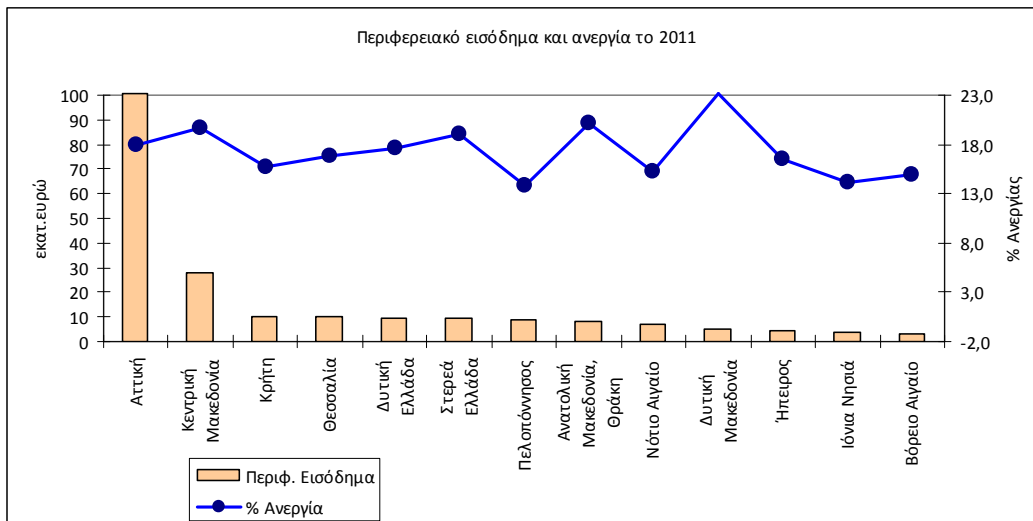
Δ.4. Μεταβολή της ανεργίας ανά Περιφέρεια 2005-2013

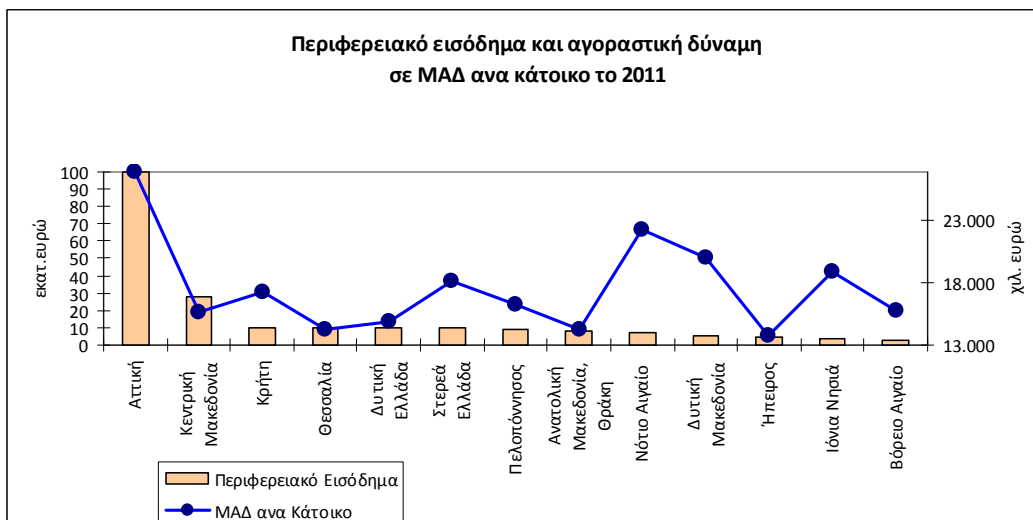
Η σχέση μεταξύ περιφερειακού εισοδήματος και ποσοστού ανεργίας ανά Περιφέρεια δεν είναι αντίστοιχη (Διάγραμμα Δ.5.). Διαπιστώνουμε ότι το 2011 πολύ υψηλά ποσοστά ανεργίας παρουσιάζουν οι «πλουσιότερες» περιφέρειες όπως η Αττική (ΑΕΠ: 100,317 εκτ. Ευρώ και 18% ανεργία) και η Κεντρική Μακεδονία (ΑΕΠ: 28,095 εκτ. Ευρώ και 19,7% ανεργία). Χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας εμφανίζουν «μεσαίες» εισοδηματικά περιφέρειες όπως η Περιφέρεια Πελοποννήσου (ΑΕΠ: 8,978 εκτ. Ευρώ και 13,8% ανεργία) αλλά και φτωχότερες όπως των Ιονίων Νήσων (ΑΕΠ: 3,717 εκτ. Ευρώ και 14,1 % ανεργία). Είναι φανερό ότι οι εξελίξεις στην τοπική οικονομία διαφοροποιούνται ανάλογα με το τοπικά κοινωνικά χαρακτηριστικά και τη δομή του παραγωγικού δυναμικού με αποτέλεσμα να παράγονται, κατά τα πρώτα τουλάχιστον έτη της οικονομική κρίσης, διαφορετικής έντασης συνέπειες για κάθε περιφέρεια.

Αντίστοιχη είναι η εικόνα που προκύπτει και από την εξέταση της σχέσης μεταξύ περιφερειακού εισοδήματος και αγοραστικής δύναμης σε ΜΑΔ ανά κάτοικο το 2011 (Δ.6.). Στις «φτωχότερες» περιφέρειες με βάση το περιφερειακό εισόδημα, όπως των Ιονίων Νήσων και του Βορείου Αιγαίου, δεν παρατηρείται η μικρότερη αγοραστική δύναμη (18.900 χιλ. ευρώ και 15.800 αντίστοιχα). Το ύψος αυτό της αγοραστικής δύναμης ξεπερνά το αντίστοιχο της Κεντρικής Μακεδονίας (15.600 χιλ. ευρώ) που είναι η δεύτερη «πλουσιότερη» περιφέρεια για το 2011.

Δ.5. Περιφερειακό εισόδημα και % ανεργίας ανά περιφέρεια το 2011.

Δ.6. Περιφερειακό εισόδημα και αγοραστική δύναμη σε ΜΑΔ ανά κάτοικο το 2011.

Συμπερασματικά, κατά τα πρώτα τουλάχιστον έτη της οικονομικής κρίσης, οι μεταβολές των διαθέσιμων στοιχείων, διαφοροποιούνται έντονα μεταξύ των Περιφερειών, με αποτέλεσμα να παράγονται και διαφορετικής έντασης συνέπειες για κάθε Περιφέρεια.

Επίσης, η οικονομική κρίση που έπληξε τη χώρα δεν φαίνεται να μεταβάλλει σημαντικά το μοντέλο των περιφερειακών ανισοτήτων που προϋπήρχαν της κρίσης.

Οι κατά τεκμήριο σχετικώς αναπτυγμένες Περιφέρειες του αναπτυξιακού άξονα της χώρας, όπως οι Περιφέρειες Αττικής, Στερεάς Ελλάδας και Κεντρικής Μακεδονίας, (εξαιτίας της παρουσίας της Αττικής, της Θεσσαλονίκης και των «δορυφόρων» τους) υφίστανται τις περισσότερο αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης (π.χ. μεγαλύτερη αύξηση του ποσοστού ανεργίας), εξακολουθούν όμως, παρά τις ισχυρές πιέσεις, να απολαμβάνουν σχετικά υψηλότερης ευημερίας.

Υψηλότερη δε ανθεκτικότητα επιδεικνύουν οι Περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου, Κρήτης και Ηπείρου και τη χαμηλότερη ανθεκτικότητα οι Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης και Δυτικής Ελλάδας⁴³.

---

⁴³ Βλ. σχετικά: 1. Ελληνική Εταιρεία Περιφερειακής Επιστήμης- ERSA 2012, 10^ο Τακτικό Επιστημονικό Συνέδριο, «Το χωρικό αποτύπωμα της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα: μια πρώτη αποτίμηση» Ψυχάρης Γ., Αρτελάρης Π., Καλλιώρας Δ., Πανταζής Π., Τσιάπα Μ. σελ 5, 10
2. Τράπεζα της Ελλάδος 2012, «Έκθεση του Διοικητή», σελ 80

7. ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Στο νέο οικονομικό και κοινωνικό τοπίο που διαμορφώνουν στην Ελλάδα οι συνέπειες της κρίσης και της δημοσιονομικής προσαρμογής, η «παραδοσιακή φτώχεια» η οποία μεταφέρεται από γενιά σε γενιά και συνδέεται με οικονομικούς κυρίως παράγοντες, διαπλέκεται με τις «νέες αστικές μορφές φτώχειας», που καθορίζονται από μια αλληλουχία αρνητικών παραγόντων ως απόρροια κυρίως της οικονομικής κρίσης (απώλεια εργασίας, αποκλεισμός από τα συστήματα κοινωνικής ασφάλειας, απώλεια εισοδήματος ή κατοικίας, διαζύγια κ.λ.π)⁴⁴.

Δηλαδή ομάδες πληθυσμού που παλιότερα δεν θεωρούνταν ως απειλούμενες από τη φτώχεια, στην παρούσα συγκυρία, λόγω και του περιορισμού των κοινωνικών δαπανών, βρίσκονται εκτεθειμένες στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Οι «νέες μορφές φτώχειας» που ανέδειξε η κρίση σχετίζονται με την έλλειψη στέγης, την ενεργειακή ένδεια, τον χρηματοοικονομικό αποκλεισμό (αδυναμία πρόσβασης σε βασικές τραπεζικές υπηρεσίες και πίστωση) και την υπερχρέωση των νοικοκυριών, ενώ η έκθεση στους κοινωνικούς κινδύνους είναι υψηλότερη για τις γυναίκες από ότι για τους άντρες.

Οι πλέον ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, όπως είναι οι ηλικιωμένοι (ιδίως οι υπέργηροι και οι ηλικιωμένες γυναίκες), οι πολύτεκνες οικογένειες, τα άτομα με αναπηρίες, οι πάσχοντες από χρόνιες σοβαρές νόσους, οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι οικογένειες με χαμηλό εισόδημα, οι μετανάστες και ορισμένες εθνικές μειονότητες (π.χ. οι Ρομά), πλήττονται πλέον δυσανάλογα από πολλαπλές μορφές στέρησης.

Μεσοπρόθεσμα, τα φτωχά νοικοκυριά τα οποία διαθέτουν λιγότερα περιουσιακά στοιχεία, περιορισμένες δυνατότητες αντίδρασης, και λιγότερη πρόσβαση σε τραπεζικές υπηρεσίες και προϊόντα, ενδεχομένως να βιώσουν βαθύτερη, πιο ακραία ίσως και «απόλυτη φτώχεια» (μακροχρόνια άνεργοι, μετανάστες, μόνοι γονείς – κυρίως μητέρες- πολύτεκνες οικογένειες κ.λπ.).

Επίσης, στις συνθήκες της κρίσης, η διατήρηση μιας εργασιακής θέσης δεν αρκεί πάντα για να αποφύγει κανείς τον κίνδυνο φτώχειας. Παράγοντες όπως είναι η οικογενειακή δομή (δύο, τρία ή περισσότερα μέλη εξαρτώμενα από ένα εργαζόμενο), η επισφαλής εργασία, οι χαμηλοί μισθοί, ή τα χαμηλά κέρδη επαγγελματιών, συνθέτουν το πλαίσιο της «εντός εργασίας» φτώχειας⁴⁵.

Επιπλέον, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας δημιουργούν μια ομάδα εργαζομένων που δεν μπορεί να απορροφηθεί και να ενσωματωθεί στην αγορά εργασίας. Πρόκειται για απασχολούμενους σε αβέβαιες, κακής ποιότητας θέσεις της δευτερεύουσας αγοράς εργασίας, με πολύ χαμηλές αμοιβές που τους παγιδεύουν στον φαύλο κύκλο της φτώχειας.

Τέλος, σε πολλές περιπτώσεις το νοικοκυριό επιλέγει κατά προτεραιότητα να ανταποκριθεί σε κάποιες υποχρεώσεις π.χ. δόσεις στεγαστικών, πάγιοι λογαριασμοί κ.λ.π., προκειμένου να μην αντιμετωπίσει κινδύνους από τη συσσώρευση χρεών (π.χ. απώλεια στέγης) και περιορίζει το ποσό του εισοδήματος για τα αναγκαία ήδη για τη

⁴⁴ ΕΚΚΕ 2010- Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2010, «Η φτώχεια στην Ελλάδα. «Συγκριτικά στοιχεία με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης» Δ. Μπαλούρδος, Μ. Ναούμη σελ. 11

⁴⁵ ΟΚΕ 2014, «Γνώμη Πρωτοβουλίας: Το κοινωνικό δίκτυο ασφαλείας για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Προτάσεις και μέτρα πολιτικής» σελ. 10

διαβίωσή του. Στις περιπτώσεις αυτές, όπου αναγκάζονται τα νοικοκυριά, να επιλέξουν το είδος το δαπανών που μπορούν να καλύψουν, παγιδεύονται στην «κρυφή φτώχεια»⁴⁶.

Βάσει των παραπάνω, είναι φανερό ότι το «τοπίο» της φτώχειας γίνεται περισσότερο σύνθετο και παράλληλα ρευστό, τόσο ως προς το είδος του κινδύνου ή της απειλής φτώχειας, όσο και ως προς την τυποποίηση των ομάδων που πλήττονται.

Οι παραδοσιακές ομάδες υψηλού κινδύνου φτώχειας στην Ελλάδα (2008-2010) περιλαμβάνουν^{46,47}:

1. Υπηκόους τρίτων χωρών (με υπηκοότητα χώρας εκτός της ΕΕ)
2. Άνεργους (γυναίκες και άνδρες)
4. Μονογονεϊκά νοικοκυριά με τουλάχιστον ένα εξαρτώμενο παιδί
5. Άτομα με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης
6. Νοικοκυριά που διαμένουν σε ενοικιαζόμενη κατοικία
7. Νοικοκυριά δύο ενηλίκων με τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά
8. Νοικοκυριών που διαμένουν σε αραιοκατοικημένες περιοχές απειλούνται από τη φτώχεια περισσότερο από αυτά που διαμένουν σε πυκνοκατοικημένες και σε περιοχές ενδιάμεσης πυκνότητας (το 2010)
9. Γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες
10. Άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω

Στις παραπάνω ομάδες προστίθενται επιπλέον (2010-2011)⁴⁸:

1. Τα «άτομα με επισφαλή εργασία», δηλαδή οι φτωχοί εργαζόμενοι, με ιδιαίτερα ευάλωτη την ομάδα των απασχολούμενων δηλαδή τους ελεύθερους επαγγελματίες και κυρίως τα συμβοηθούμενα μέλη και τα άτομα με μερική απασχόληση
2. Νοικοκυριά με παιδιά με μεσαία ένταση εργασίας
3. Νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας (χωρίς κανένα εργαζόμενο) και εξαρτώμενα παιδιά: περίπου 1 στα 2 είναι φτωχά.
4. Νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας χωρίς εξαρτώμενα παιδιά
5. Παραδοσιακά νοικοκυριά όπου το ένα μέλος εργάζεται (συνήθως ο σύζυγος), ενώ το εισόδημα της συζύγου είναι συμπληρωματικό ή / και ευκαιριακό
6. Νέοι ηλικίας 18-24 ετών
7. Παιδιά ηλικίας μέχρι 18 ετών
8. Νοικοκυριά με έναν ενήλικα ηλικίας 65 ετών και άνω
9. Νοικοκυριά με μόνες γυναίκες ή μόνους άνδρες
10. Νοικοκυριά που διαμένουν στις πυκνοκατοικημένες και ενδιάμεσης πυκνότητας περιοχές (αυξητική τάση την περίοδο 2008-2010)

⁴⁶ Βουλή των Ελλήνων 2012, Ειδική Συνεδρία Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων, «Η φτώχεια στην Ελλάδα: Τάσεις, Προκλήσεις και Προοπτικές» Δ. Μπαλούρδος σελ. 30-33, 35-37

⁴⁷ Τράπεζα Ελλάδος 2012, «Εκθεση Διοικητή για το έτος 2012» σελ. 103

⁴⁸ Βουλή των Ελλήνων 2012, Ειδική Συνεδρία Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων, «Η φτώχεια στην Ελλάδα: Τάσεις, Προκλήσεις και Προοπτικές» Δ. Μπαλούρδος σελ. 32, 38

Η παρατεταμένη ύφεση σε συνδυασμό με την αδυναμία του κοινωνικού κράτους να προστατέψει τις ομάδες αυτές, πολύ δε περισσότερο και λόγω του προτάγματος της αναδιάρθρωσής και εξυγίανσής του, η κρίση των άτυπων δικτύων στήριξης (ευρύτερη οικογένεια, δίκτυα αλληλοβοήθειας) δημιουργεί σοβαρό κίνδυνο πολλές από τις ομάδες αυτές να παγιδευτούν μακροχρόνια στη φτώχεια.

Αξίζει να σημειωθεί μία ιδιαίτερα ευαίσθητη πτυχή της φτώχειας που αφορά τα παιδιά. Τα παιδιά που μεγαλώνουν σε συνθήκες φτώχειας μπορεί να επηρεαστούν ως προς την ανάπτυξή τους και τις μελλοντικές τους ευκαιρίες, αλλά και ως προς την κοινωνική και πολιτική τους συμπεριφορά και ενδέχεται να αποτελέσουν τους μελλοντικά φτωχούς ενήλικες.

Έτσι το ζήτημα της προστασίας των παιδιών από τις χειρότερες συνέπειες της οικονομικής κρίσης θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ως ένα από τα πιο επείγοντα ζητήματα δημόσιας πολιτικής στην Ελλάδα⁴⁹.

---

⁴⁹ Τράπεζα Ελλάδος 2012, «Έκθεση Διοικητή για το έτος 2012» σελ. 104

8. Η ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

8.1. Ζητήματα σχεδιασμού πολιτικής σε Κεντρικό – Αυτοδιοικητικό επίπεδο

Όπως έχει αναφερθεί παραπάνω, τα φαινόμενα της φτώχειας, της ανισότητας και του κοινωνικού αποκλεισμού, λόγω του πολυδιάστατου χαρακτήρα τους, απαιτούν ένα σύνθετο και πολυδιάστατο πλέγμα δράσεων το οποίο να συγκροτεί μία συνεκτική πολιτική για την αντιμετώπισή τους.

Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 όταν άρχισαν να εφαρμόζονται τα πρώτα προγράμματα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού⁵⁰ στην Ελλάδα έχουν καταγραφεί μία σειρά ζητήματα σχετικά με τη δυνατότητα σχεδιασμού και υλοποίησης αυτών των προγραμμάτων από το κεντρικό και τοπικό επίπεδο διοίκησης, ακριβώς λόγω του πολυδιάστατου χαρακτήρα τους.

Συγκεκριμένα, είχε διαπιστωθεί το έλλειμμα παράδοσης στην άσκηση τέτοιας φύσης πολιτικών. Ο κρατικός τομέας με παράδοση άσκησης τομεακών πολιτικών δεν ήταν βέβαιο ότι μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στον επιτυχή σχεδιασμό και εφαρμογή πολυδιάστατων πολιτικών για την αντιμετώπιση σύνθετων κοινωνικοοικονομικών ζητημάτων, με σημαντική μάλιστα διαφοροποίηση σε τοπικό επίπεδο.

Ακόμη και αν υπήρχαν υπηρεσίες του κεντρικού κράτους σε τοπικό επίπεδο είναι αμφίβολο αν θα μπορούσαν να δράσουν αποτελεσματικά, λόγω της έλλειψης αυτονομίας τους από τις κεντρικές υπηρεσίες, που δεν αφήνει κανένα περιθώριο πρωτοβουλιών ή ευελιξίας για την άσκηση αποτελεσματικής πολιτικής προσαρμοσμένης σε τοπικό επίπεδο.

Επιπλέον, οι ποικιλία μορφών που καταγράφονται σήμερα όσο και κατά το παρελθόν για το φαινόμενο της φτώχειας και οι σημαντικές διαφοροποιήσεις τόσο μεταξύ περιφερειών αλλά και εντός των περιφερειών, σε μικρότερες χωρικές μονάδες (Περιφερειακές Ενότητες -Δήμοι), ήταν και είναι καθοριστικής σημασίας παράμετρος, για το είδος των πολιτικών/μέτρων που απαιτούνται σε κάθε περίπτωση.

Οι ιδιαιτερότητες ως προς τη μορφή και τον τόπο δεν μπορεί να εντοπιστούν σε εθνικό παρά μόνο σε τοπικό επίπεδο. Αντίστοιχα και τα μέτρα για την αντιμετώπισή τους πρέπει να σχεδιαστούν σε αντιστοιχία με τις τοπικές ιδιαιτερότητες του φαινομένου.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει μπει σχετικά πρόσφατα στο χώρο της κοινωνικής πολιτικής, δεν έχει παράδοση και τεχνογνωσία ούτε και σημαντική υποδομή. Ωστόσο αποτελούσε πάντα σοβαρό υποψήφιο για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής στον τομέα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς ένας εξ ορισμού τοπικός φορέας έχει τη γνώση των τοπικών συνθηκών και πλεονεκτική θέση στον εντοπισμό των ομάδων που πλήττονται και την κατανόηση των διαδικασιών και ειδικών συνθηκών που τα καθιστούν ευάλωτα. Επίσης έχοντας λιγότερο παγιωμένες δομές

⁵⁰ Κοινωνικό Πρόγραμμα για την Οικονομική και Κοινωνική Ενσωμάτωση των μη Ευνοημένων Ομάδων» ή «Φτώχεια 3» 1989-1994, Κοινωνικές Πρωτοβουλίες ADAPT, YOUTH, NOW, HORIZON 1994-1999

και πρακτικές μπορεί να αναπτύσσει πρωτοβουλίες, να επικοινωνεί με τις πληττόμενες ομάδες, να ευνοεί τη συμμετοχή τους στο σχεδιασμό πολιτικών και να οργανώνει συνεργασίες τοπικών φορέων, διαμορφώνοντας έτσι ένα ευνοϊκό πλαίσιο επιτυχούς παρέμβασης.

8.2. Η εμπειρία του σχεδιασμού δράσεων κοινωνικής πολιτικής σε επίπεδο Αυτοδιοίκησης

Τα βασικά χαρακτηριστικά της λειτουργίας της Αυτοδιοίκησης στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής, πριν από την εφαρμογή της μεταρρύθμισης του Προγράμματος Καλλικράτης, σχετίζονται με την ανομοιογένεια των δομών και υπηρεσιών/δράσεων, την αποσπασματικότητα και τα κενά ως προς κάποιους τομείς παρέμβασης, την έλλειψη συντονισμού, κατεύθυνσης και δικτύωσης που δημιουργεί πανσπερμία επικαλυπτόμενων δράσεων. Ειδικότερα⁵¹ έχουν καταγραφεί τα ακόλουθα ζητήματα:

Α) Ανομοιομορφία δράσεων, όχι λόγω καλύτερης προσαρμογής σε τοπικές ιδιαιτερότητες/προτεραιότητες πάντα, αλλά ως αποτέλεσμα συγκυριών (προϋπάρχουσες κρατικές δομές, περισσότερο δραστήριο πολιτικό/υπηρεσιακό προσωπικό, προγράμματα εθνικά/ευρωπαϊκά που αντιμετωπίζονται ως πηγή χρηματοδότησης παρά ως πλαίσιο άσκησης συστηματικής κοινωνικής πολιτικής κ.λ.π.). Αποτέλεσμα αυτής της εικόνας είναι η δημιουργία άνισων συνθηκών πρόσβασης των πολιτών στις δομές και δράσεις αυτές.

Β) Ανυπαρξία πολιτικής προσωπικού που απαιτείται να έχει υψηλή εξειδίκευση, καθώς η προγραμματική μορφή των περισσότερων κοινωνικών δράσεων, συνδέει την πρόσληψη προσωπικού με το χρονικό όριο λήξης της χρηματοδότησης. Το καθεστώς αυτό της προσωρινής απασχόλησης έχει ως συνέπεια την παρεμπόδιση της ανάπτυξης, της ανάληψης πρωτοβουλιών και εν γένει της άσκησης πολιτικής προσωπικού. Η παράμετρος αυτή ωστόσο είναι ιδιαίτερα κρίσιμη καθώς πρόκειται για έναν τομέα ανθρωποκεντρικό και «εντάσεως εργασίας». Την κατάσταση επιδεινώνει και ο μακροχρόνιος περιορισμός προσλήψεων λόγω της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης της χώρας και της Αυτοδιοίκησης συνακόλουθα.

Γ) Προβλήματα συνέργειας και συντονισμού παράλληλων κοινωνικών δράσεων, καθώς η θεσμική διάκριση μεταξύ κρατικών και αυτοδιοικητικών δομών δεν συνεπάγεται και αντίστοιχη κατάτμηση των πολιτικών. Οι οικογένειες και τα άτομα όντας φορείς πολλαπλών, ταυτόχρονων και αλληλοτροφοδοτούμενων κοινωνικών αναγκών απαιτείται να γίνουν και αποδέκτες πολυδιάστατης κοινωνικής πολιτικής. Κατά συνέπεια η συνέργεια των κοινωνικών προγραμμάτων, ανεξαρτήτως του φορέα υλοποίησής τους, προϋποθέτει τη δικτύωσή τους και τον συντονισμό τους για να επιτευχθεί εστιασμένος και εξατομικευμένος σχεδιασμός. Στην αντίθετη περίπτωση καταγράφεται μια πανσπερμία ασυντόνιστων και συχνά αλληλεπικαλυπτόμενων παρεμβάσεων. Το πρόβλημα συντονισμού δεν είναι στενά αυτοδιοικητικό αλλά έχει την αφετηρία του στις κεντρικές υπηρεσίες, συμπαρασύρει ωστόσο και τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

⁵¹ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης 2006, «Κοινωνική πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση» Επιστ. Υπεύθυνος Ξ. Κοντιάδης, Ν. Καλατζής, Λ. Μίχος, Ε. Μπιτσάνη Θ. Τσέκος, σελ. 14-17,92-95

Δ) Κακός προγραμματισμός που κληρονομείται από τα υπερκείμενα επίπεδα προγραμματισμού (ευρωπαϊκό, εθνικό) αφενός, αλλά και λόγω έλλειψης παράδοσης σχεδιασμού στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής και ανάληψης ευθύνης επιτελικής λειτουργίας στον τομέα αυτό από την Αυτοδιοίκηση. Ο προγραμματισμός συνδέεται κυρίως με τα τεχνικά έργα και την κατασκευή υποδομών και απουσιάζει μακροχρόνια ο ευρύτερος κοινωνικός σχεδιασμός στο επίπεδο των ΟΤΑ. Ο κοινωνικός σχεδιασμός βασίζεται σε εκτιμήσεις των υπηρεσιών ή αιτήματα πολιτών και όχι σε συστηματική μελέτη, καταγραφή και συλλογή στοιχείων με συστηματικό και διαρκή τρόπο για τη διάγνωση αναγκών και το σχεδιασμό κατάλληλων παρεμβάσεων.

Το έλλειμμα αυτό συνδυάζεται συνακόλουθα και με την απουσία προγραμματισμού της χρηματοδότησης των δράσεων κοινωνικού χαρακτήρα. Ο οικονομικός προγραμματισμός όμως θα διασφάλιζε τακτικές χρηματοροές σε δομές και δράσεις, αντί της αποσπασματικότητας, θα διασφάλιζε επίσης τη βιωσιμότητά τους αλλά και την ανάπτυξή τους σε σημεία αναφοράς και κόμβους δικτύων δημόσιων υπηρεσιών (με την ενσωμάτωση σε ένα ενιαίο πλαίσιο δράσεων των ΜΚΟ και της κοινωνίας των πολιτών, εθελοντικών προγραμμάτων, δικτύων των ευπαθών κοινωνικών ομάδων κ.λ.π.).

Με τον τρόπο αυτό μπορεί να διαμορφωθεί ουσιαστικά ένα «τοπικό σύστημα κοινωνικής προστασίας», με «bottom up» χαρακτήρα αντί του κλασικού κεντρικού «top down» σχεδιασμού, χωρίς τη συμμετοχή των εμπλεκόμενων μερών (ΟΤΑ α και β βαθμού, ΜΚΟ/ Φορέων του τομέα, ενδιαφερόμενων ομάδων κ.λ.π.) και χωρίς την πρόβλεψη μηχανισμών συντονισμού οριζόντιων πολιτικών.

Ε) Ανεπάρκεια ελέγχων και αξιολόγησης, ως συνέπεια απουσίας προγραμματισμού δηλ. ποσοτικοποιημένης στοχοθεσίας, δεικτών απόδοσης, χρήση τεχνικών κόστους-οφέλους σε τοπικό επίπεδο, ώστε να είναι δυνατή η παρακολούθηση της ποιοτικής και ποσοτικής απόδοσης, με στόχο την βελτίωση των δράσεων κοινωνικής πολιτικής. Έτσι απομένουν μόνο οι κατασταλτικοί έλεγχοι νομιμότητας που δεν απαντούν συνολικά ως προς την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα της δράσης.

8.3. Το σύγχρονο περιεχόμενο της κοινωνικής πολιτικής και ο ρόλος της Αυτοδιοίκησης

Η έννοια και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης βρίσκεται συχνά στην επικαιρότητα και το δημόσιο διάλογο και κατά τα τρέχοντα χρόνια της κρίσης, καθώς αποτελεί το πρώτο επίπεδο εντοπισμού των συνεπειών της, συχνά ακραίων (πολίτες άστεγοι, πολίτες που αδυνατούν να καλύψουν ανάγκες διατροφής, χωρίς περίθαλψη κ.λ.π) και το πρώτο επίπεδο στο οποίο απευθύνονται οι πολίτες για βοήθεια.

Στις σημερινές συνθήκες της οικονομικής κρίσης, ωστόσο, η Αυτοδιοίκηση πιέζεται να ξεπεράσει χρόνιες στρεβλώσεις και αδυναμίες και να πετύχει συντονισμό των πολιτικών κοινωνικής προστασίας σε τοπικό επίπεδο και ανακούφιση του πληθυσμού, σηκώνοντας το βάρος του ελλειμματικού δημόσιου μοντέλου παρέμβασης και κοινωνικής προστασίας.

Σύμφωνα με το εναρμονισμένο Ευρωπαϊκό Σύστημα Στατιστικών Κοινωνικής Προστασίας (ESSPROS), ο όρος «κοινωνική πολιτική» αναφέρεται στο σύνολο των παροχών σε χρήμα ή σε είδος από προγράμματα κοινωνικής προστασίας, που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση ενός καθορισμένου συνόλου κινδύνων και αναγκών⁵².

Στη βιβλιογραφία⁵³ ο όρος «κοινωνική πολιτική» συνδέεται γενικότερα με την καταγραφή, ιεράρχηση και κάλυψη κοινωνικών κινδύνων και αναγκών, μέσα από σύνολα ρυθμίσεων και παροχών σε τομείς όπως:

1. η υγεία
2. η ασφάλιση
3. η απασχόληση
4. η στέγαση και
5. οι προνοιακές υπηρεσίες, νοούμενες ως σύνολο παρεμβάσεων που στοχεύουν στην εξατομικευμένη φροντίδα και κάλυψη αναγκών, συνδεδεμένων ιδίως με την παιδική μέριμνα, την προστασία της τρίτης ηλικίας, την ενίσχυση της οικογένειας και την υποστήριξη ατόμων με αναπηρία.

Στις ειδικότερες στοχεύσεις της κοινωνικής πολιτικής περιλαμβάνεται :

- η εξομάλυνση των ποσοτικών και ποιοτικών προβλημάτων που αφορούν τις συνθήκες διαβίωσης των λιγότερο ευνοημένων από τη λειτουργία της αγοράς πληθυσμιακών ομάδων,
- η διασφάλιση αξιοπρεπών όρων ζωής για το σύνολο των μόνιμα εγκατεστημένων προσώπων.

Το περιεχόμενο ωστόσο της κοινωνικής πολιτικής δεν μπορεί παρά συνεχώς να μεταβάλλεται, τόσο λόγω της μεταβολής των κινδύνων που μπορεί να οδηγήσουν στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, όσο και λόγω της ρευστότητας στον προσδιορισμό των απειλούμενων ομάδων του πληθυσμού. Το πλαίσιο αυτό δυσχεραίνει την αποτελεσματικότητα κεντρικά σχεδιασμένων εργαλείων υποστήριξης, λόγω της δυσκολίας τυποποίησης τόσο των απειλών όσο και των ευάλωτων ομάδων.

Οι τάσεις αυτές καθιστούν επιβεβλημένη την ποικιλομορφία των προνοιακών προγραμμάτων, καθώς και τον αποτελεσματικό συντονισμό, δικτύωση και επικοινωνία μεταξύ των επιμέρους δομών και υπηρεσιών και κυρίως στο επίπεδο εκείνο όπου μορφοποιείται ο κοινωνικός αποκλεισμός, αυτό της Αυτοδιοίκησης.

Ο σχεδιασμός στοχευμένων δράσεων για συγκεκριμένες ευάλωτες ομάδες, με παράλληλο επαναπροσδιορισμό των ομάδων αυτών καθώς οι σημερινές συνθήκες ανέδειξαν νέες μορφές φτώχειας, όπως και ολοκληρωμένων ενεργητικών δράσεων εργασιακής και κοινωνικής επανένταξης, θα πρέπει να αποτελεί στρατηγικό στόχο της κοινωνικής παρέμβασης σε αυτοδιοικητικό επίπεδο. Ο σχεδιασμός αυτός θα πρέπει να συνδεθεί λειτουργικά με τον ευρύτερο αναπτυξιακό προγραμματισμό της Αυτοδιοίκησης.

---

⁵² Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 458/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου

⁵³ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης 2006, «Κοινωνική πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση» Επιστ. Υπεύθυνος Ξ. Κοντιάδης, Ν. Καλατζής, Λ. Μίχος, Ε. Μπιτσάνη Θ. Τσέκος, σελ. 7-8

Η επιδοματική λογική ενίσχυσης/προστασίας των ευάλωτων ομάδων περιορίζει την προοπτική ανεξαρτητοποίησής τους, ενέχει τον κίνδυνο «στιγματισμού» και ξεπερνά τις οικονομικές δυνατότητες των ΟΤΑ. Η Αυτοδιοίκηση θα πρέπει να προσανατολιστεί στην καταγραφή της έκτασης και των μορφών φτώχειας της περιοχής αρμοδιότητας της, στον προσδιορισμό των ομάδων στόχων και των αναγκών τους και στην αποτελεσματική και σταθερή λειτουργία του «τοπικού προνοιακού συστήματος», για την έγκαιρη και αποτελεσματική κάλυψη της ζήτησης. Η δράση της πρέπει να είναι ευέλικτη και να επενεργεί τόσο προληπτικά όσο και κατασταλτικά για την αντιμετώπιση οξυμένων προβλημάτων.

Στην κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να συναντηθεί με όλες τις αυθόρμητες πρωτοβουλίες/κινήσεις των πολιτών στον τομέα της κοινωνικής προστασίας και τον εθελοντισμό, δίνοντας συνοχή και ενιαία κατεύθυνση στις πρωτοβουλίες αυτές, που αποτελούν μέρος του τοπικού κοινωνικού δυναμικού. Μέσω αυτού του πλαισίου είναι ανάγκη να αναδειχθούν αποτελεσματικές, καινοτομες πρακτικές ή να βελτιώνονται οι ήδη γνωστές και να στηριχθούν, ώστε να μετεξελιχθούν προοδευτικά σε γενικευμένες δράσεις.

Σημειώνεται εξάλλου ότι η σχέση συνεργασίας και συναλληλίας των δύο βαθμών της αυτοδιοίκησης, αντί της σχέσης ιεραρχίας και ελέγχου, είναι ιδιαίτερα υποστηρικτική για τον στρατηγικό σχεδιασμό και προγραμματισμό της κοινωνικής προστασίας σε τοπικό επίπεδο.

9. Η ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ

9.1. Συνταγματική και αναπτυξιακή επιταγή

Βάσει του Συντάγματος⁵⁴ στην Ελλάδα η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) πρώτου και δεύτερου βαθμού. Υπέρ των ΟΤΑ συντρέχει τεκμήριο αρμοδιότητας για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων.

Το εύρος και οι κατηγορίες των τοπικών υποθέσεων, όπως και η κατανομή στους βαθμούς, καθορίζεται με Νόμο. Επίσης, με νόμο μπορεί να ανατίθεται στους ΟΤΑ η άσκηση αρμοδιοτήτων που συνιστούν αποστολή του Κράτους (άρθρο 102, παρ. 1).

Αν και ο όρος «τοπική υπόθεση» έχει κεντρικό ρόλο στον προσδιορισμό του πεδίου δράσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η αποσαφήνισή του δεν είναι απλή.

Επίσης, οι ΟΤΑ έχουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και προβλέπεται η άσκηση εποπτείας τους από το Κράτος, η οποία συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας και δεν επιτρέπεται να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους (άρθρο 102, παρ. 3,4). Έτσι ουσιαστικά προσδιορίζονται και τα όρια αυτοτέλειας των ΟΤΑ.

Βάσει του παραπάνω συνταγματικού πλαισίου, η εφαρμογή της νέα Αρχιτεκτονικής της Αυτοδιοίκησης και της Δημόσιας Διοίκησης-Πρόγραμμα Καλλικράτης, στοχεύει σε δύο αλληλοσυμπληρούμενες κατευθύνσεις:

α) να εξειδικεύσει και να υλοποιήσει βασικές συνταγματικές επιταγές για τη συγκρότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε δύο λειτουργικές βαθμίδες, με μονάδες που διαθέτουν το κατάλληλο μέγεθος και καθίστανται ικανές να διαχειριστούν τις τοπικές υποθέσεις, αλλά και να αναλάβουν την τοπική διεκπεραίωση αρμοδιοτήτων που συνιστούν αποστολή του Κράτους⁵⁵.

β) να συνδράμει στην δημοσιονομική εξυγίανση, μέσω της εξοικονόμησης πόρων από τη λειτουργία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και να συμβάλει ουσιαστικά στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας του ευρύτερου δημόσιου τομέα (βλ. Κεφ. 5). Δηλ. εντάσσεται στις βασικές επιλογές της οικονομικής πολιτικής το 2010 που περιλαμβάνουν τη διαρθρωτική προσαρμογή με τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στον δημόσιο τομέα και τις αγορές.

⁵⁴ Βουλή των Ελλήνων 2008, «Σύνταγμα της Ελλάδος»

⁵⁵ Βουλή των Ελλήνων 2010, «Αιτιολογική Έκθεση: του Σχεδίου Νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης», σελ. 1

9.2. Μία αναγκαία, επιβεβλημένη και επίκαιρη μεταρρύθμιση

Η μεταρρύθμιση της Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης κρίνεται αναγκαία, επιβεβλημένη και επίκαιρη καθώς⁵⁶:

1. Η Αποκεντρωμένη Διοίκηση και η Αυτοδιοίκηση είναι οι εγγύτερες προς τον πολίτη βαθμίδες της διοίκησης και επομένως θεωρούνται ως η αφετηρία του λειτουργικού εκσυγχρονισμού όλου του συστήματος δημόσιας διοίκησης.
2. Οι χαμηλές αυτές βαθμίδες συγκεντρώνουν πλήθος υπηρεσιών εντάσεως κοινού και επομένως αποτελούν προνομιακό πεδίο παρέμβασης για ουσιαστική απλοποίηση των διαδικασιών αλλά και αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του πολίτη προς τη δημόσια διοίκηση.
3. Όπως επανειλημμένως έχει διαπιστωθεί, από εκθέσεις ανεξάρτητων αρχών και ελεγκτικών οργάνων (Συνήγορος του Πολίτη, Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης), στο επίπεδο αυτό της διοίκησης εντοπίζονται συχνά φαινόμενα κακοδιοίκησης, διαφθοράς, αδιαφάνειας και αθέμιτου ανταγωνισμού.
4. Είναι απολύτως αναγκαία η συνδρομή της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης στην προσπάθεια κινητοποίησης του αναπτυξιακού δυναμικού. Οι φορείς αυτοί μπορούν να διαδραματίσουν βασικό ρόλο για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας και την επιτάχυνση των δημόσιων και των ιδιωτικών επενδύσεων στην ελληνική περιφέρεια.
5. Η ραγδαία επιδείνωση της λειτουργίας του κράτους, με την προβληματική δομή του, είναι ο κύριος λόγος γιγάντωσης του δημοσιονομικού προβλήματος τα τελευταία χρόνια και εμπόδιο στην ανάπτυξη.

Ως σημαντικότερα πλεονεκτήματα της μεταρρύθμισης κρίνονται: α) η εξοικονόμηση πόρων από τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης μέσω της εξορθολογισμένης διαχείρισης, β) η αναπτυξιακή προοπτική μέσω της αξιοποίησης τοπικών πλεονεκτημάτων, με σεβασμό στο περιβάλλον και ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και γ) ο ολοκληρωμένος και συστηματικός σχεδιασμός, αντί της αποσπασματικής και κατακερματισμένης έως τώρα προσέγγισης, με έμφαση στη συνάρθρωση, τη συνέργεια και την αλληλεξάρτηση των επιπέδων Κεντρικής – Αποκεντρωμένης Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης.

Επιπλέον, με την μεταρρύθμιση αυτή εναρμονίζεται το ελληνικό μοντέλο διακυβέρνησης, στο θεσμικό κερτημένο του νομικού και πολιτικού πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης των Κρατών και των Περιφερειών, όπου θεμελιώδη ρόλο διαδραματίζει η αρχή της επικουρικότητας και το τεκμήριο της αρμοδιότητας υπέρ της αποκέντρωσης και της αυτοδιοίκησης. Σύμφωνα με αυτά, η ανάπτυξη μιας περιοχής, η ικανοποίηση και η διευθέτηση τοπικών αναγκών, δεν μπορούν παρά να προέρχονται από όργανα και θεσμούς που έχουν ειδικό και άμεσο δεσμό με το τοπικό στοιχείο, γνωρίζουν τα προβλήματα, βιώνουν τις ανάγκες, ελέγχουν και κυρίως ελέγχονται αποτελεσματικότερα.

---

⁵⁶ Βουλή των Ελλήνων 2010, «Αιτιολογική Έκθεση: του Σχεδίου Νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης», σελ. 4-7

Με το συνολικό επανασχεδιασμό των επιπέδων διοίκησης της χώρας, διασφαλίζεται η ισότιμη συμμετοχή των Δήμων και των αυτοδιοικούμενων Περιφερειών, ως πραγματικών εταίρων στη χάραξη και στο συντονισμό της ευρωπαϊκής πολιτικής στο πολυεπίπεδο μοντέλο διακυβέρνησης της ΕΕ, όπως αυτό αποτυπώθηκε στη Λευκή Βίβλο για την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση, η οποία υιοθετήθηκε από την Ολομέλεια της Επιτροπής των Περιφερειών στις 17 Ιουνίου του 2009.

Η Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση, προωθεί την εδαφική προσέγγιση στις στρατηγικές ανάπτυξης και αποτελεί εναλλακτική θεσμική επιλογή, στις εγγενείς αδυναμίες των συγκεντρωτικών και τομεακών προσεγγίσεων που επικράτησαν επί μακρόν στην αναπτυξιακή πολιτική⁵⁷. Σε αυτό το πλαίσιο τα επιμέρους επίπεδα διακυβέρνησης έχουν αμοιβαία ευθύνη στη διατύπωση των κοινοτικών πολιτικών και στη μέγιστη αντιπροσωπευτικότητα των ενδιαφερόμενων φορέων.

Οι 95.000 περίπου περιφερειακές και τοπικές αρχές της Ε.Ε., διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στην υλοποίηση του ευρωπαϊκού σχεδίου για την οικονομική ανάκαμψη και γενικότερα στη χάραξη και υλοποίηση των κοινοτικών πολιτικών, δεδομένου ότι αυτές είναι αρμόδιες για την υλοποίηση του 70% περίπου της κοινοτικής νομοθεσίας.

Τέλος, η αναδιοργάνωση Αυτοδιοίκησης και Αποκεντρωμένης Διοίκησης υπαγορεύεται και από τις γενικές κατευθύνσεις του χωροταξικού σχεδιασμού, τον διεθνή ανταγωνισμό για την ανάπτυξη των περιφερειών και την καλύτερη αξιοποίηση των πόρων που προέρχονται από την περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

---

⁵⁷ Βουλή των Ελλήνων 2010, «Αιτιολογική Έκθεση: του Σχεδίου Νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης», Σελ. 1-2,11-12

10. ΝΟΜΟΣ 3852/2010 «ΝΕΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ»

10.1. Αυτοδιοίκηση με αναπτυξιακές επιδόσεις και εγγύτητα στον πολίτη

Με τον Νόμο 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ 87/Α/2010), επανασχεδιάζεται η Αυτοδιοίκηση και η Αποκεντρωμένη Κρατική Διοίκηση.

Οι Δήμοι και οι Περιφέρειες συγκροτούν τον Πρώτο και Δεύτερο βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης (άρθρο 102 του Συντάγματος) και του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας⁵⁸ και οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, ως ενιαίες μονάδες για τις αποκεντρωμένες υπηρεσίες του κράτους, ασκούν γενική αποφασιστική αρμοδιότητα στις κρατικές υποθέσεις της περιφέρειάς τους (άρθρο 101 του Συντάγματος).

Στόχος του ανασχεδιασμού⁵⁹ είναι αφενός η μείωση των δομών της Αυτοδιοίκησης και αφετέρου η απόκτηση από την Τοπική Αυτοδιοίκηση επιχειρησιακής ικανότητας, ώστε να ανταποκρίνεται στην επίλυση των τοπικών προβλημάτων από δημοκρατικά νομιμοποιημένα και πολιτικά υπεύθυνα και υπόλογα, έναντι των τοπικών κοινωνιών, όργανα, αντί να ασχολείται με την εσωτερική της αναπαραγωγή και τη μεσίτευση τοπικών συμφερόντων σε άλλα επίπεδα άσκησης της εξουσίας.

Πέραν αυτών, η νέα αρχιτεκτονική στοχεύει να εξασφαλίσει για τη σύγχρονη Αυτοδιοίκηση την εγγύτητα στη λήψη αποφάσεων, την χρηστή διακυβέρνηση, την εποπτεία και τον έλεγχο, την κοινωνική και οικονομική συνοχή, την ενίσχυση του ρόλου και των δικαιωμάτων του πολίτη, το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και ουσιαστικά την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση.

Οι νέοι Δήμοι θα μπορέσουν πλέον μέσω του Προγράμματος Καλλικράτης, να αναλάβουν ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων, που σε ένα σύγχρονο Κράτος πρέπει να ασκούνται κοντά στον πολίτη και με επίγνωση των τοπικών ιδιαιτεροτήτων και επιπλέον, να ανταποκριθούν στη νέα μεγάλη πρόκληση για την Αυτοδιοίκηση δηλαδή, την ανάληψη σημαντικού και ενεργού ρόλου ως προς την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών.

Αντίστοιχα η συγκρότηση ισχυρών αυτοδιοικούμενων περιφερειών, είναι μια μεγάλη ευκαιρία για τις τοπικές κοινωνίες καθώς, όπως έδειξαν και τα παραδείγματα άλλων χωρών στη Ν. Ευρώπη, και συγκεκριμένα στην Ιταλία, τη Γαλλία και την Ισπανία, ο θεσμός της Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης ενισχύει και επιταχύνει τις αναπτυξιακές επιδόσεις και συμβάλλει αποφασιστικά στην άμβλυνση των διαπεριφερειακών αλλά και των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.

Η άμεση εκλογή των Περιφερειάρχων τους δίνει την ισχυρή πολιτική νομιμοποίηση και το δημοκρατικό έρεισμα, ώστε να διαχειριστούν τις σημαντικές εξουσίες που αναλαμβάνουν, ώστε να απελευθερωθούν οι αναπτυξιακές δυνάμεις της Περιφέρειας που επί δεκαετίες καθηλώθηκαν από τον παραδοσιακό συγκεντρωτισμό.

⁵⁸ Ν. 1850/1989 (ΦΕΚ 144/Α') «Κύρωση του Ευρωπαϊκού Χάρτη της Τοπικής Αυτονομίας»

⁵⁹ Βουλή των Ελλήνων 2010, «Αιτιολογική Έκθεση: του Σχεδίου Νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης», σελ. 1-3

Επιπλέον ο νέος σχεδιασμός δίνει τη δυνατότητα συγκρότησης σχήματος μητροπολιτικής διακυβέρνησης, δημοκρατικά συντεταγμένου και διοικητικά αποτελεσματικού για την άσκηση βασικών μητροπολιτικών λειτουργιών.

Παράλληλα με τον σχεδιασμό της Αυτοδιοίκησης σε δύο επίπεδα, δημιουργούνται οι προϋποθέσεις και για την αναδιάταξη της Αποκεντρωμένης Κρατικής Διοίκησης σε μεγαλύτερη κλίμακα, έτσι ώστε να διευκολύνεται ο οργανωτικός της εξορθολογισμός, αλλά και η αποσυμφόρησή της από αρμοδιότητες που μπορούν να ασκηθούν αποτελεσματικότερα σε τοπικό επίπεδο.

Ως προς την άσκηση κρατικής εποπτείας προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση, που προβλέπεται τόσο από το Σύνταγμα όσο και από τον Ευρωπαϊκό Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας, οφείλει πλέον να αντιστοιχεί στα νέα μεγέθη και τις κατά πολύ ευρύτερες ευθύνες που προβλέπεται να αναλάβει η Αυτοδιοίκηση.

10.2. Περιφερειακή αυτοδιοίκηση

10.2.1. Επιλογή χωρικής ενότητας

Η μεταρρύθμιση της Αυτοδιοίκησης προβλέπει 13 αυτοδιοικητικές Περιφέρειες με αρμοδιότητα στις χωρικές ενότητες των παλιών 13 Κρατικών Περιφερειών, ως δεύτερο αυτοδιοικητικό επίπεδο, αντί του παλαιού της Νομαρχίας, το οποίο και καταργείται.

Η νέα αυτοδιοικητική/αιρετή Περιφέρεια κρίνεται ότι διαθέτει τα απαραίτητα δημογραφικά, κοινωνικά και οικονομικά μεγέθη για τον προγραμματισμό και την υλοποίηση της αναπτυξιακής πολιτικής, η οποία προϋποθέτει ευρύτερες ενότητες. Άλλωστε αποδείχθηκε από την εφαρμογή της δευτεροβάθμια αυτοδιοίκησης στα όρια των νομών (Νομαρχίες) κατά το παρελθόν, ότι δεν εξυπηρετείται και η αποτελεσματική υπεράσπιση και διεκδίκηση των συμφερόντων των Ελληνικών Περιφερειών στα αρμόδια όργανα της ΕΕ (Επιτροπή των Περιφερειών).

Η διατήρηση των 13 Περιφερειών επελέγη και για μια σειρά από πρακτικούς λόγους:

1. η ανάλυση κόστους οφέλους σε μια σειρά από ενδεχόμενες αλλαγές τους συνηγορούσε υπέρ της διατήρησής τους
2. η αλλαγή των Περιφερειών θα δημιουργούσε προβλήματα στην απρόσκοπτη υλοποίηση των Περιφερειακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2007-2013, που εν μέσω οικονομικής κρίσης, κρίθηκε ζωτικής σημασίας για την οικονομία των Περιφερειών της χώρας
3. η εμπειρία που έχουν αποκτήσει οι Περιφέρειες από την εφαρμογή Περιφερειακών Προγραμμάτων στις παλιές χωρικές ενότητες, δεν θα μπορούσε να κεφαλαιοποιηθεί με αλλαγές των ορίων αρμοδιότητας
4. οι Περιφέρειες έχουν διαμορφώσει μια 'περιφερειακή' ταυτότητα, και αρκετές από αυτές ταυτίζονται με τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας⁶⁰.

⁶⁰ Βουλή των Ελλήνων 2010, «Αιτιολογική Έκθεση: του Σχεδίου Νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης», Σελ. 9-15

Οι Αποκεντρωμένες Κρατικές Διοικήσεις (7 συνολικά) έχουν αρμοδιότητα στις ίδιες χωρικές ενότητες με τις Αιρετές Περιφέρειες ή σε ενότητες που αντιστοιχούν σε δύο ή τρεις Αιρετές Περιφέρειες: οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις Μακεδονίας-Θράκης, Ηπείρου-Δυτικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας και Αιγαίου έχουν χωρική αρμοδιότητα αντίστοιχη σε 2 Αιρετές Περιφέρειες και η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου έχει χωρική αρμοδιότητα αντίστοιχη σε 3 Αιρετές Περιφέρειες.

10.2.2. Οριοθέτηση αρμοδιοτήτων και εργαλεία

Η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων των δύο βαθμών της αυτοδιοίκησης βασίζεται στην αρχή της δοτής αρμοδιότητας. Οι δύο βαθμοί λειτουργούν μόνο εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που τους απονέμονται και οι σχέσεις τους δεν είναι σχέσεις ιεραρχίας και ελέγχου, αλλά σχέσεις συνεργασίας και συναλληλίας.

Οι αυτοδιοικούμενες Περιφέρειες αναλαμβάνουν:

α) τις αρμοδιότητες, υπηρεσίες και τους πόρους των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων που καταργούνται, εκτός από εκείνες που μεταφέρονται στους Δήμους,

β) τις αρμοδιότητες που ασκούσε η Κρατική Περιφέρεια ή άλλες κρατικές υπηρεσίες, εκτός αυτών που πρέπει να παραμείνουν στα αποκεντρωμένα όργανα του κράτους, χάριν της ενότητας της κρατικής πολιτικής σε ολόκληρη την επικράτεια και σύμφωνα με τις συνταγματικές προβλέψεις (θέματα χωροταξίας – πολεοδομίας, προστασίας του περιβάλλοντος και δασικής πολιτικής ή μεταναστευτικής πολιτικής).

Οι Περιφέρειες αναλαμβάνουν σημαντικό αναπτυξιακό ρόλο, με στόχο την άμβλυση των περιφερειακών και ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, καθώς και την κινητοποίηση του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού τους. Στην κατεύθυνση αυτή σχεδιάζουν, προγραμματίζουν και υλοποιούν πολιτικές σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, σύμφωνα με τις αρχές της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας.

Οι αρμοδιότητες των Περιφερειών, στο πλαίσιο των σχετικών διατάξεων, των νόμων και των κανονιστικών διατάξεων της διοίκησης, αφορούν στους τομείς⁶¹:

- α. Προγραμματισμού - Ανάπτυξης,
- β. Γεωργίας – Κτηνοτροφίας – Αλιείας,
- γ. Φυσικών Πόρων – Ενέργειας – Βιομηχανίας (Διαχείριση Υδάτων, Ορυκτός Πλούτος, Ενέργεια, Βιομηχανία και Βιοτεχνία)
- δ. Απασχόλησης – Εμπορίου – Τουρισμού,
- ε. Μεταφορών– Επικοινωνιών,
- στ. Έργων - Χωροταξίας - Περιβάλλοντος,
- ζ. Υγείας,

---

⁶¹ Υπουργείο Εσωτερικών 2012, «Δομή και λειτουργία της τοπικής και περιφερειακής δημοκρατίας – Ελλάδα 2012» σελ. 24

- η. Παιδείας – Πολιτισμού – Αθλητισμού,
- θ. Πολιτικής Προστασίας και Διοικητικής Μέριμνας.

Τους τομείς αυτούς εξειδικεύει περαιτέρω το Πρόγραμμα Καλλικράτης σε συγκεκριμένες ασκούμενες αρμοδιότητες, ώστε να δημιουργείται και τεκμήριο άσκησης κάθε υπερτοπικού χαρακτήρα αρμοδιότητας από την Περιφέρεια, εφόσον δεν έχει ανατεθεί, δια τυπικού ή ουσιαστικού νόμου, στην Αποκεντρωμένη Κρατική Διοίκηση. Έτσι δημιουργεί ασφάλεια δικαίου και κυρίως προλαμβάνεται η αλληλοεπικάλυψη και η σύγχυση, κατά την άσκησή τους. Αυτή η διευθέτηση αποτελούσε και βασικό ζητούμενο της μεταρρύθμισης με στόχο την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Παράλληλα με τον τρόπο αυτό παρέχεται η δυνατότητα σαφούς ενημέρωσης του πολίτη, σχετικά με τα αρμόδια όργανα στα οποία μπορεί να απευθύνεται για ατομικές του υποθέσεις⁶².

10.2.3. Αρμοδιότητες και υπηρεσίες στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής

Οι Περιφέρειες σύμφωνα με τον Καλλικράτη⁶³ σχεδιάζουν, προγραμματίζουν και υλοποιούν πολιτικές σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, σύμφωνα με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη και τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές.

Συγκεκριμένα στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής, αρμοδιότητες της αυτοδιοικούμενης περιφέρειας είναι οι εξής:

- Τομέας Απασχόλησης

Οι Περιφέρειες συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μέρος των αρμοδιοτήτων που αποκεντρώνονται στον τομέα της απασχόλησης και αφορούν τα ακόλουθα:

1. Την εκπόνηση γενικών και ειδικών αναπτυξιακών μελετών που αφορούν τη συγκέντρωση, επεξεργασία και τεκμηρίωση γεωγραφικών, δημογραφικών, οικονομικών, κοινωνικών και άλλων στοιχείων της Περιφέρειας.
2. Την παρακολούθηση και αποτίμηση του σχεδιασμού και της υλοποίησης όλων των σχετικών οικονομικών και θεσμικών παρεμβάσεων.
3. Την υλοποίηση προγραμμάτων προώθησης της απασχόλησης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης ανέργων, την έγκριση ή απόρριψη ομαδικών απολύσεων εργαζομένων, την επιβολή ποινής σε εργοδότες, την κύρωση εσωτερικών κανονισμών εργασίας επιχειρήσεων κατά τις διατάξεις του ν.δ. 3789/1957, καθώς και θέματα που άπτονται της εφαρμογής των κανονισμών αυτών, την συγκρότηση συμβουλίων και επιτροπών αρμοδιότητας Υπουργείου Εργασίας

---

⁶² Βουλή των Ελλήνων 2010, «Αιτιολογική Έκθεση: του Σχεδίου Νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης», Σελ. 105-106

⁶³ Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» άρθρο 186 παρ. Α, 18- 19 και παρ. Δ, κεφ. Β, άρθρο 3

και Κοινωνικής Ασφάλισης, καθώς και την κατ' εξαίρεση λειτουργία επιχειρήσεων εκμεταλλεύσεων και παροχή εργασίας κατά την Κυριακή.

- Τομέας Υγείας

Μεταβιβάζεται η άσκηση αρμοδιοτήτων του Τομέα Υγείας και Πρόνοιας⁶⁴, οι οποίες μέχρι σήμερα ασκούνται από τις Δημόσιες Υγειονομικές Περιφέρειες (Δ.Υ.ΠΕ.), καθώς και από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Οι αρμοδιότητες αυτές περιλαμβάνουν :

1. Τη χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών κλινικών, την αναθεώρηση και ανάκληση τούτων, την έγκριση μεταβίβασής τους καθώς και την εποπτεία και τον έλεγχο, παράλληλα με τον Υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, των παρεχομένων υπηρεσιών υγείας από αυτές.
2. Τη χορήγηση αδειών κατηγοριών ιατρικών και διαγνωστικών κέντρων.
3. Την έκδοση άδειας εισαγωγής εγκατάστασης και λειτουργίας μηχανημάτων παραγωγής ιοντιζουσών ακτινοβολιών για ιατρικούς σκοπούς, γενικά, όπως και εγκατάστασης και λειτουργίας εργαστηρίων ραδιοϊσοτόπων για ιατρικές εφαρμογές.
4. Την επιβολή κυρώσεων σε ιατρούς και οδοντίατρους, κατά τις προβλέψεις του π.δ/τος 470/1983 (Φ.Ε.Κ. 179/ Α/1983).
5. Την επιβολή κυρώσεων σε ιατρούς και οδοντίατρους, οι οποίοι αναγράφουν ναρκωτικά σε απλές συνταγές και όχι στις ειδικές για το σκοπό αυτό, καθώς και στους φαρμακοποιούς, που πωλούν ναρκωτικά με απλές και όχι με ειδικές συνταγές.
6. Την υλοποίηση προγραμμάτων δημόσιας υγείας, κατά τις ρυθμίσεις του άρθρου 13 του ν. 3172/2003 (Φ.Ε.Κ. 197/Α/2003).
7. Την επιχορήγηση αστικών εταιρειών μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, τις οποίες είχε ιδρύσει η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση ή μετείχε σε αυτές, εφόσον ο σκοπός τους αναφέρεται στην αντιμετώπιση προβλημάτων, που απορρέουν από τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών και εφόσον η πραγματοποίηση του σκοπού τους ασκείται, κατά διαδοχή, από την Περιφέρεια.
8. Τη χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών Μονάδων Ψυχικής Υγείας.
9. Την ανάληψη χορηγούμενων οικονομικών ενισχύσεων σε φορείς κοινωνικής αντίληψης που εποπτεύονται από τη Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας και αποτελούν προϊόν των Ειδικών Κρατικών Λαχείων.
10. Τη χορήγηση αδειών διενέργειας εράνων, λαχειοφόρων και φιλανθρωπικών αγορών σε υπερτοπικό επίπεδο.
11. Τη διενέργεια κοινωνικών ερευνών για την εφαρμογή των προγραμμάτων πρόνοιας, καθώς και θέματα άσκησης κοινωνικής εργασίας.

---

⁶⁴ Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» άρθρο 186 παρ.Ζ'

12. Τον καθορισμό των προϋποθέσεων και του τρόπου άσκησης του αντικειμένου της κοινωνικής εργασίας σε όλους τους τομείς εφαρμογής, καθώς και την εκπαίδευση σπουδαστών κοινωνικής εργασίας, κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης.
13. Τη χορήγηση και την ανάκληση της άδειας άσκησης επαγγέλματος κοινωνικού λειτουργού και της άδειας άσκησης ελεύθερου επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις και την τήρηση σχετικού μητρώου με διαρκή ενημέρωση.
14. Την άσκηση αρμοδιοτήτων σχετικών με τον Κοινωνικό Σύμβουλο, κατ' εφαρμογή της παρ. 4 του άρθρου 1του ν. 2345/1995, καθώς και αρμοδιοτήτων ελέγχου του ιδρύματος ή της Μονάδας Φροντίδας Ηλικιωμένων (Μ.Φ.Η.) και των Φορέων παιδικής προστασίας, περιλαμβανομένης της σύνταξης σχετικών εκθέσεων και διατύπωσης αντίστοιχων προτάσεων.
15. Την εφαρμογή προγραμμάτων προστασίας της μητέρας και των παιδιών προσχολικής ηλικίας.
16. Τη χορήγηση άδειας λειτουργίας Μονάδων Αδυνατίσματος, μετά από εισήγηση της αρμόδιας επιτροπής που συγκροτείται στην έδρα της οικείας Περιφέρειας.

- Τομέας Παιδείας-Πολιτισμού-Αθλητισμού

Οι αρμοδιότητες της Περιφέρειας στον τομέα Παιδείας - Πολιτισμού – Αθλητισμού⁶⁵ είναι οι ακόλουθες:

1. Η εξειδίκευση και κατάρτιση προγραμμάτων, προς υποστήριξη της δια βίου μάθησης, στο πλαίσιο των κατευθύνσεων και του σχεδιασμού του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, σύμφωνα και με την κείμενη νομοθεσία.
2. Η άσκηση λειτουργικού χαρακτήρα αρμοδιοτήτων, περιλαμβανομένης και της θεματικής εξειδίκευσης, για τα Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.), σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.
3. Η εκπόνηση και εκτέλεση προγραμμάτων, τα οποία αφορούν θέματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, Νέας Γενιάς και εκπαίδευσης ενηλίκων σύμφωνα με τον αντίστοιχο σχεδιασμό και τις εφαρμοζόμενες, από το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, πολιτικές.
4. Η διακοπή μαθημάτων, λόγω έκτακτων συνθηκών επιδημικής νόσου στη χωρική αρμοδιότητα της περιφέρειας.
5. Η έγκριση σχολικών εκδρομών στο εσωτερικό και στο εξωτερικό.
6. Η έγκριση της αδελφοποίησης σχολείων της χώρας με σχολεία της αλλοδαπής, της συνεργασίας αυτών, καθώς και της συμμετοχής μαθητών σε διεθνείς μαθητικές συναντήσεις.

⁶⁵ Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» άρθρο 186 παρ.Η'

7. Η συμμετοχή σε προγράμματα πολιτιστικών και αθλητικών φορέων της περιφέρειας και των δήμων.
8. Ο συντονισμός δράσεων των πολιτιστικών φορέων της περιφέρειας.
9. Η υλοποίηση πολιτιστικών προγραμμάτων και εκδηλώσεων υπερτοπικής σημασίας.
10. Η θέσπιση βραβείων, χορηγιών και άλλων μέσων για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης των γραμμάτων και των τεχνών, με παράλληλη εποπτεία και ενίσχυση συλλόγων και φορέων που επιδιώκουν αντίστοιχους σκοπούς.
11. Η σύσφιξη σχέσεων της περιφέρειας με τις δευτεροβάθμιες και τριτοβάθμιες Οργανώσεις Αποδήμων, που εκπροσωπούν πανελλαδικά ή διεθνώς όλους τους αποδήμους.
12. Η συγκρότηση και η μέριμνα για τη λειτουργία των υφιστάμενων Νομαρχιακών Επιτροπών Λαϊκής Επιμόρφωσης (Ν.Ε.Λ.Ε.), καθώς και η διαχείριση των λογαριασμών τους, που τηρούνται στην Τράπεζα της Ελλάδος.
13. Ο συντονισμός των επιμορφωτικών φορέων, που συμμετέχουν στις υφιστάμενες Ν.Ε.Λ.Ε.
14. Η υλοποίηση Αθλητικών Προγραμμάτων σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού και τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, Αθλητικούς Συλλόγους, Δήμους, καθώς και με άλλους φορείς Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου.
15. Η άσκηση εποπτείας επί των Εθνικών Αθλητικών Κέντρων, που καθορίζονται με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Πολιτισμού και Τουρισμού.

- Τομέας Ισότητας των φύλων

Η αρμοδιότητες για την προώθηση της ισότητας των φύλων ασκούνται μέσω της συγκρότησης σε κάθε Περιφέρεια, της Περιφερειακής Επιτροπής Ισότητας των Φύλων, στην οποία προεδρεύει ο Περιφερειάρχης και μετέχουν εκπρόσωποι του Περιφερειακού Συμβουλίου, των Δήμων της Περιφέρειας, των γυναικείων οργανώσεων και της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων.

Αντικείμενο της Επιτροπής είναι η υποβολή προτάσεων προς τα όργανα της Περιφέρειας για τη λήψη ουσιαστικών μέτρων προώθηση της Ισότητας των φύλων, σε όλους τους τομείς της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής.

Ειδικότερα αρμοδιότητα της Επιτροπής είναι⁶⁶ :

1. Η μέριμνα και υποστήριξη της ένταξης της Ισότητας των Φύλων στην αναπτυξιακή πολιτική της Περιφέρειας, λαμβάνοντας υπόψη τις πολιτικές της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

---

⁶⁶ Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» άρθρο 186 παρ.Θ΄

2. Η διατύπωση προτάσεων και η εισήγηση προς τα αρμόδια όργανα της Περιφέρειας για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων, για την προώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων σε όλους τους τομείς της οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής ζωής.
3. Η εισήγηση προς το Περιφερειακό Συμβούλιο της ένταξης έργων στις Σ.Α.Ε.Π. που προωθούν τα ανωτέρω μέτρα και τις σχετικές δράσεις ενημέρωσης και πληροφόρησης των πολιτών.
4. Η συνεργασία με το Συμβουλευτικό Κέντρο της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων, στην Περιφέρεια, καθώς και με φορείς της κοινωνίας των πολιτών.

Η μεταφορά αρμοδιοτήτων προς την Αυτοδιοίκηση είναι μία διαρκής και δυναμική διαδικασία που αποσκοπεί στον περιορισμό του Κράτους στις επιτελικές και εποπτικές λειτουργίες και έχει ως αφετηρία το Πρόγραμμα Καλλικράτης. Μέσω του Προγράμματος διαμορφώνονται ουσιαστικά οι όροι ώστε οι νέες αυτοδιοικητικές μονάδες να υποδέχονται τις σταδιακά μεταφερόμενες αρμοδιότητες με έναν συντεταγμένο τρόπο⁶⁷.

- Αρμόδιες υπηρεσιακές Μονάδες

Η περεταίρω εξειδίκευση των παραπάνω αρμοδιοτήτων γίνεται από τον Εσωτερικό Οργανισμό Λειτουργίας των Περιφερειών, στον οποίο ορίζονται και οι αρμόδιες υπηρεσιακές μονάδες.

Η Γενική Δ/ση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας συγκεντρώνει τις αρμοδιότητες στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής, οι οποίες κατανέμονται θεματικά σε Δ/σεις με χωρική αρμοδιότητα το σύνολο της Περιφέρειας ή την κάθε Περιφερειακή Ενότητα, ανάλογα με τη φύση του αντικειμένου.

Το μεγαλύτερο βάρος ως προς τις δράσεις κοινωνικού χαρακτήρα έχει η Δ/ση Κοινωνικής Μέριμνας, η οποία ασκεί ιδίως: α) αρμοδιότητες προνοιακού χαρακτήρα που αφορούν την οικογένεια, το παιδί, τους ηλικιωμένους, άτομα με αναπηρίες και ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες,

β) αρμοδιότητες που ανάγονται στην κοινωνική και οικονομική στήριξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, καθώς και

γ) στη διεξαγωγή ερευνών για την πρόληψη και αντιμετώπιση προβλημάτων που σχετίζονται με τη λειτουργία της κοινωνίας.

Επίσης αντίστοιχου χαρακτήρα αντικείμενα έχει και η Δ/ση Δημόσιας Υγείας με αρμοδιότητα: α) στη διαφύλαξη και βελτίωση της υγείας και της ευεξίας του πληθυσμού, τοπικού, παγκόσμιου, μετακινούμενου και μη, μέσω πολυτομεακών συνεργασιών και πρακτικών, που αποσκοπούν στην πρόαπση και προαγωγή της υγείας και της ευεξίας του ατόμου, ώστε να είναι ικανό να αναπτύξει τον έλεγχο πάνω στην υγεία του και να τη βελτιώσει,

β) στον εκσυγχρονισμό, τον έλεγχο και την προστασία των επαγγελματιών και των υπηρεσιών υγείας, με σαφή προσανατολισμό στην ποιότητα ζωής ασθενών και μη, και με βάση τις ανάγκες ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, καθώς και

---

⁶⁷ Βουλή των Ελλήνων 2010, «Αιτιολογική Έκθεση: του Σχεδίου Νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης», Σελ. 31

γ) στην προστασία και προαγωγή τη υγείας με την ανάπτυξη προγραμμάτων αγωγής υγείας, πρόληψης και προαγωγής της υγείας.

Οι δύο αυτές Διευθύνσεις έχουν χωρική αρμοδιότητα σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας.

10.2.4. Υποστηρικτικά εργαλεία και μηχανισμοί

Στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης προβλέπονται συγκεκριμένα «εργαλεία» και «μηχανισμοί» που υποστηρίζουν την λειτουργική ικανότητα των Περιφερειών.

Κάθε Περιφέρεια μπορεί να διαθέτει τα ακόλουθα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (ΝΠΙΔ)⁶⁸:

1. Μία επιχείρηση με τη μορφή ανώνυμης αναπτυξιακής εταιρείας με αντικείμενο α) την επιστημονική και τεχνική υποστήριξη των Περιφερειών, της Ένωσης Περιφερειών και άλλων φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, β) την προώθηση της επιχειρηματικής, οικονομικής και γενικότερα βιώσιμης ανάπτυξης της Περιφέρειας, καθώς και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων προστασίας του περιβάλλοντος, γ) τη συμμετοχή τους σε αντίστοιχα προγράμματα ή την εφαρμογή σχετικών πολιτικών σε διαπεριφερειακό ή σε ευρύτερο γεωγραφικό χώρο. Η αναπτυξιακή εταιρεία μπορεί να συμμετέχει άλλες ανώνυμες εταιρείες.
2. Ανώνυμες εταιρείες των πρώην Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων
3. Υφιστάμενες αστικές εταιρίες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα
4. Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης, που λειτουργεί στην έδρα κάθε Περιφέρειας ως Ν.Π.Ι.Δ, εποπτευόμενο από τον Υπουργό Εσωτερικών και με σκοπό τη διαχείριση, σύμφωνα με τις αποφάσεις του Περιφερειακού Συμβουλίου, πιστώσεων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, χρηματοδοτήσεων φορέων του δημοσίου τομέα και άλλων νομικών προσώπων, χρηματοδοτήσεων προερχόμενων από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών και λοιπών φορέων του εξωτερικού, οι οποίες αφορούν τα περιφερειακά και τα ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα της περιοχής της Περιφέρειας.

Επίσης οργανώνονται και οι Μητροπολιτικές Λειτουργίες στην Αττική και τη Θεσσαλονίκη για την υποστήριξη της ενιαίας αντιμετώπισης ζητημάτων υπερτοπικού χαρακτήρα, του ενιαίου σχεδιασμού και ανάπτυξης της περιοχής. Οι λειτουργίες μητροπολιτικού χαρακτήρα αφορούν τους τομείς:

- περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής,
- χωρικού σχεδιασμού και αστικών αναπλάσεων,
- μεταφορών και συγκοινωνιών,
- πολιτικής προστασίας και ασφάλειας, που υπερβαίνουν τα διοικητικά όρια Δήμου.

Η συνεργασία μεταξύ των ΟΤΑ των δύο βαθμών για την πληρέστερη άσκηση αρμοδιοτήτων που μεταφέρονται σε αυτούς, αποκτά περισσότερο τυπικό χαρακτήρα, με τη δυνατότητα σύστασης ιδίου νομικού προσώπου και μάλιστα δημοσίου δικαίου, με ειδικό σκοπό, που αφορά την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών ή την

⁶⁸ Υπουργείο Εσωτερικών 2012, «Δομή και λειτουργία της τοπικής και περιφερειακής δημοκρατίας – Ελλάδα 2012» σελ. 24-25, 30-31

άσκηση αρμοδιοτήτων, το σχεδιασμό και την κατάρτιση προγραμμάτων και μεθόδων για την ανάπτυξη του ευρύτερου χώρου δικαιοδοσίας τους.

Άλλες μορφές συνεργασίας των δύο επιπέδων αποτελούν τα Δίκτυα Δήμων και Περιφερειών και οι Συμβάσεις Διαβαθμιδικής Συνεργασίας, που αποτελούν μια πιο ελεύθερη και κατά περίπτωση μορφή συνεργασίας. Ειδικότερα προβλέπονται οι ακόλουθοι τρόποι συνεργασίας⁶⁹:

Δίκτυα

Εθνικά δίκτυα Δήμων και περιφερειών

Οι Δήμοι και οι Περιφέρειες, μπορούν να συμμετέχουν και να συστήνουν εθνικά δίκτυα δημοτικών και περιφερειακών αρχών, με στόχο τη συντονισμένη προώθηση και στοχευμένη προβολή κοινών επιδιώξεών τους, τη δυναμική συμμετοχή και εκπροσώπηση σε αντίστοιχα δίκτυα τοπικών και περιφερειακών αρχών της αλλοδαπής ή προγράμματα και πρωτοβουλίες διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών, για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής τους.

Τα δίκτυα συστήνονται με αποφάσεις των οικείων Συμβουλίων των συμμετεχόντων Δήμων και Περιφερειών και λειτουργούν βάσει μιας διακήρυξης και ενός καταστατικού. Για την καλύτερη εξυπηρέτηση των σκοπών του δικτύου δύνανται να συμμετέχουν σε αυτό κοινωνικοί φορείς με σκοπούς αντίστοιχους αυτών του δικτύου, καθώς και πανεπιστημιακά ή ερευνητικά ιδρύματα.

Διεθνή και Ευρωπαϊκά δίκτυα Δήμων και περιφερειών

Οι Δήμοι και οι Περιφέρειες, μπορούν να συμμετέχουν και να συστήνουν διεθνή και ευρωπαϊκά δίκτυα τοπικών και περιφερειακών αρχών, με στόχο τη συντονισμένη προώθηση και στοχευμένη προβολή των κοινών επιδιώξεών τους, τη δυναμική συμμετοχή και εκπροσώπηση σε προγράμματα και πρωτοβουλίες διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής τους. Διεθνή και ευρωπαϊκά δίκτυα που έχουν την καταστατική τους έδρα στην Ελλάδα συστήνονται ως αστικές εταιρείες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Σύνδεσμοι

Ένας ή περισσότεροι Δήμοι και η Περιφέρεια στην οποία έχουν έδρα, μπορούν να συστήσουν σύνδεσμο με ειδικό σκοπό την εκτέλεση έργων ή την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών ή την άσκηση αρμοδιοτήτων τους, καθώς και για το σχεδιασμό και την κατάρτιση προγραμμάτων και μεθόδων για την ανάπτυξη του ευρύτερου χώρου τους. Ο σύνδεσμος αυτός ονομάζεται Διαβαθμιδικός.

Διαβαθμιδικού χαρακτήρα Σύνδεσμοι συστήθηκαν και λειτουργούν στις Μητροπολιτικές Περιφέρειες, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τον Διαβαθμιδικό Περιφερειακό Σύνδεσμο του Φορέα Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟΣΔΑ) στην Αττική.

---

⁶⁹ Υπουργείο Εσωτερικών 2012, «Δομή και λειτουργία της τοπικής και περιφερειακής δημοκρατίας – Ελλάδα 2012» σελ. 30-31

Διεθνείς συνεργασίες

Οι ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού μπορούν να υλοποιούν διεθνείς και ευρωπαϊκές συνεργασίες με ΟΤΑ της αλλοδαπής σύμφωνα με το διεθνές, το ενωσιακό και το εθνικό δίκαιο και υπό την επιφύλαξη των διεθνών υποχρεώσεων της Χώρας.

Συμβάσεις

Διαδημοτική Συνεργασία

Οι Δήμοι της ίδιας Περιφέρειας ή όμοροι Δήμοι, Ν.Π.Δ.Δ. αυτών και σύνδεσμοι Δήμων, μπορούν να συνάπτουν μεταξύ τους συμβάσεις διαδημοτικής συνεργασίας με τις οποίες αναλαμβάνουν την άσκηση αρμοδιότητας για λογαριασμό τους ή την υποστήριξη της άσκησης της.

Διαβαθμιδικής Συνεργασίας

Οι Δήμοι της ίδιας Περιφέρειας και η οικεία Περιφέρεια, νομικά πρόσωπα και σύνδεσμοι στους οποίους μετέχει κάποιο από τα συμβαλλόμενα μέρη, μπορούν να συνάπτουν μεταξύ τους Συμβάσεις Διαβαθμιδικής Συνεργασίας, με τις οποίες αναλαμβάνουν την άσκηση αρμοδιότητας ή την υποστήριξη της άσκησης της, για λογαριασμό ενός ή περισσότερων των συμβαλλομένων μερών.

Προγραμματικές Συμβάσεις

Οι Δήμοι, οι Περιφέρειες, οι σύνδεσμοι Δήμων, οι Περιφερειακές Ενώσεις Δήμων, η Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας, η Ένωση Περιφερειών, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, τα οποία συνιστούν ή στα οποία αυτοί συμμετέχουν, μπορούν να συνάπτουν Προγραμματικές Συμβάσεις με το Δημόσιο, μεταξύ τους ή και με φορείς του δημόσιου τομέα. Αντικείμενο των συμβάσεων μπορεί να αποτελέσουν τα έργα ανάπτυξης, η παροχή υπηρεσιών, η προμήθεια αγαθών, τα έργα και τα προγράμματα πολιτιστικού χαρακτήρα αλλά και εκπαιδευτικών και αθλητικών δημοτικών υποδομών, καθώς και η βεβαίωση και είσπραξη τελών, δικαιωμάτων, εισφορών και προστίμων.

Οι συμβάσεις που αφορούν στη μελέτη και εκτέλεση έργων και προγραμμάτων ανάπτυξης μιας περιοχής, καθώς και στην παροχή υπηρεσιών κάθε είδους υπόκεινται σε προσυμβατικό έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

10.2.5. Χρηματοδότηση των ΟΤΑ –Πόροι

Με στόχο την ενίσχυση της οικονομικής αυτοτέλειας των ΟΤΑ, προβλέπεται η χρήση σύγχρονων και δυναμικών φόρων του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Τόσο στους Δήμους όσο και στις Περιφέρειες δημιουργείται ένα χρηματοδοτικό μείγμα που μπορεί να καλύψει τις ανάγκες τους σε βάθος χρόνου και παράλληλα να αντέξει στις διακυμάνσεις της οικονομικής συγκυρίας⁷⁰.

⁷⁰ Βουλή των Ελλήνων 2010, «Αιτιολογική Έκθεση: του Σχεδίου Νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης», Σελ. 139

Τα έσοδα των Περιφερειών χωρίζονται σε τακτικά και έκτακτα⁷¹.

Τακτικά έσοδα είναι αυτά που προέρχονται από:

- Θεσμοθετημένους υπέρ αυτών πόρους, ήτοι Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (ΚΑΠ)
- Τα εισοδήματα της κινητής και ακίνητης περιουσίας τους,
- Ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα,
- Φόρους, τέλη, δικαιώματα και εισφορές,
- Τοπικά δυνητικά τέλη, δικαιώματα και εισφορές.

Έκτακτα έσοδα είναι αυτά που προέρχονται από:

- Δάνεια, δωρεές, κληροδοτήματα και κληρονομίες,
- Διάθεση, εκποίηση και εν γένει εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων,
- Συμμετοχή σε επιχειρηματική δραστηριότητα
- Τα κάθε είδους πρόστιμα ή άλλες διοικητικές κυρώσεις,
- Κάθε άλλη πηγή.

Ο τρόπος και η διαδικασία κατανομής των Κ.Α.Π., που προορίζονται για κάλυψη λειτουργικών και λοιπών γενικών δαπανών, καθώς και επενδυτικών δαπανών, προσδιορίζονται με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης & Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών, ύστερα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Περιφερειών, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων. Τα κριτήρια αυτά, είναι ίδια με τα αντίστοιχα για την κατανομή των ΚΑΠ μεταξύ των Δήμων, δηλ. αφορούν δημογραφικά, γεωμορφολογικά, κοινωνικά, διοικητικά, οικονομικά χαρακτηριστικά, με επιπλέον κριτήριο για την κατανομή μεταξύ των Περιφερειών, την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Τέλος, ως προς την διασφάλιση της οικονομικής επάρκειας της Αυτοδιοίκησης με τη διαδικασία μεταφοράς αρμοδιοτήτων, η μεταρρύθμιση εξειδικεύει την σχετική πρόβλεψη του Συντάγματος⁷² με την κοστολόγηση κάθε αρμοδιότητας πριν τη μεταφορά της στην Αυτοδιοίκηση, μέσω ειδικής δράσης του Προγράμματος Ελληνική Αρχιτεκτονική Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης- «ΕΛΛ.Α.Δ.Α.», με απόλυτη διαφάνεια και σε συνεργασία με τα αντιπροσωπευτικά όργανα της Αυτοδιοίκησης⁷³.

---

⁷¹ Υπουργείο Εσωτερικών 2012, «Δομή και λειτουργία της τοπικής και περιφερειακής δημοκρατίας – Ελλάδα 2012» σελ. 33

⁷² «Κάθε μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από κεντρικά ή περιφερειακά όργανα του Κράτους προς την τοπική αυτοδιοίκηση συνεπάγεται και τη μεταφορά των αντίστοιχων πόρων. Νόμος σχετικά με τον καθορισμό και την είσπραξη τοπικών εσόδων απευθείας από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης», παρ. 5 του άρθρου 102

⁷³ Βουλή των Ελλήνων 2010, «Αιτιολογική Έκθεση: του Σχεδίου Νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης», Σελ. 147

10.2.6. Σύνδεση των αυτοδιοικητικών βαθμίδων με τις τοπικές κοινωνίες

Η αυτοδιοικητική διαίρεση της χώρας σε διευρυμένες Περιφέρειες και Δήμους, θα μπορούσε να οδηγήσει σε κάμψη της εγγύτητας, ως συστατικής παραμέτρου αυτού του διοικητικού συστήματος.

Προκειμένου να διατηρηθεί ακέραια η σύνδεση των νέων αυτοδιοικητικών μονάδων με τις τοπικές κοινωνίες, εισάγονται εκλογικές ρυθμίσεις όπως η διαίρεση των Περιφερειών και των Δήμων σε Εκλογικές Περιφέρειες, που αντιστοιχούν στις καταργούμενες Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις (εκτός από την Αθήνα και το Βόρειο και Νότιο Αιγαίο) και τους συνενοούμενους Δήμους και Κοινότητες, καθώς και στα σημερινά δημοτικά διαμερίσματα αντίστοιχα.

Έτσι προβλέπονται για την αυτοδιοικητική Περιφέρεια οι αιρετοί Αντιπεριφερειάρχες με τοπική αρμοδιότητα (στο Περιφερειακό Διαμέρισμα που αντιστοιχεί στην παλιά Νομαρχία), ώστε να διασφαλίζεται η εγγύτητα με τις μικρότερες χωρικές ενότητες που περικλείει η αιρετή Περιφέρεια, δηλ. με τις τοπικές κοινωνίες. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται η γνώση αλλά και η μέριμνα για τα ιδιαίτερα τοπικά συμφέροντα και η αποτροπή της αποξένωσης των τοπικών κοινωνιών από τους αιρετούς⁷⁴.

Στην ίδια κατεύθυνση συμβάλλουν και οι προβλεπόμενοι μηχανισμοί ενημέρωσης και συμμετοχής των πολιτών και των τοπικών κοινωνιών.

Δημιουργείται νέος θεσμός διαβούλευσης, η Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης, που συγκροτείται σε κάθε Περιφέρεια για την ενίσχυση της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων και των πολιτών στο σχεδιασμό της αναπτυξιακής πολιτικής της Περιφέρειας, ενώ η δημοσιότητα και η διαφάνεια διασφαλίζονται περαιτέρω με την υποχρεωτική ανάρτηση όλων των πράξεων και αποφάσεων των Περιφερειών στο πρόγραμμα 'ΔΙΑΥΓΕΙΑ'.

10.2.7. Μηχανισμός εποπτείας και ελέγχου

Βάσει της συνταγματικής πρόβλεψης (άρθρο 102 παρ.4) η κρατική εποπτεία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας και δεν επιτρέπεται να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση της.

Μέσω του Προγράμματος Καλλικράτης επιχειρείται για πρώτη φορά μετά τη θέση σε ισχύ του Συντάγματος 1975/1986/2001, η ίδρυση μιας ειδικής κρατικής υπηρεσίας με αποκλειστική αρμοδιότητα τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των ΟΤΑ α' και β' βαθμού.

Πρόκειται για την Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ, η οποία είναι αποκεντρωμένη υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, με αποκλειστική αρμοδιότητα τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των ΟΤΑ. Εδρεύει στην αντίστοιχη Αποκεντρωμένη Κρατική Διοίκηση με αρμοδιότητα ελέγχου στους ΟΤΑ της χωρικής ενότητας αρμοδιότητάς της.

Η Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ μπορεί να εκδίδει οδηγίες αυτεπαγγέλτως με σκοπό να διασφαλισθεί η νομιμότητα στη δράση τους. Οι γνωμοδοτήσεις και οι

⁷⁴ Βουλή των Ελλήνων 2010, «Αιτιολογική Έκθεση: του Σχεδίου Νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης», Σελ. 19-25

οδηγίες της δεν δεσμεύουν μεν τους ΟΤΑ, ενόψει της συνταγματικά κατοχυρωμένης αυτοτέλειάς τους, αλλά, στο μέτρο που υιοθετούνται από τις αρχές των ΟΤΑ, μπορεί να συμβάλλουν στην καλύτερη λειτουργία τους με την έκδοση πράξεων, οι οποίες διαθέτουν πρόσθετες εγγυήσεις νομιμότητας.

Επίσης προβλέπεται : α) ο προληπτικός έλεγχος των δαπανών των ΟΤΑ, που υπάγονται στον προληπτικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, β) ο κατασταλτικός έλεγχος, που αφορά τον τακτικό ετήσιο δειγματοληπτικό έλεγχο και εάν χρειαστεί και έκτακτο γενικό ή θεματικό γ) ο προσυμβατικός έλεγχος νομιμότητας σε συμβάσεις των ΟΤΑ και των Νομικών Προσώπων τους, εφόσον υπερβαίνουν το ποσό των 100.000 ευρώ (αντί 1.000.000 ευρώ που ίσχυε) και δ) ο έλεγχος είσπραξης εσόδων⁷⁵.

Τέλος, ιδιαίτερης βαρύτητας κρίνεται και η πρόβλεψη παρουσίασης στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής από τον Περιφερειάρχη, του ετήσιου προϋπολογισμού, του ετήσιου απολογισμού πεπραγμένων, της ετήσιας έκθεσης του Περιφερειακού Συμπαραστάτη καθώς και της ετήσιας έκθεσης του οικείου Ελεγκτή Νομιμότητας για την κάθε Περιφέρεια⁷⁶.

10.2.8. Οικονομική διαχείριση των ΟΤΑ και Προγραμματισμός

Η νέα αρχιτεκτονική της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και του Κράτους δεν αποσκοπεί μόνο στην εξοικονόμηση πόρων μέσω του περιορισμού του αριθμού των Ο.Τ.Α. και των νομικών προσώπων τους ή μέσω αξιοποίησης οικονομιών κλίμακας.

Οι προτεραιότητες του Προγράμματος Καλλικράτης είναι και η αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος των υπερχρεωμένων δήμων, οι προϋποθέσεις και διαδικασίες για τη λήψη δανείου από Δήμους/Περιφέρειες, η εκπόνηση Ειδικού Προγράμματος εξυγίανσης για υπερχρεωμένους Δήμους, η διαφάνεια στα οικονομικά των Δήμων, οι προγραμματικοί προϋπολογισμοί, η δίκαιη κατανομή των πόρων.

Καινοτομία του Προγράμματος Καλλικράτης είναι η πρόβλεψη ενός τοπικού Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης (Π.Σ.Α.), ώστε η Τοπική Αυτοδιοίκηση να συμβάλλει στη μεγάλη προσπάθεια σταθεροποίησης της οικονομίας που καταβάλλει η χώρα.

Το τοπικό Π.Σ.Α. περιλαμβάνει: α) το Πρόγραμμα Εξυγίανσης Ο.Τ.Α με οικονομική δυσπραγία, β) τη δημιουργία Λογαριασμού Εξυγίανσης και Αλληλεγγύης της Αυτοδιοίκησης, γ) τη θέσπιση πλαισίου πιστοληπτικής πολιτικής των ΟΤΑ, δ) την αποτελεσματικότερη και σύγχρονη οικονομική διαχείριση με τη δημιουργία εργαλείων λήψης αποφάσεων (βάσεις δεδομένων με έγκυρα και έγκαιρα στατιστικά στοιχεία), ε) τον έλεγχο και τη διαφάνεια σε όλα τα επίπεδα, διπλογραφικό με

⁷⁵ Βουλή των Ελλήνων 2010, «Αιτιολογική Έκθεση: του Σχεδίου Νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης», Σελ. 39-40,43

⁷⁶ Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» άρθρο 153

αναλυτική λογιστική και έλεγχο από το Ελεγκτικό Συνέδριο σε όλους τους Δήμους, Περιφέρειες και τα νομικά τους πρόσωπα⁷⁷.

Κατά την εκκίνηση εφαρμογής της μεταρρύθμισης κρίνεται απαραίτητη η δημιουργία ενός Ειδικού Προγράμματος Εξυγίανσης σε επίπεδο Δημοτικής Ενότητας, Δήμου και Περιφέρειας, όπου αξιολογείται ότι υπάρχουν ιδιαίτερα οξυμμένα οικονομικά προβλήματα.

Στο ειδικό πρόγραμμα εξυγίανσης εντάσσονται οι Δήμοι και οι Περιφέρειες μετά από σχετικό αίτημά τους και μόνο κατ'εξαιρεση στην περίπτωση που συντρέχουν συγκεκριμένοι λόγοι. Οι προϋποθέσεις ένταξης είναι γνωστές εκ των προτέρων και αντικειμενικές στη βάση διεθνώς αποδεκτών κριτηρίων (σχέση τοκοχρεολυσίων με τα τακτικά έσοδα και του συνολικού χρέους με τα συνολικά έσοδα του Δήμου ή της Περιφέρειας).

Στην περίπτωση ένταξης χωρίς σχετικό αίτημα, θα πρέπει, με βάση τα στοιχεία της βάσης οικονομικών δεδομένων του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, τα οποία παρέχονται από τη Διεύθυνση Οικονομικών των Ο.Τ.Α. του Υπουργείου, να προκύπτει η ανάγκη αξιολόγησης της οικονομικής κατάστασης του Δήμου ή της Περιφέρειας. Στη συνέχεια, συντάσσεται έκθεση αξιολόγησης από ορκωτούς ελεγκτές, εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος⁷⁸.

Με τον τρόπο αυτό ο Δήμος ή η Περιφέρεια εμπλέκονται και προγραμματίζουν για την εξυγίανση της οικονομικής τους κατάστασης, ώστε σε σύντομο χρονικό διάστημα να μπορέσουν να αξιοποιήσουν το σύνολο των συγκριτικών πλεονεκτημάτων τους και να αναλάβουν πρωτοβουλίες με αντικείμενο την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών τους.

Τέλος, πέραν της πρόβλεψης για την οικονομική εξυγίανση των Δήμων και των Περιφερειών, περιλαμβάνονται προβλέψεις για τη βιώσιμη ανάπτυξή τους, καθώς τίθενται κανόνες και καθορίζεται το πλαίσιο της πιστοληπτικής πολιτικής των ΟΤΑ. Εξάλλου, από τον Ευρωπαϊκό Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας, προβλέπεται ότι: «Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να έχουν, σύμφωνα με το νόμο, πρόσβαση στην εθνική αγορά κεφαλαίων, ώστε να χρηματοδοτούν τις επενδύσεις τους»⁷⁹.

Έτσι, οι Δήμοι και οι Περιφέρειες της χώρας δύνανται να συνομολογούν δάνεια με το Κράτος, αναγνωρισμένα πιστωτικά ιδρύματα ή χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς της Ελλάδας ή του εξωτερικού, καθώς και με κάθε είδους δημόσιους οργανισμούς και Ν.Π.Δ.Δ. Ως βασικές προϋποθέσεις για να μπορέσει ένας ΟΤΑ να καταφύγει σε δανεισμό θεωρούνται⁸⁰:

1. Το προϊόν του δανεισμού να χρηματοδοτεί αποκλειστικά επενδύσεις ή το χρέος του ΟΤΑ.
2. Η σχέση τοκοχρεολυσίων / ετήσιων τακτικών εσόδων.
3. Η σχέση συνολικού χρέους / συνολικών ετησίων εσόδων.

⁷⁷ Βουλή των Ελλήνων 2010, «Αιτιολογική Έκθεση: του Σχεδίου Νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης», Σελ. 46-49,138-139

⁷⁸ Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» άρθρο 262

⁷⁹ Ν.1850/1989 (ΦΕΚ 114 Α) ' , άρθρο 9 παρ. 8

⁸⁰ Υπουργείο Εσωτερικών 2012, «Δομή και λειτουργία της τοπικής και περιφερειακής δημοκρατίας – Ελλάδα 2012» σελ. 38

10.3. Στρατηγικός Σχεδιασμός και Επιχειρησιακός Προγραμματισμός βασική συνιστώσα της Διοικητικής Μεταρρύθμισης

Μία σημαντική καινοτομία του Προγράμματος Καλλικράτης είναι και η εισαγωγή και θεσμοθέτηση της διαδικασίας του Επιχειρησιακού Προγραμματισμού στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Οι αυτοδιοικητικές Περιφέρειες καταρτίζουν Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα στο διάστημα των πρώτων εννέα μηνών κάθε πενταετίας (για την πρώτη περίοδο εφαρμογής του προβλέπεται τριετής διάρκεια).

Η πρόβλεψη αυτή έρχεται σε συνέχεια προηγούμενων νομοθετικών παρεμβάσεων που επιχειρήθηκαν κατά καιρούς, στο πλαίσιο βελτίωσης της λειτουργίας τη Δημόσιας Διοίκησης και της Αυτοδιοίκησης⁸¹, χωρίς ωστόσο να επιφέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Τα αίτια αυτής της εξέλιξης έχουν αναλυθεί στη βιβλιογραφία και αποδοθεί μεταξύ άλλων, στην έλλειψη κουλτούρας προγραμματισμού και ιεράρχησης προτεραιοτήτων, στην απουσία τεχνογνωσίας, στην αλληλοεπικάλυψη αρμοδιοτήτων, στον συγκεντρωτισμό κ.λ.π.

Η θεσμική αναγνώριση ωστόσο της αξίας του προγραμματισμού, μέσω και της μεταρρύθμισης του Καλλικράτη, έρχεται ως αποτέλεσμα της κεντρικής θέσης που κατέχει στη σύγχρονη διοικητική επιστήμη και πρακτική. Ως βασική λειτουργία του management, ο προγραμματισμός θέτει στόχους και προσδιορίζει τους τρόπους και τις ενέργειες μέσω των οποίων αυτοί θα πραγματοποιηθούν.

Η σχέση του προγραμματισμού και της στοχοθεσίας, παρά του ότι δεν εμπεδώθηκαν στη διοικητική φιλοσοφία και πρακτική της χώρας, αναγνωρίζεται διεθνώς, ως ουσιώδης όρος για την αποτελεσματική λειτουργία και αναπτυξιακή προοπτική τη Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης. Δηλ. η ανάπτυξη είναι συνυφασμένη με τον προγραμματισμό.

Βάσει αυτών, είναι φανερό ότι η αξιοποίηση της θεσμοθετημένης για άλλη μια φορά, διαδικασίας του προγραμματισμού από την Ελληνική Διοίκηση και Αυτοδιοίκηση, είναι απολύτως αναγκαία στη σημερινή συγκυρία, καθώς η αποτελεσματικότητα της διοίκησης κρίνεται ως το κλειδί για την εκκίνηση της αναπτυξιακής διαδικασίας και την έξοδο από την κρίση.

Η απουσία στοχοθεσίας και προγραμματισμού οδηγεί σε έλλειψη προσανατολισμού, αδυναμία διαχείρισης/αξιοποίησης πόρων (αναπτυξιακών, υποδομών, ανθρώπινου δυναμικού, δομών κ.λ.π), αδυναμία επίτευξης συνεργειών, εξοικονόμησης πόρων, ελέγχου και συνολικά σε απαξίωση του παραγόμενου έργου. Η πλημμελής δε εφαρμογή των εργαλείων του προγραμματισμού και της στοχοθεσίας ή και η μη εφαρμογή τους, έχουν οδηγήσει σε πολλές περιπτώσεις και στην απαξίωσή τους, ως

---

⁸¹ Ν. 3230 / ΦΕΚ 44Α / 11.02.2004 «Καθιέρωση συστήματος διοίκησης με στόχους, μέτρηση της αποδοτικότητας κ.α» και Ν. 3463 / ΦΕΚ 114Α / 08.06.2006 «Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων», άρθρα 203–207

σύγχρονα εργαλεία δημιουργίας νέων μοντέλων οργάνωσης της Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης της χώρας⁸².

Η επιλογή του νομοθέτη να θέσει στην μεταρρύθμιση μέσω του Προγράμματος Καλλικράτη, ως κεντρική παράμετρο της λειτουργίας της Αυτοδιοίκησης, τη διαδικασία του προγραμματισμού, αποκτά βαρύνουσα σημασία, λόγω ακριβώς της αναμενόμενης συμβολής της Μεταρρύθμισης στην έξοδο από την παρούσα δημοσιονομική κατάσταση και στην οικοδόμηση ενός νέου αναπτυξιακού μοντέλου.

Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι σε άλλα πεδία της Δημόσιας Διοίκησης, κάτω από τις ασφυκτικές συνθήκες που δημιούργησε η οικονομική κρίση και η ύφεση, δεν επελέγη η παρέμβαση για τη βελτίωση του βασικού μηχανισμού σχεδιασμού-προγραμματισμού, όπως συμβαίνει με τη μεταρρύθμιση στο πεδίο της Αυτοδιοίκησης, αλλά αντίθετα θεσμοθετήθηκε η πλήρης παράκαμψή του, λόγω της χρόνιας αναποτελεσματικότητάς του.

Η υλοποίηση για παράδειγμα, κρίσιμων για την έξοδο από την κρίση επενδύσεων προσέκρουαν στο υπάρχον πλαίσιο σχεδιασμού που αντιστοιχούσε στην κουλτούρα και παράδοση της προ- κρίσης εποχής. Οι νέοι μηχανισμοί που αναπτύχθηκαν /ισχυροποιήθηκαν λόγω της πίεσης για μεγαλύτερη ευελιξία, ώστε να προωθηθούν αναπτυξιακές επιλογές (έργα, δράσεις) μείζονος σημασίας για την εθνική και την περιφερειακή οικονομία, ήταν μηχανισμοί παρέμβασης του κεντρικού κράτους και στον περιφερειακό-τοπικό σχεδιασμό (μηχανισμοί fast-track/στρατηγικές επενδύσεις).

Αυτού του είδους η παράλληλη της Μεταρρύθμισης του Καλλικράτη, εξέλιξη, επιφέρει και μία μετατόπιση ισχύος μεταξύ των επιπέδων σχεδιασμού και επαναπροσδιορισμό της σχέσης τους.

Στις συνθήκες της κρίσης είναι αναμενόμενο να αναζητηθούν τρόποι βελτίωσης του συστήματος σχεδιασμού (όπως έχει συμβεί σε άλλες χώρες π.χ. Ολλανδία) με σκοπό την ευελιξία, την ταχύτητα των παρεμβάσεων και την ενίσχυση των εσωτερικών αντανакλαστικών του και όχι η παράκαμψή του.

Στην Ελλάδα αντίθετα, σε κεντρικό επίπεδο, φαίνεται ότι η πίεση του χρόνου οδήγησε σε θεσμικές επιλογές παράκαμψης του συστήματος σχεδιασμού (κεντρικού και περιφερειακού) και όχι παρέμβασης σε κάποιο σημείο με σκοπό την βελτίωσή του.

Αυτή η πρακτική υποδηλώνει σε κάποιο βαθμό και δυσπιστία για την δυνατότητα ουσιαστικής βελτίωσης της απόδοσης του βασικού σχεδιασμού, σε κάθε περίπτωση όμως επειδή οι μηχανισμοί παράκαμψης έχουν μερική εφαρμογή (περίπτωση μεγάλων ιδιωτικών επενδύσεων), δεν επωφελούνται όλοι οι τομείς-δραστηριότητες όπως θα συνέβαινε στην περίπτωση διόρθωσης του βασικού σχεδιασμού. Δεν υπάρχει δε καμία αμφιβολία ότι ουσιαστική μεταβολή των κοινωνικοοικονομικών δεδομένων δεν μπορεί να επέλθει χωρίς ένα σύστημα ολοκληρωμένου σχεδιασμού, με νέα χαρακτηριστικά και απαλλαγμένου από στοιχεία αναποτελεσματικότητας του παρελθόντος.

Επίσης είναι χαρακτηριστικό ότι οι επιλογές του σχεδιασμού ή της παράκαμψής του συγκεντρώνονται όλο και περισσότερο σε ένα πεδίο του κεντρικού κράτους – τα

---

⁸² Δελτίο Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεμάτων και Αναπτυξιακού Σχεδιασμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης 2013, «Επιχειρησιακός και Αναπτυξιακός Σχεδιασμός», Τεύχος 38/39 8-9/2013, σελ. 15

οικονομικά υπουργεία και αυτό σημαίνει σε κάποιο βαθμό και μετατόπιση ενδιαφέροντος στο κοινωνικό πεδίο σε αντίστοιχες κοινωνικές ομάδες ενδιαφερομένων (επενδυτές, μεγαλοϊδιοκτήτες, επιχειρηματίες κ.λ.π).

Στο επίπεδο της οργάνωσης των υπηρεσιών υποστήριξης του σχεδιασμού υπάρχουν αντίστοιχες ανακατατάξεις. Το πρόβλημα, μεταξύ άλλων, της μη άσκησης ή μη ικανοποιητικής άσκησης αρμοδιοτήτων που αποδίδει η νομοθεσία, από κάποιες υπηρεσίες, οδηγεί στην παράκαμψή τους με τη δημιουργία νέων δομών-υπηρεσιών (ΜΟΔ/Διαχειριστική Αρχή για τον σχεδιασμό και εφαρμογή των ΚΠΣ/ΕΣΠΑ)⁸³.

Επί πλέον, οι αποχωρήσεις προσωπικού και οι περικοπές αποδοχών τα τελευταία χρόνια έχουν αναμφισβήτητα επηρεάσει την ικανότητα της δημόσιας διοίκησης να χαράσσει και να εφαρμόζει πολιτικές.

Η χαμηλή διοικητική ικανότητα τροφοδοτεί (και φυσικά τροφοδοτείται) την παράκαμψη της διοίκησης και μέσω της ανάθεσης των σχετικών επεξεργασιών σε διεθνείς οργανισμούς ή σε γραφεία συμβούλων, χωρίς ιδιαίτερη μέριμνα για τη μεταφορά της σχετικής τεχνογνωσίας στα μόνιμα στελέχη της διοίκησης.

Με τον τρόπο αυτό η οργάνωση, μεταξύ άλλων πολιτικών και ενός αποτελεσματικού πλαισίου κοινωνικής προστασίας και η γενικευμένη εφαρμογή κοινωνικών μέτρων είναι ιδιαίτερα δυσχερές. Ένα αποτελεσματικότερο δίκτυ ασφαλείας απαιτεί μια πιο λιτή αλλά πιο αποτελεσματική κοινωνική διοίκηση⁸⁴.

Στην περίπτωση του Προγράμματος Καλλικράτης έγινε προσπάθεια να αντιμετωπιστούν οι καταγεγραμμένες δυσλειτουργίες της Αυτοδιοίκησης, με την επαναθεμελίωση υπηρεσιών και την απόδοση σε αυτές αρμοδιοτήτων σχεδιασμού και με ρυθμίσεις που αποσκοπούν στην αφαίρεση χρόνιων παθογενειών που καταγράφηκαν στη λειτουργία τόσο της Αυτοδιοίκησης όσο και της Κεντρικής Διοίκησης. Δηλ. επιχειρήθηκαν ουσιαστικές μεταβολές στο βασικό μηχανισμό σχεδιασμού της Αυτοδιοίκησης.

Ωστόσο, όπως αναλύεται στη συνέχεια αν και η φιλοσοφία του νέου συστήματος αλλά και του συγκεκριμένου μηχανισμού σχεδιασμού, είναι η άμεση λειτουργία του και η ουσιαστική και γρήγορη συμβολή του στην αντιμετώπιση της κρίσης, φαίνεται να απαιτείται χρόνος αφομοίωσής του, που δεν είναι άσχετος από την υφιστάμενη πολιτική και διοικητική κουλτούρα της Αυτοδιοίκησης εν προκειμένω. Συνοπτικά πρόκειται για προσκόλληση σε ένα μοντέλο παραγωγής και κατανάλωσης της προ – κρίσης περιόδου, χρηματοδοτούμενο μέσω του ιδιωτικού και δημόσιου δανεισμού και σ' ένα αναπτυξιακό μοντέλο με πολύ περιορισμένη ανθεκτικότητα στην οικονομική κρίση, όπως φαίνεται από τις εξελίξεις.

⁸³ Βλ. σχετικά :Διάλογοι Ομάδας Πρωτοβουλίας ΠΟΛΗ+ΚΡΙΣΗ 2014 –«Παραδόσεις Σχεδιασμού και ο Ρόλος των Εδικών» Δ. Οικονόμου, <http://gkafkala.webpages.auth.gr>

⁸⁴ Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού 2013, «Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα: Προσεγγίσεις και προτάσεις ενόψει της πιλοτικής εφαρμογής του Μέτρου – Το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα και ο ρόλος του στην αντιμετώπιση του νέου κοινωνικού ζητήματος», Μ. Ματσαγγάνης, σελ 24

11. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ 2012-2014 ΣΤΗΝ ΑΙΡΕΤΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

11.1. Θεσμική υποστήριξη, περιεχόμενο και έλεγχος του περιφερειακού σχεδιασμού

Η υποχρέωση των αιρετών Περιφερειών για την κατάρτιση Επιχειρησιακού Προγράμματος με ορίζοντα 5-ετίας (με εξαίρεση την 1η θητεία 2012-2014, για την οποία προβλέπεται ορίζοντας 3-ετίας) καθώς και Ετήσιων Προγραμμάτων Δράσης προς εξειδίκευσή του, αλλά και όλη η διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και μέτρησης της αποτελεσματικότητάς και της αποδοτικότητάς του σχεδιασμού, προβλέπονται αναλυτικά από το Πρόγραμμα Καλλικράτης⁸⁵.

Επιμέρους ζητήματα, όπως οι προθεσμίες, η δομή του Επιχειρησιακού, η διαδικασία εκπόνησης, παρακολούθησης και αξιολόγησης, η επιλογή δεικτών παρακολούθησης κ.λ.π. ρυθμίζονται αναλυτικά από Υπουργικές Αποφάσεις και σχετικούς Οδηγούς που συνέταξε η ΕΕΤΑΑ⁸⁶.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο επιχειρησιακός σχεδιασμός των Περιφερειών περιλαμβάνει τουλάχιστον τις ακόλουθες τρεις (3) ενότητες :

Ενότητα 1: Στρατηγικός Σχεδιασμός

Ενότητα 2: Επιχειρησιακός Προγραμματισμός

Ενότητα 3: Οικονομικός Προγραμματισμός και Δείκτες Παρακολούθησης και Αξιολόγησης

Τα περιεχόμενα των ενότητων δίδονται αναλυτικά στους αρμόδιους για τη σύνταξη φορείς, προκειμένου να διευκολυνθούν. Επιπλέον, δίνονται με ενιαίο τρόπο και για όλες τις Περιφέρειες της χώρας, τρεις (3) ενδεικτικές Αναπτυξιακές Προτεραιότητες για τον Περιφερειακό Σχεδιασμό, οι οποίες εκφράζονται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα με τη μορφή Αξόνων.

Οι Αναπτυξιακές Προτεραιότητες και οι Άξονες αντίστοιχα των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ενδεικτικά είναι :

1. Η προστασία του περιβάλλοντος και η βελτίωση της ποιότητας ζωής
2. Η οικονομική Ανάπτυξη και η απασχόληση
3. Η ενίσχυση της κοινωνικής μέριμνας και των μέτρων για την υγεία, την παιδεία, τον πολιτισμό και τον αθλητισμό

⁸⁵ Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» άρθρο 268

⁸⁶ Βλ. σχετικά: την 74754/30-12-2010 Απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης με θέμα: «Περιεχόμενο, δομή, τρόπος υποβολής, όργανα και διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των Επιχειρησιακών προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α) β' βαθμού» (ΦΕΚ 2043 Β/30-12-2010) και τον «Οδηγό Παρακολούθησης, Αξιολόγησης, Επικαιροποίησης και Αναθεώρησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των περιφερειών» του Υπουργείου Εσωτερικών, 2011.

Επιπλέον των παραπάνω, ορίζεται ότι ένας τουλάχιστον μεταξύ των Αξόνων πρέπει να αποσκοπεί στην ανάπτυξη της Περιφέρειας και των Νομικών Προσώπων της, ως οργανισμών, και στη βελτίωση των σχέσεων της με τους πολίτες, τους λοιπούς δημόσιους φορείς και τους τοπικούς φορείς.

Δηλ. οι Περιφέρειες οφείλουν να περιλάβουν στον σχεδιασμό τους, ως Αναπτυξιακή Προτεραιότητα (Άξονα) την βελτίωση της αποτελεσματικότητας του διοικητικού μηχανισμού που έχει δημιουργηθεί με το Πρόγραμμα Καλλικράτης.

Περαιτέρω, το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εξειδικεύεται ανά έτος στα Ετήσια Προγράμματα Δράσης.

Με τις κατευθύνσεις του Υπ. Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης επιχειρήθηκε να υποστηριχθεί ουσιαστικά η ικανότητα σχεδιασμού των δεκατριών (13) αιρετών Περιφερειών κατά την πρώτη φάση της λειτουργίας τους. Παράλληλα επιδιώχθηκε το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα να αποτελέσει, από την αρχή του θεσμού της δευτεροβάθμιας Αυτοδιοίκησης, ένα ολοκληρωμένο εργαλείο αναπτυξιακού προγραμματισμού και βελτίωσης της διοικητικής/επιχειρησιακής ικανότητας της Περιφέρειας, ενταγμένο στον προγραμματικό κύκλο και την καθημερινή λειτουργία της Περιφέρειας (όπως συμβαίνει με τον προϋπολογισμό), και σύμφωνα με τις προβλέψεις από το Πρόγραμμα Καλλικράτης.

Η επιλογή να δοθεί μία ενιαία κατά το δυνατό μορφή στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, διαμορφώνει όρους συμπληρωματικότητας και υποστήριξης με συντονισμένο τρόπο των κεντρικών επιλογών αντιμετώπισης της κρίσης και από το επίπεδο της Αυτοδιοίκησης (οικονομία-απασχόληση, κοινωνική πολιτική- επίπεδο διαβίωσης, βελτίωση της αποτελεσματικότητας τη διοίκησης και υποδομές).

Επιπλέον η διαχείριση αυτή επιτρέπει να διευκολυνθεί ο έλεγχος και η τυποποίηση κατά το δυνατό των διαδικασιών παρακολούθησης από την κεντρική διοίκηση, στο βαθμό που αυτό έχει προβλεφθεί από το Πρόγραμμα Καλλικράτης αλλά και από μεταγενέστερες διατάξεις⁸⁷.

⁸⁷ 1. Τον Ν. 4093/12-11-2012 «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013–2016 – Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013–2016» (ΦΕΚ Α' / 222 /12.11.2012), άρθρο 9, παρ. ΣΤ3: Παρατηρητήριο Οικονομικής Αυτοτέλειας των ΟΤΑ.

2. Τον Ν. 4111/ 25.1.2013 (ΦΕΚ 18 τεύχος Α') "Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, τροποποιήσεις του ν. 4093/2012, κύρωση της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Έγκριση των Σχεδίων των Συμβάσεων Τροποποίησης της Κύριας Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας, του Ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Τ.Χ.Σ.) και της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ), με τίτλο «Κύρια Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης», της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ε.Τ.Χ.Σ., της Ελληνικής Δημοκρατίας και της ΤτΕ, με τίτλο «Σύμβαση Διευκόλυνσης Διαχείρισης Υποχρεώσεων ΣΙΤ» και της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ε.Τ.Χ.Σ., της Ελληνικής Δημοκρατίας και της ΤτΕ, με τίτλο «Διευκόλυνση αποπληρωμής Τόκων Ομολόγων», παροχή εξουσιοδοτήσεων για την υπογραφή των Συμβάσεων» και άλλες επείγουσες διατάξεις, άρθρο 4.

3. Το άρθρο 1,2,3,6 της υπ' αριθμ.: 7261/22-2-2013 (ΦΕΚ 450 Β/26-2-2013) ΚΥΑ με θέμα: «Καθορισμός διαδικασιών και κριτηρίων για την παρακολούθηση του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης (Ο.Π.Δ.) και την εφαρμογή του Προγράμματος Εξυγιάνσης από το Παρατηρητήριο του άρθρου 4. του Ν.4111/2013».

Στόχος των διατάξεων που ακολούθησαν ήταν η περαιτέρω υποστήριξη για την επίτευξη του στρατηγικού στόχου της μεταρρύθμισης του Καλλικράτη, που ήταν η συμβολή στην δημοσιονομική εξυγίανση.

Συγκεκριμένα, βάσει του Ν.4093/2012, συστήνεται στο Υπ. Εσωτερικών το Παρατηρητήριο Οικονομικής Αυτοτέλειας των οικονομικών των ΟΤΑ, με αρμοδιότητα τον έλεγχο της ορθής εκτέλεσης του προϋπολογισμού και της πορείας των οικονομικών των ΟΤΑ, καθώς και των νομικών προσώπων τους, όπως αυτές αποτυπώνονται στον προϋπολογισμό τους καθώς και στο Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης και στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της κάθε Περιφέρειας.

Η παρακολούθηση γίνεται βάσει στοιχείων σε μηνιαία βάση και σε περίπτωση σοβαρής απόκλισης από τους στόχους, διατυπώνονται συστάσεις, οι οποίες θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον τριμηνιαίο έλεγχο του προϋπολογισμού της Περιφέρειας, με σκοπό την αποφυγή δημιουργίας ελλείμματος. Εφόσον η εκτέλεση του προϋπολογισμού του ΟΤΑ εξακολουθεί να παρουσιάζει σημαντική απόκλιση σε σχέση με τους τιθέμενους στόχους και διαπιστώνεται η μη λήψη υπόψη των επισημάνσεων του Παρατηρητηρίου, μετά την πάροδο 6 μηνών, με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, που εκδίδεται ύστερα από αιτιολογημένη εισήγηση του Παρατηρητηρίου, υπάγεται υποχρεωτικά σε Πρόγραμμα Εξυγίανσης.

Ακολουθούν διατάξεις (ΚΥΑ 7261/2013) με τις οποίες προσδιορίζεται ο τρόπος παρακολούθησης των ΟΤΑ από το Παρατηρητήριο, μέσα από ένα αρκετά απαιτητικό διοικητικά, σύστημα οργάνωσης βάσεων δεδομένων, που αντιμετώπιζε με ενιαίο τρόπο τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, τα Ετήσια Σχέδια Δράσης και τους Προϋπολογισμούς των Περιφερειών.

Πέραν του πολιτικού ζητήματος που δημιουργήθηκε και αφορούσε την διαφωνία των αιρετών στον ασφυκτικό έλεγχο από το κεντρικό κράτος που τους επιβλήθηκε μέσω του Παρατηρητηρίου⁸⁸, δημιουργήθηκε και σοβαρό ζήτημα ανταπόκρισης από τις αρμόδιες υπηρεσίες, λόγω του διαχειριστικού βάρους όλου του συστήματος.

Στο διαχειριστικό βάρος παρακολούθησης και υλοποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος, του Ετήσιου Σχεδίου Δράσης και του Προϋπολογισμού και συντονισμού αυτών, που όφειλαν να διατηρούν ενιαία λογική, αυτή του Στρατηγικού Σχεδιασμού και των στόχων του, σε επίπεδο έργου και σε μηνιαία βάση ανά υπηρεσιακή μονάδα, προστέθηκε η προετοιμασία ειδικής βάσης δεδομένων για το Παρατηρητήριο, η οποία έπρεπε να έχει έγκριση από το Περιφερειακό Συμβούλιο και την Αποκεντρωμένη Διοίκηση. Αποτέλεσμα αυτού του σύνθετου συστήματος ήταν οι καθυστερήσεις στην κατάρτιση και στην υλοποίηση των Δράσεων του Ετήσιου Σχεδίου Δράσης και την εκτέλεση του προϋπολογισμού των Περιφερειών.

---

4. Το άρθρο 76-79 του Ν.4172/23-7-2013 (ΦΕΚ 167 Α/23-7-2013) «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του Ν. 4046/2012 του Ν. 4093/2012 και του Ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις»

⁸⁸ ΚΕΔΕ 2013, «Συμπεράσματα συνεδρίου ΚΕΔΕ», Μάιος 2013, σελ 4-5

11.2. Διάσπαση της σύνδεσης του σχεδιασμού και της χρηματοδότησής του

Οι παραπάνω εξελίξεις ως προς την παρακολούθηση και τον έλεγχο του περιφερειακού σχεδιασμού από το Παρατηρητήριο, είχαν ως αποτέλεσμα με τον Ν. 4172/2013 να τροποποιηθούν οι αρμοδιότητες και ο τρόπος λειτουργίας του Παρατηρητηρίου, με σκοπό να περιοριστεί και η αίσθηση ασφυκτικής παρακολούθησης αλλά και να απλοποιηθεί η διοικητική διαδικασία ώστε να είναι ευχερής η ανταπόκριση των Περιφερειών στις απαιτήσεις του Παρατηρητηρίου.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες εισάγεται διάταξη⁸⁹ η οποία προβλέπει ότι για την ψήφιση και την εκτέλεση του προϋπολογισμού των Περιφερειών δεν είναι απαραίτητη προϋπόθεση η εκπόνηση και έγκριση Πενταετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος και Ετήσιου Προγράμματος Δράσης. Η διάταξη αυτή αναιρεί τη βασική πρόβλεψη του Καλλικράτη για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό στην αιρετή Περιφέρεια, σύμφωνα με την οποία ο σχεδιασμός και η έγκριση του Ετήσιου Σχεδίου Δράσης και του ετήσιου Προϋπολογισμού γίνεται ταυτόχρονα από τα αρμόδια όργανα⁹⁰.

Η σημασία της αρχικής αυτής πρόβλεψης του Καλλικράτη είναι αυτονόητη καθώς το Ετήσιο Σχέδιο Δράσης, περιλαμβάνει έργα/δράσεις αλλά και τους απαιτούμενους για αυτά πόρους, στην υλοποίηση των οποίων δεσμεύεται η Περιφερειακή Αρχή. Η δαπάνη για τις δράσεις αυτές, προκειμένου να υλοποιηθούν, απαιτείται να εγγράφεται στον ετήσιο Προϋπολογισμό της Περιφέρειας, ώστε να δεσμεύονται οι αντίστοιχοι πόροι, με βάση πάντα τα έσοδα της Περιφέρειας. Δηλ. το Ετήσιο Σχέδιο Δράσης και ο Προϋπολογισμός πρέπει να βρίσκονται σε πλήρη συμφωνία και σε δεύτερο επίπεδο, σε συμφωνία με τις προβλέψεις του πενταετούς Επιχειρησιακού Σχεδίου.

Η τροποποίηση που εισήχθη διασπά αυτή τη σύνδεση και δίνει την ευχέρεια σχεδιασμού, έγκρισης και εκτέλεσης του Προϋπολογισμού της Περιφέρειας ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή όχι Ετήσιου Σχεδίου Δράσης. Με τον τρόπο αυτό η επιλογή από τον Προϋπολογισμό δράσεων προς χρηματοδότηση δεν υπακούει κατ'ανάγκη στις προβλέψεις οποιουδήποτε στρατηγικού ή επιχειρησιακού σχεδιασμού, ούτε εξυπηρετεί συγκεκριμένους στόχους. Έτσι δημιουργούνται ερωτηματικά σχετικά με το αν υπάρχουν τα εχέγγυα ουσιαστικής υποστήριξης του αναπτυξιακού σχεδιασμού από την αιρετή Περιφέρεια.

---

⁸⁹ Παράγ. 2 του άρθρου 79 του Ν.4172/23-7-2013 (ΦΕΚ 167 Α/23-7-2013) «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του Ν. 4046/2012 του Ν. 4093/2012 και του Ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις»

⁹⁰ Παράγ. 5-8, του άρθρου 268 του Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης»

12. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ 2012-2014

Ακολούθως επιχειρείται η εξέταση του επιχειρησιακού σχεδιασμού των Περιφερειών, βάσει του παραπάνω πλαισίου και κατά την πρώτη περίοδο εφαρμογής του.

Η εξέταση αυτή, πέραν των ανωτέρω αλλαγών στο θεσμικό πλαίσιο του σχεδιασμού, θα πρέπει να λάβει υπόψη την έλλειψη παράδοσης στη λειτουργία της αιρετής Περιφέρειας ως ενιαίας μονάδας, καθώς προέκυψε από τη συνένωση-συγχώνευση υπηρεσιών των καταργούμενων Νομαρχιών και Κρατικών Περιφερειών. Επίσης το γεγονός ότι πρόκειται για την πρώτη περίοδο εφαρμογής της μεταρρύθμισης και ο σχεδιασμός όφειλε, σε σημαντικό βαθμό, να αποτελεί συνέχεια του σχεδιασμού των παραπάνω καταργούμενων δομών, των οποίων και τις υποχρεώσεις αναλαμβάνει η αιρετή Περιφέρεια σύμφωνα με τις προβλέψεις του Καλλικράτη (συνεχιζόμενα έργα, μελέτες, προμήθειες κ.λ.π.).

Σημειώνεται ότι παρά τις αναλυτικές κατευθύνσεις που δόθηκαν από το Υπ. Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρ. Διακυβέρνησης ώστε να υπάρχει ομοιογένεια ως προς το περιεχόμενο των Επιχειρησιακών, αυτά εμφανίζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις. Έτσι για την συγκριτική εξέτασή τους απαιτείται επεξεργασία ομογενοποίησης των δεδομένων εφόσον είναι κοινά. Σε ορισμένες περιπτώσεις από κάποια Επιχειρησιακά απουσιάζουν εντελώς κάποιες κατηγορίες δεδομένων.

Η συγκριτική εξέταση περιορίζεται σε 2 μητροπολιτικές Περιφέρειες, της Αττικής και της Κεντρικής Μακεδονίας, η επιλογή των οποίων οφείλεται στο πληθυσμιακό τους βάρος, στη σημασία τους για την εθνική οικονομία, στην βαρύνουσα θέση τους στον αναπτυξιακό άξονα της χώρας αλλά και στην διοικητική ικανότητα του ίδιου του μηχανισμού αυτών των Περιφερειών. Επιπλέον, στον αντίποδα, επιλέχθηκε η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα της και της θέσης της εκτός του παραδοσιακού αναπτυξιακού άξονα της χώρας.

12.1. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Αττικής 2012-2014

Ο «Στρατηγικός Σχεδιασμός 2012-2014» της Περιφέρειας Αττικής εγκρίθηκε με την 336/10.11.2011 Απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου. Πρόκειται για ένα κείμενο στρατηγικής στο οποίο αποτυπώνονται χαρακτηριστικά της υφιστάμενης κατάστασης στην Περιφέρεια και βάσει αυτών το «όραμα» της Πολιτικής Ηγεσίας για την Περιφέρεια με ορίζοντα 3-ετίας. Στη συνέχεια εξειδικεύεται ο Στρατηγικός Σχεδιασμός με το «Σχέδιο Επιχειρησιακού Προγράμματος 2012-2014», το οποίο εγκρίθηκε με την 286/11.9.2012 απόφαση και ακολούθως επικαιροποιήθηκε με την 134/19-4-2013 απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα περιλαμβάνει 4 Άξονες Προτεραιότητας που αναλύονται σε Μέτρα με συγκεκριμένους στόχους, και τα οποία εξειδικεύονται περαιτέρω σε Σχέδια Δράσης⁹¹ και συγκεκριμένες Δράσεις. Περιλαμβάνει επίσης τους προϋπολογισμούς (π/υ), τους αρμόδιους για την υλοποίηση, το χρονοδιάγραμμα, τον βαθμό προτεραιότητας, την ωριμότητα, την πηγή χρηματοδότησης και τις εκροές.

Η δομή του Επιχειρησιακού δίνεται συνοπτικά στους Πίνακες Α1-Α4 του Παραρτήματος.

Η κατανομή των δράσεων και του π/υ ανά Άξονα, όπως απεικονίζεται στον Πίνακα Α5, είναι εξαιρετικά άνιση μεταξύ των Αξόνων.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α5.: Κατανομή δράσεων και Π/Υ ανά Άξονα

ΑΞΟΝΑΣ		ΑΡΙΘ. ΔΡΑΣΕΩΝ	Π/Υ 2011-2014 (ευρώ)	%
ΑΞΟΝΑΣ 1	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ	616	1.006.445.828,53	75,3
ΑΞΟΝΑΣ 2	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ, ΥΓΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	156	159.442.947,03	11,9
ΑΞΟΝΑΣ 3	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	116	28.641.859,33	2,1
ΑΞΟΝΑΣ 4	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	107	141.243.620,56	10,6
ΣΥΝΟΛΟ		995	1.335.774.255,45	100,0

Πηγή: Επικαιροποίηση Επιχειρησιακού Προγράμματος 2012-2014 Περ. Αττικής – ίδια επεξεργασία

Συγκεκριμένα διαπιστώνεται ότι ο Άξονας 1: «Προστασία του περιβάλλοντος και βελτίωση της ποιότητας ζωής», που περιλαμβάνει υποδομές (τεχνικά έργα, μελέτες) έχει δυσανάλογα μεγάλο βάρος στο σύνολο του π/υ του Επιχειρησιακού της Αττικής

⁹¹ Με τον όρο «Σχέδιο Δράσης», για στην παρούσα επεξεργασία, νοείται το πλήθος των ομοειδών Δράσεων δηλ. συγκεκριμένων έργων/μελετών/ενεργειών, για την επίτευξη ενός στόχου. Ο προσδιορισμός με αυτό τον τρόπο του περιεχομένου του όρου εξυπηρετεί την ανάγκη ομογενοποίησης των δεδομένων μεταξύ των υπό εξέταση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, ώστε να είναι δυνατή η συγκριτική εξέτασή τους.

(75,3 %). Αξιοσημείωτα χαμηλή επίσης είναι η συμμετοχή του Άξονα 3: Οικονομία και Απασχόληση (2,1%), που περιλαμβάνει δράσεις ενίσχυσης παραγωγικών τομέων της περιφερειακής οικονομίας.

Η χαμηλή συμμετοχή του Άξονα 4: «Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας της Περιφέρειας», σε όρους π/υ (10,6%), οφείλεται στο γεγονός ότι μεγάλο μέρος των δράσεων που περιλαμβάνει προβλέπεται να υλοποιηθεί από το προσωπικό της Περιφέρειας και επομένως με εσωτερικό κόστος.

Ως προς τον Άξονα 2: «Ενίσχυση των Υπηρεσιών Κοινωνικής Μέριμνας, Υγείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού», που αφορά δράσεις στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής, η συμμετοχή του στον συνολικό π/υ (11,9 %) σε σημαντικό βαθμό οφείλεται στις υποδομές που περιλαμβάνει (τεχνικά έργα, μελέτες) στους τομείς του αθλητισμού και του πολιτισμού. Η συμμετοχή του άξονα στο συνολικό προϋπολογισμό είναι μικρή λαμβάνοντας υπόψη το θεματικό εύρος που περιγράφεται από τον τίτλο του.

Ο βαθμός ανταπόκρισης του σχεδιασμού για την περίοδο 2012-2014, με βάση αυτή την εικόνα, στις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί στην Περιφέρεια Αττικής, όπως έχει περιγραφεί ανωτέρω (βλ. Κεφ. 6) δημιουργεί προβληματισμό.

Ομοίως και ο βαθμός σύμπλευσης με τον κεντρικό σχεδιασμό που προκρίνει μεταξύ άλλων την περιστολή των δαπανών, την ενίσχυση του δικτύου κοινωνικής προστασίας, την συγκράτηση της υποχώρησης της παραγωγικής βάσης, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του Δημοσίου Τομέα, την αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας κ.λ.π.

Σε κάποιο βαθμό η εικόνα αυτή θα μπορούσε να ερμηνευτεί από την προσκόλληση στο μοντέλο παραγωγής της προ κρίσης εποχής, με έμφαση στα δημόσια έργα αλλά και στο έλλειμμα τεχνογνωσίας σχεδιασμού και υλοποίησης δράσεων στη σφαίρα της κοινωνικής πολιτικής και κατά κύριο λόγο λόγω άυλων παρεμβάσεων.

Αντίστοιχη είναι και η αδυναμία και απουσία τεχνογνωσίας στο σχεδιασμό και κυρίως υλοποίηση δράσεων στο πεδίο βελτίωσης της αποτελεσματικότητας της διοίκησης, όταν η διοίκηση είναι το υποκείμενο και το αντικείμενο του σχεδιασμού των παρεμβάσεων.

Σύμφωνα με τη δομή του Επιχειρησιακού Προγράμματος, οι δράσεις κοινωνικής πολιτικής εντάσσονται στον Άξονα 2. Το περιεχόμενο του Άξονα 2, δίνεται συνοπτικά στον Πίνακα Α6 του Παραρτήματος.

Ειδικότερα στο πλαίσιο του Άξονα αυτού, σύμφωνα με τον παρακάτω Πίνακα Α7, το μεγαλύτερο βάρος έχουν τα τεχνικά έργα –υποδομές γενικά και λιγότερο οι άυλες ενέργειες.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α7.: Κατηγορία παρέμβασης στο πλαίσιο του Άξονα 2

α/α	Είδος παρέμβασης	Αιθμ. Δράσεων	Προϋπ/σμός 2012-2014	%
1	Έργα-δράσεις αθλητισμού (γήπεδα, κολυμβητήρια)	34	62.554.780,70	44,9%
2	Έργα-δράσεις πολιτισμού (μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι)	19	6.208.576,64	4,5%
3	Μελέτες -έργα Ιερών Ναών/Κοιμητήρια	11	4.705.623,00	3,4%
4	Παιδικοί- Βρεφονηπιακοί Σταθμοί- Νηπιαγωγεία-παιδικές χαρές-κατασκηνώσεις- σχολικές εκδηλώσεις	31	26.695.798,95	19,1%
5	ΚΑΠΗ/Στέγη Γερόντων/Βοήθεια στο Σπίτι	5	5.314.013,17	3,8%
6	Δράσεις για ΑΜΕΑ	2	550.000,00	0,4%
7	Δράσεις για ΡΟΜΑ	2	650.000,00	0,5%
8	Υποστήριξης ένταξης μεταναστών	2	396.490,00	0,3%
9	Στήριξη απόρων -αστέγων	3	2.000.000,00	1,4%
10	Εκπαίδευση -απόκτηση δεξιοτήτων- απασχόληση			
11	Καταγραφή δεδομένων τις δομές, υπηρεσίες υποστήριξης και τις ανάγκες των ευπαθών ομάδων	6	90.000,00	0,1%
12	Κτίρια (Δημαρχεία, πολύκεντρα, βιβλιοθήκες)	5	7.569.950,13	5,4%
13	Κατασκευή δομών (ξενώνες) και δράσεις πρόνοιας	4	6.423.195,00	4,6%
14	Δομές και δράσεις υγείας -περίθαλψης	11	1.033.898,18	0,7%
15	Συνεργασίες -Δικτυώσεις με αντικείμενο την κοινωνική στήριξη-μέριμνα- υγεία	4	120.000,00	0,1%
16	Περιβαλλοντική προστασία/προστασία δημόσιας υγείας	12	2.047.199,03	1,5%
17	Πάρκα -πλατείες -αναψυχή	1	37.596,00	0,0%
18	Άλλες δράσεις	5	13.045.826,23	9,4%
ΣΥΝΟΛΟ			139.442.947,03	100,0%

Πηγή: επικαιροποίηση Επιχειρησιακού Προγράμματος 2012-2014 Περ. Αττικής –Ίδια επεξεργασία

Έτσι μεγάλο μέρος του π/υ του Άξονα διατίθεται σε έργα αθλητισμού, πολιτισμού, θρησκευτικών χώρων και κτιριακών βελτιώσεων για επανάχρηση κτισμάτων (58,2% συνολικά οι κατηγορίες 1,2, 3,12).

Διαφαίνεται επίσης μία σημαντική συμμετοχή των υποδομών κυρίως για τη νηπιακή-παιδική φροντίδα (19,1%), αλλά και δράσεων και υποδομών για τη φροντίδα της τρίτης ηλικίας (3,8%).

Μικρότερη συμμετοχή έχουν κτιριακά έργα και δράσεις προνοιακού χαρακτήρα (4,6%), όπως οι ξενώνες φιλοξενίας, οι δράσεις ενημέρωσης για σύγχρονα θέματα υγείας, εξαρτήσεων κ.λ.π. καθώς και οι ειδικές δράσεις για συγκεκριμένες ομάδες στόχου (ΑΜΕΑ, ΡΟΜΑ, Μετανάστες, απόρους/αστέγους).

Τέλος, μικρό μέρος του π/υ διατίθεται σε ενέργειες μελέτης χαρακτηριστικών ευπαθών ομάδων (0,1%), δικτύωσης μεταξύ φορέων για την αξιοποίηση συνεργειών-ανταλλαγή εμπειριών σε θέματα στήριξης των ομάδων αυτών (0,1%).

Στο Πίνακα Α 8 απεικονίζεται η ωριμότητα⁹² των Δράσεων που περιλαμβάνονται στον Άξονα 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.8. : Πορεία υλοποίησης δράσεων Άξονα 2

Ωριμότητα Δράσεων	Αριθ. Δράσεων	%
Ανενεργές	52	33,3
Ενταγμένες στον π/υ	48	30,8
Εκτελούμενες	32	20,5
Ολοκληρωμένες	24	15,4
Σύνολο	156	100,0

Πηγή: επικαιροποίηση Επιχειρησιακού Προγράμματος 2012-2014
Περ. Αττικής – Ίδια επεξεργασία

Είναι χαρακτηριστικό ότι το 33,3% των δράσεων χαρακτηρίζονται «ανενεργές», δηλ. δεν έχει διασφαλιστεί η χρηματοδότηση για αυτές. Ορισμένες από αυτές προβλέπεται να υλοποιηθούν με εσωτερικό κόστος από τις υπηρεσίες της Περιφέρειας, αλλά δεν έχει ενεργοποιηθεί κάποια διοικητική διαδικασία για την υλοποίησή τους. Συνολικά μόνο το 35,9% των δράσεων του Άξονα έχει πρακτικά αποτέλεσμα, καθώς είτε πρόκειται για ολοκληρωμένες δράσεις, είτε για εκτελούμενες. Οι δράσεις αυτές είναι αποκλειστικά τεχνικά έργα (μελέτη- κατασκευή κτιρίων/υποδομών).

Δηλ. το σκέλος της κοινωνικής παρέμβασης του Επιχειρησιακού Προγράμματος, μέσω δράσεων υποστήριξης ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, διαφορετικών από τεχνικά έργα, είναι ελλιπέστατο παρά τις εκρηκτικές ανάγκες του πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής.

⁹² Ως προς την «ωριμότητα», για τις ανάγκες της παρούσας επεξεργασίας, οι δράσεις κατηγοριοποιούνται ως εξής:

Ανενεργές: Δράσεις που έχουν εγγραφεί στο Ε.Π. αλλά δεν έχουν ευρεθεί πόροι για την υλοποίησή τους και έτσι δεν έχει ξεκινήσει η υλοποίηση ή βρίσκονται σε στάδιο δημόσιας διαβούλευσης για να οριστικοποιηθεί το περιεχόμενό τους.

Ενταγμένες: Δράσεις που έχουν ήδη ενταχθεί στον Π/Υ αλλά δεν έχουν ξεκινήσει οι διαδικασίες ανάθεσης και υλοποίησής τους.

Εκτελούμενες: Δράσεις που έχουν ήδη ενταχθεί στον Π/Υ της περιφέρειας και υλοποιούνται (δημοπρατημένες ή υπό δημοπράτηση).

Ολοκληρωμένες: Δράσεις για τις οποίες έχει ολοκληρωθεί το φυσικό και το οικονομικό αντικείμενο.

12.2. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Βορείου Αιγαίου 2012-2014

Ο «Στρατηγικός Σχεδιασμός 2012-2014» της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, καθώς και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014 εγκρίθηκε με την 177/10-9-2013 Απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου. Το πρόγραμμα εκπονήθηκε από τεχνικό σύμβουλο που προσέλαβε η Περιφέρεια για το σκοπό αυτό.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου περιλαμβάνει 5 Άξονες Προτεραιότητας που αναλύονται σε Μέτρα με συγκεκριμένους στόχους, και τα οποία εξειδικεύονται περαιτέρω σε Σχέδια Δράσης και συγκεκριμένες Δράσεις. Περιλαμβάνει επίσης τους προϋπολογισμούς (Π/Υ), τους αρμόδιους για την υλοποίηση, το χρονοδιάγραμμα, τον βαθμό προτεραιότητας, την ωριμότητα, την πηγή χρηματοδότησης και τις εκροές.

Η δομή του Επιχειρησιακού δίνεται συνοπτικά στους Πίνακες Β1-Β5 του Παραρτήματος.

Η κατανομή των δράσεων και του Π/Υ ανά Άξονα, όπως απεικονίζεται στον Πίνακα Β6, είναι άνιση μεταξύ των Αξόνων.

ΠΙΝΑΚΑΣ Β. 6.: Κατανομή δράσεων και Π/Υ ανά Άξονα

ΑΞΟΝΑΣ		ΑΡΙΘ. ΔΡΑΣΕΩΝ	Π/Υ 2011-2014 (ευρώ)	%
ΑΞΟΝΑΣ 1	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ	61	23.313.159,99	11,3%
ΑΞΟΝΑΣ 2	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	241	135.789.842,79	66,0%
ΑΞΟΝΑΣ 3	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ, ΥΓΕΙΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	136	24.635.355,11	12,0%
ΑΞΟΝΑΣ 4	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	41	7.929.136,00	3,9%
ΑΞΟΝΑΣ 5	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	110	14.126.442,93	6,9%
ΣΥΝΟΛΟ		589	205.793.936,82	100,0%

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014 Περ. Βορείου Αιγαίου –Ίδια επεξεργασία

Το βάρος του Άξονα 2: «Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας» (66%) ερμηνεύεται από τον νησιωτικό χαρακτήρα της Περιφέρειας που επηρεάζει την προσπελασιμότητα εντός της Περιφέρειας, αλλά και τη σύνδεσή της με άλλες Περιφέρειες. Σημαντικό μέρος του π/υ του άξονα αφορά λιμενικά έργα, αλλά και οδικά έργα υψηλού κόστους καθώς η ορεινότητα αυξάνει το κόστος οδικής σύνδεσης των περιοχών και το κόστος ασφάλειας του δικτύου (κατολισθήσεις, διαβρώσεις κ.λ.π).

Η συμμετοχή των Αξόνων 1: «Περιβάλλον και Ποιότητα Ζωής» και 3: «Κοινωνική Μέριμνα, Υγεία, Εκπαίδευση, Δια βίου μάθηση, Πολιτισμός και Αθλητισμός» αντιστοιχεί στο 11,3% και 12% επί του συνολικού π/υ αντίστοιχα.

Σημαντική αδυναμία φαίνεται στον σχεδιασμό του άξονα 4: «Οικονομία και Απασχόληση», ο οποίος έχει μικρή βαρύτητα στο σύνολο του π/υ του Επιχειρησιακού (3,9%). Στον Άξονα αυτό περιλαμβάνεται πλήθος δράσεων για τις οποίες δεν έχει προσδιοριστεί πηγή χρηματοδότησης, δηλ δεν διαθέτουν ωριμότητα και χρήζουν περεταίρω προετοιμασίας προκειμένου να ξεκινήσει η υλοποίησή τους.

Τέλος, στον Άξονα 5: «Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας και της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας» δεν περιλαμβάνονται ενέργειες βελτίωσης της αποτελεσματικότητας του διοικητικού μηχανισμού αλλά δράσεις τεχνικής υποστήριξης της Διαχειριστικής Αρχής κυρίως, για την υλοποίηση του ΕΣΠΑ (Υπηρεσίες Συμβούλων) καθώς και μελέτες, κατασκευή κτιρίων και αγορά οικοπέδων, για την στέγαση υπηρεσιών της Περιφέρειας.

Η αρχική εικόνα με βάση τα παραπάνω είναι αντίστοιχη με αυτή του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Αττικής. Σε κάποιο βαθμό ερμηνεύεται από το έλλειμμα τεχνογνωσίας σχεδιασμού και από την ευχέρεια της διοίκησης ως προς την υλοποίηση τεχνικών έργων, δεδομένα που διαμορφώνουν συγκεκριμένη κατεύθυνση στον επιχειρησιακό σχεδιασμό. Επίσης το βάρος του Άξονα 1 σε κάποιο βαθμό είναι δικαιολογημένο προκειμένου να αντισταθμιστεί ένα εγγενές χαρακτηριστικό της Περιφέρειας, η νησιωτικότητα, που μπορεί να της στερήσει τη δυνατότητα αξιοποίησης πλεονεκτημάτων και τη δυνατότητα βελτίωσης των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών.

Συνολικά δεν διαφαίνεται σύμπλευση με τον κεντρικό σχεδιασμό που προκρίνει μεταξύ άλλων την περιστολή των δαπανών, την ενίσχυση του δικτύου κοινωνικής προστασίας, την συγκράτηση της υποχώρησης της παραγωγικής βάσης, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του Δημοσίου Τομέα, την αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας κ.λ.π.

Σύμφωνα με τη δομή του Επιχειρησιακού Προγράμματος, οι δράσεις κοινωνικής πολιτικής εντάσσονται στον Άξονα 3.

Το περιεχόμενο του Άξονα 3, δίνεται στον Πίνακα Β7 του Παραρτήματος.

Ειδικότερα στο πλαίσιο του Άξονα αυτού, σύμφωνα με τον παρακάτω Πίνακα Β.8., το μεγαλύτερο βάρος έχουν τα τεχνικά έργα –υποδομές γενικά και λιγότερο άλλου τύπου, άυλες ενέργειες.

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.8.: Κατηγορία παρέμβασης στο πλαίσιο του Άξονα 3

α/α	Είδος παρέμβασης	Αιθμ. Δράσεων	Προϋπ/σμός 2012-2014	%
1	Έργα-δράσεις αθλητισμού (γήπεδα, κολυμβητήρια)	16	2.433.213,34	9,9%
2	Έργα-δράσεις πολιτισμού (μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι)	34	3.091.551,63	12,5%
3	Μελέτες -έργα Ιερών Ναών/Κοιμητήρια	11	522.643,91	2,1%
4	Παιδικοί- Βρεφονηπιακοί Σταθμοί- Νηπιαγωγεία-παιδικές χαρές- κατασκηνώσεις-σχολικές εκδηλώσεις	40	15.765.648,14	64,0%
5	ΚΑΠΗ/Στέγη Γερόντων/Βοήθεια στο Σπίτι			
6	Δράσεις για ΑΜΕΑ			
7	Δράσεις για ΡΟΜΑ			
8	Υποστήριξης ένταξης μεταναστών			
9	Στήριξη απόρων -αστέγων			
10	Εκπαίδευση -απόκτηση δεξιοτήτων- απασχόληση	9	1.940.600,00	7,9%
11	Καταγραφή δεδομένων για τις δομές, υπηρεσίες υποστήριξης και τις ανάγκες των ευπαθών ομάδων	1	3.000,00	0,01%
12	Κτίρια (Δημαρχεία, πολύκεντρα, βιβλιοθήκες κ.λ.π)	3	85.000,00	0,3%
13	Κατασκευή δομών (ξενώνες) και δράσεις πρόνοιας	3	125.000,00	0,5%
14	Δομές και δράσεις υγείας -περίθαλψης	10	513.825,00	2,1%
15	Συνεργασίες -Δικτύώσεις με αντικείμενο την κοινωνική στήριξη-μέριμνα- υγεία			
16	Περιβαλλοντική προστασία/προστασία δημόσιας υγείας	9	154.873,09	0,6%
17	Πάρκα -πλατείες -αναψυχή			
18	Άλλες δράσεις			
ΣΥΝΟΛΟ			24.635.355,11	100,0%

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014 Περ. Βορείου Αιγαίου –Ίδια επεξεργασία

Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο μέρος του π/υ του άξονα διατίθεται για μελέτες, έργα και δράσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και αφορούν την βρεφονηπιακή φροντίδα αλλά και την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια κυρίως εκπαίδευση με τη χρηματοδότηση του ΟΣΚ (64%).

Μικρότερο βάρος έχουν τα έργα/δράσεις πολιτισμού (12,5%) και αθλητισμού (9,9%). Στο άξονα επίσης περιλαμβάνονται και δράσεις για την εκπαίδευση, την απόκτηση δεξιοτήτων και την προώθηση της απασχόλησης με σημαντικό χρηματοδοτικό βάρος (7,9%).

Η χρηματοδότηση ερευνητικών δράσεων καθώς και δομών και δράσεων περίθαλψης, πρόνοιας και υποστήριξης ευπαθών ομάδων έχουν πολύ μικρότερη συμμετοχή (0.01%-2,1%).

Τέλος απουσιάζουν στοχευόμενες δράσεις για ειδικές-ευπαθείς ομάδες πληθυσμού (ΑΜΕΑ, ΡΟΜΑ, Μετανάστες, άστεγοι κ.λ.π) καθώς και δράσεις δικτύωσης και συνεργασίες με άλλους φορείς στον τομέα υποστήριξης των ευπαθών ομάδων.

Στο Πίνακα Β9 απεικονίζεται η ωριμότητα των Δράσεων που περιλαμβάνονται στον Άξονα 3.

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.9. : Πορεία υλοποίησης δράσεων Άξονα 2

Ωριμότητα Δράσεων	Αριθ. Δράσεων	%
Ανενεργές	25	18%
Ενταγμένες στον π/υ	48	35%
Εκτελούμενες	34	25%
Ολοκληρωμένες	29	21%
Σύνολο	136	100,0

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014 Περ. Βορείου Αιγαίου
-Ίδια επεξεργασία

Από το σύνολο των δράσεων του Άξονα το 46% (ολοκληρωμένες και εκτελούμενες) έχουν ήδη εκροές κατά τη φάση ολοκλήρωσης του επιχειρησιακού σχεδιασμού. Επίσης σε σημαντικό ποσοστό δράσεων έχει ήδη ξεκινήσει η διαδικασία υλοποίησης με τη δέσμευση πόρων από τον π/υ (35%).

Τέλος, το ποσοστό των ανενεργών δράσεων, για τις οποίες δεν έχει εξασφαλιστεί η χρηματοδότηση ή έχει βρεθεί πηγή χρηματοδότησης αλλά δεν έχει ξεκινήσει η υλοποίηση και βρίσκονται σε στάδιο διαβούλευσης είναι (18%). Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι στην κατηγορία αυτή ανήκουν κυρίως άυλες δράσεις όπως πρόγραμμα/έλεγχος στον τομέα της προστασίας της δημόσιας υγείας και κυρίως δράσεις που αφορούν την εκπαίδευση, απόκτηση δεξιοτήτων και απασχόληση.

12.3. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κεντρικής Μακεδονίας 2012-2014

Ο «Στρατηγικός Σχεδιασμός 2012-2014» της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας εγκρίθηκε με την 242/30-8-2011 Απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου. Πρόκειται για ένα κείμενο στρατηγικής στο οποίο αποτυπώνονται χαρακτηριστικά της υφιστάμενης κατάστασης στην Περιφέρεια και βάσει αυτών το «όραμα» της Πολιτικής Ηγεσίας για την Περιφέρεια με ορίζοντα 3-ετίας. Ακολούθως εξειδικεύεται ο στρατηγικός σχεδιασμός με τον «Οικονομικό και Επιχειρησιακό Προγραμματισμό 2012-2014», ο οποίος εγκρίθηκε με την 2/ 5-1-2012 απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα περιλαμβάνει 4 Άξονες Προτεραιότητας που αναλύονται σε Μέτρα με συγκεκριμένους στόχους, και τα οποία εξειδικεύονται περαιτέρω σε Σχέδια Δράσης. Στο Επιχειρησιακό της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας δεν υπάρχει περαιτέρω εξειδίκευση σε δράσεις, δηλ. σε συγκεκριμένα έργα, μελέτες ή ενέργειες. Περιλαμβάνει επίσης τους προϋπολογισμούς (Π/Υ), τους αρμόδιους για την υλοποίηση, το χρονοδιάγραμμα, τον βαθμό προτεραιότητας, την ωριμότητα, την πηγή χρηματοδότησης και τις εκροές.

Δεδομένης της έλλειψης εξειδίκευσης σε συγκεκριμένες δράσεις, δεν είναι δυνατή η διερεύνηση, ως προς τον αριθμό και το είδος των δράσεων, του περιεχομένου του Άξονα 3: «Ενίσχυση κοινωνικής μέριμνας- υγείας-παιδείας-πολιτισμού –αθλητισμού», ο οποίος και περιλαμβάνει δράσεις κοινωνικής πολιτικής, σύμφωνα με τη δομή του Επιχειρησιακού.

Η δομή του Επιχειρησιακού δίνεται συνοπτικά στους Πίνακες Γ1-Γ4 του Παραρτήματος.

Η κατανομή των δράσεων και του Π/Υ ανά Άξονα, όπως απεικονίζεται στον Πίνακα Γ5, είναι εξαιρετικά άνιση μεταξύ των Αξόνων και για το Επιχειρησιακό της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ.5.: Κατανομή δράσεων και Π/Υ ανά Άξονα

ΑΞΟΝΑΣ		ΑΡΙΘ. ΔΡΑΣΕΩΝ	Π/Υ 2011-2014 (ευρώ)	%
ΑΞΟΝΑΣ 1	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ		75.618.043,20	10,20
ΑΞΟΝΑΣ 2	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ		556.041.535,86	75,00
ΑΞΟΝΑΣ 3	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ-ΥΓΕΙΑΣ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ- ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ-ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ		71.962.221,21	9,70
ΑΞΟΝΑΣ 4	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΩΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ		38.058.308,27	5,10
ΣΥΝΟΛΟ			741.680.108,54	100,00

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014 Περ. Κεντρικής Μακεδονίας –Ίδια επεξεργασία

Συγκεκριμένα διαπιστώνεται ότι ο Άξονας 2: «Οικονομική ανάπτυξη και απασχόληση», έχει τη μεγαλύτερη συμμετοχή στον συνολικό π/υ (75%). Ωστόσο η εικόνα αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι στον άξονα αυτό εντάσσονται υποδομές, δηλ έργα βελτίωσης της οδικής, αεροπορικής και θαλάσσιας διασύνδεσης της Περιφέρειας, καθώς νοούνται ως έργα οικονομικής ανάπτυξης για την Περιφέρεια. Δηλ. ως προς το περιεχόμενο του Άξονα «Οικονομική Ανάπτυξη και Απασχόληση», υπάρχει διαφορά αντίληψης κατά τον σχεδιασμό της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας σε σχέση με τις δύο άλλες υπό εξέταση Περιφέρειες, της Αττικής και του Βορείου Αιγαίου. Οι δύο τελευταίες στον συγκεκριμένο άξονα δεν εντάσσουν έργα υποδομών αλλά δράσεις υποστήριξης οικονομικών δραστηριοτήτων (τουρισμού, πρωτογενή τομέα κ.λ.π)

Ακολουθούν, με πολύ μικρότερης τάξης βαρύτητα ο Άξονας 1 (10,2%) και ο Άξονας 3 (9,7%) που αφορά σε έργα/δράσεις στο πεδίο την κοινωνικής πολιτικής.

Τέλος, ο Άξονας 4 με μικρότερη συμμετοχή (5,1%) και μικρή ωριμότητα για τα περισσότερα έργα/δράσεις που περιλαμβάνει σε σχέση με τους παραπάνω άξονες.

Παρά τη διαφορετική αντίληψη σχεδιασμού ως προς το περιεχόμενο των αξόνων (τεχνικά έργα και έργα υποδομής εντάσσονται στον Άξονα 2 και όχι στον Άξονα 1, όπως συμβαίνει στις δύο προηγούμενες περιπτώσεις Επιχειρησιακών Προγραμμάτων) και τη φύση των δράσεων που εντάσσονται σε αυτούς (δεν γίνεται εξειδίκευση σε μεμονωμένο έργο/μελέτη/ενέργεια), επί της ουσίας η εικόνα του σχεδιασμού δεν διαφέρει σημαντικά από αυτή των άλλων δύο υπό εξέταση Επιχειρησιακών, αυτών της Περιφέρειας Αττικής και Βορείου Αιγαίου. Οι υποδομές απορροφούν το μεγαλύτερο μέρος του π/υ είτε χαρακτηρίζονται ως έργα περιβαλλοντικής προστασίας/βελτίωσης της ποιότητας ζωής και εντάσσονται στον Άξονα 1, είτε ως έργα αναπτυξιακά και εντάσσονται στον Άξονα 2 (ο αντίστοιχος Άξονας 3 για το Ε.Π. της Περιφέρειας Αττικής).

Ως προς το Περιεχόμενο του Άξονα 3: Ενίσχυση κοινωνικής μέριμνας-υγείας-παιδείας-πολιτισμού-αθλητισμού σε επίπεδο Σχεδίου Δράσης, αυτό δίνεται στον παρακάτω Πίνακα Γ.6.

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ 6 : ΑΞΟΝΑΣ 3- Ενίσχυση κοινωνικής μέριμνας-υγείας-παιδείας-αθλητισμού-πολιτισμού

A/A	Τίτλος Μέτρου, Στόχου, Σχεδίου Δράσης και Δράσεις	Π/Υ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ 2012-2014	%
Μέτρο 3.1.	Υγεία - Κοινωνική Μέριμνα		
Στόχος 3.1.5.	Ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και των υποδομών υγείας, τουρισμού, πολιτισμού, αθλητισμού και παιδείας		
Σχ. Δράσης 3.1.5.1.	Υποδομές υγείας	4.032.295,0	5,6%
Σχ. Δράσης 3.1.5.2.	Κοινωνικές υποδομές	2.100.000,0	2,9%
Σχ. Δράσης 3.1.5.3.	Κοινωνική μέριμνα	1.748.000,0	2,4%

Σχ. Δράσης 3.1.5.4.	Μελέτες - έρευνες - απόκτηση γης		
Σχ. Δράσης 3.1.5.5.	Διασφάλιση δημόσιας υγείας	6.363.600,0	8,8%
Μέτρο 3.2.	Αθλητισμός - Πολιτισμός -Νεολαία		
Στόχος 3.2.5.	Ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και των υποδομών υγείας, τουρισμού, πολιτισμού, αθλητισμού και παιδείας		
Σχ. Δράσης 3.2.5.1.	Υποδομές αθλητισμού	9.336.499,6	13,0%
Σχ. Δράσης 3.2.5.2.	Υποδομές πολιτισμού	2.730.743,0	3,8%
Σχ. Δράσης 3.2.5.3.	Νεολαία (δράσεις αθλητισμού-πολιτισμού)	2.226.000,0	3,1%
Σχ. Δράσης 3.2.5.4.	Δράσεις πολιτισμού	460.000,0	0,6%
Μέτρο 3.3.	Παιδεία - Δια βίου μάθηση		
Στόχος 3.3.5.	Ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και των υποδομών υγείας, τουρισμού, πολιτισμού, αθλητισμού και παιδείας		
Σχ. Δράσης 3.3.5.1.	Υποδομές εκπαίδευσης	42.965.083,6	59,7%
Σχ. Δράσης 3.3.5.2.	Δράσεις δια βίου μάθησης		
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ		71.962.221,2	100,0%

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014 Περ. Κεντρικής Μακεδονίας –Ίδια επεξεργασία

Το μεγαλύτερο μέρος του π/υ του Άξονα αφορά σε υποδομές εκπαίδευσης (59,7%) και ακολουθούν οι υποδομές αθλητισμού (13%), υγείας (5,6%), πολιτισμού (3,8%) και με μικρότερη συμμετοχή οι Κοινωνικές υποδομές (2,9%). Συνολικά οι υποδομές, που είναι κυρίως τεχνικά έργα, απορροφούν το 85% του π/υ του άξονα.

Πολύ μικρότερο μέρος του π/υ αφορά άλλου τύπου, άυλες δράσεις με ιδιαίτερη βαρύτητα να δίδεται σε δράσεις διασφάλισης της δημόσιας υγείας (8,8%).

Αξίζει να σημειωθεί ότι δράσεις δια-βίου μάθησης δεν φαίνεται να έχουν ωριμότητα υλοποίησης καθώς δεν έχει εξευρεθεί πηγή χρηματοδότησης.

13. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-Η ΑΣΤΟΧΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ

Από την εξέταση του Επιχειρησιακού Σχεδιασμού των τριών Περιφερειών προκύπτουν τα εξής:

1. Με την διοικητική μεταρρύθμιση που εφαρμόστηκε μέσω του Προγράμματος Καλλικράτης, εισήχθη ως βασική λειτουργία της νέας Περιφέρειας ο Στρατηγικός Σχεδιασμός και ο Επιχειρησιακός Προγραμματισμός με ορίζοντα 5-ετή. Η υποστήριξη της νέας διοικητικής δομής, της αιρετής Περιφέρειας, προκειμένου να μπορέσει να εντάξει στην καθημερινή λειτουργία της τον σχεδιασμό, υπήρξε αξιόλογη, τόσο μέσω θεσμικών προβλέψεων, όσο και μέσω της μεταφοράς τεχνογνωσίας με την εκπόνηση οδηγών εφαρμογής του σχεδιασμού (Υπ. Εσωτερικών –ΕΕΤΑ). Τα αποτελέσματα κατά την πρώτη περίοδο λειτουργίας των Περιφερειών ως αυτοδιοικητικές δομές θα πρέπει να ειπωθούν υπό το πρίσμα της συγκυρίας στην οποία κλήθηκαν να λειτουργήσουν οι νέες δομές, η οποία αναμφίβολα επηρέασε τη λειτουργία τους. Η κατάσταση της κρίσης που επέφερε σημαντικές μεταβολές στο βασικό σύστημα κεντρικού σχεδιασμού με ανάλογες επιρροές και στον περιφερειακό σχεδιασμό, οι συνεχείς θεσμικές μεταβολές κάτω από συνθήκες πίεσης, λόγω των υποχρεώσεων των δανειακών συμβάσεων της χώρας, ο αναπροσανατολισμός του μοντέλου λειτουργίας του Δημοσίου Τομέα και η δημοσιονομική στενότητα διαμόρφωσαν ένα δυσμενές πλαίσιο για την εφαρμογή της μεταρρύθμισης του Καλλικράτη.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο του ευρύτερου περιβάλλοντος, προστίθενται με σωρευτικά αποτελέσματα και τα ειδικά προβλήματα του Δημόσιου Τομέα, τα οποία ακολούθησαν τη νέα περιφερειακή δομή, η οποία αν και νεοσύστατη, δεν είναι νέα αλλά προέρχεται από τη σύνθεση της πρώην Κρατικής Περιφέρειας και της πρώην Νομαρχίας. Η νέα αιρετή Περιφέρεια κληρονόμησε τα χαρακτηριστικά λειτουργίας των δομών αυτών, δηλ. την μακροχρόνια εμπειρία στην εκτέλεση κυρίως τεχνικών έργων τοπικής εμβέλειας (οδικά, υδραυλικά, ηλεκτροφωτισμού, κοινόχρηστων χώρων κ.λ.π) της πρώην Νομαρχίας και την εμπειρία στην ολοκληρωμένη θεώρηση των ζητημάτων του Περιφερειακού χώρου και με συμπληρωματικό τρόπο ως προς τις κεντρικές τομεακές πολιτικές της πρώην κρατικής Περιφέρειας (Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα- ΚΠΣ κ.λ.π). Το αποτέλεσμα της συνάρθρωσης αυτών των δύο δομικών χαρακτηριστικών της αιρετής Περιφέρειας δεν μπορεί παρά να κριθεί στο χρόνο, ωστόσο η εξέταση της επιχειρησιακής ικανότητας της νέας δομής μέσω των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της πρώτης περιόδου, καταδεικνύει μία ετεροβαρή σχέση υπέρ του πρώτου χαρακτηριστικού. Σημειώνεται άλλωστε ότι η συμμετοχή της «περιφερειακής αντίληψης» του αναπτυξιακού σχεδιασμού, από τις δομές και το προσωπικό της πρώην Κρατικής Περιφέρειας, στο συνολικό σχήμα της αιρετής περιφερειακής διοίκησης είναι περιορισμένη, τόσο αριθμητικά (πλήθος υπαλλήλων) όσο και ως προς την ανάληψη θέσεων ευθύνης, καθώς οι Κρατικές Περιφέρειες συστάθηκαν, στελεχώθηκαν και λειτούργησαν για μικρό χρόνο και σχετικά πρόσφατα βάσει του Ν. 2503/1997.

2. Οι αλλαγή των δομών της Αυτοδιοίκησης, με τη δημιουργία της αιρετής Περιφέρειας, δεν έφερε ταυτόχρονα και σημαντικές αλλαγές στη διοικητική ικανότητα της Αυτοδιοίκησης στο πεδίο του στρατηγικού σχεδιασμού και του επιχειρησιακού προγραμματισμού.

Είναι γεγονός ότι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της διοικητικής ικανότητας προσκρούει σε παραμέτρους που διαχρονικά εντοπίζονται στη βιβλιογραφία ως προβληματικές για τη λειτουργία του Δημόσιου Τομέα και αφορούν την πολυπλοκότητα του θεσμικού πλαισίου και την πολυνομία, την ασυνέχεια των πολιτικών που ακολουθεί τις πολιτικές μεταβολές, την έλλειψη τεχνογνωσίας και την αδυναμία διάχυσης των κεντρικών τομεακών πολιτικών προς τα υποκείμενα διοικητικά επίπεδα, την επίτευξη συνεργειών με αυτές κ.λ.π.

Κατά συνέπεια η παρέμβαση μέσω του Προγράμματος Καλλικράτης για τη διοικητική μεταρρύθμιση, η οποία δεν επηρέασε τα παραπάνω ευρύτερα ζητήματα καθώς δεν αποτελούσαν και αντικείμενό της, δεν θα μπορούσε από μόνη της να φέρει σημαντικές μεταβολές σε χρόνια προβληματικά χαρακτηριστικά της Διοίκησης. Το γεγονός ότι αποτελεί ζητούμενο η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας του νέου μηχανισμού της Περιφέρειας, αποδεικνύεται και από την επιλογή να περιληφθεί σε όλα τα περιφερειακά Επιχειρησιακά της περιόδου 2012-2014 ο Άξονας 4, που αφορά στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του ίδιου του μηχανισμού και η συνάρτησή του με τον τρόπο αυτό, με τον περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό. Η ίδια πρόβλεψη διατηρείται και για Επιχειρησιακά Προγράμματα της νέας περιόδου 2014-2019⁹³.

Όπως φαίνεται από την παραπάνω εξέταση των Επιχειρησιακών των Περιφερειών Αττικής, Κεντρικής Μακεδονίας και Βορείου Αιγαίου, το περιεχόμενο του Άξονα 4, που αφορά την βελτίωση της διοικητικής ικανότητας του μηχανισμού (Άξονας 5 για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου), είναι προσανατολισμένο κυρίως στην αγορά/συντήρηση/αναβάθμιση κτιριακών υποδομών και εξοπλισμού/εφαρμογών πληροφορικής, δηλ. στην ενίσχυση των υποδομών, επιλογή αναμενόμενη σε κάποιο βαθμό κατά την πρώτη φάση λειτουργίας των νέων Περιφερειών.

Απουσιάζουν ωστόσο, δράσεις στην κατεύθυνση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών προς πολίτες, επιχειρήσεις, ανέργους κ.λ.π, της απλοποίησης διαδικασιών, της αξιολόγησης της εφαρμογής του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας της Περιφέρειας, του οριζόντιου συντονισμού των οργανικών μονάδων και της ενδο-υπηρεσιακής συνεργασίας, της ενίσχυσης της εξωστρέφειας, της αξιοποίησης της περιφερειακής περιουσίας και της αύξησης των εσόδων, της μέτρησης της αποτελεσματικότητας επιμέρους διαδικασιών και της αξιολόγησης, του περιορισμού του κόστους λειτουργίας, της εφαρμογής συστήματος στοχοθεσίας κ.λ.π.

Η αντίληψη περί της διοικητικής ικανότητας, όπως αποκαλύπτεται από τις επιλογές σχεδιασμού για την αναβάθμισή της, αναμφίβολα επηρεάζει την επιχειρησιακή δράση και την αποτελεσματικότητα της Περιφέρειας σε όλους τους τομείς

---

⁹³ Απόφαση 35829/2014 Υπ. Εσωτερικών με θέμα « Περιεχόμενο, δομή, τρόπος υποβολής, όργανα σύνταξης, ελέγχου και αξιολόγησης, διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των πενταετών Επιχειρησιακών προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) β βαθμού για την περίοδο 2014-2019», (ΦΕΚ 2642B/6-10-2014), Παράρτημα/ Άξονας.

σχεδιασμού και παρέμβασης και φυσικά και στο πεδίο του σχεδιασμού κοινωνικής πολιτικής.

3. Σύμφωνα με τον Ν. 3852/2010- Πρόγραμμα Καλλικράτης (άρθρο 268), αρμόδια οργανική υπηρεσιακή μονάδα για τον περιφερειακό στρατηγικό σχεδιασμό και επιχειρησιακό προγραμματισμό είναι η Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού.

Στην Περιφέρεια Αττικής η Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού εντάσσεται στην Γενική Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού και Υποδομών⁹⁴ όπως και μία σειρά άλλων Δ/νσεων με αρμοδιότητα τα τεχνικά έργα. Στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, η Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού εντάσσεται στη Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιβάλλοντος και Υποδομών μαζί με άλλες Δ/νσεις με αρμοδιότητα το περιβάλλον/ χωρικό σχεδιασμό και τα τεχνικά έργα⁹⁵.

Τέλος, όμοια ακριβώς με την περίπτωση της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, είναι και η θέση της Δ/νσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου⁹⁶.

Η τοποθέτηση με αυτόν τον τρόπο της Δ/νσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, στον οργανισμό των Περιφερειών, δηλ. κάτω από μία Γενική Δ/νση με θεματικό αντικείμενο τα δημόσια έργα και το περιβάλλον, επηρεάζει τον τρόπο αντίληψης αλλά και το περιεχόμενο του αναπτυξιακού σχεδιασμού και σε τελική ανάλυση την αποτελεσματικότητά του.

Ο αναπτυξιακός προγραμματισμός, που αποτελεί κεντρική αρμοδιότητα της Δ/νσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, στοχεύει στην εξειδίκευση όλων των εθνικών τομεακών και περιφερειακών αναπτυξιακών πολιτικών στο επίπεδο της περιφέρειας⁹⁷ και στο σχεδιασμό δράσεων που συμβάλουν στην επίτευξη των εθνικών στόχων.

Είναι προφανές ότι η συγκεκριμένη Δ/νση δεν έχει «τομεακό» χαρακτήρα, αντίθετα αποτελεί έναν «συνδεδετικό κρίκο» σε στενή αλληλεπίδραση με όλες τις Γενικές Διευθύνσεις με τομεακή αρμοδιότητα (π.χ. Περιβάλλον, Πρωτογενής Τομέας, Μεταφορές Επικοινωνία, Υγεία κ.λ.π), με ρόλο συντονιστικό και ως εκ τούτου επιτελικό στον ολοκληρωμένο σχεδιασμό, την εφαρμογή, την αξιολόγηση-έλεγχο της αναπτυξιακής δράσης της Περιφέρειας.

Η εισαγωγή στη διοικητική πρακτική νέων εργαλείων όπως το Επιχειρησιακό Σχέδιο (πενταετής προγραμματισμός) και το Ετήσιο Σχέδιο Δράσης (ετήσιος σχεδιασμός), το αντικείμενο των οποίων δεν περιορίζεται στη διαχείριση/παρακολούθηση του τομέα των τεχνικών έργων, αλλά είναι ευρύτερο και περιλαμβάνει το σύνολο των τομέων αρμοδιότητας και παρέμβασης της Περιφέρειας, καθώς και την βελτίωση της

⁹⁴ Απόφαση 44403/2011 Υπ. Εσωτερικών με θέμα «Έγκριση τροποποίησης του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας της Περιφέρειας αττικής», (ΦΕΚ 2494Β/4-11-2011), άρθρο 29.

⁹⁵ ΠΔ 133/2010 με θέμα «Οργανισμός της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας», (ΦΕΚ 226Β/27-12-2010), άρθρο 3.

⁹⁶ ΠΔ 137/2010 με θέμα «Οργανισμός της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου», (ΦΕΚ 2306Β/27-12-2010), άρθρο 3.

⁹⁷ Απόφαση 74754/30-12-2010 Υπ. Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης με θέμα: «Περιεχόμενο, δομή, τρόπος υποβολής, όργανα και διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των Επιχειρησιακών προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α) β' βαθμού» (ΦΕΚ 2043 Β/30-12-2010), άρθρο 2.

διοικητικής ικανότητας του φορέα, δηλ. διαπερνά οριζόντια τη δομή του Οργανογράμματος, προϋποθέτει και την ανάλογη θέση για την αρμόδια Δ/νση, δηλ. τη Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού.

Επιπλέον, οι απαιτήσεις συστηματικής παρακολούθησης της επιχειρησιακής δράσης, ανά Δ/νση, από την ΕΛΣΤΑΤ και το Οικονομικό Παρατηρητήριο των ΟΤΑ⁹⁸ δημιουργούσε κατά την πρώτη θητεία της λειτουργίας της αιρετής Περιφέρειας, την ανάγκη σχεδιασμού εσωτερικών διαδικασιών στις οποίες η αρμόδια Δ/νση έπρεπε να έχει κομβική θέση.

Η ένταξη της Δ/νσης, στη Γενική Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού και Υποδομών ή/και Περιβάλλοντος, έχει ως συνέπεια να στραφεί η Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού και συνακόλουθα ο αναπτυξιακός προγραμματισμός στο πεδίο των τεχνικών έργων, δίνοντας δυσανάλογη βαρύτητα στον τομέα αυτό σχέση με άλλους. Η ένταξη της Δ/νσης κάτω από τη συγκεκριμένη Γενική Διεύθυνση αναμφίβολα δεν της δίνει τη στρατηγική θέση που απαιτείται ώστε να λειτουργήσει όπως περιγράφεται από τους Οργανισμούς Εσωτερικής Υπηρεσίας αλλά και από το Πρόγραμμα Καλλικράτης.

Αντίστοιχα, η Δ/νση αυτή δεν έχει αποκτήσει και το συντονιστικό ρόλο που θα της επιτρέψει να διατηρεί ισόρροπη αντίληψη των εξελίξεων σε όλους τους τομείς αρμοδιότητας της Περιφέρειας.

Η δύο αυτές παράμετροι είναι αναγκαίες για την επίτευξη αναπτυξιακού αποτελέσματος, για την ορθολογικοποίηση της διοικητικής ροής μεταξύ των υπηρεσιακών μονάδων, αλλά και για τη διάχυση της τεχνογνωσίας του επιχειρησιακού σχεδιασμού (στόχοι, δείκτες, μέτρηση αποτελέσματος κ.λ.π.) σε όλες τις υπηρεσιακές μονάδες.

Το έλλειμμα που παρουσιάζουν τα τρία Περιφερειακά Επιχειρησιακά σε δράσεις που αφορούν την οικονομία, την κοινωνική πολιτική αλλά και την διοικητική αποτελεσματικότητα, οφείλεται σε κάποιο βαθμό και στην ετεροβαρή σχέση της αρμόδιας για το σχεδιασμό υπηρεσιακής μονάδας με τις υπόλοιπες υπηρεσιακές μονάδες με θεματική αρμοδιότητα.

4. Οι δράσεις στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής που περιλαμβάνονται στον Άξονα Προτεραιότητας 3 (ο Άξονας 2 για την Περιφέρεια Αττικής) έχουν μεγάλο εύρος αντικειμένου. Σημαντικό βάρος και στο συγκεκριμένο θεματικό πεδίο έχουν και πάλι τα αντίστοιχα τεχνικά έργα, λόγω του ευρύτερου πλαισίου σχεδιασμού που αναλύθηκε παραπάνω, με σκοπό την δημιουργία ή ενίσχυση υποδομών (Παιδικοί Σταθμοί, ΚΑΠΗ, ΚΔΑΠ, Ξενώνες, πολιτιστικά κέντρα, βιβλιοθήκες κ.λ.π.).

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι δεδομένου του χρόνιου ελλείμματος σε δημόσιες δομές υποστήριξης της κοινωνικής πολιτικής και μέριμνας για ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, η επιλογή αυτή συμβάλει ουσιαστικά στην διαμόρφωση ενός υποστηρικτικού πλαισίου για τις ομάδες αυτές. Η Αυτοδιοίκηση σηκώνοντας ένα μεγάλο βάρος της κοινωνικής πολιτικής, είναι ανάγκη να διατηρήσει και να ενισχύσει το δίκτυο κοινωνικών δομών και υπηρεσιών. Δεδομένου ωστόσο του περιορισμού των πόρων, είναι αναμενόμενο να αναληφθούν και άλλου τύπου δράσεις ως προς την αναβάθμιση της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών υπηρεσιών, την αξιοποίηση

⁹⁸ Ν. 4111/ 25.1.2013 και 7261/22-2-2013 ΚΥΑ.

ποικίλων δυνατοτήτων διαμόρφωσης συμπληρωματικού δικτύου κοινωνικών υπηρεσιών (κρατικές και δημοτικές δομές, ΜΚΟ, δίκτυα ειδικών ομάδων, αυτόνομων πρωτοβουλιών πολιτών κ.λ.π), την διάχυσης της γνώσης και πρωτοβουλίες στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας.

Η εικόνα που παρουσιάζει ο σχεδιασμός του Άξονα είναι προϊόν της καταγεγραμμένης αδυναμίας προγραμματισμού της Αυτοδιοίκησης στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής (βλ. Κεφ. 8.2.), η οποία θα πρέπει να εξεταστεί συστηματικά καθώς αποτελεί πλέον κοινωνικό ζητούμενο που τίθεται με επιτακτικό τρόπο στις παρούσες συνθήκες ύφεσης.

Η αστοχία του επιχειρησιακού σχεδιασμού, αποτελεί ένδειξη μειωμένων αντανακλαστικών της Περιφερειακής Διοίκησης ως προς τις κοινωνικές συνθήκες και ανάγκες της περιοχής αρμοδιότητάς της, αλλά και προσκόλληση σε ένα μοντέλο παραγωγής και κατανάλωσης της προ κρίσης εποχής, με έμφαση στη χρηματοδότηση υποδομών (κατασκευαστικός κλάδος), όταν παράλληλα η ιδιωτική και δημόσια χρηματοδότηση για την κάλυψη κοινωνικών αναγκών αλλά και η αντίστοιχη ζήτηση ήταν πολύ διαφορετικής τάξης.

Είναι φανερό ότι πρέπει να υπάρχει στρατηγικός σχεδιασμός του κοινωνικού τομέα σε περιφερειακό επίπεδο, στο πλαίσιο του αναπροσανατολισμού του περιφερειακού σχεδιασμού και σε αντιστοιχία με τις σημερινές ανάγκες και τις παρούσες χρηματοδοτικές δυνατότητες.

Σημειώνεται δε, ότι ακριβώς λόγω των συνθηκών, απαιτείται προσδιορισμός με ακρίβεια των δράσεων που απαντούν ουσιαστικά στις σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες και απειλές, οι οποίες έχουν σημαντικό εύρος και ως εκ τούτου δύσκολα μπορούν να τυποποιηθούν. Αντίστοιχη δυσκολία υπάρχει και ως προς τον προσδιορισμό των ομάδων που απειλούνται ή βιώνουν συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Η σκοπιμότητα της επανάληψη παραδοσιακού τύπου δράσεων, για τις οποίες υπάρχει διαχειριστική ευχέρεια από την Αυτοδιοίκηση (π.χ. προγράμματα κατάρτισης, δράσεις ευαισθητοποίησης, φροντίδας ηλικιωμένων, συσσίτια κ.λ.π), πρέπει να ελεγχθεί, όπως και ο εμπλουτισμός τους με νέο περιεχόμενο ώστε να βελτιστοποιηθεί η αποτελεσματικότητά τους. Παράλληλα είναι ανάγκη να ενεργοποιηθεί το κοινωνικό δυναμικό το οποίο έχει αντιδράσει με πλήθος δράσεων ανακούφισης πολιτών που έχουν ανάγκη (στέκια ανέργων, συλλογή τροφίμων, φαρμάκων, ειδών ένδυσης, προϊόντα χωρίς μεσάζοντες, δωρεάν ιατρικές εξετάσεις κ.λ.π), σε μία ενιαία τοπικά κατεύθυνση, που θα εδράζεται στον στρατηγικό σχεδιασμό του τομέα και θα διασφαλίσει συνέργειες και εξοικονόμηση/εξεύρεση πόρων. Μέσω αυτής της διαδικασίας συνεχούς διαλόγου με την κοινωνία μπορεί να αναδυθούν καλές πρακτικές και να λάβουν τη μορφή περιφερειακής πολιτικής, καλύπτοντας το έλλειμμα τεχνογνωσίας της Αυτοδιοίκησης στον τομέα αυτό.

Τέλος, σημειώνεται ότι είναι ανάγκη να καλυφθεί και το έλλειμμα μελέτης και συνεχούς συστηματικής καταγραφής δεδομένων σχετικά με χαρακτηριστικά και ανάγκες των ευάλωτων ομάδων, καθώς αυτό το έλλειμμα υπονομεύει την αποτελεσματικότητα του σχεδιασμού και εγκυμονεί τον κίνδυνο να καταστεί ανεπίκαιρος και απαξιωμένος από τα αρχικά στάδια της εφαρμογής του.

5. Βάσει των ανωτέρω δημιουργείται το ερώτημα εάν ο σχεδιασμός της μεταρρύθμιση του Καλλικράτη, που φιλοδοξεί να καταστήσει ικανότερη την Αποκεντρωμένη Διοίκηση και Αυτοδιοίκηση να υποστηρίξει τους μακροοικονομικούς στόχους και τη δημοσιονομική εξυγίανση αφενός, αλλά και την αποτελεσματικότερη λειτουργία των δομών του Κράτους στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής αφετέρου, φέρει τη φιλοσοφία και τη δυναμική ενός άλλου παραγωγικού-αναπτυξιακού μοντέλου, ή εάν αντίστροφα επιφέρει βελτιώσεις και σύγχρονα εργαλεία στη διοίκηση, υπό το παραμορφωτικό πρίσμα ωστόσο του παρελθόντος παραγωγικού-οικονομικού μοντέλου. Η απάντηση δεν μπορεί παρά να κριθεί σε βάθος χρόνου.

Ο σχεδιασμός της διοικητικής αλυσίδας του σχεδιασμού-προγραμματισμού, που ακολούθησε με την έκδοση των Οργανισμών των Περιφερειών, επέλεξε να εντάξει την αρμόδια υπηρεσιακή μονάδα υπό την Γενική Διεύθυνση με θεματική αρμοδιότητα τα τεχνικά έργα και τις υποδομές. Με τον τρόπο αυτό προσδιόρισε σε σημαντικό βαθμό και τον προσανατολισμό του περιφερειακού σχεδιασμού.

Η αστοχία του Επιχειρησιακού Σχεδιασμού, είναι τέτοιου μεγέθους που ουσιαστικά υποδηλώνει την ανυπαρξία επιχειρησιακού σχεδιασμού και την υποκατάσταση αυτού από τον χρονικο-οικονομικό προγραμματισμό τεχνικών έργων. Πρόκειται ουσιαστικά για τη διατήρηση σε μεγάλο βαθμό της αναπτυξιακής και σχεδιαστικής αντίληψης της προ κρίσης εποχής.

Στην κατεύθυνση αυτή, πέραν των παραπάνω, συνέβαλλαν επίσης τόσο η διαμορφωμένη πολιτική και υπαλληλική κουλτούρα όσο και οι κατευθύνσεις που δόθηκαν με υπουργικές αποφάσεις, βάσει εξουσιοδοτικών διατάξεων του Προγράμματος Καλλικράτης.

Ωστόσο δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι αυτού του περιεχομένου ο επιχειρησιακός σχεδιασμός δεν απαντά ικανοποιητικά και ολοκληρωμένα στις προκλήσεις του σύγχρονου κοινωνικο-οικονομικού περιβάλλοντος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

«Growing Unequal? : Income Distribution and Poverty in OECD Countries», OECD 2008.

«Η κοινωνική διάσταση της Έυρώπη 2020': Ρητορική και Πραγματικότητα», Α. Φερώνας, Επιστημονικό Περιοδικό ΕΕΚΠ, Τεύχος 1, 4/2013.

«Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση», ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ Ετήσια έκθεση 2008.

«Φτώχεια, Εκπαίδευση και Κοινωνικές Ανισότητες», Παϊζης Ν., Καραθανάση Γ., Μαμούχα Ι., Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής /ΓΣΕΕ, 2008.

ΟΚΚΕ- Γνώμη : «Φτώχεια» 2009.

ΟΚΕ-Γνώμη: «Το κοινωνικό δίκτυ ασφάλειας για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής: Προτάσεις και μέτρα πολιτικής» 2014.

«Νέα Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός», Βουλή των Ελλήνων 2012, Ειδική Συνεδρία Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων.

«Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2010 -Ο πλούτος της πραγματείας περί φτώχειας. Διαχρονικότητα, παγκοσμιοτητα, θεραπείες και μεταλλάξεις», Χ. Καππή, ΕΚΚΕ 2010.

«Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2010 - Στόχοι και πολιτικές για την καταπολέμηση της φτώχειας και την προώθηση της κοινωνικής ένταξης στην Ελλάδα», Ν. Σπυροπούλου, ΕΚΚΕ 2010.

«Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2010 -Η φτώχεια στην Ελλάδα -Συγκριτικά στοιχεία με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης» Δ. Μπαλούρδος, Μ. Ναούμη, ΕΚΚΕ 2010.

«Διαστάσεις του Κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ελλάδα-Κύρια Θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής», Έκθεση για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Τόμος Α΄, ΕΚΚΕ 1996

«Κοινωνικός Αποκλεισμός: έννοια, Κοινοτικές Πρωτοβουλίες, ελληνική εμπειρία και ζητήματα πολιτικής», Τ. Καβουνίδη

«Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα: Προσεγγίσεις και προτάσεις ενόψει της πιλοτικής εφαρμογής του Μέτρου», Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού, 2013

«Το χωρικό αποτύπωμα της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα: μια πρώτη αποτίμηση» Ψυχάρης Γ., Αρτελάρης Π., Καλλιώρας Δ., Πανταζής Π., Τσιάπα Μ., Ελληνική Εταιρεία Περιφερειακής Επιστήμης- ERSA 2012, 10^ο Τακτικό Επιστημονικό Συνέδριο.

«Έκθεση Διοικητή για το έτος 2009», Τράπεζα Ελλάδος 2009.

«Έκθεση Διοικητή για το έτος 2010», Τράπεζα Ελλάδος 2010.

«Έκθεση Διοικητή για το έτος 2012», Τράπεζα Ελλάδος 2012.

«Κοινωνική πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση», Επιστ. Υπεύθυνος Ξ. Κοντιάδης, Ν. Καλατζής, Λ. Μίχος, Ε. Μπιτσάνη Θ. Τσέκος, Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης 2006.

«Επιχειρησιακός και Αναπτυξιακός Σχεδιασμός», Δελτίο Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεμάτων και Αναπτυξιακού Σχεδιασμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Τεύχος 38/39 8-9/2013.

«Αιτιολογική Έκθεση: του Σχεδίου Νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης», Βουλή των Ελλήνων 2010.

«Δομή και λειτουργία της τοπικής και περιφερειακής δημοκρατίας –Ελλάδα 2012» Υπουργείο Εσωτερικών 2012.

«Έρευνα εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών 2013: Κίνδυνος φτώχειας», Δελτίο Τύπου ΕΛΣΤΑΤ 2014.

«Συμπεράσματα συνεδρίου ΚΕΔΕ», ΚΕΔΕ, 5/2013.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

World Summit for Social Development. Copenhagen, Denmark. Report of the World Summit for Social Development, United Nations, 1995.

United Nations Millennium Declaration -55/2, United Nations 2000.

«Ανακοίνωση από την Επιτροπή προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών: Κοινή Έκθεση για την Κοινωνική Ένταξη», Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2003.

«Ευρώπη 2020: Στρατηγική για μια έξυπνη και διατηρήσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς», Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 458/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου.

«Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού: ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για κοινωνική και εδαφική συνοχή»- Ανακοίνωση, Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2010.

«Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2008-2011», Υπ. Οικονομικών 2009.

«Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2009-2013 -Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων», Υπ. Οικονομικών 2010.

«Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2011-2014», Υπ. Οικονομικών 2011.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ν. 1850/1989 (ΦΕΚ 144/Α') «Κύρωση του Ευρωπαϊκού Χάρτη της Τοπικής Αυτονομίας»

Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης»

Ν. 3230 / ΦΕΚ 44Α / 11.02.2004 «Καθιέρωση συστήματος διοίκησης με στόχους, μέτρηση της αποδοτικότητας κ.α» και Ν. 3463 / ΦΕΚ 114Α / 08.06.2006 «Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων»

Ν. 4093/12-11-2012 «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013–2016 – Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013–2016» (ΦΕΚ Α' / 222 /12.11.2012)

Ν. 4111/ 25.1.2013 (ΦΕΚ 18 τεύχος Α') "Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, τροποποιήσεις του ν. 4093/2012, κύρωση της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου και άλλες επείγουσες διατάξεις

Ν.4172/23-7-2013 (ΦΕΚ 167 Α/23-7-2013) «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του Ν. 4046/2012 του Ν. 4093/2012 και του Ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις»

ΠΔ 133/2010 με θέμα «Οργανισμός της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας», (ΦΕΚ 226Β/27-12- 2010)

ΠΔ 137/2010 με θέμα «Οργανισμός της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου», (ΦΕΚ 2306Β/27-12-2010)

ΥΑ 44403/2011 Υπ. Εσωτερικών με θέμα «Έγκριση τροποποίησης του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας της Περιφέρειας Αττικής » (ΦΕΚ 2494Β/4-11-2011)

ΚΥΑ 7261/22-2-2013 (ΦΕΚ 450 Β/26-2-2013) με θέμα: «Καθορισμός διαδικασιών και κριτηρίων για την παρακολούθηση του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης (Ο.Π.Δ.) και την εφαρμογή του Προγράμματος Εξυγίανσης από το Παρατηρητήριο του άρθρου 4. του Ν.4111/2013».

ΥΑ 74754/30-12-2010 Υπουργού Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης με θέμα: «Περιεχόμενο, δομή, τρόπος υποβολής, όργανα και διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των Επιχειρησιακών προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α) β' βαθμού» (ΦΕΚ 2043 Β/30-12-2010)

ΥΑ 35829/2014 Υπ. Εσωτερικών με θέμα «Περιεχόμενο, δομή, τρόπος υποβολής, όργανα σύνταξης, ελέγχου και αξιολόγησης, διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των πενταετών Επιχειρησιακών προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) β βαθμού για την περίοδο 2014-2019», (ΦΕΚ 2642Β/6-10-2014), Παράρτημα/ Άξονας

«Οδηγός Παρακολούθησης, Αξιολόγησης, Επικαιροποίησης και Αναθεώρησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των περιφερειών» του Υπουργείου Εσωτερικών, ΕΕΤΑ 2011

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

[http://www.patt.gov.gr/site/attachments2/6931_Αποφ. 134 ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.pdf](http://www.patt.gov.gr/site/attachments2/6931_Αποφ.134_ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ_ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ_ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.pdf)

<http://www.pvaigaiou.gov.gr/web/guest/services>, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014

<http://www.pkm.gov.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=178>

Glossary of statistical terms: Poverty Line Definition, OECD,
<http://stats.oecd.org/glossary> (τελευταία επίσκεψη: 6/3/2015)

Διάλογοι Ομάδας Πρωτοβουλίας ΠΟΛΗ+ΚΡΙΣΗ 2014 –«Παραδόσεις Σχεδιασμού και ο Ρόλος των Εδικών» Δ. Οικονόμου, <http://gkafkala.webpages.auth.gr>
(τελευταία επίσκεψη: 10/3/2015)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ 2012-2014

ΠΙΝΑΚΑΣ Α1 : ΑΞΟΝΑΣ 1- ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

A/A	Τίτλος Μέτρου, Στόχου, Σχεδίου Δράσης και Δράσεις	Αριθμ. Δράσεων	Π/Υ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ 2012-2014	Πηγή Χρηματοδότησης	Π/Υ ΜΕΤΡΟΥ 2012-2014
Μέτρο 1.1.	Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος				4.641.479,79
Στόχος 1.1.1.	Προστασία και ανάδειξη των ορεινών όγκων ως αδιάκοπης συνέχειας πρασίνου				
Σχ. Δράσης 1.1.1.1.	Εκπόνηση δεκαετούς Επιχειρησιακού Σχεδίου προστασίας και διαχείρισης των ορεινών όγκων	1	150.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Σχ. Δράσης 1.1.1.2.	Αποκατάσταση, συμπλήρωση και συντήρηση δασικής βλάστησης	2	625.332,3	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Στόχος 1.1.2.	Προστασία και οικολογική διαχείριση προστατευόμενων φυσικών περιοχών				
Σχ. Δράσης 1.1.2.1.	Προστασία και οικολογική διαχείριση προστατευόμενων φυσικών περιοχών	4	434.455,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	150.000,0	ΠΔΕ	
Στόχος 1.1.3.	Προστασία και διαχείριση γεωργικής γης ως οικολογικού πόρου				
Σχ. Δράσης 1.1.3.1.	Προστασία και διαχείριση γεωργικής γης	1	250.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Στόχος 1.1.4.	Διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου της μητροπολιτικής λειτουργίας για το περιβάλλον				
Σχ. Δράσης 1.1.4.1.	Διαμόρφωση κανονιστικού πλαισίου μητροπολιτικής λειτουργίας για το περιβάλλον	1	50.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Στόχος 1.1.5.	Βελτίωση της ποιότητας ατμοσφαιρικού και ακουστικού περιβάλλοντος				
Σχ. Δράσης 1.1.5.1.	Αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και του θορύβου στην Αττική	4	1.081.692,5	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		2	1.900.000,0	ΠΔΕ	
Μέτρο 1.2.	Βιώσιμη διαχείριση υδατικού δυναμικού				93.567.124,78
Στόχος 1.2.1.	Έλεγχος θαλάσσιας ρύπανσης. Προστασία και αποκατάσταση των ακτών				
Σχ. Δράσης 1.2.1.1.	Έλεγχος θαλάσσιας ρύπανσης Προστασία και αποκατάσταση των ακτών	4	100.632,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
Στόχος 1.2.2.	Προστασία των ρεμάτων και φιλική στο περιβάλλον αντλημυρική λειτουργία τους				
Σχ. Δράσης 1.2.2.1.	Μελέτες οριοθέτησης και προστασίας ρεμάτων	16	3.596.130,9	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		7	15.482.173,2	ΠΔΕ-ΕΘΝ	
Σχ. Δράσης 1.2.2.2.	Έργα διευθέτησης ρεμάτων Αντλημυρική προστασία	4	7.655.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		16	31.945.654,6	ΠΔΕ- ΕΘΝ	
		1	3.214.554,5	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
Στόχος 1.2.3.	Εξοικονόμηση υδάτινων πόρων				
Σχ. Δράσης 1.2.3.1.	Εξοικονόμηση υδάτινων πόρων	4	7.643.042,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
Στόχος 1.2.4.	Παροχή πόσιμου και καθαρού νερού σε όλους τους κατοίκους της Περιφέρειας				
Σχ. Δράσης 1.2.4.1.	Μελέτες και έργα επέκτασης και εκσυγχρονισμού των δικτύων ύδρευσης	2	44.154,4	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		9	23.611.983,2	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
		2	273.800,0	ΠΔΕ-ΕΘΝ	
Μέτρο 1.3.	Επέκταση και βελτίωση περιβαλλοντικών υποδομών				442.318.042,08
Στόχος 1.3.1.	Περιβαλλοντικά ορθή διαχείριση των στερεών αποβλήτων - "Μηδέν απορρίμματα"				
Σχ. Δράσης 1.3.1.1.	Αποτελεσματική διαχείριση αστικών στερεών αποβλήτων	1	300.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		10	72.058.268,9	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
		1	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
Σχ. Δράσης 1.3.1.2.	Παρακολούθηση - Αποκατάσταση ΧΑΔΑ	1	750.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	11.323.466,4	ΕΣΠΑ - ΠΕΠ	

Σχ. Δράσης 1.3.1.3.	Πρόληψη και Ανακύκλωση ΑΣΑ	5	2.791.013,7	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Στόχος 1.3.2.	Επίλυση των άμεσων προβλημάτων στη διαχείριση των λυμάτων				
Σχ. Δράσης 1.3.2.1.	Αποχέτευση και επεξεργασία λυμάτων (ΚΕΛ - ΕΕΛ - δίκτυα αγωγών)	5	1.436.438,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		3	125.010.876,0	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
		4	17.043.996,2	ΠΔΕ- ΕΘΝ	
Στόχος 1.3.3.	Επέκταση δικτύων ομβρίων				
Σχ. Δράσης 1.3.3.1.	Δίκτυα απορροής και αποχέτευσης ομβρίων υδάτων - Αντιπλημμυρική προστασία	37	15.734.590,4	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		17	140.888.195,9	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
		25	38.603.452,4	ΠΔΕ-ΕΘΝ	
		1	15.698.580,4	ΠΔΕ-ΣΑΕ 075/3	
Στόχος 1.3.4.	Εξοικονόμηση ενέργειας για τη προσαρμογή στη κλιματική αλλαγή				
Σχ. Δράσης 1.3.4.1.	Πρωώθηση Πράσινων Δημοσίων Συμβάσεων	1	300.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Σχ. Δράσης 1.3.4.2.	Μείωση κατανάλωσης συμβατικής ενέργειας Πρωώθηση εναλλακτικών πηγών	2	123.663,8	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	255.500,0	ΕΣΠΑ - ΠΕΠ	
Μέτρο 1.4.	Αναζωογόνηση αστικών περιοχών				
Στόχος 1.4.1.	Ολοκληρωμένη προσέγγιση αναπλάσεων και εφαρμογή σημαντικών αναπτυξιακών παρεμβάσεων για τη τόνωση της περιφερειακής οικονομίας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής				
Σχ. Δράσης 1.4.1.1.	Παρεμβάσεις στρατηγικής ανάπτυξης	2	3.700.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	7.600,3	ΠΔΕ - ΣΥΓΧΡ	
		3	0,0	ΠΔΕ	
Σχ. Δράσης 1.4.1.2.	Ανάπλαση και αναβάθμιση Παραλιακού Μετώπου στο Νησιωτικό Χώρο	2	1.211.628,2	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		2	326.674,2	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
		1	10.065,4	ΠΔΕ -ΕΘΝ	
Σχ. Δράσης 1.4.1.3.	Ανάπλαση και αναβάθμιση Κέντρων Δήμων και υποβαθμισμένων αστικών περιοχών	15	19.033.945,8	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	180.000,0	ΠΔΕ-ΕΘΝ	
		1	7.195.500,0	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Στόχος 1.4.2.	Αναβάθμιση και βιώσιμη διαχείριση των "Πράσινων πνευμόνων" του πολεοδομικού συγκροτήματος της Αθήνας				
Σχ. Δράσης 1.4.2.1.	Ανάπλαση, αξιοποίηση και διαχείριση Αλσών και Πάρκων μητροπολιτικής εμβέλειας	15	12.299.208,6	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		2	2.246.104,0	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Στόχος 1.4.3.	Ανάπτυξη και βελτίωση κοινόχρηστων χώρων -Ενίσχυση αστικού πρασίνου				
Σχ. Δράσης 1.4.3.1.	Αναβάθμιση και ανάκτηση του δημόσιου χώρου σε τοπικό επίπεδο	33	51.243.765,7	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	0,0	ΠΔΕ	
Στόχος 1.4.4.	Σχεδιασμός και εξειδίκευση της αντίστοιχης μητροπολιτικής λειτουργίας				
Σχ. Δράσης 1.4.4.1.	Διαμόρφωση κανονιστικού πλαισίου μητροπολιτικής λειτουργίας στον τομέα αστικών αναπλάσεων	1	50.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Μέτρο 1.5.	Επέκταση και βελτίωση μεταφορών και συγκοινωνιών				
Στόχος 1.5.1.	Συμπλήρωση -ανάπτυξη του βασικού δικτύου μεταφορών				
Σχ. Δράσης 1.5.1.1.	Εκσυγχρονισμός και βελτίωση λιμένων	1	568.488,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		2	499.810,7	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Σχ. Δράσης 1.5.1.2.	Ανάπτυξη και αναβάθμιση βασικών οδικών αξόνων	41	9.713.229,2	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		51	76.852.312,5	ΠΔΕ-ΕΘΝ	
		13	81.109.211,1	ΠΔΕ - ΣΥΓΧΡ	
		1	6.545.000,0	ΕΣΠΑ - ΠΕΠ	
		1	853.769,4	ΠΔΕ-ΣΑΕΠ 085/8	
		1	4.174,6	ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	
Στόχος 1.5.2.	Επέκταση των μέσων σταθερής τροχιάς και ενίσχυση των λοιπών ΜΜΜ				
Σχ. Δράσης 1.5.2.1.	Επέκταση των μέσων σταθερής τροχιάς	1	100.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	

97.504.492,21

353.662.854,81

Σχ. Δράσης 1.5.2.2.	Ενίσχυση των λοιπών ΜΜΜ	2	200.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		2	220.000,0	ΠΔΕ-ΕΘΝ	
Στόχος 1.5.3.	Βελτίωση της βατότητας και της ασφάλειας του οδικού δικτύου				
Σχ. Δράσης 1.5.3.1.	Σχ. Δράσης 1.5.3.1 - Βελτίωση και αναβάθμιση της βατότητας του οδικού δικτύου	58	34.176.355,4	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		35	55.399.909,8	ΠΔΕ-ΕΘΝ	
		3	600.000,0	ΤΕΟ	
		1	101.647,7	ΕΣΠΑ - ΠΕΠ	
		1	885.928,0	ΠΔΕ - ΣΥΓΧΡ	
Σχ. Δράσης 1.5.3.2.	Εκσυγχρονισμός και ενίσχυση της ασφάλειας του οδικού δικτύου	33	12.966.883,2	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		33	48.716.849,2	ΠΔΕ-ΕΘΝ	
		1	300.000,0	ΤΕΟ	
Σχ. Δράσης 1.5.3.3.	Σχ. Δράσης 1.5.3.3 - Εξασφάλιση της προσβασιμότητας ειδικών ομάδων πληθυσμού	4	1.479.531,7	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Στόχος 1.5.4.	Βελτίωση του μεταφορικού δικτύου εξυπηρέτησης των νησιών				
Σχ. Δράσης 1.5.4.1.	Βελτίωση του μεταφορικού δικτύου εξυπηρέτησης των νησιών	4	1.154.244,3	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Στόχος 1.5.5.	Πρωώθηση συνεκτικών δικτύων ήπιας μετακίνησης				
Σχ. Δράσης 1.5.5.1.	Δίκτυα ήπιας μετακίνησης τοπικής και υπερτοπικής εμβέλειας	10	21.165.510,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	0,0	ΠΔΕ	
Στόχος 1.5.6.	Σχεδιασμός και εξειδίκευση της αντίστοιχης μητροπολιτικής λειτουργίας				
Σχ. Δράσης 1.5.6.1.	Διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου της μητροπολιτικής λειτουργίας για τις μεταφορές	1	50.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Μέτρο 1.6.	Αναβάθμιση του συστήματος πολιτικής προστασίας				
Στόχος 1.6.1.	Ολοκληρωμένος σχεδιασμός πολιτικής προστασίας που να καλύπτει το σύνολο της Περιφέρειας και εφαρμογή του				
Σχ. Δράσης 1.6.1.1.	Οργάνωση της Πολιτικής Προστασίας σε επίπεδο μητροπολιτικής Περιφέρειας	9	320.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	1.000.000,0	ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ	
Σχ. Δράσης 1.6.1.2.	Αντιπυρική προστασία και πυρόσβεση	2	676.907,9	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	563.167,8	ΠΔΕ	
		1	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
Στόχος 1.6.2.	Σχεδιασμός και εξειδίκευση της αντίστοιχης μητροπολιτικής λειτουργίας				
Σχ. Δράσης 1.6.2.1.	Διαμόρφωση του πλαισίου της μητροπολιτικής λειτουργίας "Πολιτικής προστασίας και ασφάλειας"	1	50.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Μέτρο 1.7.	Βελτίωση του συστήματος πολεοδομικού και χωρικού σχεδιασμού				
Στόχος 1.7.1.	Βελτίωση της αποτελεσματικότητας χωρικού σχεδιασμού - Έγκαιρη προώθηση των διαδικασιών				
Σχ. Δράσης 1.7.1.1.	Διασφάλιση του συντονισμού και των συνεργασιών	1	200.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		2	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
Σχ. Δράσης 1.7.1.2.	Χωρική - Πολεοδομική Οργάνωση	4	1.692.005,1	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Στόχος 1.7.2.	Σχεδιασμός και εξειδίκευση της αντίστοιχης μητροπολιτικής λειτουργίας				
Σχ. Δράσης 1.7.2.1.	Διαμόρφωση του πλαισίου της μητροπολιτικής λειτουργίας χωρικού σχεδιασμού	1	50.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Μέτρο 1.8.	Λοιπές υποστηρικτικές δράσεις				
Στόχος 1.8.1.	Βελτίωση υποδομών-τεχνική υποστήριξη των υπηρεσιών της Περιφέρειας				
Σχ. Δράσης 1.8.1.1.	Λοιπές υποστηρικτικές δράσεις βελτίωσης υποδομών, τεχνικής υποστήριξης κλπ	10	2.121.622,4	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
		5	8.078.131,6	ΠΔΕ -ΕΘΝ	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ		616			1.006.445.828,53

ΠΙΝΑΚΑΣ Α 2: ΑΞΟΝΑΣ 2- ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ, ΥΓΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

A/A	Τίτλος Μέτρου, Στόχου, Σχεδίου Δράσης και Δράσεις	Αριθμ. Δράσεων	Π/Υ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ 2012-2014	Πηγή Χρηματοδότησης	Π/Υ ΜΕΤΡΟΥ 2012-2014
Μέτρο 2.1.	Ενίσχυση του ρόλου της Περιφέρειας στον τομέα κοινωνικής μέριμνας και υγείας				81.571.763,53
Στόχος 2.1.1.	Ενίσχυση του ρόλου της Περιφέρειας στο "άτυπο" δίκτυο φορέων κοινωνικής στήριξης, στην Αττική, με έμφαση στο στρατηγικό σχεδιασμό στον τομέα στον τομέα κοινωνικής μέριμνας και υγείας				
Σχ. Δράσης 2.1.1.1.	Ανάληψη Πρωτοβουλιών για την ενίσχυση του επιτελικού ρόλου της Περιφέρειας στον τομέα Κοινωνικής Μέριμνας και Υγείας	6	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
		1	120.000,0	ΆΛΛΟ (ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ, ΕΕ Κ.Λ.Π)	
Στόχος 2.1.2.	Ενίσχυση των παρεμβάσεων σε θέματα κοινωνικής μέριμνας και υγείας, στη κατεύθυνση της μείωσης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και προώθησης της κοινωνικής συνοχής				
Σχ. Δράσης 2.1.2.1.	Αναγνώριση και Ιεράρχηση Αναγκών για την προώθηση της κοινωνικής συνοχής	2	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
		1	70.000,0	ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ	
Σχ. Δράσης 2.1.2.2.	Πρόγραμμα Έργων κάλυψης ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων σε ανάγκες κοινωνικού εξοπλισμού και μονάδες υγείας	2	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
		38	55.890.910,3	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		5	3.311.958,9	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
		1	598.934,4	SEVENTH FRAMEWORK PROGRAMME	
		1	599.760,0	ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	
		1	12.322.387,0	ΤΣΜΕΔΕ	
Σχ. Δράσης 2.1.2.3.	Ολοκληρωμένο σχέδιο παρέμβασης για την υποστήριξη ΑΜΕΑ	1	20.000,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	150.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	400.000,0	ΕΣΠΑ – ΤΟΜΕΑΚΑ	
Σχ. Δράσης 2.1.2.4.	Ολοκληρωμένο σχέδιο παρέμβασης για την υποστήριξη ΡΟΜΑ	1	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
		1	150.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	500.000,0	ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ	
Σχ. Δράσης 2.1.2.5.	Ολοκληρωμένο σχέδιο παρέμβασης για την υποστήριξη ευπαθών ομάδων	6	2.215.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		3	4.098.308,2	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
		1	300.000,0	ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ	
		1	124.504,8	ΠΔΕ/ΣΑΕΠ 385/2 - ΕΤΠΑ	
		1	700.000,0	ΆΛΛΟ (ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ, ΕΕ Κ.Λ.Π)	
Μέτρο 2.2.	Αναβάθμιση του ρόλου της Περιφέρειας στους τομείς πολιτισμού - αθλητισμού				75.823.984,47
Στόχος 2.2.1.	Ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων της Αττικής, προβολή της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας και διεθνής προβολή της φυσιογνωμίας της Περιφέρειας				

Σχ. Δράσης 2.2.1.1.	Διεθνής προβολή της πολιτιστικής ταυτότητας της Αττικής, ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων και της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας	1	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
		8	1.138.030,3	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	55.350,0	ΠΔΕ-ΕΘΝ	
		1	5.883,1	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
		1		ΆΛΛΟ (ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ, ΕΕ Κ.Λ.Π)	
Στόχος 2.2.2.	Βελτίωση του επιπέδου ζωής των κατοίκων και της κοινωνικής συνοχής μέσω ολοκληρωμένων αθλητικών και πολιτιστικών προγραμμάτων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο				
Σχ. Δράσης 2.2.2.1.	Τεχνικά Έργα υποδομών Αθλητισμού-Πολιτισμού	45	74.002.727,4	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Σχ. Δράσης 2.2.2.2.	Ανάπτυξη συνεργασιών και υλοποίηση προγραμμάτων στους τομείς αθλητισμού-πολιτισμού	1	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
		6	621.993,7	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		2		ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ	
Μέτρο 2.3.	Προστασία της δημόσιας υγείας				2.047.199,03
Στόχος 2.3.1.	Ανάπτυξη ολοκληρωμένων πολιτικών από την Περιφέρεια για την προστασία της δημόσιας υγείας από περιβαλλοντικούς κινδύνους				
Σχ. Δράσης 2.3.1.1	Ανάπτυξη ολοκληρωμένων πολιτικών από την Περιφέρεια για την προστασία της δημόσιας υγείας από περιβαλλοντικούς κινδύνους	1	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
		12	2.047.199,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1		ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ		156			159.442.947,03

ΠΙΝΑΚΑΣ Α 3: ΑΞΟΝΑΣ 3 -ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

A/A	Τίτλος Μέτρου, Στόχου, Σχεδίου Δράσης και Δράσεις	Αριθμ. Δράσεων	Π/Υ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ 2012-2014	Πηγή Χρηματοδότησης	Π/Υ ΜΕΤΡΟΥ 2012-2014
Μέτρο 3.1.	Ανάπτυξη – μεταφορές - επιχειρηματικότητα				13.151.667,10
Στόχος 3.1.1.	Απλοποίηση επιχειρηματικού περιβάλλοντος στην Περιφέρεια Αττικής και στήριξη των ΜΜΕΤ				
Σχ. Δράσης 3.1.1.1.	Βελτίωση και απλοποίηση του επιχειρηματικού και επενδυτικού κλίματος στην Περιφέρεια Αττικής	1	50.000,00	ΕΣΠΑ - ΤΒ ΠΕΠ	
		6	0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ	
Σχ. Δράσης 3.1.1.2.	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και στήριξη των ΜΜΕ	2	180.000,00	ΕΣΠΑ - ΤΒ ΠΕΠ	
			10.000.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Στόχος 3.1.2.	Αναβάθμιση της ανταγωνιστικής θέσης και της ελκυστικότητας της Περιφέρειας Αττικής ως τόπου άσκησης Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων - Προσέλκυση νέων επενδύσεων				
Σχέδια Δράσης 3.1.2.1.	Συνεχής βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης και της ελκυστικότητας της Περιφέρειας Αττικής ως τόπου άσκησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων	3	300.000,00	ΕΣΠΑ - ΤΒ ΠΕΠ	
		1	601.904,25	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
		1	36.900,00	ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	
		2	246.362,85	ΠΔΕ/ΣΑΕΠ 385/2 - ΕΤΠΑ	
Σχ. Δράσης 3.1.2.2.	Δράσεις και πρωτοβουλίες για τη συντονισμένη προσέλκυση νέων επενδύσεων στην Περιφέρεια Αττικής	2	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ ή/και Τ.Β. ΠΕΠ 2012	
		2	220.000,00	ΕΣΠΑ - ΤΒ ΠΕΠ	
Στόχος 3.1.3.	Χωροθέτηση νέων “υποδοχέων” Επιχειρηματικών και Μεταποιητικών Δραστηριοτήτων				
Σχ. Δράσης 3.1.3.1.	Συμβολή στη χωροθέτηση και λειτουργία νέων "υποδοχέων" επιχειρηματικών και μεταποιητικών δραστηριοτήτων με έμφαση σε νέες καινοτόμες δραστηριότητες καθώς και στην αναβάθμιση - εξυγίανση των υφιστάμενων ΒΕΠΕ	7	720.000,00	ΕΣΠΑ - Τ.Β. ΠΕΠ 2012	
		5	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
Στόχος 3.1.4.	Βιώσιμη Διαχείριση και Εκμετάλλευση του Ορυκτού και λοιπού φυσικού πλούτου της Αττικής				
Σχ. Δράσης 3.1.4.1.	Βιώσιμη διαχείριση και εκμετάλλευση του ορυκτού και λοιπού φυσικού πλούτου της Αττικής	4	120.000,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -Τ.Β. ΠΕΠ Ή ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	120.000,00	ΕΣΠΑ - Τ.Β. ΠΕΠ	
Στόχος 3.1.5.	Ανάδειξη του υποδειγματικού ρόλου του δημοσίου τομέα στην ενεργειακή αποδοτικότητα και στην εξοικονόμηση ενέργειας				
Σχ. Δράσης 3.1.5.1.	Ανάδειξη του υποδειγματικού ρόλου του δημοσίου τομέα στην ενεργειακή αποδοτικότητα και στην εξοικονόμηση ενέργειας	3	556.500,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ -Τ.Β. ΠΕΠ Ή ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ-Τ.Β. ΠΕΠ Ή ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Στόχος 3.1.6.	Στοχευμένες δράσεις ευαισθητοποίησης και αριστείας στα ζητήματα της ενεργειακής αποδοτικότητας και της εξοικονόμησης ενέργειας				

Σχ. Δράσης 3.1.6.1.	Ευαισθητοποίηση των πολιτών και των επιχειρηματιών (αξιοποίηση και διεύρυνση της τάσης ενεργειακής αποδοτικότητας και εξοικονόμησης ενέργειας)	2	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ- ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Μέτρο 3.2.	Πρωτογενής τομέας				2.203.000,00
Στόχος 3.2.1.	Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος του πρωτογενή τομέα συνολικά				
Σχ. Δράσης 3.2.1.1.	Οριζόντιες δράσεις συνολικής αναβάθμισης και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας Αττικής	4	233.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		3	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
		4	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ - ΠΑΑ Α ΜΠΑΛΑΤΑΤΖΗΣ	
		2	100.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ ή ΠΑΑ Α ΜΠΑΛΑΤΑΤΖΗΣ	
		1			
Στόχος 3.2.2.	Αναβάθμιση και διεύρυνση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών δραστηριοτήτων στην Αττική, με έμφαση στα τοπικά Προϊόντα και στη στήριξη της διαφοροποίησης του Τουρισμού				
Σχ. Δράσης 3.2.2.1.	Αναβάθμιση και διεύρυνση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών δραστηριοτήτων στην Αττική με έμφαση στα τοπικά προϊόντα και στη στήριξη της διαφοροποίησης του τουρισμού	6	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΠΑΑ Α ΜΠΑΛΑΤΑΤΖΗΣ	
		1	70.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ ή ΠΑΑ Α ΜΠΑΛΑΤΑΤΖΗΣ	
		1	120.000,00	ΕΣΠΑ - Τ.Β. ΠΕΠ	
Στόχος 3.2.3.	Στήριξη και αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης του κτηνοτροφικού τομέα της Περιφέρειας Αττικής, αναζωογόνηση και αναβάθμιση της ζωϊκής παραγωγής στην Αττική – διασφάλιση της Δημόσιας Υγείας				
Σχ. Δράσης 3.2.3.1.	Στήριξη και αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης του κτηνοτροφικού τομέα της Περιφέρειας Αττικής, αναζωογόνηση και αναβάθμιση της ζωϊκής παραγωγής στην Αττική -διασφάλιση της δημόσιας υγείας	6	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΠΑΑ Α ΜΠΑΛΑΤΑΤΖΗΣ	
		1	120.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ ή ΠΑΑ Α ΜΠΑΛΑΤΑΤΖΗΣ	
		2	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ ΕΠ ΔΙΟΙΚ ΜΕΤΑΡ	
		1	200.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ Ή ΕΣΠΑ/ΠΕΠ	
Στόχος 3.2.4.	Εξορθολογισμός της διαχείρισης της Αλιείας και των Ιχθυοαποθεμάτων στον Αργοσαρωνικό, καθώς και της μεταποίησης των προϊόντων της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας				
Σχ. Δράσης 3.2.4.1.	Εξορθολογισμός της διαχείρισης της αλιείας και των ιχθυοαποθεμάτων στον Αργοσαρωνικό, καθώς και της μεταποίησης των προϊόντων της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας	2	240.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ ή ΠΑΑ Α ΜΠΑΛΑΤΑΤΖΗΣ	
		1	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	1.000.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Στόχος 3.2.5	Προστασία και βιώσιμη διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος από το σύνολο των δραστηριοτήτων του Πρωτογενή τομέα στην Αττική, συμπεριλαμβανομένων των παρακτίων ζωνών				
Σχ. Δράσης 3.2.5.1.	Προστασία και βιώσιμη διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος από το σύνολο των δραστηριοτήτων	5	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	

	του πρωτογενή τομέα στην Αττική συμπεριλαμβανομένων των παράκτιων ζωνών	1	120.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ ή ΠΑΑ Α ΜΠΑΛΤΑΤΖΗΣ	
Μέτρο 3.3.	Τουριστική ανάπτυξη				12.020.697,83
Στόχος 3.3.1.	Βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης και της ελκυστικότητας της Περιφέρειας Αττικής, ως τουριστικού και πολιτιστικού προορισμού με διεθνή αναγνώριση, ακτινοβολία και συγκριτικά πλεονεκτήματα				
Σχ. Δράσης 3.3.1.1.	Βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης και της ελκυστικότητας της Περιφέρειας Αττικής ως τουριστικού και πολιτιστικού προορισμού με διεθνή αναγνώριση ακτινοβολία και συγκριτικά πλεονεκτήματα	5	620.000,00	ΕΣΠΑ - ΙΤΒ ΠΕΠ 2012	
		1	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	150.000,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΕΣΠΑ /ΤΒ ΠΕΠ	
		1	240.094,93	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	102.828,00	ΠΔΕ	
		1	10.000.000,00	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
		1	57.774,90	ΠΔΕ/ΣΑΕΠ 385/2 - ΕΤΠΑ	
Στόχος 3.3.2.	Εμπλουτισμός / διαφοροποίηση του Περιφερειακού Τουριστικού Προϊόντος & Ενίσχυση του θαλασσιού Τουρισμού και ανάδειξη της Περιφέρειας Αττικής ως ανταγωνιστικού διεθνώς προορισμού Κρουαζιέρας και Ιστιοπλοΐας – yachting				
Σχ. Δράσης 3.3.2.1.	Εμπλουτισμός/διαφοροποίηση του περιφερειακού τουριστικού προϊόντος και ενίσχυση του θαλάσσιου τουρισμού και ανάδειξη της Περιφέρειας Αττικής ως ανταγωνιστικού διεθνώς προορισμού κρουαζιέρας και ιστιοπλοΐας -yachting	2	260.000,00	ΕΣΠΑ - ΤΒ ΠΕΠ	
Στόχος 3.3.3.	Ολοκληρωμένη τουριστική προβολή της Περιφέρειας - Ενίσχυση της διεξοδικότητας της Αττικής ως τουριστικού προορισμού διεθνούς εμβέλειας σε στοχευμένες ομάδες – Στρατηγική ευθυγράμμιση και αξιοποίηση των οικονομιών κλίμακας από τις επιμέρους δράσεις τουριστικής προβολής				
Σχ. Δράσης 3.3.3.1.	Ολοκληρωμένη τουριστική προβολή της Περιφέρειας - ενίσχυση της διεξοδικότητας της Αττικής ως τουριστικού προορισμού διεθνούς εμβέλειας σε στοχευμένες ομάδες - στρατηγική ευθυγράμμιση και αξιοποίηση των οικονομιών κλίμακας από τις επιμέρους δράσεις τουριστικής προβολής	3	340.000,00	ΕΣΠΑ - ΤΒ ΠΕΠ	
		1	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ ή/και Τ.Β. ΠΕΠ ή/και Τ.Β. ΝΕΟΥ ΕΣΠΑ 2014-2020	
		1	0,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ ή/και Τ.Β. ΠΕΠ ή/και Τ.Β. ΝΕΟΥ ΕΣΠΑ 2014-2020	
Στόχος 3.3.4.	Ενίσχυση της στρατηγικής, οργανωτικής, διοικητικής και διαθεσμικής ικανότητας της Περιφέρειας Αττικής για την συμμετοχική κινητοποίηση των Φορέων που εμπλέκονται με τις τουριστικές δραστηριότητες και την οργανωμένη προσέλκυση συνεδριακών και εκθεσιακών δραστηριοτήτων διεθνούς εμβέλειας				
Σχ. Δράσης 3.3.4.1.	Ενίσχυση της στρατηγικής, οργανωτικής, διοικητικής και διαθεσμικής ικανότητας της Περιφέρειας Αττικής για την συμμετοχική κινητοποίηση των φορέων που εμπλέκονται με τις τουριστικές δραστηριότητες και την οργανωμένη προσέλκυση συνεδριακών και εκθεσιακών δραστηριοτήτων διεθνούς εμβέλειας	1	130.000,00	ΕΣΠΑ - ΤΒ ΠΕΠ	
		1	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ ή/και Τ.Β. ΠΕΠ ή/και Τ.Β. ΝΕΟΥ ΕΣΠΑ 2014-2020	
		1	120.000,00	ΕΣΠΑ /ΤΒ ΠΕΠ	
Μέτρο 3.4.	Απασχόληση δια βίου μάθηση				1.266.494,40

Στόχος 3.4.1.	Ενίσχυση της δια βίου μάθησης, μέριμνα για την αύξηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Περιφέρεια Αττικής			
Σχ. Δράσης 3.4.1.1.	Ενίσχυση της δια βίου μάθησης, μέριμνα για την αύξηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Περιφέρεια Αττικής	1	40.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ ή ΕΣΠΑ - ΕΠ ΑΚΔΜ
		3	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ ή/και Τ.Β. ΠΕΠ ή/και Τ.Β. ΝΕΟΥ ΕΣΠΑ 2014-2020
Στόχος 3.4.2.	Ουσιαστική και αποτελεσματική σύνδεση της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την περιφερειακή αγορά εργασίας και βελτίωση της πρόσβασης στην επαγγελματική κατάρτιση των Πολιτών της Αττικής χωρίς εξαιρέσεις και διακρίσεις			
Σχ. Δράσης 3.4.2.1.	Ουσιαστική και αποτελεσματική σύνδεση της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την περιφερειακή αγορά εργασίας και βελτίωση της πρόσβασης στην επαγγελματική κατάρτιση των πολιτών της Αττικής χωρίς εξαιρέσεις και διακρίσεις	1	40.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
		1	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ - ΕΠ ΑΝΑΔ, ΕΠ ΑΚΔΜ
		2	160.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ ή ΕΣΠΑ - ΕΠ ΑΚΔΜ
		1	1.000.000,00	ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ
		1	26.494,40	ΠΔΕ/ΣΑΕΠ 385/2 - ΕΤΠΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ		116		28.641.859,33

ΠΙΝΑΚΑΣ Α 4: ΑΞΟΝΑΣ 4 - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

A/A	Τίτλος Μέτρου, Στόχου, Σχεδίου Δράσης και Δράσεις	Αριθμ. Δράσεων	Π/Υ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ 2012-2014	Πηγή Χρηματοδότησης	Π/Υ ΜΕΤΡΟΥ 2012-2014
Μέτρο 4.1.	Βελτίωση της οργάνωσης, λειτουργίας και διοίκησης της Περιφέρειας				154.142,00
Στόχος 4.1.1.	Βελτίωση των δομών και των εσωτερικών διαδικασιών λειτουργίας				
Σχ. Δράσης 4.1.1.1.	Δομές και διαδικασίες λειτουργίας	5	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
		1	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΕΠ ΔΙΟΙΚ. ΜΕΤΑΡ	
		1	31.642,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Στόχος 4.1.2.	Ανάπτυξη διαδικασιών προγραμματισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης των δραστηριοτήτων της Περιφέρειας				
Σχ. Δράσης 4.1.2.1.	Προγραμματισμός, παρακολούθηση και αξιολόγηση	2	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
		1	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΕΠ ΔΙΟΙΚ. ΜΕΤΑΡ	
		1	22.500,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Στόχος 4.1.3.	Βελτίωση των διαδικασιών ενημέρωσης / πληροφόρησης των πολιτών και διαβούλευσης				
Σχ. Δράσης 4.1.3.1.	Πληροφόρηση των πολιτών και διαβούλευση	3	100.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΕΠ ΔΙΟΙΚ. ΜΕΤΑΡ	
Μέτρο 4.2.	Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας				441.000,00
Στόχος 4.2.1.	Ανάπτυξη και βελτίωση των συστημάτων διοίκησης του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας				
Σχ. Δράσης 4.2.1.1.	Διοίκηση ανθρώπινου δυναμικού	2	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	
		1	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΕΠ ΔΙΟΙΚ. ΜΕΤΑΡ	
		1	141.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Στόχος 4.2.2.	Βελτίωση των προσόντων του ανθρώπινου δυναμικού				
Σχ. Δράσης 4.2.2.1.	Κατάρτιση Ανθρώπινου Δυναμικού	1	0,0	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΕΠ ΔΙΟΙΚ. ΜΕΤΑΡ	
		1	300.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	0,0		
Μέτρο 4.3.	Αξιοποίηση των ΤΠΕ και προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης				15.726.519,43
Στόχος 4.3.1.	Αναβάθμιση του εξοπλισμού και των υποδομών πληροφορικής της Περιφέρειας Αττικής.				
Σχ. Δράσης 4.3.1.1.	Αναβάθμιση του εξοπλισμού και των υποδομών πληροφορικής της Περιφέρειας Αττικής.	2	4.945.963,4	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	1.045.500,0	ΠΔΕ	
Στόχος 4.3.2.	Αξιοποίηση των ΤΠΕ για τη βελτίωση των εσωτερικών διαδικασιών λειτουργίας της Περιφέρειας Αττικής.				
Σχ. Δράσης 4.3.2.1.	Σχεδιασμός και ανάπτυξη κεντρικών πληροφοριακών συστημάτων	4	715.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	500.000,0	ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ	
		1	100.000,0	ΠΔΕ	

Σχ. Δράσης 4.3.2.2.	Ανάπτυξη και προμήθεια εξειδικευμένων πληροφοριακών συστημάτων	3	800.000,0	ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ		
		2	170.000,0	ΠΔΕ		
		3	221.541,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ		
Στόχος 4.3.3.	Πρωώθηση της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης στην Περιφέρεια Αττικής					
Σχ. Δράσης 4.3.3.1.	Εφαρμογές ηλεκτρονικής διακυβέρνησης	6	6.653.515,0	ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ		
		2	575.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ		
Μέτρο 4.4.	Βελτίωση των οικονομικών - διαχειριστικών λειτουργιών					55.000,00
Στόχος 4.4.1.	Αύξηση εσόδων - περιορισμός εξόδων.					
Σχ. Δράσης 4.4.1.1.	Αύξηση ιδίων εσόδων	1	15.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ		
Σχ. Δράσης 4.4.1.2.	Κανονισμός Προμηθειών					
Στόχος 4.4.2.	Αναβάθμιση λογιστικού πληροφοριακού συστήματος					
Σχ. Δράσης 4.4.2.1.	Εφαρμογή διτλογραφικού λογιστικού συστήματος	1	40.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ		
Μέτρο 4.5.	Βελτίωση των κτιριακών εγκαταστάσεων και αναβάθμιση του εξοπλισμού της Περιφέρειας				124.866.959,13	
Στόχος 4.5.1.	Βελτιώσεις των κτιριακών εγκαταστάσεων, προμήθειες για την αναβάθμιση του εξοπλισμού					
Σχ. Δράσης 4.5.1.1.	Επισκευες, συντηρησεις κτιριων και εγκαταστάσεων, προμήθειες	45	31.190.271,1	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ		
Στόχος 4.5.2.	Εξεύρεση νέων χώρων για τη στέγαση υπηρεσιών, επεμβάσεις - αλλαγές στα κτίρια.					
Σχ. Δράσης 4.5.2.1.	Αγορές -αναβαθμίσεις κτιρίων	13	93.676.688,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ		
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ		107			141.243.620,56	

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.6. :ΑΞΟΝΑΣ 2- ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ, ΥΓΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ			
Δράση	Τίτλος Δράσης	Προϋπ/σμός 2012-2014	Πηγή χρημ/σης
Μέτρο 2.1.: Ενίσχυση του ρόλου της Περιφέρειας στον τομέα κοινωνικής μέριμνας και υγείας			
Στόχος 2.1.1. : Ενίσχυση του ρόλου της Περιφέρειας στο "άτυπο" δίκτυο φορέων κοινωνικής στήριξης, στην Αττική, με έμφαση στο στρατηγικό σχεδιασμό στον τομέα στον τομέα κοινωνικής μέριμνας και υγείας			
Σχέδιο Δράσης : 2.1.1.1 - Ανάληψη Πρωτοβουλιών για την ενίσχυση του επιτελικού ρόλου της Περιφέρειας στον τομέα Κοινωνικής Μέριμνας και Υγείας			
2.1.1.1.1	Σύσταση και λειτουργία ομάδας σχεδιασμού και συντονισμού της Γ.Δ. (Ορισμός ενός ατόμου - υπαλλήλου, από κάθε Δ/ση της Γ.Δ.)	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ
2.1.1.1.2	Προετοιμασία για την άσκηση των αρμοδιοτήτων του άρθρου 186 του Καλλικράτη (αρμοδιότητες των Υγειονομικών Περιφερειών - Δ.Υ.Π.Ε.)	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ
2.1.1.1.3	Σύσταση και λειτουργία ομάδας προώθησης εξωτερικών συνεργασιών (Ορισμός ενός ατόμου - υπαλλήλου, από κάθε Δ/ση της Γ.Δ.)	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ
2.1.1.1.4	Καταγραφή φορέων (ιδιωτικών, δημόσιων, ΜΚΟ κλπ) που παρέχουν υπηρεσίες κοινωνικής στήριξης και υγείας, στην εδαφική επικράτεια της Περιφέρειας	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ
2.1.1.1.5	Συγκρότηση δικτύου φορέων κοινωνικής στήριξης και υγείας στην Αττική	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ
2.1.1.1.6	Ανάπτυξη διαπεριφερειακών συνεργασιών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο μέσα από τη συμμετοχή της Περιφέρειας σε συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα στον τομέα υγείας -μέριμνας	120.000	ΆΛΛΟ (Ε.Ε., ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ ΚΛΠ)
2.1.1.1.7	Συνεργασία ανάμεσα στις υγειονομικές βαθμίδες για ενιαίο - συγκροτημένο σύνολο από την αρχική επαφή με το περιφερειακό σύστημα υγείας σε επίπεδο πρόληψης μέχρι το τελικό (αποκατάσταση)	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ
Στόχος 2.1.2. : Ενίσχυση των παρεμβάσεων σε θέματα κοινωνικής μέριμνας και υγείας, στη κατεύθυνση της μείωσης των ενδοπεριφερειακών αντισοτήτων και προώθησης της κοινωνικής συνοχής			
Σχέδιο Δράσης : 2.1.2.1 - Αναγνώριση και Ιεράρχηση Αναγκών για την προώθηση της κοινωνικής συνοχής			
2.1.2.1.1	Διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας σε συνεργασία με Εκπαιδευτικά – Ερευνητικά Ιδρύματα για τον εντοπισμό, τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των ευπαθών ομάδων ανά Π.Ε.	70.000,00	ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ
2.1.2.1.2	Καταγραφή των ελλειμάτων σε υποδομές κοινωνικής μέριμνας και υγείας ανά Περιφερειακή Ενότητα και ιεράρχηση αναγκών παρέμβασης ανά Π.Ε.	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ
2.1.2.1.3	Καταγραφή ποιοτικών χαρακτηριστικών των παρεχόμενων υπηρεσιών σε εποπτευόμενες δομές ανά Π.Ε.	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ

Σχέδιο Δράσης : 2.1.2.2 - Πρόγραμμα Έργων κάλυψης ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων σε ανάγκες κοινωνικού εξοπλισμού και μονάδες υγείας			
2.1.2.2.1	Ολοκλήρωση εργασιών αποκατάστασης βλαβών των κτιρίων της Ιεράς Μονής Εισοδίων της Θεοτόκου Βύρωνα για τη λειτουργία της ως φιλανθρωπικού ξενώνα και εκθετηρίου εκκλησιαστικής Μικρασιατικής Τέχνης	1.083.946,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.2	Εσωτερικές διαρρυθμίσεις και ανακαίνιση στο Κυριαζίδειο κτίριο για στέγαση μονάδας στήριξης συγγενών περιθαλπτομένων στο Γ.Ν.Ν.Θ.Α. "Η ΣΩΤΗΡΙΑ"	463.695,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.3	Κατασκευή βρεφονηπιακών σταθμών	20.000.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.4	ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΡΑΜΦΟΥ 11, Ο.Τ. 44 ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ.	3.773.640,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.5	Κέντρο θεραπευτικής κοινότητας διαμονής για εφήβους της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών	3.259.500,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.6	Κτίρια προνοιακού χαρακτήρα και περίθαλψης στην Περιφέρεια	2.000.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.7	Πρότυπος ανοικτός βιοκλιματικός βρεφονηπιακός σταθμός στο Δήμο Αθηναίων	1.600.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.8	Πρότυπος βιοκλιματικός βρεφονηπιακός σταθμός μικρού μεγέθους σε συνεχές σύστημα	1.050.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.9	Πρότυπος βιοκλιματικός βρεφονηπιακός σταθμός σε πανταχόθεν ελεύθερο σύστημα	1.200.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.10	Κατασκευή του Γ΄ ΒΝΠΣ στο Ο.Τ. 222 Ν. Ερυθραίας	2.164.800,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.11	Δημοτικός ΒΝΠΣ Δήμου Παπάγου	1.800.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.12	Κατασκευή ΒΝΠΣ Δήμου Χαλανδρίου	1.300.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.13	ΒΝΠΣ επί της οδού Κομνηνών (Κτίριο Α΄ - παιδικός σταθμός δυν. 40 νηπίων) Δ. Αργυρούπολης	834.908,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.14	Βρεφονηπιακός σταθμός Δήμου Γλυφάδας	1.200.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.15	Κατασκευή 7ου βρεφονηπιακού σταθμού Δήμου Νέας Σμύρνης	2.225.300,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.16	Κατασκευή του 5ου βρεφονηπιακού σταθμού Δήμου Αιγάλεω	1.020.000,00	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ
2.1.2.2.17	Μελέτη - κατασκευή Πολυκέντρου κοινωνικής πολιτικής και ενημέρωσης στο Δήμο Αγίας Βαρβάρας	4.168.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.18	Νέο τριόροφο κτίριο παιδικού σταθμού και γραφείων με δύο υπόγεια στην οδό Αναπαύσεως 31 Δήμου Πετρούπολης	2.352.500,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.19	Βρεφονηπιακός σταθμός Αχαρνών	197.191,57	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.20	Ανέγερση βρεφονηπιακού σταθμού Λαυρίου	380.514,69	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ
2.1.2.2.21	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΡΤΕΜΙΔΑ	590.000,00	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ
2.1.2.2.22	Ανάπλαση και επέκταση ΚΑΠΗ τέως Κοινότητας Νέου Παλατιών του Δήμου Ωρωπίων	1.202.546,00	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ

2.1.2.2.23	Συμπληρωματικές εργασίες κτιρίου επέκτασης στο Νοσοκομείο Παιδών "Παν. & Αγλαΐα Κυριακού"	500.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.24	Ανάληψη πρωτοβουλιών για τη διερεύνηση δυνατοτήτων για τη χωροθέτηση και κατασκευή νοσοκομειακής μονάδας στην ΠΕ Ανατολικής Αττικής	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ
2.1.2.2.25	Ανάληψη πρωτοβουλιών για τη διερεύνηση δυνατοτήτων για τη χωροθέτηση και κατασκευή νοσοκομειακής μονάδας στην Π.Ε.Ν.Τ.	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ
2.1.2.2.26	ΑΠΟΠΛΗΡΩΜΗ ΜΕΛΕΤΩΝ "ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΣΤΟ Ο.Τ. 235Α ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΡΟΣΟΥΠΟΛΗΣ ΤΟΥ Δ. ΦΥΛΗΣ & ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΣΤΟ Ο.Τ. 1392Α ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΔΗΜΟΥ ΦΥΛΗΣ"	388.100,26	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.27	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΧΑΡΑΣ ΑΘΛΟΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΟ Ο.Τ. 322Α ΚΑΙ 322Β Π.Ε. ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΩ ΛΙΟΣΙΩΝ, ΔΗΜΟΣ ΦΥΛΗΣ	500.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.28	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΟΥ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΜΦΙΑΛΗ.	2.400.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.29	ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Κ.Λ.Π. ΧΩΡΩΝ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΑΝΩ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ	367.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.30	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ ΥΔΡΑΣ	40.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.31	ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΑΛΑΙΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΙΑΤΡΕΙΟΥ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ.	200.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.32	ΑΝΑΓΕΡΣΗ ΝΕΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΣΜΕΔΕ (Π.Π. ΓΕΡΜΑΝΟΥ 3-5) ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΥΠΑΡΧΟΝΤΟΣ (ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 4) + ΣΣΕ	12.322.386,98	ΤΣΜΕΔΕ
2.1.2.2.33	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΜΠΕΝΑΚΕΙΟΥ ΦΥΤΟΠΑΘΟΛΟΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΩΣ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ ΣΤΗ ΦΥΤΟΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΦΥΤΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	598.934,44	SEVENTH FRAMEWORK PROGRAMME
2.1.2.2.34	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΩΝ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΗΒΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ Ν. ΕΡΥΘΡΑΙΑΣ.	37.596,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.35	Προμήθεια και εγκατάσταση ειδών παιδικών χαρών στους δήμους Διονύσου και στις κοινότητες Σαρωνίδας και Κουβαρά	24.740,52	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.36	ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΛΑΤΕΙΑ ΔΗΜΟΥ ΑΧΑΡΝΩΝ.	13.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.37	ΕΠΙΣΚΕΥΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ, ΠΥΡΟΣΒΕΣΗ, ΠΥΡΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΣΕ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ (Δ' ΑΓ. ΑΝΔΡΕΑ)	599.760,00	ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ
2.1.2.2.38	ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΑΝΘΟΥΣΑΣ	9.740,54	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.39	ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΦΩΚΑΙΑΣ	14.802,48	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.40	ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΠΑΙΑΝΙΑΣ	74.980,27	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.41	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΕΟΥ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΡΟΣΙΑΣ	3.221,84	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.42	ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟΥ ΓΙΑ ΑΤΟΜΑ ΑΥΤΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΝΟΗΤΙΚΑ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΑ	18.156,97	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ

2.1.2.2.43	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΩΝ ΑΘΛΟΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΧΑΡΩΝ ΣΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ.	4.490,84	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.44	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΩΝ ΑΘΛΟΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΧΑΡΩΝ ΣΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΓ. Ι. ΡΕΝΤΗ + 1η Σ.Σ.	7.505,76	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.45	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΩΝ ΑΘΛΟΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΧΑΡΩΝ ΣΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ.	3.538,11	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.46	ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΟΨΥΧΙΑΤΡΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΠΕΝΤΕΛΗΣ	118.898,18	ΠΔΕ - ΣΥΓΧΡ
2.1.2.2.47	Ανάπλαση και επέκταση ΚΑΠΗ τέως Κοινότητας Νέου Παλατιών του Δήμου Ωρωπίων	59.649,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.2.48	Ανέγερση βρεφονηπιακού σταθμού Λαυρίου	550.907,10	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
Σχέδιο δράσης 2.1.2.3. : Ολοκληρωμένο σχέδιο παρέμβασης για την υποστήριξη ΑΜΕΑ			
2.1.2.3.1	Καταγραφή προβλημάτων προσβασιμότητας και δράσεις βελτίωσης προσβασιμότητας σε κτήρια της περιφέρειας	20.000,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ -ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.3.2	Προσαρμογή διαδικασιών, εντύπων κλπ της Περιφέρειας για τη διευκόλυνση της εξυπηρέτησης των ΑΜΕΑ (π.χ. φωνητική ιστοσελίδα, σύστημα μπραιγ κλπ)	150.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.3.3	Προγραμματισμός και υλοποίηση άυλων δράσεων στήριξης ΑΜΕΑ (π.χ. συμβουλευτική κλπ)	400.000,00	ΕΣΠΑ – ΤΟΜΕΑΚΑ
Σχέδιο δράσης 2.1.2.4. : Ολοκληρωμένο σχέδιο παρέμβασης για την υποστήριξη ΡΟΜΑ			
2.1.2.4.1	Λειτουργία «Κέντρου στήριξης Ρομά»	500.000,00	ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ
2.1.2.4.2	Δράσεις προαγωγής υγείας	150.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.4.3	Καταγραφή συνθηκών διαβίωσης στους μόνιμους καταυλισμούς των Ρομά, δημιουργία διύπηρεσιακού κλιμακίου (Δ.Τ.Ε.Π.Α. - Δνσεις Περιβαλλοντικής Υγιεινής και Υγ. Ελεγχου)	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ
Σχέδιο δράσης 2.1.2.5. : Ολοκληρωμένο σχέδιο παρέμβασης για την υποστήριξη ευπαθών ομάδων			
2.1.2.5.1	Σχέδιο υποστήριξης ένταξης μεταναστών	300.000,00	ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ
2.1.2.5.2	Εκπόνηση προγραμμάτων πρόληψης και προαγωγής υγείας	110.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.5.3	Οργάνωση μηχανισμών ταχείας αντίδρασης για την αντιμετώπιση έκτακτων κινδύνων και απειλών τη δημόσια υγεία. Συγκρότηση επιτελικής ομάδας (ιατρός, επισκέπτης - επόπτης δημόσιας υγείας, κοιν. λειτουργός, διοικητικός υπάλληλος)	60.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.5.4	Εκπόνηση προγραμμάτων ενημέρωσης για την παιδική ηλικία: προαγωγή, αγωγή και πρόληψη της στοματικής και δημόσιας υγείας, ενημέρωση ως προς τις διατροφικές συνήθειες.	45.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.5.5	Λειτουργία Ξενώνων Φιλοξενίας και εκπόνηση προγραμμάτων στήριξης απόρων, θυμάτων βίας, θυμάτων trafficking σε συνεργασία με κοινωνικούς φορείς, ΜΚΟ, ιδιωτική πρωτοβουλία (εταιρική κοινωνική ευθύνη) κλπ	700.000,00	ΆΛΛΟ (Ε.Ε., ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ ΚΛΠ)

2.1.2.5.6	Συνεργασία με την Αρχιεπισκοπή Αθηνών και τις εκκλησιαστικές αρχές, που εδρεύουν στην Περιφέρεια Αττικής, για στήριξη απόρων-αστέγων στην Περιφέρεια	1.500.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.5.7	Δαπάνες διατροφής απόρων	250.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.5.8	Δαπάνες για την προστασία από τα ναρκωτικά	250.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.1.2.5.9	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΑΤΟΜΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΖΟΥΝ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ ΒΟΗΘΕΙΑΣ	112.018,17	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
2.1.2.5.10	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ" ΕΤΟΥΣ 2011	3.889.800,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
2.1.2.5.11	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ/ΒΑΣΙΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΟΜΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ - πκ 2010ΣΕ41980080, 2010ΕΠ08580068 - (ΕΛ 0045)	96.490,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
2.1.2.5.12	MECHANISM FOR ENHANCEMENT OF SYNERGY AND SUSTAINABILITY AMONG ENTERPRISES - MESSE	124.504,81	ΠΔΕ/ΣΑΕΠ 385/2 - ΕΤΠΑ

Μέτρο 2.2.: Αναβάθμιση του ρόλου της Περιφέρειας στους τομείς πολιτισμού - αθλητισμού

Στόχος 2.2.1. : Ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων της Αττικής, προβολή της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας και διεθνής προβολή της φυσιογνωμίας της Περιφέρειας

Σχέδιο Δράσης : 2.2.1.1.- Διεθνής προβολή της πολιτιστικής ταυτότητας της Αττικής, ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων και της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας

2.2.1.1.1	Μνημόνιο Συνεργασίας, μεταξύ της Περιφέρειας Αττικής και του Ο.Λ.Π., για την ανάπτυξη και λειτουργία της Πολιτιστικής Ακτής Πειραιά	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ
2.2.1.1.2	Εκπόνηση προγράμματος και ιεράρχηση προτεραιοτήτων για την ανάδειξη των ιστορικών και των πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων (π.χ. αναξιοποίητων αρχαιολογικών χώρων κλπ.) κάθε Π.Ε.	45.000	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.1.1.3	Εργα ανάδειξης και προστασίας αρχαιολογικών χώρων	2.000.000	ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ
2.2.1.1.4	Διοργάνωση ετήσιου διεθνούς πολιτιστικού γεγονότος: "Ελλάδα-Πολιτισμός", για την προβολή της ιστορικής πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και των έργων των σύγχρονων Ελλήνων δημιουργών.	1.000.000	ΆΛΛΟ (Ε.Ε., ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ ΚΛΠ)
2.2.1.1.5	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΛΑΤΩΝΟΣ : "ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ-ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ"	2.000.000	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.1.1.6	Αποκάλυψη και ανάδειξη της οχύρωσης της Αρχαίας πόλης του Πειραιά	250.000	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.1.1.7	Διαμόρφωση και ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου Ηετιωνίας Πύλης Πειραιά	684.194,70	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.1.1.8	Ολοκλήρωση μελέτης Αναβάθμιση περιβάλλοντος χώρου και φωτισμός ανάδειξης ναών Αφαιάς και Ελλανίου Διός	103.835,60	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.1.1.9	ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ (ΤΡΙΣΔΙΑΣΤΑΤΗ ΨΗΦΙΑΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ) ΤΩΝ ΑΓΑΛΜΑΤΩΝ - ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΛΩΝΑ - ΤΩΝ ΠΡΟΠΥΛΑΙΩΝ ΤΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ, ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΗΤΡΩΝ ΕΚΜΑΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΤΕΧΝΗΣΗ ΓΥΨΙΝΩΝ ΑΝΤΙΓΡΑΦΩΝ.	200.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ

2.2.1.1.10	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΕΩΣ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΑΜΦΙΑΡΑΕΙΟΥ.	50.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.1.1.11	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΤΟΥ "ΤΕΛΕΣΤΗΡΙΟΥ" ΣΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ.	100.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.1.1.12	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΣΤΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ "ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΛΕΙΣΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ "ΠΕΤΡΟΣ ΚΑΠΑΓΕΡΩΦ", Δ. ΠΕΙΡΑΙΑ	55.350,00	ΠΔΕ-ΕΘΝ
2.2.1.1.13	Ολοκλήρωση μελέτης Αναβάθμιση περιβάλλοντος χώρου και φωτισμός ανάδειξης ναών Αφαιάς και Ελλανίου Διός	5.883,09	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ
Στόχος 2.2.2. : Βελτίωση του επιπέδου ζωής των κατοίκων και της κοινωνικής συνοχής μέσω ολοκληρωμένων αθλητικών και πολιτιστικών προγραμμάτων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο			
Σχέδιο δράσης 2.2.2.1. : Τεχνικά Έργα υποδομών Αθλητισμού-Πολιτισμού			
2.2.2.1.1	Ανακαίνιση αίθουσας πολλαπλών χρήσεων δημοτικού καταστήματος Δήμου Δάφνης Υμηττού	91.166,13	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.2	Τριώροφο κτίριο με υπόγειο - δημοτική βιβλιοθήκη στο Δήμο Δάφνης - Υμηττού	297.784,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.3	Διάστρωση χλοοτάπητα στο γήπεδο Ρουφ	260.478,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.4	Ανακαίνιση αθλητικών χώρων Πολυτεχνιούπολης Ζωγράφου	1.620.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.5	ΒΕΛΤΙΩΣΗ - ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗΣ - ΛΥΚΟΒΡΥΣΗΣ.	1.700.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.6	Ανακατασκευή του γηπέδου ποδοσφαίρου Β' γυμναστηρίου του Δήμου Αργυρούπολης	947.810,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.7	Ανακατασκευή αποδυτηρίων - λουτρών αθλητών, χώρου ενδυατήσεως αποδυτηρίων και λουτρών προσωπικού, διαμόρφωση αποθήκης και μηχανουργείου, αποκατάσταση προσβασιμότητας ΑΜΕΑ, κολυμβητηρίου ΔΑΚ στο Δήμο Π. Φαλήρου	329.225,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.8	Βελτίωση νέου κλειστού γυμναστηρίου 3.500 θέσεων. Βιοκλιματικό - Πολυδύναμο αθλητικό κέντρο Δήμου Νέας Σμύρνης	17.850.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.9	Κλειστό κολυμβητήριο & γυμναστήριο στο Ο.Τ. 297-8-9 Β' Φάση: Κατασκευή κλειστού γυμναστηρίου & διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου στο Δήμο Αγίων Αναργύρων	5.116.800,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.10	Ανακατασκευή πολιτιστικού κέντρου παλαιού Δημαρχείου Χαϊδαρίου	3.017.313,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.11	Εργασίες συντήρησης γηπέδου Ριμινίτικα Δήμου Αγίας Βαρβάρας	1.225.866,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.12	Αποκατάσταση διατηρητέου κτίσματος για τη δημιουργία Μουσείου Κεραμικής - ΑΚΕΛ "ΠΑΝΟΣ ΒΑΣΑΜΑΚΗΣ" και διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου στο Λαύριο Αττικής	1.136.434,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.13	Κατασκευή στεγαστρου στον τύμβο Σοφοκλή στην Βαρυμπόμπη και λοιπές εργασίες	39.360,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ

2.2.2.1.14	Αναπαλαίωση κτιρίου πολιτιστικής κληρονομιάς Δήμου Κρωπίας	1.473.967,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.15	Κατασκευή κλειστού γυμναστηρίου και διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου στο Δήμο Παλαιού Φαλήρου	8.195.330,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.16	ΣΤΑΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΔΙΚΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ ΜΕ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΟΨΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΜΑΝΤΡΟΤΟΙΧΟΥ.	2.200.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.17	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΠΟΛΥΓΝΩΤΟΥ 2-4 ΣΤΗΝ ΠΛΑΚΑ.	3.000.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.18	ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΙΠΛΑΡΕΙΟΥ ΣΧΟΛΗΣ.	2.000.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.19	ΠΡΟΤΥΠΟ ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΟ ΚΟΛΥΜΒΗΤΗΡΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΥΡΩΝΑ.	4.494.280,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.20	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΗΠΕΔΟΥ ΝΕΑΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ	0,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.21	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ Ο.Τ. 1786 ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ ΣΕ ΧΩΡΟ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΜΕΤΑ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ – ΚΟΛΥΜΒΗΤΗΡΙΟ	4.100.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.22	ΑΠΟΞΗΛΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΥ ΧΛΟΟΤΑΠΗΤΑ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΓΗΠΕΔΟ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΜΟΣΧΑΤΟΥ.	467.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.23	ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΛΟΟΤΑΠΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΙΒΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ.	1.990.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.24	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ ΚΟΡΩΠΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ.	647.240,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.25	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ	36.900,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.26	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΤΟΥ ΓΗΠΕΔΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΤΟΥ Σ.Ε.Φ.	350.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.27	ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΛΕΙΣΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ "ΠΕΤΡΟΣ ΚΑΠΑΓΕΡΩΦ".	3.000.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.28	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΝΑΥΠΗΓΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ.	350.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.29	ΜΕΛΕΤΗ ΣΤΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ Ι.Ν. ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ.	35.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.30	ΜΕΛΕΤΗ ΣΤΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ Ι.Ν. ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ.	35.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.31	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΗΠΕΔΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΝΗΣΟΥ ΥΔΡΑΣ.	900.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.32	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΕΟΥ ΧΩΡΟΥ ΕΝΑΠΟΘΕΣΗΣ ΟΣΤΩΝ ΣΤΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΣΧΙΣΤΟΥ.	200.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.33	ΚΑΤΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΑΙΓΙΝΑΣ - ΠΡΩΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΥ.	130.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.34	Μελέτη Αποκατάστασης Ιερός Ναός Μεταμορφώσεως Σωτήρος - Νεκροταφείο Πικερμίου	11.900,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ

2.2.2.1.35	Αποκατάσταση Ι. Ναού Ευαγγελιστριάς στο παλαιό Κοιμητήριο Δήμου Αχαρνών	36.777,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.36	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΧΑΛΙΔΟΥΣ ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΣΑΒΒΑ ΠΑΙΑΝΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	83.800,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.37	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ (ΠΑΝΑΓΙΤΣΑ) ΡΑΦΗΝΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ.	241.960,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.38	ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΥ ΧΛΟΟΤΑΠΗΤΑ ΣΤΟ ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΓΗΠΕΔΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ.	313.950,01	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.39	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ ΧΩΡΟΥ ΣΤΕΓΗΣ ΓΕΡΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ.	50.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.40	ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΚΟΛΥΜΒΗΤΗΡΙΟΥ "ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΝΕΟΤΗΤΑΣ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ".	9.561,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.41	ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΠΟΔΥΤΗΡΙΩΝ ΚΟΛΥΜΒΗΤΗΡΙΩΝ ΑΓ. ΚΟΣΜΑ.	2.001,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.42	ΕΠΙΣΚΕΥΕΣ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ	73.800,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.43	ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΠΑΡΚΟΥ "ΦΛΟΙΣΒΟΣ".	10.023,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.44	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΤΟ ΣΧΙΣΤΟ ΔΗΜΟΥ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ	5.904.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.1.45	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ Δ.Ε.Η. ΜΕΘΑΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ.	28.002,25	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ

Σχέδιο δράσης 2.2.2.2. : Ανάπτυξη συνεργασιών και υλοποίηση προγραμμάτων στους τομείς αθλητισμού-πολιτισμού

2.2.2.2.1	Καταγραφή ιδ. Γυμναστηρίων, ιδ. Σχολών αθλητικών σωματείων- ηλεκτρονικό μητρώο αδειοδοτήσεων	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ
2.2.2.2.2	Δημιουργία περιφερειακού δικτύου Πολιτισμού με Παρατηρητήριο	100.000	ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ
2.2.2.2.3	Δημιουργία περιφερειακού δικτύου αθλητισμού με Παρατηρητήριο	100.000	ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ
2.2.2.2.4	«Ανάπτυξη πιλοτικών πάρκων υγείας»	1.590.488	ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ
2.2.2.2.5	Διοργάνωση πολιτιστικών και αθλητικών εκδηλώσεων ανά ΠΕ με τοπικούς δημοτικούς και συλλογικούς φορείς, με προτεραιότητα στις υποβαθμισμένες περιοχές	750.000	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.2.6	Θεσμοθέτηση περιφερειακών και διαδημοτικών, αθλητικών και πολιτιστικών δράσεων για ΑΜΕΑ	48.000	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.2.7	Ενέργειες προώθησης του αθλητισμού και των ωφελειών του με έμφαση σε ειδικές κατηγορίες πληθυσμού (σχολικός Αθλητισμός, Τρίτη Ηλικία κλπ.)	180.000	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.2.8	Διοργάνωση «Ετήσιου Αθλητικού Φεστιβάλ» Αττικής.	180.000	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.2.9	Δαπάνες για τον σχολικό αθλητισμό (ν.1566/85)	320.493,69	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.2.2.2.10	Δαπάνες σχολικών εκδηλώσεων (ν.1566/85)	301.500,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ

Μέτρο 2.3.: Προστασία της δημόσιας υγείας

Στόχος 2.3.1.: Ανάπτυξη ολοκληρωμένων πολιτικών από την Περιφέρεια για την προστασία της δημόσιας υγείας από περιβαλλοντικούς κινδύνους			
Σχέδιο Δράσης : 2.3.1.1 Ανάπτυξη ολοκληρωμένων πολιτικών από την Περιφέρεια για την προστασία της δημόσιας υγείας από περιβαλλοντικούς κινδύνους			
2.3.1.1.1	Προγραμματισμός δράσης και συστηματοποίηση των μετρήσεων των ρυπογόνων ουσιών στην ατμόσφαιρα, έδαφος και πόσιμο νερό, σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς και λειτουργία παρατηρητηρίου	150.000	ΕΣΠΑ - ΤΟΜΕΑΚΑ
2.3.1.1.2	Καταγραφή σε κάθε Π.Ε. των προβλημάτων στις υποδομές και ειδικά πρόσβαση σε πόσιμο νερό και δημόσιο δίκτυο διαχείρισης λυμάτων	0,00	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ
2.3.1.1.3	Εκπόνηση προγραμμάτων ενημέρωσης στον γενικό πληθυσμό σε θέματα διατροφής, δημόσιας υγείας και περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε συνδυασμό με οργανωμένες καμπάνιες πληροφόρησης ανά τακτά χρονικά διαστήματα με ΚΕΕΛΠΝΟ και ΕΦΕΤ	90.000	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.3.1.1.4	Εκπόνηση προγραμμάτων ενημέρωσης στον γενικό πληθυσμό σε θέματα αντιμετώπισης της εξάρτησης, και συγκεκριμένα τη χρήση των εξαρτησιογόνων ουσιών, του αλκοολισμού, του καπνίσματος και άλλων σύγχρονων εξαρτήσεων, με τη συνεργασία κέντρων πρόληψης.	90.000	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.3.1.1.5	Εκστρατείες περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης πολιτών με προτεραιότητα στα σχολεία / ανάπτυξη συνεργασιών με τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης	45.000	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.3.1.1.6	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ	741.771,90	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.3.1.1.7	Δειγματοληπτικοί έλεγχοι θαλάσσιου και πόσιμου ύδατος	105.000	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.3.1.1.8	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ	45.293,24	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.3.1.1.9	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ	100.500,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.3.1.1.10	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ	120.600,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.3.1.1.11	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ	207.748,09	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.3.1.1.12	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ	144.374,20	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.3.1.1.13	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ	77.347,80	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
2.3.1.1.14	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ	609.563,80	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ		159.442.947,03	

Πηγή : - [http://www.patt.gov.gr/site/attachments2/6931_Αποφ. 134 ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.pdf](http://www.patt.gov.gr/site/attachments2/6931_Αποφ.134_ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ_ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ_ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.pdf)
- Ίδια Επεξεργασία

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ 2012-2014

ΠΙΝΑΚΑΣ Β 1 : ΑΞΟΝΑΣ 1- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

A/A	Τίτλος Μέτρου, Στόχου, Σχεδίου Δράσης και Δράσεις	Αριθμ. Δράσεων	Π/Υ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ 2012-2014	Πηγή Χρηματοδότησης	Π/Υ ΜΕΤΡΟΥ 2012-2014
Μέτρο 1.1.	Πολεοδομικός και χωρικός σχεδιασμός				341.000,00
Στόχος 1.1.1.	Αναβάθμιση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού				
Σχέδιο Δράσης 1.1.1.1. -1.1.1.5	Έργα αναπλάσεων	4	221.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	120.000,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
Μέτρο 1.2.	Προστασία και ανάδειξη φυσικού περιβάλλοντος				6.794.538,06
Στόχος 1.2.1.	Προστασία, ανάδειξη και οικολογική διαχείριση φυσικών περιοχών				
Σχέδιο Δράσης 1.2.1.1. - 1.2.1.6	Μελέτες	6	592.408,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Σχέδιο Δράσης 1.2.1.7. - 1.2.1.18	Έργα	8	566.500,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		3	179.200,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		1	72.857,1	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
Στόχος 1.2.2.	Πρόληψη και διαχείριση περιβαλλοντικών κινδύνων				
Σχέδιο Δράσης 1.2.2.1 - 1.2.2.3	Μελέτες πρόληψης περιβαλλοντικών κινδύνων	1	165.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	110.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		1	65.000,0	ΣΑΝΑ	
Σχέδιο Δράσης 1.2.2.4 - 1.2.2.19	Έργα πρόληψης περιβαλλοντικών κινδύνων	10	254.325,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	29.748,0	ΣΑΝΑ	
		1	300.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		4	3.680.000,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
Στόχος 1.2.3.	Προστασία και αποκατάσταση των ακτών και εδαφών				
Σχέδιο Δράσης 1.2.3.1- 1.2.3.1		1	147.500,0	INTERREG	
Στόχος 1.2.4.	Ορθολογική διαχείριση υδάτινων πόρων				
Σχέδιο Δράσης 1.2.4.1- 1.2.4.2	Μελέτες	1	40.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	428.000,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
Σχέδιο Δράσης 1.2.4.3-1.2.4.5	Έργα	2	119.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	45.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
Μέτρο 1.3.	Περιβαλλοντικές υποδομές				16.177.621,93
Στόχος 1.3.1.	Ολοκληρωμένη διαχείριση στερεών αποβλήτων				
Σχέδιο Δράσης 1.3.1.1 - 1.3.1.1	Μελέτες	1	118.000,0	ΠΕΠ	
Σχέδιο Δράσης 1.3.1.2-1.3.1.10	Έργα	2	900.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		4	14.292.795,4	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
		3	143.210,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
Στόχος 1.3.2.	Αναβάθμιση και συμπλήρωση των βασικών τεχνικών υποδομών και κοινωφελών δικτύων				
Σχέδιο Δράσης 1.3.2.1-1.3.2.1	Μελέτες τεχνικών υποδομών και κοινωφελών δικτύων	1	218.116,5	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
Σχέδιο Δράσης 1.3.2.2 - 1.3.2.3	Έργα τεχνικών υποδομών και κοινωφελών δικτύων	1	499.000,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
		1	6.500,0	ΠΔΕ	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ		61			23.313.159,99

ΠΙΝΑΚΑΣ Β 2 : ΑΞΟΝΑΣ 2- ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

A/A	Τίτλος Μέτρου, Στόχου, Σχεδίου Δράσης και Δράσεις	Αριθμ. Δράσεων	Π/Υ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ 2012-2014	Πηγή Χρηματοδότησης	Π/Υ ΜΕΤΡΟΥ 2012-2014
Μέτρο 2.1.	Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας				135.789.842,79
Στόχος 2.1.1.	2.1.1 Συμπλήρωση - ανάπτυξη του δικτύου μεταφορικών υποδομών				
Σχέδιο Δράσης 2.1.1.1 - 2.1.1.7	Μελέτες λιμένων	1	217.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		5	1.061.958,8	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		1	2.387.643,4	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
Σχέδιο Δράσης 2.1.1.8 - 2.1.1.49	Μελέτες οδοποιίας	16	5.275.476,3	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		16	1.267.502,4	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		10	5.801.584,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
Σχέδιο Δράσης 2.1.1.50- 2.1.1.68	Λιμενικά έργα	2	119.304,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		9	661.189,4	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		6	13.381.422,3	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
		1	9.467.000,0	ΣΑΝΑ	
		1	90.000,0	ΠΔΕ	
Σχέδιο Δράσης 2.1.1.69- 2.1.1.82	Έργα οδοποιίας	4	1.353.902,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	265.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		8	26.076.360,3	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
		1	5.554.320,0	ΣΑΝΑ	
Σχέδιο Δράσης 2.1.1.83 - 2.1.1.231	Βελτιώσεις - Συντηρήσεις - Αποκαταστάσεις	49	6.829.176,4	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		82	10.642.637,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		9	44.415.046,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
		9	880.320,6	ΤΕΟ	
Στόχος 2.1.2	Βελτίωση των συνδέσεων της περιφέρειας				
Σχέδιο Δράσης 2.1.2.1-2.1.2.10		10	43.000,00	ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ		241			135.789.842,79

ΠΙΝΑΚΑΣ Β 3 : ΑΞΟΝΑΣ 3- ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ, ΥΓΕΙΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Α/Α	Τίτλος Μέτρου, Στόχου, Σχεδίου Δράσης και Δράσεις	Αριθμ. Δράσεων	Π/Υ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ 2012-2014	Πηγή Χρηματοδότησης	Π/Υ ΜΕΤΡΟΥ 2012-2014
Μέτρο 3.1	Κοινωνική μέριμνα και Δημόσια Υγεία				1.183.517,78
Στόχος 3.1.1	Ανάπτυξη δομών στρατηγικού σχεδιασμού και συντονισμού του συνόλου των κοινωνικών φορέων με σκοπό τη δημιουργία θεσμών μακροπρόθεσμης στρατηγικής				
Σχέδιο Δράσης 3.1.1.1-3.1.1.18		6	194.873,1	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	150.597,7	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		11	80.000,0	ΣΕ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ	
Στόχος 3.1.2	Ενίσχυση των παρεμβάσεων της Περιφέρειας σε θέματα κοινωνικής μέριμνας και υγείας, στην κατεύθυνση της μείωσης των ελλείψεων σε υποδομές και υπηρεσίες				
Σχέδιο Δράσης 3.1.2.1- 3.1.2.12		7	155.825,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	136.222,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		2	433.000,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
		2	33.000,0		
Μέτρο 3.2	Πολιτισμός - Αθλητισμός				5.972.408,88
Στόχος 3.2.1	Ανάδειξη της πολιτιστικής ιδιαιτερότητας και μοναδικότητας της Περιφέρειας και των νησιών της				
Σχέδιο Δράσης 3.2.1.1 -3.2.1.42	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΩΝ				
3.2.1.1 -3.2.1.4	ΜΕΛΕΤΕΣ	3	456.463,6	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	530.261,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
3.2.1.5-3.2.1.33	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑ	18	901.527,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		6	195.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		3	584.300,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
		1	120.000,0	ΤΕΟ	
		1	280.000,0	ΠΔΕ	
3.2.1.34-3.2.1.42	ΕΡΓΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ - ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΙΕΡΩΝ ΝΑΩΝ	6	335.315,4	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		3	136.328,6	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
Στόχος 3.2.2	Προαγωγή - υποστήριξη αθλητικών δραστηριοτήτων				
Σχέδιο Δράσης 3.2.2.1 -3.2.2.16	ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	10	1.044.154,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		6	1.389.059,3	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
Μέτρο 3.3	Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση				17.479.428,45
Στόχος 3.3.1	Βελτίωση των υποδομών εκπαίδευσης				
Σχέδιο Δράσης 3.3.1.1 -3.3.1.6	ΜΕΛΕΤΕΣ	4	163.062,0	ΟΣΚ	
		1	15.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		1	260.000,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
Σχέδιο Δράσης 3.3.1.7 -3.3.1.40	ΕΡΓΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	23	1.250.021,4	ΟΣΚ	
		1	6.600,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		3	115.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		6	13.724.145,1	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	

		1	20.000,0	ΠΔΕ	
Στόχος 3.3.2	Ενίσχυση της Δια Βίου Μάθησης				
Σχέδιο Δράσης 3.3.2.1-3.3.2.8		8	1.925.600,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ		136			24.635.355,11

ΠΙΝΑΚΑΣ Β 4 : ΑΞΟΝΑΣ 4- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Α/Α	Τίτλος Μέτρου, Στόχου, Σχεδίου Δράσης και Δράσεις	Αριθμ. Δράσεων	Π/Υ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ 2012-2014	Πηγή Χρηματοδότησης	Π/Υ ΜΕΤΡΟΥ 2012-2014
Μέτρο 4.1	Γεωργία / Κτηνοτροφία / Αλιεία				5.720.692,13
Στόχος 4.1.1	Επιστημονική υποστήριξη του αγροτικού τομέα				
Σχέδιο Δράσης 4.1.1.1-4.1.1.11		1	5.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		6	375.000,0	ΠΔΕ	
		2	400.550,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
		1	3.000,0	ΕΚΤΑΚΤΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	1.000,0		
Στόχος 4.1.2	Υποστήριξη της ανάπτυξης του πρωτογενή τομέα				
Σχέδιο Δράσης 4.1.2.1-4.1.2.9		1	800,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		3	352.672,1	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		1	4.400.000,0	ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
		4		ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
Στόχος 4.1.3	Υποστήριξη των γεωργών για τη διάθεση των προϊόντων				
Σχέδιο Δράσης 4.1.3.1-4.1.3.1		1	182.670,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
Στόχος 4.1.4	Αξιοποίηση της γεωθερμίας				
Μέτρο 4.2	Βιομηχανία - Ενέργεια - Ορυκτός Πλούτος -Μεταποίηση				642.000,00
Στόχος 4.2.1	Ορθολογική λειτουργία μεταποιητικών μονάδων				
Σχέδιο Δράσης 4.2.1.1-4.2.1.7		1	12.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		6		ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
Στόχος 4.2.2	Υποστήριξη της επιχειρηματικότητας				
Σχέδιο Δράσης 4.2.2.1-4.2.2.7		1	130.000,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
Στόχος 4.2.3	Αξιοποίηση της αιολικής και ηλιακής ενέργειας, των γεωθερμικών πεδίων και άλλων ΑΠΕ				
		1	500.000,0	INTERREG	
Μέτρο 4.3	Τουρισμός				1.566.443,87
Στόχος 4.3.1	Σχεδιασμός και προβολή της τουριστικής φυσιογνωμίας της περιφέρειας				
Σχέδιο Δράσης 4.3.1.1-4.3.1.11		4	175.250,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		4	199.892,87	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		3	1.191.301,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
Στόχος 4.3.2	Ενίσχυση της ανάπτυξης νέων μορφών τουρισμού				
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ		41			7.929.136,00

ΠΙΝΑΚΑΣ Β 5 : ΑΞΟΝΑΣ 5- ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

A/A	Τίτλος Μέτρου, Στόχου, Σχεδίου Δράσης και Δράσεις	Αριθμ. Δράσεων	Π/Υ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ 2012-2014	Πηγή Χρηματοδότησης	Π/Υ ΜΕΤΡΟΥ 2012-2014
Μέτρο 5.1	Οργάνωση και λειτουργία				11.389.359,53
Στόχος 5.1.1	Χάραξη στρατηγικής για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση				
Σχέδιο Δράσης 5.1.1.1-5.1.1.2		1	18.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	200.000,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
Στόχος 5.1.2	Καθιέρωση ενιαίων προτύπων λειτουργίας υπηρεσιών				
Σχέδιο Δράσης 5.1.2.1-5.1.2.7		7	294.000,0	ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
Στόχος 5.1.3	Βελτίωση προγραμματισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης λειτουργίας				
Σχέδιο Δράσης 5.1.3.1-5.1.3.19		5	280.139,3	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		3	1.580.894,7	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		1	20.252,0	ΣΑΝΑ	
		1	785,5	ΠΔΕ	
		9	739.807,7	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
Στόχος 5.1.4	Βελτίωση των οικονομικών της Περιφέρειας				
Στόχος 5.1.5	Βελτίωση των εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού της Περιφέρειας				
Σχέδιο Δράσης 5.1.5.1 -5.1.5.3	ΜΕΛΕΤΕΣ	3	514.776,2	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Σχέδιο Δράσης 5.1.5.4 - 5.1.5.21	ΚΤΙΡΙΑΚΑ ΕΡΓΑ	12	974.778,2	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	3.598.962,5	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
		2	2.698.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		1	80.000,0	ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΕΣ	
		1	40.000,0	ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
Σχέδιο Δράσης 5.1.5.22- 5.1.5.44	ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ	19	331.648,9	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	17.314,5	ΠΔΕ	
		3		ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
Μέτρο 5.2	Οργάνωση και λειτουργία				566.000,00
Στόχος 5.2.1	Ανάπτυξη και λειτουργία ενιαίων και ολοκληρωμένων διοικητικών εφαρμογών				
Σχέδιο Δράσης 5.2.1.1-5.2.1.9		2	100.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		1	400.000,0	INTERREG	
		6	66.000,0	ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
Στόχος 5.2.2	Βελτίωση πρόσβασης σε κέντρα ηλεκτρονικής πληροφόρησης				
Μέτρο 5.3	Ανθρώπινο δυναμικό				919.194,40
Στόχος 5.3.1	Υποστήριξη - Βελτίωση γνώσεων και δεξιοτήτων του προσωπικού				
Στόχος 5.3.2	Ορθολογική αξιοποίηση του έμψυχου δυναμικού				
Σχέδιο Δράσης 5.3.2.1-5.3.1.18		9	390.270,8	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
		2	68.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
		4	428.670,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
		1	4.353,6	ΤΕΟ	
		1	27.900,0	ΣΑΝΑ	
		1		ΔΕΝ	

				ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
Μέτρο 5.4	Δράσεις επικοινωνίας και συνεργασίας της Περιφέρειας με φορείς και πολίτες				1.251.889,00
Στόχος 5.4.1	Βελτίωση προβολής και δημοσιότητας δραστηριότητας ΠΒΑ				
Σχέδιο Δράσης 5.4.1.4-5.1.4.1		1	3.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ	
Στόχος 5.4.2	Καταγραφή - υποστήριξη αναγκών τοπικών κοινωνιών και φορέων				
Στόχος 5.4.3	Υιοθέτηση της καινοτομίας ως στρατηγικής της Περιφέρειας				
Σχέδιο Δράσης 5.4.3.1-5.4.4.3		3	235.645,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
Στόχος 5.4.4	Ενίσχυση των συνεργασιών και της εξωστρέφειας της Περιφέρειας ως Οργανισμού				
Σχέδιο Δράσης 5.4.4.1-5.4.4.8		8	1.013.244,0	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ		110			14.126.442,93

ΠΙΝΑΚΑΣ Β.7. :ΑΞΟΝΑΣ 3 -ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ, ΥΓΕΙΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ			
Δράση	Τίτλος Δράσης	Προϋπ/σμός 2012-2014	Πηγή χρημ/σης
Μέτρο 3.1 Κοινωνική μέριμνα και Δημόσια Υγεία			
Στόχος 3.1.1 Ανάπτυξη δομών στρατηγικού σχεδιασμού και συντονισμού του συνόλου των κοινωνικών φορέων με σκοπό τη δημιουργία θεσμών μακροπρόθεσμης στρατηγικής			
Σχέδιο Δράσης 3.1.1.1-3.1.1.18			
3.1.1.1	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΑΤΑΡΡΟΪΚΟΥ		
3.1.1.2	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΛΙΤΑΙΟΥ		
3.1.1.3	ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ ΛΕΣΒΟΥ ΚΑΙ ΛΗΜΝΟΥ	3.700,00	
3.1.1.4	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ	30.000,00	
3.1.1.5	ΕΛΕΓΧΟΙ ΦΑΡΜΑΚΕΙΩΝ ΛΕΣΒΟΥ -ΛΗΜΝΟΥ	1.000,00	
3.1.1.6	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ – ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΙΚΗΣ	300,00	
3.1.1.7	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ - ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ (ΦΥΛΛΑΔΙΑ - ΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΛ)	70.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.1.1.8	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ - ΤΡΩΚΤΙΚΩΝ ΚΛΠ. 2012	24.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.1.1.9	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ - ΤΡΩΚΤΙΚΩΝ ΚΛΠ. 2013	40.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.1.1.10	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΛΗΓΜΕΝΩΝ ΦΥΤΟΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΩΝ ΣΚΕΥΑΣΜΑΤΩΝ	15.873,09	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.1.1.11	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΠΕΡΙΒ/ΝΤΑ ΧΩΡΟΥ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΧΑΡΑΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΙΑΤΡΕΙΟΥ & ΠΡΩΗΝ ΚΟΙΝ. ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΣΟΤΟΠΟΥ	150.597,69	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.1.1.12	ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ (ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΙ)		
3.1.1.13	ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ		
3.1.1.14	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ		
3.1.1.15	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ	5.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.1.1.16	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ	40.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.1.1.17	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΙΑΤΡΕΙΟ	5.000,00	
3.1.1.18	ΚΕΝΤΡΟ ΗΜΕΡΑΣ ΠΑΙΔΙΟΥ	40.000,00	

Στόχος 3.1.2 Ενίσχυση των παρεμβάσεων της Περιφέρειας σε θέματα κοινωνικής μέριμνας και υγείας, στην κατεύθυνση της μείωσης των ελλείψεων σε υποδομές και υπηρεσίες			
Σχέδιο Δράσης 3.1.2.1- 3.1.2.12			
3.1.2.1	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ	30.000,00	
3.1.2.2	ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΡΕΥΝΩΝ	3.000,00	
3.1.2.3	ΑΣ.ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΧΩΡΙΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ	15.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.1.2.4	ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΑΠΟΘΗΚΗΣ ΣΚΗΝΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	15.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.1.2.5	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟΥ	56.500,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.1.2.6	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	825,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.1.2.7	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΤΗΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ Α΄ ΒΑΘΜΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΛΗΜΝΟΥ	100.000,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.1.2.8	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ "ΠΟΛΙΟΧΝΗ"	15.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.1.2.9	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ "ΠΝΟΗ"	38.500,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.1.2.10	ΜΕΛΕΤΗ ΒΡΕΟΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΕΥΔΗΛΟΥ	136.222,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.1.2.11	ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ, ΗΛΕΚΤΡΟΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ -ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΠΙ/ΠΙΙ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΥ ΚΑΡΛΟΒΑΣΟΥ	333.000,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.1.2.12	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΣΤΙΚΗΣ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ "ΦΑΡΟΣ"	15.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
Μέτρο 3.2 Πολιτισμός - Αθλητισμός			
Στόχος 3.2.1 Ανάδειξη της πολιτιστικής ιδιαιτερότητας και μοναδικότητας της Περιφέρειας και των νησιών της			
Σχέδιο Δράσης 3.2.1.1 -3.2.1.42 ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΩΝ			
3.2.1.1 -3.2.1.4 ΜΕΛΕΤΕΣ			
3.2.1.1	ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗΣ - ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΩΗΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΡΩΜΑΝΟΥ	336.463,63	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.2	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΧΙΟΥ "ΚΟΡΑΗΣ"	100.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.3	ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΝΕΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ	20.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.4	ΜΟΥΣΕΙΟ ΝΑΥΠΗΓΙΚΩΝ - ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ ΣΤΗ ΣΑΜΟ	530.261,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.2.1.5-3.2.1.33 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑ			
3.2.1.5	ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΘΕΡΜΑΝΣΗΣ ΣΤΟΝ Ι. Ν. ΑΓ. ΘΕΟΚΤΙΣΤΗΣ ΚΩΜΗΣ	6.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.6	ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ «ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ» ΦΑΣΗ Α΄)	300.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.7	ΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ	55.527,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.8	ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΟΥ ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ/ΑΛΛΑΓΗ ΤΙΤΛΟΥ ΣΕ: ΗΠΙΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ	10.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.9	ΕΚΔΟΣΕΙΣ (ΒΙΒΛΙΑ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΛΠ.) /ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΒΙΒΛΙΩΝ	105.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.10	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ Ι.Ν. ΠΑΜΜΕΓΙΣΤΩΝ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ ΑΣΩΜΑΤΟΥ	45.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.2.1.11	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ - ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	50.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ

3.2.1.12	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΥΔΑΤΙΝΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ ΚΑΛΛΟΝΗΣ	15.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.13	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ	15.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.14	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΥΓΡΟΤΟΠΟΥ ΝΤΙΠΙΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥΛΑ	12.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.15	ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΚΤΥΠΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΕΡ/ΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ	20.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.2.1.16	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ/2013	60.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.17	ΣΤΕΓΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ	10.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.18	ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΗΣ ΗΦΑΙΣΤΕΙΑΣ ΛΗΜΝΟΥ	120.000,00	ΤΕΟ
3.2.1.19	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΥΠΑΛΙΝΕΙΟΥ ΟΡΥΓΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ	10.000,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.2.1.20	ΤΑΞΙΔΙ ΤΕΧΝΩΝ-ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ	450.000,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.2.1.21	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ	35.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.22	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΣΤΙΚΗΣ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ "Ο ΦΑΡΟΣ"	45.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.23	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ – ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΥΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΣΤΟΥΣ ΒΡΑΚΑΔΕΣ ΡΑΧΩΝ ΙΚΑΡΙΑΣ Ν. ΣΑΜΟΥ	280.000,00	ΠΔΕ
3.2.1.24	ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ ΩΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΟΡΟΥ ΜΕΙΟΝΕΚΤΟΥΣΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ ΖΩΝΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ - ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ (HANDICRAFTOUR)	124.300,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.2.1.25	ΕΠΙΣΚΕΥΗ, ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ Η/Μ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΤΗΡΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΙΑΤΡΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ	135.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.26	ΚΑΘΑΙΡΕΣΗ ΕΠΙΧΡΙΣΜΑΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ	12.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.27	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΣΠΗΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΧΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ 2011	10.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.28	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΜΟΥΣΕΙΑΚΩΝ ΣΚΑΦΩΝ ΓΙΑ ΤΟ 2012	10.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.2.1.29	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΜΟΥΣΕΙΑΚΩΝ ΣΚΑΦΩΝ ΓΙΑ ΤΟ 2013	6.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.30	ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΧΙΟΥ	30.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.2.1.31	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ Π.Ε. ΧΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ 2012	40.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.2.1.32	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ Π.Ε. ΧΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ 2013	30.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.33	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ 2013	40.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.34-3.2.1.42 ΕΡΓΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ - ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΙΕΡΩΝ ΝΑΩΝ			
3.2.1.34	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΥΛΕΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΑΓ. ΘΕΡΑΠΟΝΤΑ	53.966,70	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.35	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΕΑΣ ΣΤΕΓΗΣ ΣΤΟΝ Ι. ΝΑΟ ΑΓ.ΣΩΖΟΝΤΑ ΛΗΜΝΟΥ	55.628,55	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.2.1.36	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ Ι. Ν. ΑΓ. ΜΑΡΙΝΑΣ	8.358,66	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ

3.2.1.37	ΕΠΙΣΚΕΥΗ-ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΜΠΑΝΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΠΑΜΜΕΓΙΣΤΩΝ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ ΠΑΠΑΔΟΥ ΓΕΡΑΣ	30.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.38	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ	15.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.39	ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΕΓΗΣ ΣΤΟ ΕΞΩΚΛΗΣΙ "ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ" (ΠΡΟΓΡ/ΚΗ ΜΕ ΔΗΜΟ ΜΟΥΔΡΟΥ"	4.950,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.40	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΕΙΣΟΔΙΩΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΘΕΡΜΗΣ ΛΕΣΒΟΥ	45.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.2.1.41	ΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΕΡΕΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΕΓΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΠΤΕΡΥΓΑΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΒΡΟΝΤΙΑΝΗΣ	223.040,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.1.42	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ Ι. ΝΑΟΥ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΨΑΡΩΝ	35.700,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
Στόχος 3.2.2 Προαγωγή - υποστήριξη αθλητικών δραστηριοτήτων			
Σχέδιο Δράσης 3.2.2.1 -3.2.2.16 ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ			
3.2.2.1	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΔΗΜΟΥ ΜΥΡΙΝΑΣ	37.924,93	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.2.2.2	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΓΙΟΥ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ	60.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.2.3	ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΑΝΑΓΙΟΥΔΑΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	100.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.2.4	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΗΠΕΔΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΣΤΟ Τ. Δ. ΔΗΜΟΥ ΜΟΥΔΡΟΥ	53.500,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.2.5	ΓΗΠΕΔΟΥ ΘΕΡΜΗΣ	100.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.2.6	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΔΗΜΟΥ ΑΤΣΙΚΗΣ	58.384,07	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.2.2.7	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΕΟΥ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΟΥΔΡΟΥ	40.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.2.8	ΒΕΛΤΙΩΣΗ - ΕΠΕΚΤΑΣΗ - ΠΕΡΙΦΡΑΞΗ ΓΗΠΕΔΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΕΤΡΑΣ	40.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.2.9	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΗΠΕΔΟΥ 5Χ5 ΣΤΟ Δ. Δ. ΣΥΚΑΜΙΝΕΑΣ ΔΗΜΟΥ ΜΗΘΥΜΝΑΣ	40.215,50	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.2.2.10	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΗΠΕΔΟΥ 5Χ5 ΣΤΟ Δ.Δ. ΚΑΠΗΣ ΔΗΜΟΥ ΜΑΝΤΑΜΑΔΟΥ	45.154,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.2.11	ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΧΛΟΟΤΑΠΗΤΑ ΣΤΟ ΓΗΠΕΔΟ ΑΓΙΑΣΟΥ	249.030,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.2.2.12	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΩΝ - ΕΚΣΚΑΦΕΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΓΗΠΕΔΟ ΙΠΠΕΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥΛΑ	48.504,84	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.2.2.13	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΣΤΟ ΓΗΠΕΔΟ ΙΠΠΕΙΟΥ	300.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.2.14	ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΥ ΧΛΟΟΤΑΠΗΤΑ ΣΤΑ ΓΗΠΕΔΑ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΚΑΛΑΜΩΤΗΣ - ΣΥΚΙΑΔΑΣ.	955.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.2.2.15	ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΥ ΧΛΟΟΤΑΠΗΤΑ ΣΤΑ ΓΗΠΕΔΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΤΙΑΣ ΧΙΟΥ.	285.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.2.2.16	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ - ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΛΟΟΤΑΠΗΤΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΕΡΓΑ	20.500,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
Μέτρο 3.3 Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση			
Στόχος 3.3.1 Βελτίωση των υποδομών εκπαίδευσης			
Σχέδιο Δράσης 3.3.1.1 -3.3.1.6 Μελέτες			
3.3.1.1	ΜΕΛΕΤΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ - ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΡΑΣ	30.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.2	ΜΕΛΕΤΗ 2ου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΑΜΟΥ	260.000,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.3.1.3	ΕΛΕΓΧΟΣ ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥ ΈΡΓΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΑΜΠΟΧΩΡΩΝ	15.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.3.1.4	ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΓΕΡΣΗ 2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ Δ. ΜΑΣΤΙΧΟΧΩΡΙΩΝ.	60.000,00	ΠΔΕ

3.3.1.5	ΠΡΟΜΕΛΕΤΗ ΑΝΕΓΕΡΣΗΣ ΝΕΟΥ ΕΠΑΛ ΧΙΟΥ	36.531,00	ΠΔΕ
3.3.1.6	ΠΡΟΜΕΛΕΤΗ ΑΝΕΓΕΡΣΗΣ ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ, ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΕΕΕΚ ΧΙΟΥ	36.531,00	ΠΔΕ
Σχέδιο Δράσης 3.3.1.7 - 3.3.1.40 ΈΡΓΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ			
3.3.1.7	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΤΙΡΙΟΥ 2ου ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΥΡΙΝΑΣ	3.035.000,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.3.1.8	ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΡΕΣΟΥ	1.800.000,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.3.1.9	ΑΝΑΔΙΑΤΑΞΗ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΑΛΕΤΩΝ Δ.Σ. & ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ ΠΑΛΑΙΟΚΗΠΟΥ	80.010,54	ΠΔΕ
3.3.1.10	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΗΠΕΔΩΝ ΜΠΑΣΚΕΤ & ΒΟΛΕΪ ΛΥΚΕΙΟΥ ΠΑΜΦΙΛΩΝ	20.737,15	ΠΔΕ
3.3.1.11	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΣΤΟ 2ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΥΡΙΝΑΣ	80.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.12	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΝΤΙΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΑΥΛΕΙΟΥ ΧΩΡΟΥ Δ.Σ. ΣΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ	20.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.13	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΥΛΕΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ ΠΑΛΑΙΟΚΗΠΟΥ ΓΕΡΑΣ	1.500,00	ΠΔΕ
3.3.1.14	ΑΓΟΡΑ ΟΙΚΟΠΕΔΟΥ ΣΤΟ Κ.Π.Ε. ΑΣΩΜΑΤΟΥ	20.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.15	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΠΕΤΡΑΣ & ΚΑΛΥΨΗ ΟΦΕΙΛΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΕΡΓΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	11.091,51	ΠΔΕ
3.3.1.16	ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	9.709,00	ΠΔΕ
3.3.1.17	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΑΝΕΜΩΤΙΑΣ	50.100,00	ΠΔΕ
3.3.1.18	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΤΟ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	8.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.19	ΜΟΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΓΑΝΩΣΗ ΣΤΕΓΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΕΡΑΜΕΙΩΝ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥΛΑ	20.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.20	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΓΗΠΕΔΟΥ ΜΠΑΣΚΕΤ ΑΥΛΕΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ - ΛΥΚΕΙΟΥ ΑΓΙΑΣΟΥ	10.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.21	ΑΝΑΔΙΑΤΑΞΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΟ ΙΣΟΓΕΙΟ ΤΟΥ Δ. Σ. ΣΚΑΛΟΧΩΡΙΟΥ & ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΟΥΦΩΜΑΤΩΝ	30.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.22	ΚΑΛΥΨΗ ΜΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΗΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΡΕΣΟΥ	77.873,15	ΠΔΕ
3.3.1.23	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΕΓΩΝ ΛΥΟΜΕΝΩΝ ΟΙΚΙΣΚΩΝ Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	3.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.24	ΑΜΕΣΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΑΣΦΑΛΟΥΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΚΑΙ ΕΞΟΔΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΕΡΜΗΣ ΣΤΟΥΣ ΠΥΡΓΟΥΣ ΘΕΡΜΗΣ	6.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.25	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΚΤΙΡΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΛΛΟΝΗΣ	20.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.26	ΣΧΟΛΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΜΠΟΧΩΡΩΝ	1.416.073,62	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.3.1.27	ΕΠΙΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΧΩΡΩΝ ΥΓΙΕΙΝΗΣ 2ΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ – 2ΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΧΙΟΥ	49.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.28	ΕΠΙΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΟ 2Ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΔΗΜΟΥ ΚΑΜΠΟΧΩΡΩΝ (ΔΑΦΝΩΝΑΣ)	23.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.29	ΕΠΙΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ ΧΩΡΟΥ ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ	45.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.3.1.30	ΕΠΙΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΤΙΡΙΟΥ ΠΡΩΗΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΑΦΡΟΔΙΣΙΩΝ	20.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
3.3.1.31	ΑΝΑΔΙΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΧΙΟΥ	50.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ

3.3.1.32	ΕΠΙΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΕΓΗΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ - ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΛΑΜΩΤΗΣ	15.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.33	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΥΠΟΓΕΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΤΟ ΕΠΑΛ ΧΙΟΥ	15.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.34	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ - ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΑΙΘΟΥΣΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΚΑΙ WC ΕΛΑΦΡΙΑΣ ΠΡΟΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ	100.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.35	ΑΓΟΡΑ ΑΚΙΝΗΤΟΥ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΥΛΕΙΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ 2ΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ - 2ΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΧΙΟΥ	260.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.36	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ	340.000,00	ΠΔΕ
3.3.1.37	ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΡΑΧΩΝ ΙΚΑΡΙΑΣ	859.042,48	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.3.1.38	ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΦΥΡΙΑΔΑΣ ΣΧΟΛΗΣ	4.000.000,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.3.1.39	ΠΑΡΑΛΛΑΓΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΔΕΗ ΣΤΙΣ ΡΑΧΕΣ ΙΚΑΡΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΡΑΧΩΝ	6.600,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΠΔΕ
3.3.1.40	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ 15ΘΕΣΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΡΛΟΒΑΣΟΥ ΣΤΗ ΣΑΜΟ	2.614.029,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
Στόχος 3.3.2 Ενίσχυση της Δια Βίου Μάθησης			
Σχέδιο Δράσης 3.3.2.1-3.3.2.8			
3.3.2.1	ΤΟΠ-ΕΚΟ. ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΕΤΑΙΡΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΥΜΠΡΑΞΗΣ: ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΙΣΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ- ΕΜΙΕ	500.000,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.3.2.2	ΤΟΠΣΑ - ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΕΤΑΙΡΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΥΜΠΡΑΞΗΣ: ΑΙΟΛΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - ΑΙΟΛΙΚΙΑ	541.000,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.3.2.3	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΛΙΘΟΣΤΡΩΤΩΝ	324.000,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.3.2.4	ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ	39.600,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.3.2.5	VOUCHER ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΕΚΑΠΕΛ Α.Ε.	21.000,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.3.2.6	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΜΕ ΕΠΙΤΑΓΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (TRAINING VOUCHER) ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΠΕ ΠΟΥ ΘΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΕΙ ΑΠΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΚ		ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.3.2.7	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΤΠΕ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ		ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
3.3.2.8	"ΙΣΟΤΗΤΑ" ΣΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ 2007-2013	500.000,00	ΠΔΕ -ΣΥΓΧΡ
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ		24.635.355,11	

Πηγή: - <http://www.pnvaigaiou.gov.gr/web/guest/services>, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014
- Ίδια Επεξεργασία

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 2012-2014

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ 1 : ΑΞΟΝΑΣ 1- ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ					
A/A	Τίτλος Μέτρου, Στόχου, Σχεδίου Δράσης και Δράσεις	Αριθμ. Δράσεων	Π/Υ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ 2012-2014	Πηγή Χρηματοδότησης	Π/Υ ΜΕΤΡΟΥ 2012-2014
Μέτρο 1.1.	Τεχνικές Υποδομές (εγγειοβελτιωτικά -αντιπλημμυρικά - πρόληψη φυσικών κινδύνων)				51.361.946,28
Στόχος 1.1.1.	Ενίσχυση- βελτίωση αγροτικής ανάπτυξης, υποδομών και δικτύων				
Δράση 1.1.1.1.	Εγγειοβελτιωτικά Έργα		4.944.290,4	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Δράση 1.1.1.2	Μελέτες - έρευνες - απόκτηση γης		552.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			2.179.902,1	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Στόχος 1.1.2.	Προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση περιβάλλοντος				
Δράση 1.1.2.1.	Έργα πρόληψης φυσικών κινδύνων		1.218.600,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			594.688,1	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 1.1.2.2.	Αντιπλημμυρικά έργα		5.210.492,2	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			201.500,0	ΠΔΕ	
			36.119.920,5	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 1.1.2.3.	Μελέτες αντιπλημμυρικών έργων		340.553,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Μέτρο 1.2.	Προστασία και ανάδειξη Φυσικού και δομημένου Περιβάλλοντος (διαχειριστικά σχέδια - μελέτες & έργα ερμηνείας περιβάλλοντος - Αποκατάσταση περιβάλλοντος - Χωροταξικός και Πολεοδομικός Σχεδιασμός)				14.802.836,2
Στόχος 1.2.2.	Προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση περιβάλλοντος				
Δράση 1.2.2.1.	Έργα προστασίας και ανάδειξης περιβάλλοντος		1.678.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			300.000,0	ΠΔΕ	
			7.309.040,0	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 1.2.2.2.	Έργα αποκατάστασης περιβάλλοντος		439.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			162.000,0	ΠΔΕ	
			2.464.382,0	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
			40.000,0	ΤΕΟ	
Δράση 1.2.2.3.	Διαχειριστικά σχέδια και μελέτες		1.434.100,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			195.000,0	ΑΝΤΑΠΟΔΟΤΙΚΑ ΤΕΛΗ	
			12.596,2	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 1.2.2.4.	Χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός		768.718,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Μέτρο 1.3.	Διαχείριση απορριμμάτων & λυμάτων - Αποχετεύσεις				7.254.262,2
Στόχος 1.3.3.	Βελτίωση Υποδομών και Δικτύων				
Δράση 1.3.3.1.	Έργα αποχετεύσεων		100.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			26.850,0	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 1.3.3.2.	Διαχείριση απορριμμάτων		10.414,3	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			148.636,4	ΠΔΕ	
			3.948.636,4	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 1.3.3.3.	Διαχείριση λυμάτων		82.678,2	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			2.877.046,8	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 1.3.3.4.	Μελέτες - έρευνες - απόκτηση γης		60.000,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Μέτρο 1.4.	Αντιμετώπιση ατμοσφαιρικής - ηχητικής - ηλεκτρομαγνητικής ρύπανσης				1.600.000,0
Στόχος 1.4.2	Προστασία, ανάδειξη και αποκατάσταση περιβάλλοντος				
Δράση 1.4.2.1	Ατμοσφαιρική ρύπανση		1.600.000,0	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	

Δράση 1.4.2.2.	Ηχητική ρύπανση			ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
Δράση 1.4.2.3.	Ηλεκτρομαγνητική ρύπανση			ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
Μέτρο 1.5.	Διαχείριση υδάτινων πόρων - Υδρεύσεις				
Στόχος 1.5.3	Βελτίωση Υποδομών και Δικτύων				
Δράση 1.5.3.1	Έργα ύδρευσης		398.201,6	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	598.998,6
			20.000,0	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 1.5.3.2	Διαχείριση υδάτινων πόρων		22.500,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Δράση 1.5.3.3	Μελέτες - έρευνες - απόκτηση γης		158.297,0	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ					75.618.043,20

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ 2 : ΑΞΟΝΑΣ 2- ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

A/A	Τίτλος Μέτρου, Στόχου, Σχεδίου Δράσης και Δράσεις	Αριθμ. Δράσεων	Π/Υ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ 2012-2014	Πηγή Χρηματοδότησης	Π/Υ ΜΕΤΡΟΥ 2012-2014
Μέτρο 2.1.	Υποδομές - Βελτίωση δικτύων (οδικά έργα- λιμενικά - αερολιμένες κλπ)				545.055.240,00
Στόχος 2.1.3.	Βελτίωση Υποδομών και Δικτύων				
Δράση 2.1.3.1.	Βελτίωση - συντήρηση οδικού δικτύου, ηλεκτροφωτισμού, κτλ		49.742.759,22	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			2.581.915,19	ΤΕΟ	
			570.640,00	ΠΔΕ	
			24.963.420,36	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 2.1.3.2.	Κατασκευή νέων τμημάτων οδικού δικτύου και των συνοδευτικών τεχνικών έργων		9.103.752,94	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			229.904,64	ΠΔΕ	
			427.638.531,35	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 2.1.3.3.	Λιμενικά έργα		1.975.035,87	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			2.716.041,80	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 2.1.3.4	Τεχνικά έργα αερολιμένων				
Δράση 2.1.3.5.	Μελέτες - έρευνες - απόκτηση γης		3.488.766,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			22.007.472,63	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
			37.000,00	ΤΕΟ	
Μέτρο 2.2.	Επιχειρηματικότητα - Αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού				1.523.882,00
Στόχος 2.2.4.	Αξιοποίηση παραγωγικού δυναμικού με ενεργητικές πολιτικές στήριξης της απασχόλησης - αξιοποίηση ταυτότητας περιοχής				
Δράση 2.2.4.1.	Κατάρτιση				
Δράση 2.2.4.2.	Επιχειρηματικότητα - δράσεις προσέλευσης & ενίσχυσης επενδυτών		712.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			811.882,00	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 2.2.4.3.	Πληροφόρηση - έλεγχος αγοράς				
Μέτρο 2.3.	Τουρισμός (υποδομές και ενέργειες προβολής)				6.048.803,99
Στόχος 2.3.5.	Ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και των υποδομών υγείας, τουρισμού, πολιτισμού, αθλητισμού και παιδείας - Αξιοποίηση ταυτότητας περιοχών				
Δράση 2.3.5.1.	Υποδομές τουρισμού		657.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Δράση 2.3.5.2.	Ενέργειες τουριστικής προβολής		3.611.803,99	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			1.780.000,00	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Μέτρο 2.4.	Αγροτική Ανάπτυξη (Γεωργία - Κτηνοτροφία - Αλιεία - Υδατοκαλλιέργεια - Υποδομές εξυπηρέτησης ελέγχου και διακίνησης προϊόντων - Δομές ποιοτικού ελέγχου αγοράς)				3.413.609,87

Στόχος 2.4.1.	Ενίσχυση- βελτίωση αγροτικής ανάπτυξης, υποδομών και δικτύων			
Δράση 2.4.1.1.	Γεωργική ανάπτυξη		1.394.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
Δράση 2.4.1.2.	Κτηνοτροφία		269.993,83	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
Δράση 2.4.1.3.	Αλιεία - Υδατοκαλλιέργεια		952.360,04	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
Δράση 2.4.1.4.	Δομές ποιοτικού ελέγχου τροφίμων		36.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
Δράση 2.4.1.5.	Υποδομές εξυπηρέτησης ελέγχου & διακίνησης προϊόντων		536.256,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
Δράση 2.4.1.6.	Πρώθηση αγροτικών προϊόντων		198.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
Δράση 2.4.1.7.	Ενημέρωση παραγωγών αγροτικών		27.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ				556.041.535,86

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ 3 : ΑΞΟΝΑΣ 3- ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ-ΥΓΕΙΑΣ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ-ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

A/A	Τίτλος Μέτρου, Στόχου, Σχεδίου Δράσης και Δράσεις	Αριθμ. Δράσεων	Π/Υ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ 2012-2014	Πηγή Χρηματοδότησης	Π/Υ ΜΕΤΡΟΥ 2012-2014
Μέτρο 3.1.	Υγεία - Κοινωνική Μέριμνα				14.243.895,00
Στόχος 3.1.5.	Ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και των υποδομών υγείας, τουρισμού, πολιτισμού, αθλητισμού και παιδείας				
Δράση 3.1.5.1.	Υποδομές υγείας		22.000,00	ΠΔΕ	
			4.010.295,00	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 3.1.5.2.	Κοινωνικές υποδομές		100.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			2.000.000,00	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 3.1.5.3.	Κοινωνική μέριμνα		918.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			830.000,00	ΠΔΕ	
Δράση 3.1.5.4.	Μελέτες - έρευνες - απόκτηση γης			ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
Δράση 3.1.5.5.	Διασφάλιση δημόσιας υγείας		2.574.600,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			3.399.000,00	ΠΔΕ	
			390.000,00	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Μέτρο 3.2.	Αθλητισμός - Πολιτισμός -Νεολαία				14.753.242,59
Στόχος 3.2.5.	Ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και των υποδομών υγείας, τουρισμού, πολιτισμού, αθλητισμού και παιδείας				
Δράση 3.2.5.1.	Υποδομές αθλητισμού		856.499,63	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			8.419.392,00	ΠΔΕ	
			60.608,00	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 3.2.5.2.	Υποδομές πολιτισμού		849.423,96	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			1.881.319,00	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 3.2.5.3.	Νεολαία (δράσεις αθλητισμού-πολιτισμού)		720.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			1.500.000,00	ΠΔΕ	
			6.000,00	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 3.2.5.4.	Δράσεις πολιτισμού		460.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Μέτρο 3.3.	Παιδεία - Δια βίου μάθηση				42.965.083,62
Στόχος 3.3.5.	Ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και των υποδομών υγείας, τουρισμού, πολιτισμού, αθλητισμού και παιδείας				
Δράση 3.3.5.1.	Υποδομές εκπαίδευσης		12.385.484,33	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			619.839,33	ΠΔΕ	
			29.959.759,96	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 3.3.5.2.	Δράσεις δια βίου μάθησης			ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ					71.962.221,21

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ 4 : ΑΞΟΝΑΣ 4- ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΩΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

A/A	Τίτλος Μέτρου, Στόχου, Σχεδίου Δράσης και Δράσεις	Αριθμ. Δράσεων	Π/Υ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΡΑΣΗΣ 2012-2014	Πηγή Χρηματοδότησης	Π/Υ ΜΕΤΡΟΥ 2012-2014
Μέτρο 4.1.	Βελτίωση διοικητικής ικανότητας (οργανωτική δομή της Περιφέρειας)				629.000,00
Στόχος 4.1.6.	Ορθολογικότερη αξιοποίηση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού - Διοικητική μεταρρύθμιση για την προσαρμογή στο Ν. 3852/2010 "Πρόγραμμα Καλλικράτης"				
Δράση 4.1.6.1.	Οργανωτική δομή		465.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			145.000,00	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 4.1.6.2.	Στοχοθεσία - αξιολόγηση		19.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Μέτρο 4.2.	Υποδομές διοίκησης - εξοπλισμός (πληροφοριακά συστήματα και συστήματα βελτίωσης της διοικητικής ικανότητας της Περιφέρειας)				33.623.832,27
Στόχος 4.2.7.	Βελτίωση υλικοτεχνικής και Υποδομές διοίκησης				
Δράση 4.2.7.1.	Υποδομές διοίκησης		3.571.579,78	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			22.900.425,83	ΠΔΕ	
			4.000.000,00	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Δράση 4.2.7.2.	Μελέτες - απόκτηση γης		176.727,66	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Στόχος 4.2.8.	Αξιοποίηση των ΤΠΕ και εφαρμογή διαδικασιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης				
Δράση 4.2.8.1.	Εξοπλισμός (πληροφοριακά συστήματα βελτίωσης διοικητικής ικανότητας)		1.385.099,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			1.590.000,00	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
Μέτρο 4.3.	Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού Περιφέρειας και των Νομικών Προσώπων				652.000,00
Στόχος 4.3.6.	Ορθολογικότερη αξιοποίηση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού - Διοικητική Μεταρρύθμιση για την προσαρμογή στο Ν. 3852/2010 "Πρόγραμμα Καλλικράτης"				
Δράση 4.3.6.1	Δράσεις και διαδικασίες αμφίδρομης επικοινωνίας - συνεργασίας			ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
Δράση 4.3.6.2.	Δράσεις ανάπτυξης και ορθολογικής αξιοποίησης ανθρώπινου δυναμικού			ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
Δράση 4.3.6.3	Κατάρτιση προσωπικού Π.Κ.Μ και νομικών προσώπων		322.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Δράση 4.3.6.4.	Επιτάχυνση διαδικασιών - εξυπηρέτηση του πολίτη		330.000,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
Μέτρο 4.4.	Οικονομικά της Περιφέρειας				3.153.476,00
Στόχος 4.4.9.	Έλεγχος των λειτουργικών δαπανών, μείωση εξόδων				
Δράση 4.4.9.1	Δράσεις ορθολογικής διαχείρισης δαπανών και μείωσης εξόδων			ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
Στόχος 4.4.10.	Αύξηση των εσόδων και αξιοποίηση εθνικών και Ευρωπαϊκών πηγών χρηματοδότησης				
Δράση 4.4.10.1.	Δημιουργία επιχειρήσεων Π.Κ.Μ			ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
Δράση 4.4.10.2	Αξιοποίηση ακινήτων			ΔΕΝ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΕΤΑΙ	
Δράση 4.4.10.3.	Αξιοποίηση εθνικών και Ευρωπαϊκών πηγών χρηματοδότησης		19.870,00	ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ	
			3.133.606,00	ΠΔΕ-ΣΥΓΧΡ	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΞΟΝΑ					38.058.308,27

Πηγή: - <http://www.pkm.gov.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=178>
- Ίδια επεξεργασία